

V2/4A

1929
Vol I

భారతీషప్తసంపుటము—భా. ౧.

వ్యాసకర్తల అకారాదినూచిక

			సంచిక	పుట
అన్నపూర్ణేశ్వరకాస్త్రీ, సోమంచి—శివమ్ (క)	౫	౬౦౩-౬౦౪
అన్నమరాజేశ్వర, కె.—స్వప్న కేరి (ప)	౪	౫౪
అప్పాస్వామి, పురిపండా—చిత్రనాటకము (ప)	౧	౨
" " అనార్కలి (ప)	౨	౧౭
" " ఓయి వనమాలి! (ప)	౪	౫౧
అప్పారావు, గర్భాం—అంగుళీయకము (క)	౧	౩౫-౪
" బసవరాజు—నా ఆశ (క)	౧	౬
అంజనేయులు, కొడారి—అమూల్యము (ప)	౪	౪౭
" " సాగరసంగీతము (ప)	౫	౬౬
" పాలపర్తి—నవనాగరిక గ్రామజీవనము (క)	౨	౧౯౩-౨౧౦
అదినారాయణ, దుర్గమహంతి—అమెరికా కుటుంబములు (కల)	౨	౨౭౬-౨౭౭
" " విమానప్రమాదములు (కల)	౨	౨౮
అదినారాయణకాస్త్రీ, పంచాంగుల—తైమల మతకథలు (౧౦ పంచనమస్కారకథ) (క)	౨	౨౨౮-౨౩౩
ఈశ్వరప్ప, నిడమర్తి—కుక్కుట స్థానము (ప)	౨	౨౫౬-౨౫౭
" " జ్యూరెట్టువ వాపోత (ప)	౫	౬౨౩-౬౨౪
ఉమామహేశ్వరరావధాని, భమిడి—చిత్రకారుడు (ప)	౩	౩౭
కనకమ్మ, కాంచనపర్తి—తైలి-శ్రీరామస్తావము (ప)	౨	౧౭౧-౧౭౭
కమలావతీదేవి, పులవర్తి—రాగిణిజమారి (క)	౨	౨౨౩-౨౨౪
మేశ్వరరావు, చిట్టాపూరి—పసిపిల్ల (ప)	౨	౨౨
" భమిడిపాటి—పల్లెటూరు స్కూలు తిరిగి రంతు	౨	౨౧౪-౨౧౫
" " అద్దెకొంపలు	౩	౩౫౧-౩౫౨
" " కాఫీదేనాలయం	౫	౬౫౫-౬౬౦
కుటుంబకాస్త్రీ, కర్లపాలెం—చిచ్చుగాడు (ప)	౬	౮౭
కృష్ణమచార్యులు, కొమాండ్మారు—సరస్వతి భూలోకమున కవతరించుట (ప)	౧	౭౪-౭౫
కృష్ణమూర్తి, గూడా—సింహశిక్షిప నూతనరాజ్యనిధానము	౧	౧౩-౧౦
కృష్ణమూర్తి, తన్నీరు—అదలు (ప)	౪	౫౭
గంపతికాస్త్రీ, కాన్యకంజ—కాలినాపానకకాబ్బములు (చ)	౧	౩౧-౩౨
గోపాలకృష్ణమూర్తి, శ్రీపాద—నవకుసుమాంజలి	౩	౩౧౩-౩౧౪
గోపాలరెడ్డి, బెజవాడ—విశ్వభారతి ఆదర్శము—భారతీయ మనకు దాని అనువర్తన	౬	౫౬౫-౫౬౬
చిత్ర, వి. ఆర్.,—శ్రీ అనీతకుమార పాల్వూరు (చిత్ర)	౧	౧౧౩-౧౧౪
" " ఆమీషర్వకము	౬	౮౭

1076
4

జగన్నాథస్వామి, పారవండి—శృంగారకావ్యములు—శృంగార రాధామాధవసంవాదము	...	౪	౪౮౬-౪౯౩
జయంతి గంగన్న గారి సుమతాల	...	౬	౭౬౪-౭౭౦
జామనకవి, జి—ఆంధ్రుడను (ప)	...	౧	౩-౪
తమ్మయ్య, బండారు—భరతధాత్రి (ప)	...	౨	౨౪౨
దీక్షితులు, చింతా—నసరాదిబ్బ (నా)	...	౧	౩౩-౩౪
శరీర్మ (నా)	...	౩	౩౨౧-౩౨౨
దుర్గాబాయి, సుమ్మడిదల—నే ధన్యస్థైరీని (క)	...	౧	౫౮-౬౯
దుర్గా సదాశివేశ్వరప్రసాద్ బహదర్, శ్రీ రాజా నాసిరెడ్డి—హరిదాసు (క)...	...	౨	౨౩౩-౨౩౫
ధర్మారాయకవి, కొల్లూరి—పానకాంక్ష (ప)	...	౩	౩౮౭
ధర్మారావు, తాటి—విరక్తురదనము (ప)	...	౨	౧౯౦-౧౯౨
వరసయ్య, జాస్తి—వేణీసంహారమున నాయకుడెవడు (కల)	...	౩	౪౦౩-౪౦౪
వరసింహము, కూచి—రామచంద్రప్రభుశతకము (ప)	...	౫	౬౮౨
వరసింహరాజు, కలివిండి—గోమత (గే)	...	౫	౬౪౭
వరసింహవారి, కొ—విశోధిల్లము-ఇల్లు	...	౬	౮౬౯-౮౭౧
వరసింహవార్యులు, ముకుంద—పూర్వజన్మదాంపత్యం (క)	౫	౬౬౨-౬౮౧
వరసింహారావు, మునిమాణిక్యం—కథకుడి కష్టాలు (క)	...	౨	౨౦౬-౨౧౨
నిత్యానందకావ్య, అక్కిరాజు—కాళిదాససందేశం	...	౨	౧౬౫-౧౭౦
పాపయ్యకావ్య, బాలును—గుంటూరి పెద్దయ్యగారు	...	౨	౨౩౭-౨౪౨
పిచ్చయ్యకావ్య, నల్లా—పెండ్లి రాయబారము (ప)	...	౪	౫౦౮-౫౧౧
పురుషోత్తం, వంపటి—భాగ్యరేఖ (క)	...	౩	౩౩౯-౩౪౦
ప్రభాకరకావ్య, వేటూరి—తెనుగున ప్రథమావిభక్తి 'ందు' ఎట్లు వుట్టినది	౪	౪౭౫-౪౭౭
ప్రసాదరావు, కే. యస్.—ఆర్థకవుని (కల)	...	౬	౮౮౦-౮౮౨
భుజంగరావు, రాజా మంత్రిప్రగడ—అశోక్కు పార్థనా వరత్నమాలిక (ప)...	...	౩	౩౮౧-౩౮౨
ముద్దుకృష్ణ—ప్రైయిసిప్టర్ (క)	...	౪	౫౨౫-౫౨౭
రంగనాయకులు, అల్లంరాజు—అనంతలీల (ప)	...	౩	౩౧౫-౩౧౬
రంగాచార్యులు, ప్రతివాదిభయంకరం—వైష్ణవాని శేషిక-స్వాతింత్రవ్యాసులు	...	౩	౩౫౯-౩౬౫
రత్నము, ఎ. వి.—తిక్కన విరాటపర్వము	...	౨	౧౫౫-౧౬౨
రాఘవాచార్యులు, కిలించి—ఆశ్చర్యమాడామణి-వాల్మీకిరామాయణము	౪	౪౭౮-౪౮౩
రాజగోపాలరావు, తేకుమళ్ల—ఆంధ్రభాషయందలి సంస్కృతవృత్తములు	౨	౧౪౬-౧౫౨
రామకృష్ణయ్య, కోరాడ—ద్రావిడభాషాపద చరితము	౩	౨౯౭-౩౦౨
రామచంద్రరావు, అ. వెం.—సింగరేణిజాన్మములు—చైదరాబాదు (దక్కను)	...	౫	౬౧౩-౬౨౨
రామదాసు, గొ—ఆంధ్రభాషా స్వాతింత్రము (కల)	౩	౪౦౮
సారపు, మోహంతో దానోలలో చొరకెనముద్రలు (కల)	౩	౧౦౪

రామదాసు, గొ.—పండితుడు (కల)	3	౪
,, బోగి (కల)	3	౪౦౧-౪
,, పంచవటి, కిష్కింధ, స్థలనిర్ణయము (కల)...	౪	౫
,, బొమ్మలాట (కల)	౪	౫౨౨-౫
,, కిష్కింధ, పంచవటి, స్థలనిర్ణయము (కల)	౬	౫౨౩-౫
రామనాథం, మండాడి—శ్రీయుత రామన్ మహాశయలు	౨	౨౪౯-౨
,, ,,	3	3౦౪-౪
,, ,,	౪	౫౫౧-౫
రామమూర్తి, వేలూరి—కర్ణాటకము	3	3౨౫-3
రామారావు, తిలినెట్టి—భారతీయ చిత్రకళ (చిత్ర)	3	3౨3-3
రామిరెడ్డి, దువ్వూరి—జాతీయత (ప)	3	3
లక్ష్మీనరసింహము, పెట్టి—సంపత్తిరాది (ప)	౪	ముఖప
వరలక్ష్మమ్మ, కమపర్తి—నేనే అపరాధిని (క)	౫	౬3౮-౬
వరాహవరసింహాచార్యులు, వింజమూరి—శ్రుతి-స్మరముల పరిజామము	౨	౨౬౨-౨
విక్రమదేవవర్మ—సుధాకరతల్పము (ప)	౧	
,, అధీరధీరగతులు (ప)	3	3
,, పురుషోత్తమక్షేత్రతల్పము (ప)	౪	౫
,, ఇతిహాసలేఖకులకు విజ్ఞప్తి	౫	౨౧౪-౨
,, సింహాచలేశమహాత్మ్యము (ప)	౫	౬
,, మాంపాళీగురు మనవి (ప)	౬	౮
విశ్వనాథం, మల్లాది—పండితుడు (క)	౫	౬౯౧-౬
విశ్వేశ్వరమ్మ, పల్లె—ప్రేమవిద్య	౧	౨౬
విశ్వేశ్వరరావు, మల్లాది—తెలుగు (ప)	౪	౫
వీరరాఘవయ్య, నల్లమోతు—నేనే సంహారమున నాయకుడెవరు? (కల)	౪	౫౨౫-౫
వీరనేంకటేశ్వరయ్యకాశ్రమి, అప్పల—కృష్ణ! (ప)	౪	౫
వెంకటగిరి, క్రమధాటి—అణురూపము	౬	౫3౫-౬
వెంకటరత్నము, పెనుమర్తి—విధి (ప)	౬	౨
వెంకటరమణయ్య, వేలూరి—కరికాల హాళిమహారాజుల కావనం (ప)	౧	౫౫-౧
,, ,, ఆచార్యదేవరాయల విజయములు-భామనేవ (ప)	౫	౨౧౮-౨
,, ,, ఆరవీటి వంశచరిత్ర (ప)	౬	౫౪౫-౬
,, పూడి పెద్ది—బత్తిపాటలు (ప)	౧	౨౬
వెంకటరామారావు, కాగూరు—పశుత్వము-మానవత్వము (క)	౪	౫౧౨-౫
వెంకటవీరరాజు కవులు—దశరథనిర్వేదము (ప)	౧	
వెంకటేశ్వరరామేశ్వర, సోమయాజులు—మహాత్మ్యతప ద్వితీయపురదామము (ప)	౧	౨౯
వెంకటరామయ్య, కొన్నూరు—కిష్కింధ, పంచవటి-స్థలనిర్ణయము (కల)	౪	౬

శేషాద్రిరమణకవులు—దమయంతీసంవరణము (వా)	౨	౧౭౯-౧౮౦
,, రుద్రనేవుని అనుమకొండశాసనము(చ).	౪	౫౩౧-౫౪౦
శ్రీనివాసరావు, శ్రీ.—అంతస్సమాధి (ప)	౨	౨౦౩-౨౦౪
,, ,, నిశితసాంత్యనము (ప)	౩	౩౦౩-౩౦౪
,, ,, తమస్వీని (ప)	౫	౬౩౩-౬౩౪
,, ,, మధుమూర్తి (ప)	౬	౮౦౩-౮౦౪
శ్రీరంగనాయకమ్మ, వాడేవు—వైరాగ్యోదయము (ప)	౪	౫౨౮-౫౨౯
శ్రీరామశాస్త్రి, గొల్లపూడి—బ్రహ్మచర్యము	౨	౨౫౯-౨౬౦
శ్రీరాములుచౌదరి, జాపి—కర్ణకా! (ప)	౩	౩౨౩-౩౨౪
,, యేతెళ్ల—పశువు—దేవానిర్యాగము	౫	౭౨౮-౭౨౯
శ్రీరాములురెడ్డి, పూతలపట్టు—విద్యమాన విద్యావిధానము	౬	౮౩౩-౮౩౪
సత్యనారాయణ, కొత్త—తిలింగలక్షణశేషము-తన్నామవిచారణము	౧	౧౬౩-౧౬౪
,, విశ్వనాథ—సామివేలువు (ప)	౨	౧౭౩-౧౭౪
,, ,, మూగనోము (ప)	౩	౨౯౫-౨౯౬
సత్యనారాయణరాజు, పెనుమెచ్చ—కమ్మరీడు (ప)	౪	౨౦౩-౨౦౪
సర్వేశ్వరశాస్త్రి, పారసంది—అధ్యాత్మ వాల్మీకి రామాయణములందలి కథాభేదములు	౬	౭౫౫-౭౫౬
సాంబయ్య, మద్దూరి—రాధికావిరహము (ప)	౨	౨౩౩-౨౩౪
,, ,, రామ ప్రసము (ప)	౩	౪౧౭-౪౧౮
సాంబశివరావు, దినుయి—రేలు	౪	౫౪౪-౫౪౫
సాంబాత్రి మహామని, కల్లూరి—పెంపుడుగున్నలు	౬	౭౯౭-౭౯౮
సీతారామమూర్తిచౌదరి, తుమ్మల—అత్మార్పణము (ప)	౧	౧౦౩-౧౦౪
సుబ్బారాయడు, పడ్డాది—మల్లికామారుతము (ప)	౩	౩౧౩-౩౧౪
,, ,, ,,	౪	౪౦౩-౪౦౪
,, ,, ,,	౫	౭౧౩-౭౧౪
సుబ్బారావు, వేలాల—రీలారంగం (క)	౬	౮౧౩-౮౧౪
సుబ్రహ్మణ్యము, బి.—మైసూరుకళాపరిశ్రమలు	౧	౧౦౭-౧౦౮
,, ,, మైసూరునందు సబ్బుపరిశ్రమ	౨	౨౪౩-౨౪౪
,, ,, మైసూరు పురాతనశిల్పకళ	౫	౭౨౫-౭౨౬
సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, శ్రీపాద—అత్త-అల్లుడు (ప)	౧	౧౧౧-౧౧౨
,, రాచసినుగు వోడులేకుండా చెళ్లడు (క)	౬	౭౮౯-౭౯౦
సూర్యనారాయణతీర్థులు, పురాణం—హరుంరసీదు నాశేరవాఁ (కల)	౨	౨౭౭-౨౭౮
,, ,, శ్రీ కృష్ణుని వేణుగానము (ప)	౩	౪౪౩-౪౪౪
సూర్యనారాయణరావు, వల్లూరి—హైందవసాంఘికపరిణామము	౪	౫౫౩-౫౫౪
సూర్యనారాయణశర్మ, పోలవంచ—ప్రబోధము (ప)	౪	౫౨౩-౫౨౪
సూర్యనారాయణశాస్త్రి, మిల్లాడి—ఛందోవిశేషములు (మీగడ)	౩	౩౬౭-౩౬౮
,, సన్నిధానము—పంచపన్నెలచిలుక (ప)	౫	౬౯౩-౬౯౪

సంచిక	పుట
౬	౮౩౩-౮౩౪
౧	౧౩౩-౧౩౫
౪	౫౪౩
౩	౪౧౦-౪౧౧
౩	౩౬౯-౩౭౪

శ్రీ వారాయణకాస్త్రీ, పన్నిధానము—మందమారుతము-రఘురఘామారుతము (ప)	౬	౮౩౩-౮౩౪
శ్రీరావు, శ్రీ త్తపల్లి—ఆంధ్రదేశములోని ఏలుమలభావ (కల)	౧	౧౩౩-౧౩౫
,, , దైవస్తుతి (ప)	౪	౫౪౩
యాజ్ఞాం, కొ.—విచిత్రగుణకారము (కల)	౩	౪౧౦-౪౧౧
శేఖరశర్మ, మల్లంపల్లి—కళింగకదంబులు (చ) ✓	౩	౩౬౯-౩౭౪

భారతీ—షష్ఠసంపుటము—భా. ౧.

వ్యాసముల అకారాది సూచి

			సంచిక	పు
అంశీయకము—గర్భాం అప్పారావు (క)	౧	౩౫-౪
అంతస్సమాధి—శ్రీ. శ్రీనివాసరావు (ప)	౨	౨౩
అచట—తన్నీరు కృష్ణమూర్తి (ప)	౪	౫౭
అచ్యుతదేవరాయల విజయములు—భాషాసేవయన్, వెంకటరమణయ్య(ప)...	౫	౭౧౮-౭౨౦
అణురూపము—క్రమధాటి వెంకటగిరి	౬	౮౩౫-౮౩౬
అత్త—అల్లుడు—శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి (ప)	౧	౧౧౧-౧౧౨
అద్దెకొంపలు—భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు	౩	౩౫౧-౩౫౨
అధింధీరగతులు—శ్రీవిక్రమదేవయ్య (ప)	౩	౩౩౦
అగ్ర్యములు—భారతీయ విజ్ఞానశాస్త్ర మహాసభలు, చెన్నపురి (కల)	౩	౪౦౦
అధ్యాత్మ వాల్మీకి రామాయణములందలి కథాభేదములు—పారసంది సర్వేశ్వరశాస్త్రి	౬	౭౫౫-౭౫౬
అనంతరీల—అల్లంరాజు నంగనాయకులు (ప)	౩	౩౦౫-౩౦౬
అనారాధిత—పురిపండా అప్పలస్వామి (ప)	౨	౧౭౮-౧౭౯
అగ్రకపుగని—కే. యస్. ప్రసాదరావు (కల)	౬	౮౪౦
అమాయిక—“బాబు” (క)	౬	౮౦౩-౮౦౪
అమాల్యము—కొడూరి ఆంజనేయులు (ప)	౪	౪౭౪
అమెరికా కుటుంబములు—గుడ్లమహంతి ఆదివారాయణ (కల)	౨	౨౭౬-౨౭౭
అనూనకరమే—విజయలక్ష్మి (కల)	౨	౨౮౦
అసిక్రమకర హల్దారు గారు—చి. ఆర్. చిత్ర (చిత్ర)	౧	౧౧౩-౧౧౪
అనామన్ జోగూ, మాతన అశ్వేనియారాజు (కల)	౨	౨౮౭-౨౮౮
ఆంధ్రదేశములోని ఎఱుగుల భాష—కొత్తపల్లి నూర్యరావు (కల)	౧	౧౩౩-౧౩౪
ఆంధ్రభాషయందలి సంస్కృత వృత్తములు—తేజమర్జున్ రాజగోపాలరావు	౨	౧౪౬-౧౪౭
”	”	...	౩	౨౯౭-౩౦౦
ఆంధ్రభాషాస్వరంత్రము—గొ. రామదాసు (కల)	౩	౪౦౦
ఆంధ్రాభ్యుదయము	౧	౧౧౯
”	౩	౪౨౩-౪౨౪
”	౪	౫౮౭
”	౬	౮౭౨-౮౭౩
ఆంధ్రుడను—జి. జామనకవి (ప)	౧	౩౫
ఆత్మగమము—కుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి (ప)	౧	౧౦-౧౧
అనందగీతిము—జనమంచి వేంకటరామయ్య (ప)	౩	౩౨౫

ర్యతము-వి. ఆర్. చిత్ర	౬	౮౬౮
వంశ చరిత్ర-శేలవారి వెంకటరమణయ్య	౬	౮౪౫-౮౬౭
ప్రార్థనా సవరణ్ని మాతిక-రాజా మంత్రి ప్రగడ భుజంగరావు (ప)	౩	౩౮౧-౩౮౨
మాదామణి-వాల్మీకి రామాయణము-కిశాంబి రాఘవాచార్యులు	౪	౪౭౮-౪౮౩
మలా నాటకరంగము (నాట)	౪	౫౭౩-౫౭౪
జీవభాష (కల)	౧	౧౩౦-౧౩౧
ని షాస్త్రి మైసికులు అనుసరింపవలసిన పదియాజ్ఞలు (కల)	౧	౧౨౭-౧౨౮
సతేభకులకు విజ్ఞప్తి-శ్రీవిక్రమ దేవవర్మ	౫	౭౦౪-౭౦౯
హిందూసానభాషలు-దేశి-కోరాడ రామకృష్ణయ్య...	౫	౬౧౩-౬౨౨
గములా? గ్రామములా?-చ. భా. (కల)	౧	౧౨౦-౧౨౧
వనమాలి-పురిపండా అప్పలస్వామి (ప)	౪	౫౧౧
కష్టాలు-మునిమాణిక్యం నరసింహారావు (క)	౨	౨౦౬-౨౧౨
దు-పెనుపెచ్చ సత్యనారాయణరాజు (ప)	౨	౨౦౩-౨౦౫
లచిత్ర మహారాజుల కాసనం-యశ. వెంకటరమణయ్య (చ)	౧	౮౫౬-౮౫౭
కము-వేలూరు రామమూర్తి	౩	౩౭౫-౩౮౧
హి-హి ప్తి శ్రీరాములు చందరి (ప)	౩	౩౫౦
ముక్తి-గుండిమెడ వేంకటసుబ్బారావు (ప)	౫	౬౩౧
వేంకటరామకాస్త్రీగారు, కీ. శే.	౫	౭౧౦-౭౧౩
కడంబులు-చుల్లంపల్లి సోమ శేఖరశర్మ (చ)	౩	౩౬౯-౩౭౪
బరి-భాగవతి-కే. యస్. శర్మ	౬	౭౬౧-౭౬౩
య్యోగ-గుండిమెడ వేంకటసుబ్బారావు (ప)	౬	౭౮౮
దీవాలయం-భవిష్యోపనిషత్ కామేశ్వరరావు	౫	౬౯౫-౭౦౦
వాసనం దేశం-అక్కిరాజు నిత్యనందకాస్త్రీ	౨	౧౬౫-౧౭౦
"	౩	౩౦౭-౩౧౨
ందనంబి లంకకు మార్గము-విక ప్రబలసం దేహము-కోచ్చర్ల కోట వెంకట్రామయ్య(కల)	౪	౫౮౪-౫౮౫
ంద, పంచనటి స్థలనిర్ణయము	"	"	"	౨	౨౭౫-౨౭౬
"	"	"	"	౫	౭౩౨
" గా. రామదాసు (కల)	౬	౮౭౮-౮౮౦
బధ్యానము-నిడమర్తి ఈశ్వరప్ప (ప)	౨	౨౫౬-౨౫౮
అప్పల వీరవేంకటకోగయ్యకాస్త్రీ (ప)	౪	౫౩౯
విషలుకు-శ్రీ శివశంకరకాస్త్రీ (ప)	౨	౨౨౭
ము-(కల)	౬	౮౭౪
రామమోహనకాస్త్రీ (చిత్ర)	౬	౮౮౧-౮౮౨
త్తరింత-(కల)	౬	౮౭౫
కన్యా (కల)	౩	౪౦౫
వారి పితృయ్య గారు-బులుసు పాపయ్యకాస్త్రీ	౨	౨౩౭-౨౪౨

సోమాత-కలిదిండి సరసింహరాజు (గే)	౫	౬౮
గోరుచంక-శేషాద్రి రమణకవులు (ప)	౧	౧౧౩-౧౧౪
గోనేప-మంగిలూడి వేంకటేశ్వర (ప)	౬	౨౨౧-౨౨౨
గంగాలయోన్నతి ఎట్టు కాగలను? (కల)	౯	౨౨౩-౨౨౪
గ్లాస్టోపట్టణమున భారతీయోత్సాహములు-టి. వెంకటేశ్వరావు	౬	౨౪౩-౨౪౪
చచ్చినంతి కలగంటే...? భావరాజు వేంకటకృష్ణరావు (క)	౫	౬౪౫-౬౪౬
చాంపానేర్ సగరద్వారము (కల)	౯	౨౪౬
చిత్రకారుడు భమిడి ఉమామహేశ్వరావధాని (ప)	౩	౩౨౬
చిత్రవాటకము-పురిపండా అప్పలస్వామి (ప)	౧	౩౨౭
చెన్నపురి చిత్రకళా ప్రదర్శనము (చిత్ర)	౩	౪౩౩
చేతి వేళ్ల నుండి మెరుపులు-శ్రీ. గో. కృ. మూ. (కల)	౪	౫౨౬-౫౨౭
ఛందోవి శేషములు-మల్లాది మూర్తినారాయణశాస్త్రి (మీగడ)	౩	౩౬౨-౩౬౩
జట్కా-తెట్టువ వాపోతనిడమర్తి ఈశ్వరప్ప (ప)	౫	౬౨౩-౬౨౪
జనసామాన్యమునకు విద్య ఉత్తమరూపమైన పంఘసేవ (కల)	౨	౨౦౦
జపాను దేశపు రాజకాసనము (కల)	౨	౨౦౬-౨౦౭
జయంతి గంగన్న గారి సుమలాల-పారనంది జగన్నాథస్వామి	౬	౨౬౪-౨౬౫
జాతీయత-దువ్వూరి రామిరెడ్డి (ప)	౩	౩౦౦
జాన్సను లేఖ (కల)	౪	౫౦౧-౫౦౨
జై నులమతకథలు (౧౧ పంథనమస్కారకథ)-పంచాగ్నుల ఆదినాథ శాస్త్రి (క)	౨	౨౩౫-౨౩౬
తమస్వినీ-శ్రీ. శ్రీనివాసరావు (ప)	౫	౬౨౫
తిక్కన విరాటపర్వము-పి. వి. రత్నము	౨	౧౫౫-౧౫౬
,, గుట్టం వేంకటసుబ్బరామయ్య	౫	౬౩౨-౬౩౩
తూగుటూయాల-జనమంచి వేంకటరామయ్య (గే)	౨	౧౫౩-౧౫౪
తెనుగున ప్రథమావిధి క్రింద ఎట్టు పుట్టినది-వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి	౪	౪౨౫-౪౨౬
తెలుగు-మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు (ప)	౪	౫౦౦
తెల్ల వారు-నల్ల వారు (కల)	౧	౧౦౦
తేలు-దిగువ పాంబలివరావు	౪	౫౪౪-౫౪౫
త్రిలింగలక్షణ శేషము-తన్నామచారణము-కొత్త పత్తనారాయణ	౧	౧౬౫
దమయంతి సంవరణము-శేషాద్రి రమణకవులు (నా)	౨	౧౨౬-౧౨౭
దశోధనిశ్లేషము-వేంకట వీరరాజ కవులు (ప)	౧	౨౩౩
దసరాదిబృ-చింతా దీక్షితులు (నా)	౧	౨౩౩
దురదృష్టము-నాదెళ్ల వేంకట్రావు (ప)	౪	౨౩౪
దేశభావ-వేటూరి శివరామశాస్త్రి (ప)	౬	౨౩౬-౨౩౭
దేశారాధక ప్రబోధకము-మంగిలూడి వేంకటేశ్వర (ప)	౨	౧౬౨-౧౬౩
దైవస్తుతి-కొత్తపల్లి మూర్తినారాయణ (ప)	౪	౨౩౪
దావిడభాషాపద చరితము-కోరాడ రామకృష్ణయ్య	౧	౨౩౪

దన భారతజాతీయ మహాసభ, కలకత్తా-తీర్మానములు	...	3	౪౧౩-౪౧౬
అంజలి-శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి	...	3	3౧౩-3౧౪
గ్రామజీవనము-పాలపత్తి ఆంజనేయలు (క)	...	౨	౧౯౩-౨౦౨
సవిరాజు అప్పారావు (గ)	...	౧	౬౯
హరి శివరావు (ప)	...	౨	౨౧౩
దనము-తాపీ ధర్మారావు (ప)	...	౨	౧౯౦-౧౯౨
నగు వెంకటరమణయ్య (ప)	...	3	౪౨౫
నము-శ్రీ, శ్రీనివాసరావు (ప)	...	3	3౧౨
ను ద్వీపక్ర శేట్రము-(కల)	...	౬	౮౭౬
నుదియేండ్ల వృద్ధుడు (కల)	...	3	౪౦౧
నేదిక, స్వాతంత్ర్యవాదులు-ప్రతివాది భయంకరం రంగాచార్యులు	...	3	3౫౯-3౬౫
తని-గుమ్మడిపల దుర్గాబాయి (క)	...	౧	౫౮-౬౯
ధిని-కనుపత్రి వరలక్ష్మమ్మ (క)	...	౫	౬౩౮-౬౪౬
ప్రేంద్ర, స్థలనిర్ణయము-గొ. రామదాసు (కల)...	...	౪	౫౭౭
చిలుక-సన్నిధానము మూర్తినారాయణకాశ్రీ (ప)	...	౫	౬౯౪
గొ. రామదాసు (కల)	...	3	౪౦౮
మ్మలు తిరిగి తింతు-ధమిడిపాటి కామేశ్వరరావు	...	౨	౨౧౪-౨౨౨
మానవత్వము-కామోద వెంకటరామరావు (క)	...	౪	౫౧౨-౫౨౩
నిర్మాణము-యేకైక్య శ్రీరామలచందరి	...	౫	౭౨౮-౭౩౧
భావూరి కామేశ్వరరావు (ప)	...	౨	౨౨౨
నందలి శివనియమములు-చిదానందకథావ (కల)	...	౨	౨౮౫-౨౮౬
తెలుగువాచకములు (కల)	...	3	౪౧౧-౪౧౨
కల్లూరి ధర్మారాయకవి (ప)	...	3	3౮౭
నేత్రతత్త్వము-విక్రమదేవమ్మ (ప)	...	౪	౫౫౧
దాంపత్యం-ముదుంబ నరసింహాచార్యులు (క)	...	౫	౬౬౨-౬౮౧
యారము (కల)	...	౧	౧౨౧-౧౨౨
సభారము-చల్లా పిచ్చయ్యకాశ్రీ (ప)	...	౪	౫౦౮-౫౧౧
మ్మలు-కల్లూరి సాంబాతి మహాముని	...	౬	౭౯౭-౮౧౦
త్వ (కల)	...	3	౪౦౮
సోమంచి మూర్తినారాయణశర్మ (ప)	...	౪	౫౨౪
నుగు వెంకటరమణయ్య (ప)	...	౧	ముఖపత్రిము
చిత్రములు (కల)	...	౪	౫౮౫-౫౮౬
ధ వార్తాపత్రికలు (1849-75) నిడుదకోలు వెంకటరావు	...	౫	౭౨౩-౭౨౪
ర్-మద్దుకృష్ణ	...	౪	౫౨౫-౫౨౭
సి. కె. కార్వేగారు (కల)	...	3	౪౧౨
తె-పీ.బి.వెంకటరామకాశ్రీ (ప)	...	౬	౮౦౧

పురాతన శిల్పకళ-వి. సుబ్రహ్మణ్యము	౫	౭౨౫-౭౨౭
నింహగారు-౩. జి. (కల)	౩	౪౮౭
బి-సువ్యంతి-ములు-కవికొండల వెంకట సత్య వారాహము	౨	౧౭౩-౧౭౪
హరి-పులవెత్తి కమలావతి దేవి (క)	౨	౨౨౩-౨౨౬
నాట్యులుగారి ఉన్మాదనబడి-కొం. జి (నాట)	౧	౧౧౫-౧౧౬
౬ తోడులేకుండా వెళ్లదు-శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య కావ్యం (క)	౬	౭౮౯-౭౯౪
రహము-చువ్వారి సాంబయ్య (ప)	౨	౨౩౨
ద్వపథ శతకము-కూచి వరసింహము (ప)	౫	౬౮౨
ము-చువ్వారి సాంబయ్య (ప)	౩	౪౧౭-౪౨౩
ని అనుమకొండకావనము-శ్రీహరి రమణకవులు (ప)	౪	౫౩౧-౫౩౯
ములు (కల)	౪	౫౮౫
౦-బేలీల సుబ్బారావు (క)	౬	౮౧౫-౮౩౩
పులు (కల)	౧	౧౩౦
కాకారము-కొ. సోమయాజులు (కల)	౩	౪౧౦-౪౧౧
విద్యావిధానము-భూతిలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి	౬	౮౩౮-౮౪౨
ములు-పాశ్చాత్యస్తకములు (కల)	౪	౫౮౧
పువ్వి వెంకటరత్నము (ప)	౬	౭౬౩
ము-ఇల్లు-కొ. వరసింహాచారి	౬	౮౬౯-౮౭౧
ద్రిక (కల)	౫	౭౩౨-౭౩౩
...	౫	౮౭౬-౮౭౮
...	౧	౧౩౭-౧౪౦
...	౩	౪౩౩-౪౪౭
...	౪	౫౯౧-౬౧౧
...	౬	౮౮౩-౯౧౯
కూడములు-దుగ్గుమహంతి ఆదివారాయణ (కల)	౨	౨౮౦
రతము (కల)	౪	౫౭౭-౫౭౯
తి ఆచర్యము-భారతవర్ష మనకు దాని అనువర్తన-బెజవాడ గోపాలాచారి	౪	౫౬౯-౫౭౨
గ-అనసుంచి వేంకటరామయ్య (గే)	౫	౭౦౧-౭౦౩
ంగళి వెంకటమల్లారావు (ప)	౪	౬౦౧
గారి శివరామకావ్యం (క)	౪	౪౯౪-౫౦౭
శరమున నాయకు డెవడు-జాస్తి వరసయ్య (కల)...	౩	౪౦౩-౪౦౪
శరమున నాయకు డెవడు-వల్ల మారు వీరరాఘవయ్య (కల)	౪	౫౭౫-౫౭౬
చిట్టిగాడు-ముద్దా విశ్వనాథం (క)	౫	౬౯౧-౬౯౩
౬ డైక్టర్లు (కల)	౨	౨౮౧
వయము-వాడేపు శ్రీరంగనాయకమ్మ (ప)	౪	౫౭౮-౫౩౦
ము-వేలూరి శివరామకావ్యం (క)	౧	౪౬-౫౭

శక్తిమ-చింతా దీక్షితులు (నా)

3

320-321

కారదాకాంచితవనకింకిణి-ఆంధ్రవ్యాకరణ సర్వస్వత త్త్వము-వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి

౪

౪౬౧-౪౬౨

"

"

"

౫

౪౬౨

"

"

"

౬

౪౬౩-౪౬౪

కాలివాహన శతాబ్దములు-కావ్యంబ గణపతిశాస్త్రి

౧

3౧-3౨

శివస్-సోమంబి అన్నపూర్ణేశ్వరశాస్త్రి (క)

౫

౬౪౩-౬౪౪

శృంగారకావ్యములు-శృంగార రాధామూర్తిసంవాదము-పారసంది జగన్నాథస్వామి

౪

౪౬౪-౪౬౫

తైలి (శ్రీరామ స్తోత్రము)-కాంచనపల్లి కనకమ్మ (ప)

౨

౧౩౧-౧౩౨

శ్రీకృష్ణుని వేణుగానము-పురాణం మూర్తినారాయణ తీర్థులు (ప)

3

౪౪౫

శ్రీమతుల రామన్ మహాశయులు-మండలి రామనాథం

౨

౨౪౩-౨౪౪

"

"

...

...

3

3౪౪-౪౪౫

"

"

...

...

౪

౫౫౬-౫౫౭

ప్రతి-స్వరముల పరిణామము-వింజమాని వరాహనరసింహాచార్యులు

౨

౨౬౨-౨౬౩

సంకేతము-చిత్రా వేంకటరామశాస్త్రి (ప)

౫

౬౧౧-౬౧౨

సంవత్సర జాతీయ గీతిక-కవికొండల వేంకటరావు (క)

౧

ముఖ్యత్రము ౪

సంవత్సరాది-పెట్టి లక్ష్మీనరసింహము (ప)

౪

ముఖ్యత్రము ౪

సర్వస్వతి భూమిక మన కవిరింతులు-కొమండూరు కృష్ణమాచార్యులు (ప)

౧

౩౪-౩౫

పాగరసంగీతము-కొదారి ఆంజనేయులు (ప)

౫

౬౬౧

సామగ్రి-మంగళాక్షరి వేంకటేశ్వర (ప)

౪

౪౫౫-౪౫౬

సామి వేణువు విశ్వనాథ శర్మనారాయణ (ప)

౨

౧౪౫

సింగరేణి బొంగుగములు, మోచరాబాదు (దక్కను)-ఆ వెం. రామచంద్రరావు

౪

౫౪౪-౫౪౫

సింహాశ్వాస మూలన రాజ్యవిధానము-మూలా కృష్ణమాస్త్రి

౧

౯౩-౧౦౪

సింహాశ్వాసము (ఒకసాదరుడు)

౧

౨౦-౨౧

సింహాశ్వాస చాపాశ్వాసము-విక్రమదేవవర్మ (ప)

౫

౬౩౨

సింహాశ్వాస శ్రీహరియిన చక్రవర్తులు (కల)

౪

౫౪౬

సుదర్శనరావుగారు, టి. (నాలు)

3

౪౪౪-౪౪౫

సుధాకరత త్త్వము-విక్రమదేవవర్మ (ప)

౧

౫౨

సేనాంజలి-వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు (ప)

౬

౨౫౬

స్త్రీ-సంపాదము (కల)

౧

౧౨౪-౧౨౫

స్త్రీనిర్దేశము-విక్రమదేవవర్మ

౧

౨౬-౨౭

స్వప్న కేళి-క. అన్నమరాజేశ్వర (ప)

౪

౫౪౭

స్వయంపాపల బానికిరామమాస్త్రి (నాలు)

3

౪౪౪

హంప (కల)

౨

౨౦

హంప, మువాంజోదాగోలలో దొరకిన ముద్రలు-గో. రామదాసు (కల)

3

౪౦౭

హరిదాసు-శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి గుర్తాసరాశిశ్వర ప్రసాద్ బహదర్ (క)... ..

౨

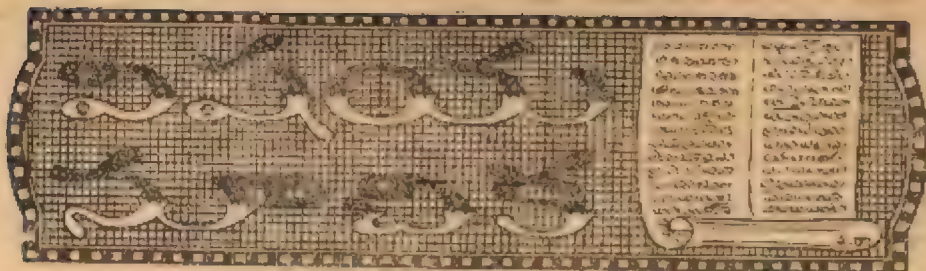
౨౩౩-౨౩౪

హంప-హ శేతవా-పురాణంమూర్తినారాయణ తీర్థులు (కల)

౨

౨౨౭-౨౨౮

భాతీయత-మతము - కేతవరపు, వేంకటాద్రి.	౪	౫౪౦-౫౪౩
మహమ్మదీయ వివాహము (కల)	౬	౫౪౫
మువతీ కరణాలయము (కల) ,	౧	౧౦౧-౧౩౩
సాంఘిక పరిణామము - వెల్లూరి మార్యనారాయణరావు	౪	౫౫౩-౫౫౭

ప్రశంస — బాలును పంకటాచార్య గారు	ముఖ్యవ్రతము
సంవత్సరజాతీయగీతిక — కి. కొండూరు పంకటాచార్య గారు	"
స్వస్తిపయము	౧-
X ఆంధ్రుడను — జి. జాషువకవి గారు	3-
ద్రావిడ భాషా పదచరితము — కి. కొండూరు పంకటాచార్య గారు	౪-
ఆత్మార్పణము — కుమ్మరి తారామమ్మగారి చిదరి గారు	౧౦-౧౨
ప్రతిభా చిత్రణ శేషము — గొల్లపల్లి వెంకటాచార్య గారు	౧౨-౧౩
చీరనాటకము — పురికండా అప్పలస్వామి గారు	౨౩
నవరాత్రి — చింతా శ్రీనివాస గారు	౨౩-౨౪
శాలివాహన శతాబ్దములు — కావ్యకంఠ నివాసి శాస్త్రి గారు	౨౪-౨౫
అంగుళీయకము — గొల్లపల్లి అప్పారావుగారు	౩౫-౩౬
నళరథవిశ్వేషము — శ్రీ. వెంకట వీరరాజ కవులు	౪౫
వ్యసాయము — కి. కొండూరు పంకటాచార్య గారు	౪౬-౪౭
సుధాకరతత్త్వము — విక్రమ వేదవద్ది గారు	౫౭
చేళవ్యవైతివి! — గుమ్మడిదల దుర్గాబాయి గారు	౫౭-౫౮
నా ఆశ — బసవరాజు అప్పారావు గారు	౫౮
సింహాచలయాత్ర — (బక. సోదరుడు)	౨౦-౨౩
సరస్వతి భూలోకమున కవతరింపట — కొండూరు పంకటాచార్య గారు	౨౪-౨౫
స్త్రీవిద్య — పసుమర్తి విశ్వేశ్వరమ్మ గారు	౨౬-౨౭
బత్తిపాటలు — పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య గారు	౨౭-౨౮
మహాత్మత్రప ద్వితీయర్పదదాముడు — సోమయాజుల వెంకట శివరామ శర్మ గారు	౨౯-౩౦
కరికాలవోధ మహారాజుల శాసనం — య. వెంకటరమణయ్య గారు	౩౧-౩౨
పత్రికాసంపాదకుడు — త. రామారావుగారు (3 వ్యంగ్యచిత్రములు)	౩౨-౩౩
సింహాశక్తిప నూతన రాజ్యవిధానము — గూడా కృష్ణమూర్తి గారు	౩౩-౩౪
గోరువంక — శ్రీ. కేశవప్రసాదమణి కవులు	౩౪-౩౫

కళాపరిశ్రమలు—వి. సుబ్రహ్మణ్యముగాను౧౦౭-౧౧౦
మ—శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగాను౧౧౧-౧౧౨
శ్రీఅనంతమూలక వాక్యముగాను౧౧౩-౧౧౪
—రాధాకృష్ణమూలక వాక్యముగాను; శ్రీబ్రహ్మశ్రీసత్యంబు మహారావుగాను౧౧౫-౧౧౬

మహిళామండలి౧౧౭-౧౧౮
దయము౧౧౯

౦౭—ఉద్యోగములు, గాములు; పూవుల గడియారము; పాముల కన్నములు; శ్రీమతి—సంస్కారము; జేబు విల్లు; మాంస భక్షము; నావి ముప్పు తెల్లవారు; ఎల్లవారు; 'ప్లాస్టిక్' నలిన పూలును; ఇంటిలోని పూవిల్లు కైనికులు అనుసరింపఁబడిన పది యాజులు; ముస్సోలినీగారి యాదర్శములు; భారతదేశమున వ్యవసాయము; వింతవస్తువులు; ఇంద్రాణిపూజ; హిందూముఠాతీర్థజాలయము; ఆంధ్రదేశములోని విలువల పాప; దేశికు

X రాజ్యస్థానముల నులుమాడుట ౧౨౦-౧౨౩=

...౧౨౩-౧౨౪
...౧౨౫-౧౨౬

చిత్రములు

పద్మచిత్రములు:—ప్రభాతము; ఆంధ్రబాలిక; వైవేద్యము; ఖమానచ (రాగి)
 భారణచిత్రములు:—శ్రీయుత సండిత మోతీలాలు నవ్రాజుగారు, జె. యస్. గారు; ఆకస్మికభాగ్యచిత్రములు ౩; పూవుల గడియారము ౪; నాటికపాత్రలు ౩; మహాకళాపరిశ్రమలు-చిత్రములు ౧౦; వింతవస్తువులు ౪; ఇతర చిత్రములును.

మాచందాదారులకు

రతి గీ వ సంపుటము రెండవభాగమునకు సంబంధించిన వ్యాసములము, వ్యాసగిరి కూరాది సూచికలు, ముఖ్యత్రము, రానున్నసంచికతో వెలువడును.

—సంపాదకుడు, భారతి

ప్రశం

జలను వెంటరవనయ్యగారు

సంపాదక బ్రహ్మవైజ్ఞానిక
భాగ్యద్విమర్శ సత్ప్రభావించి,
రమణీయ వద్దివిరాజిత చిత్ర
తిమనూనమును సంగీర్ష్యవేరతి,
పరనమాద్రమాన వర్ణజ్ఞానమునాటిడి
త్రిగుణానిర్గుణముల సరియనాటివి,
కమనీయగీతికా కళితగీతి రచించు
కమ్రకావ్యములం బంకమ్ముల బాపి,
గురువులైనర్థ విజ్ఞాన గరిమనాటిసి,
జగతి లాలించు శక్తివై దిగులులబాపి | 1 |
యనునవా విమర్శ కాగ్రహించ గలగగగధన
మనను వేటిసి భగవత్, మునునయ్య.

సంపత్సర జాతీయ గీతక

కవికొండల వేంకటరావు గారు

1

హిమగిరిశిఖరము-విశ్వవనోదయము-కన్యాకుమారి-వనసింహిరము

స్ఫురితము-భరితము-చలితోబలితము

స్వాతంత్ర్యముకై-స్వాతంత్ర్యముకై

త మనవోమే, కని, పని వినవోమే, మనవోమే అనవోమే, జను, జను, జను!

2

జాహ్నవి, గౌతమి, కృష్ణ, పినాకిని, కావేరి, నర్మద, యమునా సింధులు

అహర్నిశానులు-ఒకటేగా నము-కలలో-అలలో-అడవి ప్రాచూణము

స్వాతంత్ర్యముకై-స్వాతంత్ర్యముకై

త మనవోమే, కని, పని వినవోమే, మనవోమే, అనవోమే, జను, జను, జను!

3

గుజరాత్, వంగ, అంగ, మరాఠా, త్రిలింగ, త్రిమిత్ర, కళింగమును జను

అజరులు-అమరులు-అనామయులుగా

స్వాతంత్ర్యము హేమే! స్వాతంత్ర్యము హేమే!

త మనవోమే, కని, పని వినవోమే, మనవోమే, అనవోమే, జను, జను, జను!

4

కారోక తిరుకులు, లజనద్వాసులు, దానివధులు, కలిగినవోగిన

పెచ్చనినెత్తుటి దివలీలెలుగున

స్వాతంత్ర్యముకై-స్వాతంత్ర్యముకై

త మనవోమే, కని, పని వినవోమే, మనవోమే, అనవోమే, జను, జను, జను!

5

ఇంద్రం వమరిక, స్వీడక, స్వీడక, జనాను, జర్మని, కిను, నరాను,

అంబుకర్వకళ కభివాదనమిడు

స్వాతంత్ర్యమురా, స్వాతంత్ర్యమురా

మనవోమే, కని, పని వినవోమే, మనవోమే, అనవోమే, జను, జను, జను!

4 చెన్న పట్టణము, ఊసెంబరు ౧౯౨౮ జనవరి ౧౯౨౮

సంపుటము ౬

విభవ సంవత్సరము పుష్యమాసము

సంఖ్య ౧

స్వవిషయము

ఆనందము జీవబ్రహ్మములకు సహజావస్థ.

సకలజీవములును నిరతిశయానందమును గోరుచు జీవయాత్రను జేయుచున్నవి. ఆనందము జీవజాలమును జీవయాత్రయందు పోషించుచున్నది. ఆనందానుభవమున కనంతములైన సృష్టి విలాసములు ప్రత్యక్ష సాధనములుగ నున్నవి. మహానుభావులు సృష్టివిలాసములందానందసందర్శనమును జేయుచులోకానందమునకు సాధనంబుల నుపదేశించుచున్నారు. ఆనందము దివ్యసాధనములందువలె పూరిగుడిసిలందును, కుజేరులందువలె నిరుపేదలందును, పండితులందువలె పామరులందును, సగరములందువలె వనములందును, అంతరిక్షమునందువలె భూమియందును, ధీరులందువలె భీరువులందును, సాధువులందువలె క్రూరు

లందును మహానుభావులకు ప్రత్యక్షమగుచున్నది. భారతీదేవి కంగోపాంగములైన చతుర్ముఖశివద్యుల, చతుర్ముఖకళలు, సకలసాహిత్యములు మానవుల కానందదాయకములై విశ్వకల్యాణమునకు సాధనములుగ నున్నవి.

భారతీ అనంతములైన విశ్వవిలాసముల కధిదేవత. భారతీ—సావిత్రి, సరస్వతి, వరదాయిని, మహాదేవి, కళాస్వరూపిణి, పురుషార్థప్రదాయిని, ఆనందమయి. అనంత భారతీవిలాసములను శాస్త్రజ్ఞులు పరిశోధించుచు జ్ఞానానందము సనుభవించుచున్నారు; కవులు వర్ణించుచు రసానందమును బడయుచున్నారు. గాయకులు పాడుచు నాదానందము సనుభవించుచున్నారు. శిల్పులు చిత్రించుచు రూపానందమును ప్రత్యక్షము చేసికొనుచున్నారు.

నన్యులు మహానుభావుల ననుసరించుచు
డించుచున్నారు.

సంతములైన భారతీవిలాసముల కాద్యం
లు లేవు. ఆద్యంతములు లేని భారతీ
వైభవములకు నామరూపములను
వియానందమును గలుగజేసెడి మహాను
భన్యులు. అనంతములైన వైభవ
ములతో వెలయుచున్న భారతీదేవీసం
ముల నారాధకు లుపాసించి నేమించుచు
నమును బొందుచున్నారు. భారతీదేవి
రాయలుల కనురూపమైన శలమును
ంచుచున్నది. భారతి ఎవరు నేవించిన
న వారికిప్రత్యక్షమై ఆనందమును
ంచుచున్నది.

ఖండమైన భారతీవిలాసముల దొక
లాసమును ప్రదర్శించుటకు భారతి
నామరూపములనుదాల్చినది. భారతికి
ండ్లు నిండినవి. ఆరవయేడారంభమైనది.
న్యగ్రహమువలనను, ఆంధ్రమహాజను
పోషణములవలనను భారతి క్రమవికా
సాదించు యథాశక్తిని స్వధర్మనిర్వ
సము జేయుచున్నది. భారతి నాదరించి
ముల పోషించుచున్న వారందఱు
సాదమును బడయుచు నిర్వాహకు
నను స్వీకరింతురుగాత!

భారతియందలి గుణదోషములను గ్రహిం
పండితులు సమర్థులు. నిర్వాహకులు
భిమానముతో గుణములను గనుగొను
దోషములను గనుగొనజాలరు.
శోభితమై తాను ఆంధ్రహృదయ
మును ప్రత్యక్షము చేయుటనే భార
వాజనము. ప్రవృత్తియందు జాతీయా
భావోన్నత్యము మీద నాధారపడి

యున్న విధమును ప్రపంచేతిహాసములు విశ
దము చేయుచున్నవి. భారతి నలంకరించు
చున్న పద్యములు, కథలు, కావ్యవిమర్శనలు,
నాటకములు, చరిత్రోధనలు, చిత్రములు,
తత్త్వవిచారణలు, వింతలు, విశేషములు ప్రజా
ప్రబోధాయత్తమైన నవజీవోప్రభావమును
విశదము చేయుచున్నవి. ప్రజాహృదయ వికా
సమునకు భావవికాసము మూలబీజముగ
నున్నది. జాతీయభావవికాసము కళాసాహిత్య
రూపములను ప్రత్యక్ష మగుచున్నది. ఆంధ్ర
హృదయస్వభావ మాంధ్రశిల్పమునందును, సం
గీతసాహిత్యములందును, నిత్యజీవనమందును
ప్రత్యక్షమగుచున్నది. ఆంధ్రశిల్పమునకు గల
వ్యక్తిత్వమును ప్రాచీనమైన అమరావతి, అజం
తాశిల్పములవలె వర్తమానరామారావు
చిత్రకళయును విశదము చేయుచున్నది.
ఆంధ్ర సంగీత సాహిత్యహృదయమును ప్రాచీ
నకావ్యములవలె వర్తమాన కావ్యములును
విశదము చేయుచున్నవి. ఆంధ్రహృదయ స్వ
రూపము స్త్రీలయందును పురుషులయందును,
బ్రాహ్మణులందును, బ్రాహ్మణేతరలందును,
పండితులందును వామరులందును వికాసమును
బొందుచున్న విధమును కళాసాహిత్యస్వరూ
పములు విశదము చేయుచున్నవి. ఆంధ్ర
సాహిత్య కళాప్రపంచము సర్వశోముఖమైన
వికాసము నభివేషించుచున్నది. ఏతత్పుష్పా
ప్తికై భారతియును గలిగించిన అయిదేండ్ల యం
దును యథాశక్తిని పాటుపడినది. ఇంతవరకును
భారతిని పోషించిన సాహిత్య కళోపాసకులకు
పందనము లర్పించుచు ముందును సహాయము
చేయుటకు వేచుచున్నాము. కావ్యకళావిలాసిని
యై, ఆనందదాయినియై భారతి వర్ణింతుకు యె
మేశ్వరు డనుగ్రహించుగాత!

దానిని మీకొరకే వినియోగింపుడు

పూమహిళా హోషులకు

మీరు నిలువ చేయుగిరిని స్త్రీధనము—
మీ తెచ్చి—పోదరును—భర్త—పుత్రును—
వీరిలో నెవరివద్ద మీ గుంచినను సరే, దానిని
మీకొరకే వినియోగింపుడు.

ఆధనముతో వగలుకొని దానిని
మీరు ధరింపుడు.

పురుషు యెల్ల పురుషును.....
ఈ యంతి మీకు భాగంగా తెలిసియే
యున్నది. కావున మీకు పాక్కు
గల స్త్రీధనము కాంకిలోను నమ్మ
కములేని వాటాల్ని కిందను నిలువబడి
యుండకూడదు.

ఆధనము యెల్ల పురుషును మీకంటి
యెరులునే మీ కంటిమీదనే యుండ
వీలగునట్లు, దానితో మీ కొరకు
సాగిన వగలుగ కొనుడు.

మేముకయారు చేయించిన వగల
విలువ యెన్నటికిని తగ్గిపోదు. వగ
లను అందముగా చేయించుటయే
ప్రత్యేకాభిరుచు. ఈవిధమున
మేము అగ్రగణ్యుల మనిగూడ సరి
నయముగ తెలుపుచు వ్వాము.

మీరు మొదట మావద్ద కొను
నట్టి అలంకారము మీకు మిక్కిలి
సంతృప్తికరముగా నుండుటకే
మేము ప్రయత్నించెదము. అటు
పిమ్మట మీ యెల్ల పురుషును మావద్దనే
కొనుచుందురు. మీ మిత్రులకు,
గూడ సిఫారు చేయుచుందురు.

ఉమ్మడి రామయ్యశెట్టి గురుస్వామిశెట్టి కంపెనీ,

బంగారు వెండి వగలను తయారుచేయువారు,

25, చైనాబజారు రోడ్డు

చెన్నై 61.

62, గోవిందప్పనాయక వీధి

మలేరియావల్లగలిగిన
వ్యర్తువను సేనటోజన్ వల్ల
పోగొట్టుడు

ముఖ్యముగా మలేరియా వ్యాధికి పేరున్న సహారు
వను పోగొట్టుకొనుటకు సేనటోజన్ రానుబాగా
కాక్చు, హెచ్. డబ్ల్యూ. యస్. అను ప్రసిద్ధమైన
వైద్యుడు వ్రాయుచున్నాడు.

క్లిష్టమైన మలేరియావ్యాధియును పోగొట్టును.
గలుగు బలహీనతను పోగొట్టి వారువ్యాధియును
జాలరు.

అట్టివేళలందు కఠినమునకు కత్తిని చేమార్చగల
ఆహారము నివ్వవలెను. అదియే సేనటోజన్. సేన
టోజన్ కాలములో గర్భిణీయలో చేరికగలిగి,
నూ తుద్రుపచి, శరీరమునకు వాగధ్యమును
గలది.

అది సేనటోజను సేవించుటకు ప్రారంభింపుడు.

SANATOGEN

మంచి టూనిక్ ఆహారము (2)

పోగు అన్నిటియందును, దుకాణము
యందును దొలకును.

తయారు చేయునప్పుడుగాని, ప్యాకు
పప్పుడుగాని చేతులతో తాకబడదు.

ఆంగ్ల భాషా పరిచయము లేనివారలకు బహుముఖముగా
సేర్వకొనుటకు తెలుగు ఆర్థ ములతో నుండు

ఆనంద ఆంగ్ల భాషాబోధిని

అనుగ్రంథము మిక్కిలి సహకారిగ నుండును.
ఇది 700 కేజీలు బట్టిని వాటితో బిందు, భారతీయ భాష,
ఆకర్షణమనబడించిన 16 ఆంగ్ల భాషాపదములు గలిగియు
న్నది. దీనియందు ప్రతిపదమునకు తెలుగు ఉదాహరణ, ఇం
గ్లీ ముద్రములు, అర్థ ములతో సేర్వకొనువాదములు బహు

ములనుగ తెలియుటకు ముద్రించెను. ఇంగ్లీషుపాఠశాల
లో 10 పంలిలు వేలకొలది రూ॥లు అర్జుచేసి సంపాదించి
విస్తారమును యింటియందుంటేయే సంపాదించవచ్చును.
ఉపాధ్యాయుల వాదకపనిలేదు. గ్రామోద్యోగులు, కర
ణములు, దొంగలతో సంబంధముగల బుద్ధులు, వంటవాగులు
మరియుతర సిబ్బందముల వీటలకును, ఆంగ్ల భాషాపరిచయ
ము లేని వాతలకును, మా ఆనంద ఆంగ్ల భాషాబోధిని
చాల ఉపకారిగ నుండును. ప్రతి కూటుంబమునకును
ఇది ముఖ్యవ్యోక్తమా.

పుస్తకముల మొదలు. 2-0-0.

ఒకపుస్తకమే కొనువారికి పోష్టుఖర్చులు అ. 8 యగును.
2 ప్రముల సొకేపారికొనిన పోష్టుఖర్చులు మే మేధరించెనము

ఆనందబోధిని ఆఫీసు,

పోష్టుఖర్చు నెం. 167, మద్రాసు.

మూలములై యొప్పినవి. 'పూలు' అను మాటరూపము నందలి శకటరేఖము ద్విత్వముచేరింది, 'పూలు' అయి శకటరేఖద్విత్వోచ్చార్థమును టకారరేఖములను గలిపి యుచ్చరించినట్లుండు గావున, పూలు-పూలు అయి, రేఖాటపోయి, 'పూలు' అనురూపమున, 'పూలుసురు' మొదలగుపదములలో చెనుగున గానవిచ్చునున్నది. 'పూలు' పూలునయైన 'పూసురు' అన్నపుడు, 'పూలు', విశేషణ మగుటచే, 'ఁ'కారమునకు ద్విత్వముచచ్చినది. ఒకకాల మున ద్విత్వము లేకుండగూడ విశేషణ మైయుండుటయు కలదు. కావుననే పూలుగద్యు, పూలుగళి, పూలుగేలు, పూలుమాపు మొదలగు పదము లేర్పడినవి. మనయాంధ్ర వైయాకరణులు, నిఘంటుకారులు, ఇది 'పూలుచ'శబ్దమే యనియు, వృత్తియందు 'పూలుచ' శబ్దమునకు మీదిపగ్గ ము లోపింపగా, 'పూలు' అనునది సిద్ధించుననియు దీని కచ్చుపరమైనచో, టకారమునకు 'ట'కారవ్యయ మచేక మనుననియు, నిల్లే పట్టారుగ, పట్టారుక, పట్టారుగు, పట్టూపిరి, మొదలగు పదము, లేర్పడిననియు తెల్పుదురు. 'చిలు' మొదలగు శబ్దములలోగూడ నిల్లే ప్రాచీనభాషయందలి శకటరేఖాంతమునపదము విశేషణమైనపుడా శకట రేఖమునకు ద్విత్వము కలుగుటయు, నాద్విత్వరేఖము 'ట' ఊదిపలుకబడుటచేట్టిగా నుచ్చరింపబడుటచేతను, 'శిశిలిగళి' మొదలగు ప్రాచీనసమాసములు తెలుగున 'చిట్టిలుకలు' అనురూపమును జొంది ద్విత్వరూకారముతోగూడినవైనవి. ఇది ప్రత్యేకముగా నానుటగాక మైపుడు రేఖాచ్చారణాదు నిలచినట్లున్నది. పూలు, పూలుడు-చిన్నపిల్లవాడు, పలకన (పలధాతువు), వెచ్చన (లే-ధాతువు) పచ్చన - (పనధాతువు). మొదలగువానిలోవలెనే ఈ 'పూలు' అనుదానికి 'చ' అనునది చేర్పబడుచున్నది. ఇ 'చ' యనున దేపద మయొక్క యవిశేషరూపమో విచారింపవలసియున్నది. సమాసములలో గనబడు 'పూలు' అనురూపమే 'పూలుచ' అనుపదముకంటె మిగుల ప్రాచీనమనుటకు సందేహము లేదు; 'పూలుమట్టము' అనుపదము మఱొకటి కలదు.

✓ 'పూలు' అనగా 'అల్పము'

క. ఎఱసంజ నెఱసి విరిసెం
జిలుచిరేటు లెగసి గగననీమక్ బలసెకా
గుఱుగూ లెగలై కనబడి
తఱచై వెనువెనక పెట్టు లొరలు వోచెకా.

సమీపము అనునర్థముగల 'పూలుగట' అను మాటోగూడ 'పూలు' అనురూపము కనబడుచున్న "సమీపముగా జేరిన కొన్ని పద్మపుల సమాహము" అన 'రాళి' అనునర్థమున 'పూలుగు' అనుపదము ప్రాచీనసమాసమున నున్నట్లున్నది. ఇప్పుడు వాడుకలో లేకపోటచే గ్రొత్తగా గనబడునుగాని భారతము ద్రావిడములో

మ. పూలుపర గల్గె భటాంగకంబులు రణ
కోటిం బ్రవాహములై
పఱచెకా నెక్కురు భూతకోటి విహరిం
పన్ బ్రస్తులింపన్ మరళి

అని యుద్ధభూమిని భటుల యనయనములు పులు గట్టినానుటకు 'పూలుపర' అనుపదము రిక్తము బ్రయోగింపబడినది. మనకు గ్రొత్తగా గనబడు నిట్టి యోగములు భారతమున నడుగడుగునకు బొడగట్టుచు యుండును.

ఇది యాంధ్రతమిళములయందే కాక కన్నడమున విశేష ప్రచారములో నున్నట్లేయున్నది. 'పూలుగడ్డ' = చిన్న గడ్డము; పూలుగిడి = చిన్న చెట్టు, పూలుచిన్నకర్ర, పూలుగయ్య = చిన్న చెయ్యి, పూలుగళి = చిన్నబోయియుండుట, అనుపదములలో గానవిచ్చున్నది. తిమిళమున పూలుగు = చిన్నదగుట, చిన్నబోయెను నర్థమున కలదు. దీనికి సంబంధించియే తెలుగు 'పూలు' అనుధాతు చేర్పడియుండును, వాడు ప్రాచీనమైనవాడు. అదిప్రసింగిపోయినది, అనగా పొట్టియైన క్రిందికి దిగిపోయినది, పొడవు అడిగినది. అన్నయర్థమచ్చినది. కావున తెలుగులో 'పూలు' ధాతువు 'పూలు' అనునదే మూలరూపమని తెలియజెచ్చుచున్న మజ్జి + అను 'పూలు-పూలు' అనియెయుండును.

దేశావలోగూడ చిన్నదనము, పొట్టితనము
(3) అను వర్ణమున 'పొలుచు' 'పొలుచి' అను
లపు తెలుగున కలుగు అనియు గలదు.

అనుదానిమండియే, 'పొలుచు' 'పొలుచి'—
అనుపదము లాంధ్రకన్నదములపేర్వడియుం
గన మలుగుజ్జా అను పదమునను, బ్రత్యేక
కాదు అను వర్ణమునగూడ నీ 'పొలు' పదము
వచ్చును. విభజనములలో నిది 'పొలు' శబ్దభవం
బవినను, ద్రావిడభాషలన్నిటిలో ననేకము
లకు మూలంబైన 'పొలు' అనుధాతువునుండి,
పదముబయి సమంజసముగా గనబడుచున్నది.

"పొలుకత్తి" అవగా చిన్నకత్తి (a small
మర—పొట్టిచెట్టు (a small tree). ఆచెట్టు
పగులున్నది అవియు, నందుము. ఇది మర
"పొలు" అనియు, తుంగభాషలో "పొలు"
పదములతో నున్నది. కన్నదమువందరి
తక్కువతనము అనువర్ణము గల 'పొలు' (po-
lucency) అనుపద మీ 'పొలు' ధాతువు
వచ్చినట్లున్నది. కలు + త = పొలుత = పొలు-
నే యాంధ్రమున 'పొలుత' అనుపద పేర్వడి

'పొలు' లోని మొదటి కి కారముమీద
రము-కీ' కారముగా మారినది. ఇట్టిమూల
విభజనలో కారములు. ఏ, ఓలుగా మారు
అనుగా గా న న న న న; పొలు. పొలు =
strike) తె. కొట్టు; తమి. పుడి = point
కొడి(దీపపుకొడి); తమి. పుడుపు = a stick
drums; తె. కొడుపు; తమి. పుడై-
etc.) కావున, పోల్ తొ-పొలు, అని కన్న
దగా చెనుగున 'పొలు', 'కొలు', 'కొలుత',
పద పేర్వడినది.

పొలు' 'కొలు' అను రూపమును తెందు
వికారమున 'పొలు'—'కొలు' అనురూపము
యొన్నట్లు కనబడుచున్నది. కిట్టి—కిలు—
—కొలు—కొలు—గుజ్జా మొదలగునవ
కీ పొలుంబమునకు తెందినవియే కిట్టె

(Kittel) పండితుని యభిప్రాయముగూడ వైయున్నది.
ఇందలిక కారము తెరుచుకొని నొకకారము వచ్చియుండు
బచే నీతాలకావచ్చు, ఆక కారమును తాలవ్య 'క' కార
ముగా మార్చివేసినది. ఇట్టి తాలవ్యీకరణముగ్రా
(palatalization) మార్గభాషలలోగాక ద్రావిడభా
షలలోనును ప్రక్రియయందును సుప్రసిద్ధము. (Cf—
కిటి = చెవి, కెంపు = చెమ్మ, కెయ్య = చెయ్యి, కిడి =
చెట్టు, కిడి = బిలుక ఇత్యాదులు) కావున 'కిటి', 'చిటి',
'చిలు' అయినది. ఇది యొక్క తెలుగుననేకాక తమిళ
మళయాళములగూడ 'చిలు' అనురూపమును బొందియు
న్నది. కాని కన్నదమునను, తుంగభాషనుమాత్రము
కిటి, కిడికిలు, కిడి, అనురూపములు కలవు. కన్న. కిటి
కుల, కిటిగడ్డ, కిటియక్క, కిలుకాల, కిలుబులి, కిలుచె,
లర్, ఇత్యాదులు 'క' కారముతోగూడినదై ప్రాచీన
రూపమును నిశ్చయము గావున పొలు కన్నదములలో
ప్రాచీనరూపములు నిలచియున్నవియు తెలుగులో నది
యంతరించిపోయినవియు దలంపవలయు. 'కొటె' అను
రూపముకూడ కన్నదమున 'కొటె' దిన, కొటె (ప్రాణ (the
point of death) ఇత్యాదులయందు కలదు.

పైని తెలుపబడిన క్రియారూపము 'పొలుచు' అను
పద మీ 'పొలు' అనుధాతువునుండి యేర్పడినది యని
చెప్పబడియెగదా! ఈ యాంధ్రతమిళ మళయాళ భాష
లలో గనబడుచున్నది. ఆంధ్రమునమాత్రము కొంత
మార్పు బొందియున్నది. 'పొలు' అనునది కేవలవ్యాపా
రమును మాదించునదిగా లేకుండుటచేతనే ఏమో
యాయాలరూపమునే ధాతువుగా గ్రహింపక యాంధ్ర
కన్నదభాషవై గుంకరణులందఱును 'గు' అంతియందు
గల 'పొలు' (లేదా 'కొలు') నే ధాతువుగా గ్రహించు
చున్నారు. దీనివంటిది 'పెరు' అనునొకటికూడ కలదు.
'పెరో' భ 'పేరో' అనురూపముకూడ కలదు. అది
పెరుగుచున్నది అనుబట 'పెరుక్కిలు' అని తమి
ళమున చెప్పుదురు. ఈ 'పెరుగు', 'పెరుక్కు' లకు
కొంత సంబంధముండునని తోచవచ్చును. తెలుగులో
ననేకధాతువులు 'గు' 'గు' లతోగూడినవై కనబడుచు
న్నవి. కలుగు, చెలుగు, తలగు, మలుగు, వెలుగు, తోలుగు,

తెలుగు, విరుగు, కలలుగు, చెలుగు, తిరుగు, తునుగు, పెరుగు మొదలగు వానిలోని 'ను' ధాతుస్వరూపమునకు తెలిసినదిగాని తెలంపబడుచున్నది. ఇట్లుకేనుననె కాను. కన్నడభాషా వైయాకరణులుగూడ 'ను' అంతమునే ధాతువుగా నెంచియున్నారు. కేళివాణ శబ్దమణి దర్శనమున 'ను' అంతియందుగల ధాతువుగా నెంచియున్నాడు. కేళివాణ శబ్దమణిదర్శనమున 'ను' అంతయందుగల ధాతువుల ననేకములు దేలిపియున్నాడు. పోన- గనునే, అగు-ప్రాసరావే, తొలను-విభక్త, కగను- విభీనే, మడుగు-గోపనే, ములుగు-తావన క్రియాయాం, మిలుగు-చికిచికాయమానే, మిగు-అతిక్రమనే, విసి-బుధనే-ఇత్యాదులు. ఆంగ్రకన్నవైయాకరణు లిట్లు 'ను' అంతమునే ధాతువుగా గ్రహించి వీనిపైని 'ఉన్నా' ద్వనుబంధములను వర్తమానాది కాలన్యోతకములుగా తేర్చి క్రియారూపములను నివృత్తిచేసినను తిమిరవైయాకరణులు మాత్రము యీ 'ను' అంతమును ధాతువుగా పరిగణింపక 'పెర్, పో, ఉన్, పో' మొదలగువానినే ధాతువులుగా గ్రహించి, వానిపైని వర్తమానార్థమున 'కిరు, కిరు' అనునవి వర్తమానార్థకప్రత్యయములుగా నిలిపి వది ద్రావిడభాషావైయాకరణులచే గ్రహింపబడినవి. కాని, యీభాషా బ్రహ్మవైయాకరణులను తొల్గా పియార్ అను నాయన దించిన 'తోల్గాప్పియం, ఆను లక్ష్యగ్రంథమున 'కిరు-కిరు' అనిచెప్పక 'క్రియలు' తేర్చబడు ప్రత్యయములక్రింద కుం, కుం, కుం, కుం, అనునవి ఉత్తమపురుష బహువచనమునను, కు, కు, కు, అనునవి ఉత్తమపురుష బహువచనమునను చెప్పి యున్న యున్నాడు. దీనిబట్టి యీ 'ను' అనునది ధాతువుల కేనో యొక మధ్యమ తరువాతి కేర్పబడిన బ్రత్యయము అనిపించుచున్నది. ఇంకేకాక ఈ 'ను'లేకుండగనే యనేకపదము లామూలరూపమునుండి బయలుదేరుచున్నపుడు, 'ను' అంతము క్రియారూపములకుమూలమున్న ననవచ్చునని గాని భాషలో మూలరూపము, (Elemental form) అని చెప్పట పొసగదు. 'తునుగు'

దానినుండి, తునిసినిది తునుగుచున్నది. మొదలగు క్రియారూపములును, తునుగు, మొదలగు భాషాకర్మాపములును నివృత్తులై యుండునచ్చుననిగాని, తునే, తునియ, తుండు, తుంపర, మొదలగుపదములలో 'ను'కు ప్రవృత్తి లేకపోవుటచే 'కున్' అనునదే ధాతువని తెలంపనగుచున్నది. 'తునుగు' ధాతువును నచుంజపముకాదు. ఆపదములలో 'ను' లోపించినది చెప్పటలో వర్గమేలేదు. ఆర్యభాషలలోపలే ధాతువు వ్యాపారన్యోతకమైయుండి వలెననియు, తునుగు, తెలుగు మొదలగువానినుండియే క్రియారూపములు బయలుదేరుచున్నవిగావున నవియే ధాతువులై యుండివలయుననియు తెలిచి వీనికి ప్రార్థ్యక్షింపి నరికింపకుండుటయే వారు వీనిని ధాతువులుగా పరిగణించుటకు గారణము. ఏదెట్లయినను మొత్తము మీద ప్రాచీనభాషలన్నిటిలోను ధాతువున కేనోయొక కారణముచే 'ను' అనునది చిర వచ్చుట తటస్థించుచున్నది ఇదియొక పెద్ద విశేషము. ఇంకేకాక, ఇది భాషలో చాలా ప్రాచీనరూపమనిపించు తెలంపదనియున్నది ఈ 'ను' స్వరూపమును తెలియక తెమిళులు 'కు' లేదా కిరు (కు + కిరు), (సిరు)-అనువానిని వర్తమానార్థక బ్రత్యయముగా తిప్పుదు, కానిని 'పెర్', 'పెర్' అను మూలధాతువులను తేర్చి వర్తమానార్థక రూపములను నివృత్తిచేయుచున్నారు. ఈ 'కు'- 'ను' అనునది కాలన్యోతకమై యుండుటను మఱచిన తెనుగు కన్నడలు ఈ 'ను' అంతమునే ధాతువుగా పరిగణించి వానిపై కాలపురుషన్యోతకములను వేలుపదములనో, ప్రత్యయములనో చేర్చి రూపములను బయలుచున్నారు. పరుగుచున్నది అని మనము చెప్పుచుండి, 'పెరుక్కిరదు' అని వాడు చెప్పుచున్నారు. వీనిలో సమానభాగముగా గనబడుచున్న 'పెరుగు-పెరుగు' అనునది ప్రాచీన భాషకు తెందిన రూపమైయుండును. ప్రాచీన జననంధుములలో తెలుగుకన్నడలు, తెమిళులనుండి విడివిడిన తరువాత భాషను వ్యాకరించుటలో (analyse) వారు 'పెరుగు' అనుదానినే ధాతువుగా గ్రహించి వానిపైని 'దు' 'ఉన్న' అనువానిని కాలన్యోతకములుగా తేర్చి యుండి, యీ తెమిళులు, 'పెరు' నేధాతువుగా గ్రహించి

'కు'- 'ను'- ఇను'లను కాలవ్యోతకములుగా తీర్చిరి. 'అది'- 'అదు' అనునవి లింగవ్యోతకపదములు పెరుగుచున్నది" అనియు "పెరుక్కి-అదు" అనియు నని. ఇట్లు తెలుగున ధాత్వపదముగా దలంప వచ్చు 'గు' అనుదానిని, తమిళమున వర్తమానాక్షరముగా దలంపబడుచున్న 'గు' (గు+ఇదు) 'గు' కును పన్నిహితసంబంధము కలదనియే, అది యొక్కటి యనియే నా యూహా.

దీనినిబట్టి దీనిలోని మూలరూపము 'గు' తో ది కాదనియు, నీ 'గు' అనునది యొక్కో యేకో యమున నా మూలధాతువునకే తేర్చబడిన యొక మొక్క ముచిష్ట రూపం (Remnant) అనియు తెలస్పడి. ఈధాతువులనుండి 'గు' అవసరము లేకుం ధావలో బయలుదేరిన పదాలను దీనికి నిమగ్న 'పెరో' అనుధాతువునుండి- పేర్చి, తమి. పెరుమై- మి. పెరికి. పేరురము, పేరాళి, పెర్లడ, మొద లు; 'వెరో' అనుదానినుండి వెల్లి, వెల్లన, వెల లి, వెలి, వెండి, వెల్లి (కన్న) ఇత్యాదులు 'గు' లేకుండగనే బయలుదేరియున్నవి.

ఇట్లు 'పెరో' 'వెరో' 'తుకో' మొదలగునవియే తననా' వానినుండి క్రియారూపములను నిష్పత్తి ప్తి డీ 'గు' ను చేర్చుటకు గారణమేమి? ఇది వ్యభాగము అని విచారించవలసి యున్నది. అంతములగు ధాతువులనుండి బయలుదేరిన నామవాచకములలో నీ 'గు' 'కు' గా చూటు ం లేసి (మొకప్పుడు-మొలక, కలగు-కలక; కునుక; పోగు-పోక, (etc) ఒకప్పుడీ 'గు' 'కు' పమును బొందునదై యుండెనని తెలంపదగును. రదు' మొదలగు వానిలో 'కు' కనబడుచు నుకొన 'పోగు' 'వెరో' 'వెరో' 'వెరో' 'వెరో' మొదలగువానిలో 'గు' కనబడుచునే కావున నొకకాలమున ప్రాచీనతమిళమున 'గు', వరగు, కేయగు, పెరగు, అను 'గు' పములక ఇరు+విక అనిగాని, లేదా

వెన్ - అు (తు) అనిగాని కాలపునవ్యోతక ప్రత్యయ ములను తీర్చియుండునటుల సంభావ్యముగా నున్నది.

ప్రాచీనప్రాచీనభాషలో వర్తభేదమును తెలుపుట కార్యభాషలలోవలె బ్రత్యయములు లేననియు, నాయ గ్ధభేద మొకపదమునకు మితియొకపదము చేర్చుచేతనే కలుగుచున్నదనియు, నొకవాక్యమందలి యగ్ధము అందలి పదముల విశేషణవిశేష్యభావసంబంధమువీధిననే యా ధారపడి యున్నదనియు సీభాషలయందలి విభక్తిప్రత్య యములను బరిశీలించినచో తెలియకలగు. 'మరతాలో' 'మరతిగా' 'నాచేత' 'చెట్టువలన' మొదలగువానిలో 'అతో' 'ఇన్' -చేత, నలన-యనునవి మొదట పదములేయై యగ్ధభేదమును నూచించుటకుగా మొదటి పదమునకు తేర్చబడి, తరువాత ప్రత్యయము లెట్లయినచో అట్లే పోగు, వెలుగు, పెరుగు, కునుగు మొదలగువానిలోని 'గు' పో, వెరో, పెరో, కున్, అను ధాతువులను క్రియ లుగా మార్చుటకు తేర్చబడి, తరువాత వర్తమానాక్షరవ్యో తకముగా ప్రహింపబడిన 'అను' అను సహాయక్రియయు క్క- ముచిష్టభాగంపై ప్రత్యయరూపమును వార్చినదని యూహింపవలసియున్నది. వెరో + అను = వెరగు అనగా 'వెర్చి' యగుట. 'వెండిచెంబు' అన్నపుడు వానికి విశేష ణవిశేష్యభావ మెట్లు కుదిననచో అట్లే సంధుధాతువు లను చేర్చినపుడును వాని కాదికాలమున విశేషణ విశే ష్యభావము కుదరియుండును. వెరగు అనగా 'వెర్చిది యైనది' అగుట అనునర్థము వచ్చియుండును. అట్లే వెరో + అను = వెరగు, వెరుగు = వెల్లవైనది, ప్రకాశమైనదగుట. తుకో + అను = కునుగు, కునుగు = మొక్క అగుట; తిరో + అను = తరగు, తరుగు = తిక్కునైనదగుట; 'వెరో' + అను = వెలగు = మెలమెలలాడుట; వెలింపుట; పో + అను = పోగు = పోవునదగుట; వా + అను = వాగు, నోరు (ధ్వని) కల దిగుట; వెకో - అను = వెనగు = వెనునది అగుట; కుం + అను = కునుగు, కుళుగు, క్రుంసు = తిక్కిపోయినది, క్రిందికి పోయినది, పోట్రిసి, అగుట-ఇట్లీరూపము చేర్చబడియుం డును. 'మరం' అనుదానికి ఇతిరపదము తోడి (అల- ఇన్, ఓడు etc.) సంబంధమును జాతులకుగా అనగా సంబంధమున 'అత్తు'-(అదు) అనున దొకటి చేర్చబడి

తరువాత కొంతకాలమునకు దానియర్థము రూపుమాపి పోవుటచే, “యరస్తు” అనునది కేవలము విధిప్రత్యయములను జేర్చుటకుగానే వర్తించుటచే “అంగము”(declensional base)గా నెట్లు గ్రహింపబడుచు వచ్చినదో, అట్లే యీ ‘అను’కు సంబంధించిన ‘ను’ అను దానితో జేరిన పెరుగు, వెలుగు, పోగు మొదలగునవి కూడ భాకువులుగనే గ్రహింపబడుచున్నవి. ఈ ‘ను’ అనునది కేవల భాత్వసంబంధము కావనియు, ఏదోయొక యర్థమున జేర్చబడినదే యను విషయము ద్రావిడభాషాలో తొలి వ్యాకరణంబున తొలి కాష్ఠియములోని క్రియాపరిచ్ఛేదసూత్రము మనకు స్పష్టముచేయుచున్నది. తొల్లాప్పియవార్ భాకువులకు ‘కు, డు, ను, మ’ అను ప్రత్యయములు వచ్చునని చెప్పుటచే, ఏది భాత్వసంబంధములు కావని మాత్రము స్పష్టముగా దెలియవచ్చుచుండే సేకాని పీనిలో నేది యే యే కాలముల వచ్చునో యను విషయమున వాతని యభిప్రాయము నిశ్చయింప వీలులేవట్లున్నది.

ఏది యట్లుయినను ప్రాచీనభాషలో గీ‘ను’ వర్ణాంతరూపము లేర్పడిన తరువాతనే తెలుగు కన్నడములు ప్రాచీనభాషనుండి విడిసిడియుండును. కావుననే యీ భాకువులనుండి క్రియా రూపములు చేయు మార్గ మాయా భాషలలో భేదించుట కలసింపబడినది. తెమిరులు పోగు, పెరుగు, మొదలగు భాకువులకు ‘ఇలు’ ‘ఇస్తు’ అను మిటేయొక సహాయక్రియ (auxiliary verb) ను జేర్చి దానిపై బురుజువాచకరూపములను చేర్చుటకు మొదలు

పెట్టిగా, తెలుగువాగు ఉగు, (ఉ‘ను - ఉండు) అను భాకువుతో సంబంధించిన ‘ఉన్న’ అనుదానిని జేర్చి, దానిపై పురుజువాచకరూపములను గలిపి వర్తమానరూపములను జేయ మొదలు పెట్టియుండురు. ఇట్లు పెరుగు + ఇర్ + ఏన్ = పెరుగి‘ఇన్’ పోగు + ఇరు + ఏన్ = పోగి‘ఇ’ లేదా మొదలగున వేర్వేడిగా, పెరుగు + ఉన్న + అను = పెరుగు (ను)న్నాను. పోగు + ఉన్న + అను = పోవు (ను) (ను)న్నాను అనురూపము లేర్పడియుండును. ఈయధ్యవస్థిచేయ‘అనునది ప్రేరణార్థకమున గొన్ని భాకువులలో చివర జేర్పడినదై, కొంతకాలమున కాయగమును గోలు పోయి, కేవల ప్రత్యయముగా జేర్చబడుచువచ్చినదేమాయని సంభేదము కలుగుచున్నది. తొల్లాప్పియవార్ వాటి కే‘ను’ ‘నుం’ మొదలగునవి నిర్తమా వార్థక ప్రత్యయములుగా దలంపబడుటంజీసి ‘ను’ అంతములగు రూపములప్పటికి చిరకాలము క్రిందనునే యేర్పడియుండవలయును.

ఇంతేకాక భాషలో నిర్తమా వార్థకరూపములే యర్థాసీనములనియు, ప్రాచీనకాలమున నొకప్పుడు తిద్దంబర్థక రూపమునంటినే త్రికాలములయందు ముపయోగపడుచున్నట్లుండ్రద్రావిడ భాషలయందు చెంటునుగాడ నిన్యోపములు కనబడుచుండుటచే నీ క్రియారూపముల పరిణామమును బట్టి ద్రావిడభాషల ప్రాచీనరూపముగొన్ని కొంత మనయాహించుట కవకాశము కలుగునట్లు తోచుచున్నది. ఇట్లే పదముల నిరితిము భాషాచరిత్రజ్ఞానమునకు దోడ్పడుచుండును.

(వెనుకటిసంచిక తరువాయి)

లో నిగ్గతికొ మొగ్గి మగ్గుచున్న-పుణ్ణు పోడగాంచి విన్నయ-బాస మునింగి
నిట్ట నిలుచుండి బోయ నిర్నిమిష దృష్టి-జేష్టలందక్కి యుక్కింత నేపుగడపె.

తదనంతరంబున నతండు.

ఇమ్మెయి సాహసంబు గలదే? విలసత్కరుణారసాద్ధి చి
త్తమ్ముచ నిన్ద్రానంగునె పతంగము స్వంగ? మహా! విహంగ
సంఘమ్మున దీని కీడగు ఖగంబు జగంబున నున్నదొక్కొ? ని
క్కమ్ముగ నొక్కవేలు పగుల గాక కపోతమనంగల తెల్లుచే.

కటకటా! జ్వలదగ్ని శిఖికలాప-మెగసి రసకోమలాంగంబు నేర్పుచుండ
నెట్లు నైరించె? నాబాధ నీ పులుంగు-కొఱలు నావేళిమున మేను మఱచె నోటె?

అగ్గలమైన నీతువున నంగము కొంగరవోవ మృత్యువుక
దగ్గఱియున్న నన్దని హుటాహుటిఁ బల్లెకు నేగి ముక్కుతో
దగ్గిని నెచ్చి కోటకమునందలి గూటినిగాల్చి నాచలిక
దగ్గననర్చి కూర్చెనుగదా! ముద మియ్యది నాకు ముందరక.

కట్టా! కీసం దనియక-పెట్టుము నా కన్నమనుచు నీగించితి లే
నిట్ట దుట్టతుదకు నా-పొట్టం బెట్టకొని నీచపుంగతిఁ గంటిక.

లోకు లీకరణి బ్రాణిలోకమునకు-మేలు గావించుచున్నాడు కాబోలు పతముఁ
బట్టువుందొట్టి యునకృతి పాంతబోని-కట్టిడిని నేను నాకెట్టి గతులుగలవా?

భగవంతుండు నన్నేటికి-జగమునం బుట్టించె? నాదు జన్మంబునకు
కగుగలమెయ్యది? యని లో-వగవక నాజీవనమ్ము" వమ్మొనరిచితిక.

కర్పణాశ్రుజ్వలెల్ల రెద్దాని "బరమ-పాతకనిదాన మిది" యంచు బమ్మ-చుంచు
కట్టి హింసయ నాన్రతం బయ్యె నెపుడు-నకట నాపాప మేనాటి కడగిపోవు!

ధర సరసము!

నమ్మకమైన సరుకు!!

అన్ని రకముల పిప్పరమెంట్లు

ఉపన్యాస వేదికలపై నుండి ఉపన్యాసముల
నొసగినంతమాత్రమే ఫలితము లేదు.

ప్రతియొక్కరు కార్యరూపముగా సహాయపడినగాని,
స్వచ్ఛి ఉద్యమము నిజముగా వృద్ధిజెందజాలదు.

స్వదేశాభిమానులారా!
స్వదేశ పరిశ్రమము
నకు ప్రోత్సాహ మొస
గి, ఉత్సాహమును గలి
గింపుడు!!

హిందూదేశము నందే, హైం
దవ శక్తిశామికులచే, చేతితో
తాకబడక తయారుచేయబడినవి.

వివరములకు ఈదిగువ విలాసమునకు వ్రాయవలెను:—

ది ఈస్టర్న్ కన్ ఫెక్సనరి మార్ట్

తంతి విలాసము: "వేరూరి"

16, ఆదియప్ప నాయకవీధి, జి. టి. మద్రాసు. 5152

మిక్కిలి
మేలైన

సీమకమలములు

ముఖ్యముగా ఆంధ్రులకొరకే ఉత్పత్తిస్థాన మగు ఆంటువర్పు

నుండియే నేరుగా తెప్పించి నరసమైన ధరలకే యిచ్చుచున్నాము

ఇవిగాక ఇతర నవరత్నములు కూడ విశేషముగా గలవు.

ఒకసారి ఆర్డర్ రిచ్చిన, మీకు తప్పక సంపూర్ణ తృప్తి,

ఆనందము కలుగునని మా దృఢనమ్మకము.

ప్రజలకు సేవజేయుటయే ప్రధానోద్దేశము గాన

స్వల్పలాభముతోనే వ్యాపారము చేయుచున్నాము.

దీని నిజము కనుగొనువారు ఒకదసా మావద్ద

బేరము చేయ కోరెదము.

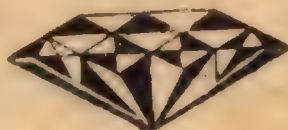
ఇదివరకు ఆశాభంగము గలిగినవారు లేరు.

వి. యం. యన్. షేక్ మహమ్మదు అండు కంపెనీ,

సీమకలమలములు, నగలువ్యాపారులు,

రాజమండ్రి.

ఒక లాభకరమగు వృత్తి

ఉద్యోగములు దొరకుట చాల కష్టముగా నున్న యి-రోజులలో యిది గొప్ప లాభము

మామూలు కేలివి తేటలను తగు మాత్రమైన శ్రద్ధయును కలిపి వారికి నూతనమునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ ఎస్యూరెన్సు కంపెనీవారు శ్రేష్ఠమైనవృత్తి కలుగజేసెదరు. ఇంగ్లీషు భాష రానవసరములేదు

యునైటెడ్ ఇండియా కంపెనీ భీమాకంపెనీ అన్నిటిలోను అనేక కారణములవలన ప్రజల కక్కువ ఆకర్షకముగా నున్నది:—

యునైటెడ్ ఇండియా కంపెనీ భారత దేశములోనిది. భారతీయులు దీని నధికముగా ప్రేమించుట కీయొక్క కారణమే చాలును.

యునైటెడ్ ఇండియా కంపెనీ మదరాసు ప్రెసిడెన్సీలోనిది. దీని నధికముగా ప్రేమించుట కిదియే ముఖ్యకారణమని చాలామంది నొనుచున్నారు.

రాష్ట్రీయాభిమానము, మున్నగు సంగతులలో భావములతో యీ కంపెనీవారు ప్రజల ఆదరణను కోరుటలేదు. భీమాకంపెనీల సిద్ధాంతముల కనుగుణ్యమైనట్టియు, భీమాకంపెనీలకు నాన్వయమైనట్టియు కితిని సౌకర్యములను, లాభములను ఉత్తమరీతిని పాలనీ హోల్డరులకును, భీమాచేయుచు కొనుగట్టి ప్రజలకును, కలుగజేయు విషయమునందే శ్రద్ధిపెట్టెదరును, కార్యనిర్వాహకులును నిరంతరము కృషి నొనర్చుచుందురు. అనునదియే ప్రజలు దీనివారనించుటకు ప్రధాన కారణమై యున్నది.

అన్ని ప్రాంతములలోను అనుస్థము భీమండ్ల ఏజంటును నియమించుచున్నాము. ఇదివరకు ఏజంటును నియమించిన స్థలములలో ఎనిచేయుట కష్టమున్నవారు దరఖాస్తులను పంపవలెను. ఈ పనియందు గట్టి ఆసక్తిగలవారు మొదటి యీ కంపెనీకిగాని, యీ కంపెనీ తరపున ఆంధ్ర రాష్ట్రీయాభిమాను చీఫ్ ఏజంటుగా బెజవాడలో నున్న జి. వి. కృష్ణస్వామి బి. ఏ., బి. ఎల్. గారికిగాని దరఖాస్తులను పంపవలెను.

యునైటెడ్ ఇండియా
ఎస్యూరెన్సు బిల్డింగ్సు,
పోస్టుబాక్సు, 281, చెన్నపురి.

ప్రార్ & కంపెనీ,
మేనేజర్లు.

ఇందు పడకగను లెట్లంపవలసివదియు, వారి వేదిగముగ నలంకరింపవలసివదియు, వాన్వార్తల ను పడకటిండ్లలో పెట్టెట్లు ప్రదర్శింపవలసివదియు, వారి పాపాలాపములు, క్రమ పంథాగవిధానము, శిక్షణములను ముద్దులు, ముద్దులలో నిరకములు, శ్రీలకు నాద్దినుకొను విధానములు, ముద్దుల నిలుగలంపవలసివదియు, ముద్దుల పాపములను లెన్నియో గలవు. ప్రతివారు తప్పక బలంపవలయును చిత్రిపడము లెన్నియోగలవు. వెల ఆకాశం

పురుష ప్రేమ రహస్యములు.

ఇందు శ్రీ పురుష బాధలును, ఏయే బాధలును చేయించి శ్రీవీధనవదియును, శ్రీవి పురుషులకు బాధలు చేయించవలసివదియును, శ్రీమప్రవాణ విచిత్రగ వానము, శ్రీచాంద్రవము, శ్రీమహాలాంకరము, శాంసారిక వీధనము, వై వాగికములు, శిష్యునిదిగ వచ్చుములు, పరిపతుల పాపములు, యోగ్యములు, పంపిణీనిరూపములు, శుక్ల వస్తువు, అపరిమిత సంఖ్యా గాఢీలామనము వీధనములు, గర్భ భాగము, పత్నింతోపమునుబడియాలసిన మాగ్గములు ఈ ముదలయిన యంశము లీ "శ్రీ పురుష ప్రేమరహస్యము" లకు గ్రంథములందు పరిచయముగ విశదీకరింపబడినది. ఇయ్యదిఅంగ్రంథము ప్రతి శ్రీ పురుషుల గృహములందు బహుశాంగ్రంథముగ నుపయోగింపబడినదియును. మిటియు దీనియంపనేక చిత్రములు లగ్న రుమద్దుగా పందిర్రునుసానముగ చాచునుపలుపబడినవి.

వెల రూ. 1. పి. నెం 5486.

మహారాజ పుస్తకశాల,

అగణాచల మొదటి వీధి, మద్రాసు.

(రిజిస్టర్డ్)

ఇంజెక్షను లేహ్యము

(రిజిస్టర్డ్)

నిమిషమునకే గొప్ప ఫలము. 40 దినములకును రిజిమ 5 తం|| వచ్చి రూ.40 ఇంజెక్షను యిట్టి బొమ్మ గలదు లేదు.

ఎట్టిరోగము యొక్క కష్టములలో నుండినను ద్వైతమునకే క్షిప్తి, రోగములచూపి, సంశయాలన్నింటిని ఘనీకరించును. ప్రపంచములో యిట్టి మహా ఔషధము లేదు మేరేతము తియ్యదు చేయబడియుండలేదు. ఇట్లుగా ప్రకటనల గాంచి మోసపోయినవారు దివ్యోపదముల నిర్మితమైనవలె గొప్పచిక్కులనొందుదు. కుషురోగములు, కుష్టురూపములు, ప్లాగ్, సెగ బాధలు, మాస్క, కీచి, చెవులు, నశుచిరములు, వాటిలంగ వినల్పములు, గ్రూప్, నవంపక వ్యయము రోగములు చెప్పినట్లు నివాగతమందును. గ్యాగంటి, గ్యాగంటి, రెండుములకురెండుకు గాకోర రాదు అట్లు బంధువులపీలుండెను.

నిమిషమునకొకసారి రోగిని మంచిదిలోనికి రమ్మును. పూచీగా ఒక్క మోతామునకే నుండిననుము. జగ్గరి, జపాను, యింగ్లండు, అమెరికా, యిటలీ, బ్రిక్కి, గ్రీసు, ప్రాన్సు అస్ట్రీలియా, ఆఫ్రికా తదితర మహాకేశములందున్న మేధావులు దీని నిర్మితమొక్క మెరుంగదు. అంగ్రసుండుమునండి మాచెలికే తయారుచేయబడినది. ఈబొమ్మ మూలమున మీరోగముకుదవని రోగి మిసామ్యు మిష నిరాక్షేపగా తిరిగిపంపి చేయుదుము. నిరమలకు 2 ఆ|| ప్లాంపును, కేటలానుకు రు 1 ని పంపించవలెను. కాగ్గనానిన జవాబీయబడును.

ఆంగ్లతో సగముసామ్యము, రోగియొక్క చాయా చిత్రము పంపించవలెను. అ నేకులు ఏజెన్సీయొందిని ప్రాయము నున్నారు. వారి శ్రీనిధింపవలసి గనునింపబడినది. మద్రాసురాజధానిలోనివారు రు 500 యొక్క రాజధానిల వారు రు 500 యొక్క ఫండ్లను చెల్లించవలెను. వీటి ఏజెన్సీయొందినను. ఇంకను ఏజెన్సీయొందినను బాధునారు 2 ఆ|| బాధలు తియ్యవలెను పంపించవలెను దీ జర్నల్ ఇంజెక్షన్ లేహ్య మూన్య క్షిప్తిగాని కంపెనీ- (రిజిస్టర్డ్)

మద్రాసు, గాంధీ, ముమ్బై, బెంగళు ప్రభుత్వ గోదా రిజిస్టర్డ్

మర్రా:—అనేకులు వెలత్తింపుమనుచున్నారు. వారికట్లు తగ్గించలేము ఏమి పంపింపుము.

ఒక లాభకరమగు వృత్తి

చివరకొక మలు దొరకుట చాల రష్ట్రముగానున్న యీ రోజులలో యిది గొప్ప లాభము

మామూలు తెలివి తేటలను తగని మాత్రమైన శ్రద్ధయును కల వారికి గూడ

యునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ ఎస్యూరెన్సు కంపెనీ వారు శ్రేష్టమైన వృత్తిని

కలుగజేసెదరు. ఇంగ్లీషు భాష రానవసరములేదు

యునైటెడ్ ఇండియా కంపెనీ భీమాకంపెనీ అన్నిటిలోను

అనేక కారణములవలన ప్రజల కెక్కువ ఆకర్షకముగా నున్నది:—

యునైటెడ్ ఇండియా కంపెనీ భారత దేశములోనిది. భారత

ములు దీని సభికముగా ప్రేమించుట కీయొక్క కారణమే చాలును.

యునైటెడ్ ఇండియా కంపెనీ మదరాసు ప్రెసిడెన్సీలోనిది.

దీని సభికముగా ప్రేమించుట కిదియే ముఖ్యకారణమని చూచుచున్నాము.

రాష్ట్రీయాభిమానము, మున్నగు సాకులచేత భావచు లతో యీ కంపెనీ వారు

ప్రజల ఆదరణను కోరుటలేదు. భీమాకంపెనీల సిద్ధాంతము, కనుగుణ్యమైనట్టియు,

భీమాకంపెనీకు సాఫ్యమైనట్టియు కితిని సాకర్వములను, లాభములను ఉద్ధిమకీతిని

కానీ హోజ్జరులకును, భీమాచేయుచు కొనుగట్టి ప్రజలకును, కలుగజేయు విషయ

మునందే డైరెక్టరులును, కార్యనిర్వాహకులును నిరంతరము కృషి నల్పుచుందురు.

ఇనునదియే ప్రజలు దీనినాదరించుటకు ప్రధానకారణమై యున్నది.

అన్ని ప్రాంతములలోను అన్యము చేకుండ ఏజంటును నియమించుచున్నాము.

ఇదివరకు ఏజంటును నియమించిన స్థలములలో ఎనిచేయుట కిష్టమున్న వారు దరఖాస్తు

ను పంప నలెను. ఈ నియమను గట్టి అన్వేషించువాడు మొదటనే యీ కంపెనీకిగాని,

యీ కంపెనీ తరపున అంధ్ర రాష్ట్రమునకు చీఫ్ ఏజంటుగా బెజవాడలో నున్న

కె. వి. కృష్ణస్వామి బి. ఏ., బి. ఎల్. గారికిగాని దరఖాస్తును పంపనలెను.

యునైటెడ్ ఇండియా

ఎస్యూరెన్సు బిల్డింగ్సు,

పోస్టుబాక్సు, 281, చెన్నపురి.

ప్రార్ & కంపెనీ,

మేనేజర్సు.

శ్రీ యుతి సంచిత మోతీలాలునెర్ర గారు, అధ్యక్షులు

౪౩ - అఖిలభారత జాతీయమహాసభ, కలకత్తా

శ్రీ. జె. యమ్. సేనుగుప్తగారు, అహ్మదాబాద్, కలకత్తా
రకె-న అభిలఖాగతి జాతీయమహాసభ, కలకత్తా

పిడుగు వేంకటకృష్ణారావు పంతులు,

వైద్యగ్రంథములు

వ్యోమగ్రంథములు

ంతామణి 2 సంపుటములు	8 0	యనవహాశము	0 8
తీయము	7 0	జాతకాలంకారము	0 6
హృదయము మూత్రస్థానము	6 0	చరమాక్షరము సిద్ధాంతము	0 8
కారీరస్థానము	1 8	శ్రీకృష్ణమహాగ్రంథము అష్టాంగము	1 8
నిదానస్థానము	2 0	కలిగొందెందుచేసే పురుషులనుగ్రహించినది	2 0
ధీతస్థానము	4 8	వికల శేషాచలనాయని విరచితము	
కల్పస్థానము	0 12	శ్రీకృష్ణబోధామృతము 12 రాజబంధము	0 12
ఉత్తరస్థానము	6 0	పరమపదమార్గము	0 8
ము, కారీరస్థానము ప్రాచీనము	2 8	వసిష్ఠజనకసంవాదము	0 8
గర సంహిత	8 0	విష్ణుజనపద్మవిష్ణుము	0 8
గరి నిఘంటువు సవరణప్రతి	2 8	గరుడీతిలు, శీతాత్మకము	1 4
పాశము (గుణపాశము)	2 8	శ్రీకృష్ణకుక్కుటసంవాదమును సుఖాచార్యము	0 8
కమంజరి	0 8	పచ్చికపక్షుల ఇంద్రులాలపుకలు	0 8
గరత్నాకరము	0 12	సుఖాచారత్నావళి	0 8
మేలుప్రతి	1 0	అంగ్రహంబీకరము	0 2
గరగణి	0 12	అనుసంగ్యమంత్రిగ్రంథము	0 6
మేలుప్రతి	1 0	జనకశుభసంవాదము	0 8
గ్రహము, లోలంబం శీయము	0 8	జనధరబోధామృతము	0 8
గ్రహము, శ్రీలోకబాలగోగచిత్రముగలపు	1 4	శుభవిద్యవతిత్వకందార్థములు అచ్చిబోధము	0 12
సారము	2 8	చింతకాటి - వేంకట రామానుజశిర్డి విరచితము	
గ్రహము ఇందులో అగ్రహంజరి చేరియున్నది	1 4	విశోధకధాకల్పవల్లి	8 0
గ్రహము	2 8	కాళిదాసచరిత్రప్రకరము	1 8
గ్రహము	1 8	గమతానకనాగార్జునాది 1 భాగము	0 12
గ్రహము	0 8	" 2 భాగము	0 12
గ్రహము	0 4	శ్రీమదాంగిరసాదిత్ర అచ్చిబోధము	1 0
గ్రహము	0 8	N. B. ఇదిగాక, అనేకసంస్కృతాంగిగ్రంథములు ముద్రాపత్రములను, అచ్చిపత్రములను ప్రాసిన	
గ్రహము [నూతనమార్పు]	3 0	బహుగలరు. క్యామిలను సువిశేషము.	
గ్రహము [గోపాలాచార్యులు]	1 4	ఇదిగాక అచ్చిపత్ర గ్రంథములన్నియు ఇది	
గ్రహము	0 12	రణ శేయమున్నాము.	

త్వరపడుడు! సతీపతికుతూహల త్వరపడుడు రహస్యములు.

ఇకను మోసపు పుస్తకములను కొని మోసపోకుడు!!!

ఇట్టి గ్రంథ మిదివర కార్థశాస్త్రలో వెలువడియుండలేదు. ఇందు గృహస్థశాస్త్రము, సతీపతి లక్షణము, సతీపతితో సంబంధములు, ప్రేమపాత్రము, ప్రేమపాత్రములు, వాని ప్రకరణలు, లాభములు, వానియొక్క అభిప్రాయము, శిష్యుగృహస్థశాస్త్రములు, వానిలక్షణములు, ఎట్టి సతీపతిల కెట్టి సంసారము గలను సమవిషయము, గగ విషయములు, గర్భస్థ్రీలనుసరింపబడిన విధములు, గర్భవతుల యాలోచనావిధానము, శిశురక్షణ, ఆ శిశువుని ప్రాంతములకు గల కాగడములు, వానిని శిష్యులతోయే నువ్వాయములు, వాని ముందుల స్నేహాశ్మికల, మున్నగు 240 విషయములతోను, సంసారమునారముగ గల ఆఫ్టలోన్, శైశవావస్థలు 24 తో 410 పేజీల పుటిసిన నీమికాతితోమే మక్కనిచ్చిందో విరాజిల్లుచున్నది. ప్రతిగృహస్థుడు తన ప్రతినిధి తీరవలెను. కొద్దిప్రకారము గలవు.

పుస్తకము 1-0-0, 2-0-0. పోస్ట్ 7 అణాలు. 2 పుస్తకము లోకేసారికొనువారికిత పాలిఖర్చులేదు.

మా చిరునామా:—ఆర్థర్ బుక్ డిపో,

19, తాండవరాయ ముదలి వీధి, తిరువల్లిక్కేరి, మద్రాసు.

మేలైన అసలు పుష్కరాగములు

విటిచే నాణ్యముగా శట్టబడిన జడలిళ్లు, ఊడులు, ముక్కుపుసుకులు, బేసరీలు, మోపులు, ఉంగరములు వగైరా సమ్మకముగా దొరకువట్టి స్థలము.

సరిశ్రమతా:— జరిగం ను బ్రహ్మణ్యం నాయుడు అండు కో

96 వరదాముల్లియప్పవీధి.

ప్రదర్శనగది, చైనాబజారురోడ్, మద్రాసు.

Revised & Enlarged Editions of

Sankaranarayana's English-Telugu Dictionary

శంకర నారాయణగారి ఇంగ్లీషు-తెనుగు నిఘంటువు రూ. 8-0-

Sankaranarayana's Telugu-English Dictionary

శంకర నారాయణగారి తెనుగు-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు రూ. 5-0-

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్.

తంత్ర అద్దెను: 'వావిళ్ల' మదరాసు.

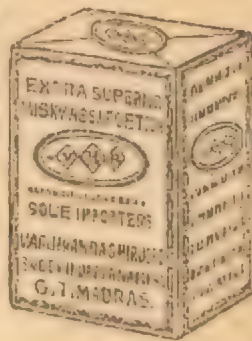
292, ఎస్.ఎస్. నేడ్, చెన్నై.

పరశువేదితోకిన
యినుము
బంగారమగునట్లు

మ. వి. ఎచ్. ఆర్.

నా గురుగలమిక్కియించును
 మీ ఆహార పదార్థములలో
 నుపయోగించిన మీ శోధన
 పదార్థమును మిక్కిలి రుచి
 కలియుగాను, పండ్ల పదార్థ
 యుగా నుండును మీను
 కైకరంతునిగ, పోతాకోశ్య
 మును పొనుగా కావలెను

ది.ఎచ్. ఆర్. మస్కీ.

ముందుగానే మీ ఆశ్రితము
 నుండి ముందుగానే ఆ
 క్షేమమును అంగీకరించు
 వల్ల నువ్వకును నువ్వె
 యొక్క ముందుగానే ఆ
 క్షేమమును మీరును, నీ
 ఆశ్రితమును మీరే కాదు
 నీవును, నీ ఆశ్రితము
 మీరే కాదు నీవును
 మీ ఆశ్రితమును

గాంచిన శ్రీ విష్ణువు
కుంకుమఘృత్యుకం జే
య, నూనె వనశాయనిగ్న
యేన పుష్కటునంద
కు జేయ.

చాచాలో చాచోజీ అంతుకంబే, 34. జోవింకపూయపిళి, మకరాసు.

50 రహస్యగ్రంథముల నాంతము. 2 వ కూర్పు!!

అట్టి ద్రవ్య మేము అది ప్రకటి చేయబడినది వలన, గురువే మహాముని ప్రేమించునను జెప్పు? ప్రేమనాస్యములు, ముందుగాను గదాస్యములు ప్రేమ ప్రకటనలతోని జూచులు, అదనముగాను గదాస్యములు, ముందుగాను ప్రేమించు అనుభవించునను మునులు — ఇట్టి ప్రేమనాస్యములు ముందుగాను, అదనములు కాంక్షాస్యములు ముందు ముందు జన్మించు నను గదాస్యములు. సమకాలములు ముందుమును 260 ప్రేమను ము 1 గాను ము ముందుము ముందు ముందు ముందు

ఎన్.వి.గోపాల్ ఆంధ్రకో., 87, ఆంధ్ర విద్యా మండలము.

ಕೃಷ್ಣಾಂಧಿ

గీషు స్వదేవీజప్తలిప రక్షలు 243-244 ప్రవాహమునందు మరకము.

మీ మాతాపితృల వ్యాపారమును మీను చూచినామునుగి కొల పాగింప
మీ మాతాపితృల వ్యాపారమును వంశస్థులుగా సంస్కరించుమున్నాను. ఒకనాటివల్ల
మీ మాతాపితృల వ్యాపారమును వంశస్థులుగా సంస్కరించుమున్నాను. ఒకనాటివల్ల
మీ మాతాపితృల వ్యాపారమును వంశస్థులుగా సంస్కరించుమున్నాను. ఒకనాటివల్ల

రామము నమ్మి, వ్రేలు, బాష్పములు, పూవలలు, ముత్యములు, అంబరము, కాంతి నమ్మి
యెల్ల రా గలవు.

పొదుగు శుకాంగనా జదివి బుట్టను బెట్టితి; దల్లిదండ్రులక
వదలనిగోరునక మెడ వంచితి; ద్రుంచితి గుంజనీమలక
బాదలు కపోతదంపతుల; పొంగుచు నేటికి జూడి మోపున
గదలని లేచిపిండు; బెటకప్పుచుముల్ దడవంగ నేటికిన్.

శాకాదుల మెనవి యనం-భ్యాకములగు భూతములు సుఖస్థితిమై నీ
లోకమున లేవొకో? యవి-నేకమ్మున నేన యిట్టివెంగలి నైతిన్.

ఉత్తమ మానవజన్మం-బెక్కియు నేకజాతి జ్ఞానకీనుడనై; లో
కోత్తిరచరిత్రం బుల్గు బు-ధోత్తంసభోత్రమునకు యోగ్యుడయ్యెన్.

స్వార్థమును వీడనాడి సర్వార్థమునకు-స్వార్థమును మానమును వేసి నప్పగించు
పుణ్యమూర్తి చరిత్రంబపో నమ-న-జగతి కాదర్శమై సుప్రశస్తి గాంచు.

మంజులంబుగఁ బెక్కు ధర్మములు వల్కి-చేతలం దొక్కజే ననుష్ఠింపలేని
వదరుఁబోతుల కింక సిగ్గు నచ్చుఁగాన-మేలదల్చకపోతవిభ్యాతచరిత.

శూద్రుడనై గాఢ తమో-నిదారతి నున్ననన్న నిర్వాజకృపా
ముద్రిత హృదయంబునఁ గడు-భద్రుంబుగ మేలుకొల్పె బక్షి గురుండై.

తగుబుద్ధి పెప్పె బాపుర-మింగ మానెద జీవహింస; నెడఁబాసిద నీ
చగుణంబుల; గామంబుల-దెగటార్చెద; విషతు సంస్కృతి; ధర్మరతిన్.

గురువుల నేవించెద; నీ-శ్వరతత్త్వి మెఱింగెదన్; భవంబులఁ క్రుంతున్;
నిరుపమ నిరుపద్రవ సు-స్థిరతర కైవల్యసౌఖ్య సిద్ధింగాతున్.

అని పెక్కుభంగుల విచారించి యంతరంగంబునం బొంగిపొరలు వైరాగ్యభాగ్యం
బునంతేసి హింసాస్పృహమ్ము నెడఁబాసి సుచ్ఛంబులగు విషయోపభోగంబుల లోసి
పురుషార్థంబునంద జెందంబుం బదిలనఱచి యుండె నయ్యవసరంబున.

వలఁ జిక్కియున్న పుల్గులు-చలిగాలికి నడలి తాళఁ జాలక జీవం
బుల మీఁది యాసల్లెం-దొలంగ విలాపించుచుండె దుర్భరచింతన్.

ఆయాత్తనాదములు విని-బోయం దెద మివుల జాలి పొంగారఁగ “నా
రాయణ నారాయణ నా-రాయణ” నాపాప మెక్కురనే రూపడఁగున్.

అంచు నవ్వలం దరిసి.

మొలంగలు కట్టి పీసి వల ముక్కలు ముక్కలు చేసి యుచ్చులక
బలితెముతైన చిక్కములు బట్టి రయంబునం గోసి కాబ్బలై
జలజల నశ్రుతోయములు జాల్మోనం బుల్లులున్నె నల్లవో!
వెలలిచు; రేటి కట్టి సువివేకిముగ్గులె గనాయితోయకున్.

అంత నెంతెందు దనకొదవిన మొలుకు బలిమిం బారబాకిక చింతానాగర నిమగ్నుం
డయి యాద నిలువంబడియుండె; అదానడి బంధవిముక్తిం గనిన విహంగంబులు మెల్ల
మెల్లనె అక్కలు నల్లగచ్చుచు బరిసరతమశాఖల నభివోహించె; దిదం మూర్ఖా
మగ్నము మొనలెలుంగక వడియున్న కవోతి యవ్వడ వేల్చొని యున్మిషితలోచనయై
నలువలంకులు గలయం దలకించి చెలువును గానక.

జీవితనాయక, నీవు-న్నావోకొ? జీవంబుతోడ; నాతికి యుచ్చు
త్వావనూపము జూడ గ-దేవల్లభ, యగచు లేచ న్నతిదూరముగన్.

లేచి యనలంబు కడవ్రాలి చూచె నందు-తీనమగుచున్న మగని సుజ్ఞాన ఖనిని
చూచినంత నె శోకంబు చుట్టు ముట్ట-నిట్టు విలపించె గానయు చిట్టు వగన.

వల్లభ, వల్లభ! మాటం-ద్రెల్లివె? యీదీనురాలి ది క్కెవ్వరంట
చుట్టుంబునం దూచితి-చెల్లరె! నీకింత కవనచిత్తము తగునే?

ఇది భవదధీన జీవిత-గద! దీనిం దించి పోవంగా నకటా! సీ

హృదయ మెలులియ్యకొనె? నా-కెది నెను? వికల శ్రేయుకార్య మెయ్యది నాథా?

నాకడుపు నిడుటకు మును-సిరుతీం జూడవెపుడు; నేనించుక నా
భావలిఖనైన నోర్వపు-నీకూరిమి పేరియ న్గంపం దరింజే.

జీవిత లావణ్య వల్లన వితాన లతాంత నముపేత మంజుకుంజముయంద
గ్రావనవన్నదీ కమలశీకరసిక్త శీతలాద్రిస్లవ్రతేనులందః

బాలరసాల్పరజాల కోమల లతా స్తోమాంచితారామసీమలందు

సుందర వికచారవింద మందర క్షిప్త కా మనోహరతీరభూములందు

నిగుణమవిశుద్ధ హృద్వార్షి ధీతరంగ-జోలికాపంక్తులందు నూయేల లూప

నన్ను మడిచేట్టి నట్టి నీ నవ్యలీల-మఱతునే నాథ, యెన్ని జన్మములైన?

నతి మరణానంతర మీ-క్షేతి నొక్క నిమేషమేని జీవనయాత్రిక

నతి గడపుట దుస్సాధ్యం-బతినుష్కర మని యెఱుంగవా హృదయేశా?

కుసుమకోమలమైన నీ గొనలు మేను-వీతిహాశ్రున కెట్లు బిడ్చిచి తకట!

అతిథి సేవాఽతాయణం బైన నీదు-బిడ్చి మంతకుం బెరగేచు జీవితేశ?

నేన నీకంటమును మరణింతు నంచు-నాకొఱకుం గుండెతివిగదా నాథ, నీవు

తుదకు నాకంటె మును నీవ త్రుంగి తకట!-యేగడియ కెద్దిమూడునో యెవ్వఁజేయఁగు?

ప్రాణవతి, నాకు నీవు నీకేను నట్టి-విప్రియంబుల నెపుడు గావించును గద

దోల యాలీల నీకొఱ కేప్పునతికి-గానుపించు నీవు నిష్కారణముగ ?

మూర్ఖయందున్న నన్ను కన్నోఱిగి యిదియ-నమయమని మంచి తూఱిన్నచోహృ

నగుచు నన్నిటజించి నీ వమరపురికి-జేరదలచితి? నీ కిట్టి నేటి తగున? [దుండ

“నుదతీ! నామదినుండె దీ నెపుడు” నంచు మత్స్యీయాధ్యక్షంబు నీ

నది భాసించితో! దానిఁ జైత్రవయఁబం చేసిన్పు ముహూర్తు న

య్యది నాథా, మెఱమెచ్చు గానియెడ నీ వెగిచ్యుతిం చెంద నం

దద నాదేహ మొకింత భంగము? నుకేలా వేయి సిద్ధాంతముల్?

అని భర్తృమరణ సంజనిత దుఃఖాతి రేకంబున బెక్కుభంగుల గొంపెడవు ననవి ననవి

నదంబు యెఱుక తిఱచుగలు దగుటం జేసి నాకింక నెద్ద కర్తవ్యమని యూహించి

తామున్ను విన్న వతీ భర్తృంబుల సంస్మరించి.

మగ్గుని ననుగమించి మరణించు నిల్లాలు-వతియుఁ దానుఁ బూర్ణగతుల కేసి

యతులసాఖ్యవనవి నంది భవంబుల-వ్రేంచునంచు బాధలు చిల్పవిద.

కావున జీవితేశ్వరు నొందుటయ నాకిపు జనశ్యాచరణీయం బని నిశ్చయించిజేసి

నుద్దేశించి.

నీ యుదలిలోన నగవాలు నిలిపి బోయ-కప్పన మొనరితె? శేషంగ మిట్లు

దీనంగల్లునె పూర్ణాత్మికయః సుకృత? -మతిథి కట్టాన్న మిడుట నాయంబె నాథ?

ఏపుణ్యమునం దైనను-నాపాలి నోసంగకుంటే నాథా, మును? నేఁ
డీపుణ్యకార్యమందు-నాపాలిని బంచుకొంటే నాయంబ కదా!

నీ యనితర వితరణమున-బోయకు నుదయించె స్మృతిబోధము దానన్
నాయురులు ద్రెంచె నాతఁడు-పోయె దురంతంబు వాడు పుణ్యముకలేనన్.

సురుచిరసందన వివాగీ-పరిరంభణములకు నీవు పాల్పడుటకు ముం
దరుడెంచి నిన్నుఁ గూడె ద-నటలేని మనసుతోడ ననలాప్యమునన్.

నాథ, యిపుడే నినుం జేరినను “గహ్లాతి-ముస్సికో! జీవితేశ్వరు నెవసి పుడమి
రెండు మూడు నిమేషంబు లుండనోర్చె”-న నెడిసిడి నాకుఁ దప్పనే (?) యక్కటకట!

నెలతో వెన్నెల దొలంగు-జలదముతో నరుగు ముఖపు చానలు తమధ
రల ననుగమించు వారని-తలిపెడిని విచేతనములుఁ బల్లముగాఁగన్.

రమ్యకుసుమంబు వీవు సౌరభమ నేను-నిండువల వీవు పండువెన్నెలను నేను
పనమ వీవు తిదర్థసంజడను నేను-కలదె యన్యోన్య విప్రయోగంబు మనకు?

అని పలికి నన్నగిల్లు ననలంబుం జేరుట చిదుగిలు నెగఁద్రోచి దరికొల్పి యావేశ వికాస
హర్షంబులు ముప్పరిగొన నివ్వం జట్టినచ్చి.

కల్లమునం గహ్లాతివిభు నుజ్జ్వలమూర్తిఁ దలంచి “నిర్బుమో
నల్లభఁ పోకుపోకు మిదె వచ్చితి వచ్చితి” నంచుఁ బల్కుచున్
నల్లవా! మంటలో దుమికే నాకునిదాపటం బవ్వళించి తా
ద్రెళ్ల జగంబునన్ నిజనతిత్వము నెల్లగు మెచ్చునట్లుగన్.

అంత నగ్గువ్వ జవ్వని.

నవ్యప్రభావిభాసుర-దివ్యవిమానంబు నెక్కి డిపించు పతి
భవ్యగుణుఁ గూడి నజ్జన-సేవ్యంబగు నాకమునకుఁ “జివ్వ”న నేగన్.

అచ్చట నచ్చర లె దురై-వచ్చియు స్వాగతము నడిగి వాలిన మోదం
బచ్చపడ నమ్మిధునమున-కిచ్చిరి హారతంబు విబుధులెల్లఁ జెలంగన్.

పదంపడి.

నందనవనహారిచందన-మందారాదిక సురద్రుమముల నమందా
నందంబు చింద నప్పలు-గుండోయి సుఖించుచుండఁ గూరిమిపేర్చిన్.

బోయఁ జిట నట్లుచనిన కపోత మిగున-వరసమ్మును గాంచి “నహ్వ” యలుచు
మెచ్చి తానును నట్లుగా నిచ్చగించి-తుచ్చ దేహభిమానంబు ద్రుంచివైచి.

అలుబిడ్డలమీఁది యానల విడచి-పోల నైహిక బంధములన్లుఁ గోసి
అఖలేంద్రియమ్ముల నాత్మ నడచి-నిఖలేశు నెడదలో నియత్తిమై నిల్చి
ముక్తకేశుండయి మునిస్వత్తిదాన్చి-ముక్తికాంతాకరమ్మును బట్టి నెంచి
రియమున దుర్గమారణ్యంబు సొచ్చి-నియసమయ్యను మహాస్థానమునకు.

నిమనాళికముండును దన-యొడలింగడుఁ జీల్చి నెత్తు రుడుగక నడవఁ
దడపుచునుండ నలం దడి-యొడదడవక నడచుచుండ నెడలని కడఁకన్.

ఇట్లు లయ్యెలుకుఁజెట్టి సుట్టి బెట్టిదంపు టిక్కట్టునెని నరకుగొనక కీర్తనబలంబు
గిరినరిదరణ్యంబు లనేకంబులు గడిచి పుణ్యభూమి యను నాన నుత్తిరాభిముఖుడై
పోవం బోవ.

దావానల మొక్కయెడఁక-ద్యావాభూమ్యంతరముం దగ నెలమి వన
శ్రీహోవఁగఁ క్రిందించుచు-నా విమలాత్మునకు బోయ కిడ్డంబయ్యన్.

అతం డందుల కెంతయు సంతసించి.

ఓ పరమేశ్వర, మత్కృత-పాపంబుల నెల్లనైచి భవనంబంధ
వ్యాపారముఁ బావఁగదే-నీ పాలం బజిలి దిక్కు నీవ దయాధీ!

అనిప్రార్థించుచు నించుక-యనుమానములేక తద్దవానలమం దో
య్యనఁజొచ్చి మై దోలుగి పా-వన దేవత్వంబునవసి వన్నియకెక్కన్.

అంగలక్షణశేషము - తత్త్వము విచారణము

కొత్త సత్యనారాయణ గారు

అంగలక్షణమున ముక్కు మొగముగల భానుశాసక గ్రంథములలో బ్రాహ్మణమును గూడ నొక్కటిగా బరిగణించి. ఈ గ్రంథమునకు నేతస్థానికకర్తలయమును బ్రకటించి యుండిరి. అం

అంగలక్షణశేషము" అనునది.

కామ మేనస్థానికవిషయము ముంతయు మ్యెన్ యయ్యది యిట నిచుకంటి చుటగా ముఖ్యదేశము.

అంగలక్షణమునకు బోధకమై. అలంకారగ్రంథములు లక్షణగ్రంథము, ఛందోగ్రంథములు లక్షణగ్రంథము భాషానుశాసకగ్రంథములు మున్న లక్షణగ్రంథము లనియుఁ జెప్పి. ఇట్లే అలంకారికులను, ఛందోగ్రంథకర్తలను, వైమానికమును, వ్యవహారికులను నెఱుఁగి.

మొందు నిందలి తృతీయార్థమే చెప్పి చెప్పినచో "అంగభాషానుశాసకము" అని యుపయోగ "త్రిలింగ" మున కర్థము తేలినది. అ గ్రంథ శేషము- అనగాఁ దదుద్దిష్టవిషయ శేషగ్రంథ మియ్యది యని ఫలితా

గ్రంథము. ఆ కలితార్థమి యిట విచారణయ విషయమై యున్నది.

అంగభాషానుశాసక లక్షణగ్రంథముల తరు ద్వివిధముగా గన్పట్టచున్నది.

పూర్వపురాణగ్రంథములకు నే కులు సంస్కృతభాషయందును సఖింపపండితీమండితులు గాన, సంస్కృతభాష "అతివిశ్రమైన గనియు సం వెట్టివిషయము ప్రతిపాదితమైనను నయ్యది పూజ్యము, ప్రామాణికమునయ్యెను ననియుఁ దలచి మాంధ్రభాషావిషయములను గూడ సంస్కృతభాషయందే కూర్చి గ్రంథములు రచించిరి. అట్లు కూర్చి రచించబడిన వానిలోఁ జేరినవే ప్రథమాచార్యులయు, ద్వితీయాచార్యులయు భాషానుశాసకగ్రంథములు. ఈ మార్గ మిట్లుండ మఱికొందఱు పూర్వోక్త విషయములను సులభముగా నచనరచనను నెఱుఁగదగువానిని అంగభాషయందే వద్యగ్రంథములయందఁ బ్రతిపాదింపుచున్నారు. అంగభాషాభూషణము, అంగవిషయము కవిసంశయ విచ్ఛేదము మున్నగునవి ఈ క్రిందఁ జేరినవి.

ఏతదుభయవిధ గ్రంథములలో వేనికైనను బ్రకృతగ్రంథము శేషగ్రంథముగా నుండవలయును గదా! అది యెంతవఱకుఁ బొనగునో విచారితము.

మొదటి షెగలో శరీర బృహత్తమాచార్యుల
“విశ్వతివివేకము”లోని పెక్కు విషయములే
ప్రకృత ప్రాథవ్యాకరణమునందును బ్రతిపా
దించబడినవి. వాని నిట దిద్దాత్రముగ నుచా
హరితును.

(౧)

సంధి స్థిత్యం ప్రత్యయాచార్యుల
సూచ. —(అధర్వణులు. సంధిపరి. ౪ శ్లో.)

శ్రీస్తుతానానకంబులు వార్యాంబాధ్యక్షక
శబ్దంబులు పరంబులను నమ్మియుచ్చులను సంధి
నిత్యము. —ప్రాథ. వ్యాకరణ. సంధి. ౧ నూ.

(౨)

శ్లో. మాన్వా నిత్య మేకత్వ మెదు స్వాత్ప్రమాణే.
—అధర్వ. సంధి. ౩ శ్లో.

పరిమాణాగ్రంథంబుల మేకత్వమునంద యెదు
వర్ణకంబు. —ప్రాథ. తద్ధి. ౧౬ నూ.

(౩)

శ్లో. కేవలం స్వత్యేకత్వ ముపాన్వయకాగ్రయో.
—అధ. సంధి. ౧౦ శ్లో.

ప్రాసంబున మకారంబు పరంబునో ద్రుతంబు
నకు మకారాదేకంబు. —ప్రాథ. సంధి. ౨౨. నూ.

(౪)

శ్లో. ఏకశ్చే సస్యవాచిత్యం బహుశ్చే ధాన్యవాచితా,
లోపాదేశ వికారస్తు తత్ర తత్ర ప్రవృత్తతే.

—అధర్వ. అజస్త. ౬౨.

సస్యవాచకశబ్దంబులును

—ప్రాథ. శబ్ద. ౨౯ నూ.

తెలుచుగ ధాన్యవాచక శబ్దములును,

—ప్రాథ. శబ్ద. ౩౨ నూ.

(౫)

శ్లో. అథ శేషకవ్యవిష్ణునాగా ప్యాచ్యంతో ౭౫ దుక్,
వామంత్రశే దుక్ ప్రాప్య స్వాత్ బహుతా
త్వత్ర సేవ్యతే. —అధర్వ. అజస్త. ౭౧ శ్లో.

తనుగునం గొన్నితత్వము శేషశబ్దములకం బెం
బరంబుగ శేకమానంబున నీవత్సర్గశ్చకంబులు ‘యిగా’
యను నొక్కశబ్దంబును వానిపై దుష్టకాదులును జూప
వైడి. సంబోధనంబున దుష్టశబ్దంబు చూపబ్బును. తుది దీర్ఘం
బునకు ప్రాప్యంబు పై కల్పికంబు.

—ప్రాథ. శబ్ద. ౨౨ నూ.

(౬)

శ్లో. క్వచి దామంత్రశే కాశోష్ణశ్చతాత్ప్రతో మఠి.
—అధ. అజస్త. ౭౨.

శేషంబులం గొన్నియెడల శ్రీనాచకశ్రీపమం
బులును సంబోధ్యమానకశబ్దంబులమీద శేకమానంబునం
గానశబ్దం బొందును, అలయను సవ్యకంబొందునుగానం
బడియెడి; అలదీర్ఘాంతమునగు.

—ప్రాథ. శబ్ద. ౧౫ నూ.

(౭)

శ్లో. పూజ్యతేన ద్రుతా కారు
భేదకంతౌధయాత్మకమ్;
తద్వృద్ధిస్వాత్ ద్వహుశ్చే స్వా
త్రథా తత్ర ద్రుతస్థితి.
—అజస్త. ౭౩ శ్లో.

తెలుచుగా శ్రీపమంబులును శేషశబ్దంబులకు
గడుపల గొన్నింటి శేకమానంబునం బూజ్యతయందు
గారుశబ్దంబున. —ప్రాథ. శబ్ద. ౩౯ నూ.

దుమంతంబులును దివ్యవాచకశబ్దంబులకుం గొన్ని
టికి ద్విరీయా బహువచనంబు మీదంబు శబ్దతయందు గా
రునకు మాటుగ వారగు.

(ఇంచుకంత ముగము) —ప్రాథ. శబ్ద. ౪౧ నూ.

(౮)

దితావాకశ్యే తు స్మృతంతతా ప్రత్ర దృశ్యే.
—అధర్వ. ఆజు. ౬౫ శ్లో.

అమహావర్ణంబున భిన్న వస్త్రముదాయం బర్హు
సేకవనంబున నంతోరుల తకారంబునను ద్విగు
ంబును.
—ప్రాథ. కర్ణ. ౫౩ నూ.

(౯)

దశాదిసంఖ్యాయా మనోదుశ్చ నిబిందుకః;
కవచి దుష్మాత్ర మాదేశ స్వాస్తి త్రకావతా.
—అధ. ఆజు. ౮౬ శ్లో.

ఒకంద్యులు పరంబులగునోఁ దఱచుగ మున్
—ప్రాథ. సమా. ౨౨ నూ.

దిశి . రెండిరునొమ్మిదులు బరంబులగువపుడు
ద్యక డకారంబును ద్విగు క్తనివర్ణంబును బిందు
ంబులుగ దివర్ణంబున కను.
—ప్రాథ. సమా. ౨౩ నూ.

(౧౦)

స్కలకసంబంధో
ప్యత్రవాహితకృష్ణవేత్.
—అధ. ఆజు. ౯౩ శ్లో.

ద్యంబునకుఁ గులకంబును.
—ప్రాథ. వాక్యపరిచ్ఛే. ౨౩ నూ.

ట నభిమత్ర ఉదాహరణము తుల్యము.)
(తా నొకొందు పండు చెచ్చెరవ్) ఇత్యాది.

(౧౧)

త్వరాదిచతుర్వర్ణపర్యంతం జనవాచుడు;
స్వా ద్యౌ వర్ణావాం కట్టే రాజాదికే పతే.
త్వం క్వచిచ్ఛాత్వం క్వచి దిత్వం క్వచిచ్ఛతా;
త్వత్వం యథాయోగ వస్యచ్చ వ్యవహరతః.
—అధ.

కర్మనాయంబు బిరుదాద్యుత్తరపదంబయ్యె
నేని స్వ్యక్షరాదంత ప్రేప్తుం సంజ్ఞానాంకంబు పూర్వ
పదంబు నంత్యక్షరంబున కంతలు దీర్ఘంబు బహుళం
బుగా నను.
—ప్రాథ. సమా. ౨ నూ.

(ఇంచుకసవరణము.)

(౧౨)

శ్లో. క్వచి స్తవన్తే డిగ్లోపః క్వచి డ్లోశ్చ తథా భవే;
క్వచి త్రివన్తే వయుగం క్వచి స్తవ్యేషు లోపవాన్.
—అధర్వ.

ఒకానొకనోఁ దడర్శార్థకంబులగు నుండు, యు,
రుకొనులు ప్రత్యాస్త్రక కారపరకంబులగునపుడు వాని
కడ యచ్చులకు లోపంబు విభాషనను. అగునో నుండు
వకారంబునకు నకారంబును.

—ప్రాథ. క్రియా. ౨నూ.

(౧౩)

శ్లో. క్వచి త్స్వమాసాంతకస్య త్బ్రహ్మరావి సితిః.
ఉదా. విన్నకన్నవారు, (అధ. పాల. ౮౮ శ్లో)
ద్యంద్యంబునం బూర్వపదాంత్యవయవంబునకు
లోపంబొండెయను. —ప్రాథ. సమా. ౩౨ నూ.

(౧౪)

శ్లో. ద్యంద్యం కేమంచి ద్వి స్వాస్తి త్వాగ్గకట్టేన తుత్ర
చిత్.
—అధర్వ. పాల. ౮౮ శ్లో.

భావ ద్యంద్యంబునం నొలిపదంబు బవర్ణంబునకు
లోపంబును.

—ప్రా. సమా. ౩౧.

(ఇటమాత్రము కొంత మార్పుకలదు.)

(౧౫)

శ్లో. ప్రార్థనార్థే భవే స్వాస్తా త్కచేత్కర్ణ విశేషతః.
అధ. క్రియా. ౧౪ శ్లో.

ప్రార్థనంబునం దిప్రస్థియాంత్యక్రియలమీదఁ
గడకడవుపుర్యకంబు లన్నారు లనుప్రయుక్తంబునను.

—ప్రాథ. క్రియా. ౧ నూ

ఈ విధముగ వికృతివివేకస్థ గ్రంథస్థవిషయములను గొన్నిటిని స్వీకరించుచుఁ గావలయు నన్నమార్పులు చేయుచుఁ బ్రాథవ్యాకరణకర్తలు స్వీయగ్రంథమును జెంపొందించిరి.

ఇది యిట్లుండ బేరులోని త్రిలింగలక్షణపదమునకు అంధభాషలోఁ దల్లాక్షణిక విషయములను జర్పించియున్న గ్రంథములని యర్థమనియు, వాని కీ ప్రాథవ్యాకరణము శేషగ్రంథమనియు నందురేమో! అదియును చానఁగియుండలేదు.

కారణమేమన పూర్వోక్తగ్రంథములలోఁ జేరియున్న “కవిసంశయవిచ్ఛేదము” మున్నగు లాక్షణికగ్రంథములయందు క్తములగు నంశములనే కొన్నిటిని ప్రకృతగ్రంథకర్తలు ముచ్చటించియున్నారు. అవియును స్వీకింద స్థాలీపు లాకన్యాయముగ నుదాహృతము లైనవి.

(౧)

క, మనమునను, మనమునం దన
మనమునయం దనఁగ మఱియు మనముదనఁగాఁ
దనరారి పెక్కు తెఱగులుఁ
బనిగొను నీసప్తమి విభక్తులు కృతులకా.
—కవిసంశయవిచ్ఛేదము. ౨౨ తరంగము. ౭౫ పద్య.
ఉదంతయు లగు నమహత్తుల కంఠుబద్ధకము పర
బగునపుడునవర్ణకంబగు. —ప్రాథ. కట్టం. ప. ౨౧నూ.

(౨)

తే. తొడతీయాంధ్రవిభక్తులతోడఁ గలసి
సంస్కృతపదములు కొన్ని జగతిఁ బరగు
నికథుజబలంబున బిర్రెత్తిపురుషుఁ డంది
కామనోవల్లభుం డను కరణిధరణి.
కవి సం. ద్వితీయ తరం. ౨౪ పద్య.

కొన్ని యెడల సిద్ధపదమునకు గతపదంబులతోఁ ద్విన్నపదంబుల కన్వయంబుమాపట్టెడి.

—ప్రాథ. సమాస. ౩౫ నూ.

(3)

తే. ఎఱుకఁగలవారె యనుచోట నెఱుకఁగలరె
యట్టివారె యనుచోట నిట్టిరెయగు
నేయఁగలవారె యనుచోట నేయఁగలరె
యనుచు, లోకప్రసిద్ధియగుట కీర్త్య!
—కవి సం. ద్వ. తరం. ౧౦౧ పద్య.

అట్టి, ఇట్టి, ఎట్టి విశేషణంబుల మీది తన్ను
బ్రవకారంబునకు లోపంబు నిభావనగు.

—ప్రాథ. సమా. ౪ నూ.

(౪)

పురమునందలివారని పాసఁగ బలుకు
నెడఁబురంబునవారని యెడఁగవచ్చు.
—కవి. ప్రథ. తరం. ౧౨౪ పద్య.

వశ్చీతకురువంబులందు నగాగమంబు విభావ
నగు.
—ప్రాథ. సమాస. ౧ నూ.

(ఉభయత్ర ఉదాహరణములు తుల్యములు)

(౫)

క. అగుననుక్రియతోఁ గానియొ
దగుఁ బెక్కువిభక్తులం బ్రసమఁ జెందును భ
క్తగణయమానదిత్తుం
డగబాధితక్రి దిశల నలమె ననంగక.
—కవి. ప్రథమ త. ౪౩ పద్య.

ఒక్కచో సమాసాంతర్గత విశేష్యంబులకు
విశేషణంబుల వశ్చీకిని బ్రథమ మాపట్టెడి.
—ప్రాథ. కారక. ౨౧ నూ.

ఇట్లే అన్యము లనేకములు.
ఈ తీరునఁ బ్రాథవ్యాకరణకర్త పెక్కు
విషయము లన్యగ్రంథములనుండి గ్రహించి

ఈ విషయము లిట్లుండఁ బ్రకృతగ్రంథము కేవలము “బాలవ్యాకరణశేష”మని యనుటయుఁ గొన్నియెడలఁ జూసఁగదు. బాలవ్యాకరణసాధితరూపములను దదాద్విష్టవిషయములనే ప్రకృతగ్రంథమునఁ గొన్నిటిని గ్రంథకర్తలు పేర్కొనియుండిరి.

అన్నియెడలను శబ్దము లాబును ద్విప్రభృతి సంఖ్యావాచకములును, మహాదర్థములును బహువిధనాం గియులను—

అని బాలవ్యాకరణము చెప్పియుండ

అందఱ్ఱాదులు నిత్య బహువచనాంతములు.

ప్రాధ.శబ్ద. 3౫ మా.

అని ప్రత్యేకతః ప్రాధకృతీ నర్ణించియున్నది.

జడ్జక్కరంబుతోఁ బరాదిస్వరంబు గూడుచో జడ్జక లోపంబు లేదు.— కాల్. ప్రకర్ణ. ౯ మా.

మెద్దియో నూతనవిషయమన్నట్లు,

“ద్విత్వరహితంబను ద్వితీయా విధి క్తి యుక్తము న కచ్చ పరంబగుచో సంధి రాదు.—

మక్తలక్షణ విశేషము.

అని ప్రాధవ్యాకరణకర్త వ్యర్థముగఁ జెప్పవలసివచ్చె.

ఈ విషయముగఁ గొన్నిచట్టలమాత్రము జూచినచో, ప్రకృతగ్రంథము “బాలవ్యాకరణ శేషగ్రంథ”మనుటకును జుంకు కలుగుచున్నది.

ఇంక నేతద్గ్రంథమునకుఁగల “ప్రాధవ్యాకరణ”మను నామాంతరమును గూర్చియు నొకింత ముచ్చటంపవలయును.

గీర్వాణభాషయందు, ‘బాలమనోరమ’ యను గ్రంథమునకు “ప్రాధమనోరమ” యను

గ్రంథముండిన ట్లుండవలయునని తలఁచియుండన కాలమున బాలవ్యాకరణమునకు మిక్కిలి ఖ్యాతియుండుటం జేసి దానికి బ్రతిద్వంద్వగనుండవలయునని భావించియు నేతద్గ్రంథకర్తల ప్రాధపదవినితనామధేయమును న్వయగ్రంథమునకు నెఱకొల్పిరి. కాని సూత్రఘటనాసామర్థ్యంబునను, గ్రంథప్రణాళికా నిపుణతయందును, రవ్వంతేనియు బాలవ్యాకరణమునకు సరిరాదు కదా ప్రాధత్వ మించుకంటైనను గానరాదు.

ఇంకఁ ప్రాధత్వమన్న పూర్వవ్యాకరణముల నుదాహృతములు, సాధితములు గాని ప్రాధప్రయోగములను మాత్ర మనేకములను బ్రకృతగ్రంథము సాధించి, యేతద్రూప్రాధతను మాత్ర మాపాదించుకొనియున్నదని చెప్పవచ్చును.

ఈ క్రమముననే గ్రంథమున కుంచిన నామద్వయమును నేతివేరకాయ చందముగ వెలిసియుండుటం జేసి, దానికి నన్వర్థతను సంపాదించ నయితికాదయ్యె.

కాని నామకరణ మెట్లున్నను వస్తువాదరణీయమైనచోఁ జాలదా? యని యందు లేని ఆ విషయమున మీకన్న ముందుగ మేమే తలచుమాట సంసిద్ధులము.

అప్రసంగితులు కేవలము సంస్కృతవాసనా పటిమచే “ప్రయోగమూలం వ్యాకరణం; ప్రయోగశరణా వైయాకరణః” యను మాటలను మఱచి, సంస్కృతవాఙ్మయము

శ్రమమును వ్యాకరణముచే సాధింపవల
సభినివేశముతో భారతేశరయో
కనాదరము చూయుండ నయ్యది
గతమని భావించి భాషావ్యాకరణము
ల సంబంధ మరసియున్నవాఁడుగుటచే
గ్రంథకర్త ఆదరణీయప్రయోగము
లత్యేకతః చూపించుచు, వానికి నూత్ర
ప్రతిచుచు, నూతనమార్గమును నైపు
గఁద్రొక్కి, యాదరణీయుడు, చిరస్మర
కు నయి యుండుట సిద్ధము.

పూర్వవ్యాకరణములను బఠించినవారల
కీగ్రంథమును భాషయం దెంతయో ప్రవేశ
మిప్పించి, వాఙ్మయజ్ఞానమునకుఁ జేయూత
యొసగుచు, గర్భతావిషయమున విశేష
ప్రయాసమునకు లోనైన యేతద్గ్రంథకర్త
గౌరవాభివ్యక్తియును బ్రకటించుచు రావించుచు
న్నదని భావించి పాఠకమహాశయులను విష
యాంతరమునకుఁ బోవ నభ్యనుజ్ఞ సర్థించు
చుంటిని.

చిత్రనాటకము

పురిపండా అప్పలస్వామి గారు

అనుదినమ్ము నీ విపుల నాట్యాలయమున
సరిగ వేశకు తెరచిసి తెరను వాల్చి
అర్థమే కాని నాటక మాడు చుందు
వోయి నాటకసూత్రధాకి! యిదేమి!

కల్పము లతీత మైపోవుఁ గాని నాట
కమ్ముమాత్రమెన్నఁడు సమాప్తమ్ముకాదు
కడచు రంగమ్ము పెండియుఁ గంటవడదు
చనిన పాత్రల కింకఁ బ్రవేశమ్ములేదు
తవిలివచ్చు వారలకు సంతమును లేదు
ఎవరి మెప్పుడ నెందాఁక నీ యనంత
చిత్రనాటక మిటు ప్రదర్శింతువోయి!

రాజు

పరివ్రాజకులకు సామ్రాజ్య నమస్కారములు.
కవులకు వందనములు.

కవి

ప్రభువులవారికి విత్యానందము కలుగునుగాక.

సన్యాసి

శిష్యులకు నారాయణపాదభజన సామ్రాజ్యము కూడ కలుగునుగాక.

రాజు

కవులకు భవిష్యత్తుకాచఫలకము వలెనే సుస్పష్టమటగా?

సన్యాసి

భవిష్యత్తు అనంతము. కవులకు స్పష్టమయ్యే భవిష్యత్తు లిస్తామాత్రము.

రాజు

జ్యోతిష్యులకో?

సన్యాసి

వారి బ్రతుకువలెనే దృశ్యాదృశ్యము.

రాజు

వారిద్దరికే సామ్యభేదములేట్లు?

సన్యాసి

కవివాక్యములకు నిత్య సత్యస్థితి ఉన్నది. కాలజ్ఞుని వచనము తాత్కాలిక సత్యనిర్దేశ మాత్రము.

రాజు

సన్యాసివచనమో?

కవి

శిలాశాసనము. కాదు శ్రీమన్నారాయణ శాసనము.

రాజు

కవివరా, లోకానందము కోసము మేము చేసిన ఈ కార్యమునకు ఎంతవరకు స్థిరత్వమున్నది?

కవి

స్వప్రీతిలయములు లోకములకు వలెనే సామ్రాజ్యములకు కూడ సామాన్యమను అశ్రితుని మాటలు తమకు కోరికారణము కాకూడదు.

రాజు

సత్యముపై కోపించు దుర్బులచిత్తుడనా నేను పరివ్రాజకా, ఈ నా కార్యమును గురించి తమ అభిప్రాయము?

సన్యాసి

ఈ మీ కార్యమునకు సుస్థిరత్వమున్నది.

రాజు

మీ మీ వాక్యముల సత్యాసత్యముల నిష్పయించు సామర్థ్యము అమరకోటికే ఉన్నది.

సన్యాసి

స్వకార్య స్థిరత్వవిచారణ ఈ దేహమున్నంత వరకే.

కవి

భేదించిన ఆ కోరిక నశించునని.

రాజు

కమ్మకము కలుగుటకు కూడా ఈ దేహమే
నా కడ్డుపడుతున్నది. పోనీ కాని
ర్యమును గురించి ప్రజలేమనుకొనుచు
?

కవి

సమును ప్రజలకు గోరుముద్దులు పెట్టి
చుచున్నారు సార్వభౌములని.

సన్యాసి

ములను చవిచూపుచున్నారు సార్వ
లని

రాజు

వాక్యములలో సత్యమెంతవరకు?

కవి

ప్రభువులే తగ్గుములు.

సన్యాసి

ప్రభువులే దేవుళ్ళు.

రాజు

ఇహపరములు ఫలకుల హస్తగతము

సన్యాసి

ర్థించినవారి విషయముననే 'రాజ్యాం
ం ధ్రువ'మృను వచనము.

రాజు

ర్థించినా లేదా అని భయము.

సన్యాసి

అందుకు మీ కార్యమే సాక్షి.

కవి

చిత్రకలా దేవికి నిత్యనివాసమైన కృతకాద్రి
వలెనున్న ఆ శిలామంటపమే సాక్షి.

సన్యాసి

దానిని తామరమొగ్గవలె తేల్చివేయుచున్న
అభ్యాత్మకీర్తన కల్లోలినీ తరంగములే సాక్షి.

కవి

అనంతమైన ఆ ప్రజా సమూహముయొక్క
దుఃఖమంతా ఆకాశ వైల్యమున మాయమైనది.
అనంతమైన ఆ ప్రజాసమూహము యొక్క
హాసములన్నీ ఆ శిలామంటపము పాల సము
ద్రములో లక్ష్మీమొనది.

సన్యాసి

ఆ ప్రజలు పాటలలో శ్రీ కృష్ణుని వేణువు
న్నది. ఆ ప్రజలు ఆటలలో శివుని తాండవ
మున్నది. ఆ ప్రజలు మౌనదయములలో స్వప్తి
కర్తకు కమలానన మున్నది.

రాజు

ఈ సామ్రాజ్యమును స్థాపించి పోషిం
చునది సన్యాసులూ, కవులూ. ఇప్పుడు నాకు
మార్గదర్శకులు కూడా వారే. అయితే ఈమం
టపమునకు నా మకరణము చేస్తేరా తాము?

సన్యాసి

పునాది వేసినప్పుడే నామకరణము చేసినవి
ప్రజల మౌనదయములు.

రాజు

ఏమని?

కవి

మహర్షి నమి మంటపము అని.

౨

కవి

స్వామీ, నమస్కారము.

సన్యాసి

కవీ, ఏమి పనిమీద వచ్చావు?

కవి

సందేహము తీర్చుకోవాలని.

సన్యాసి

కాలము సందేహము తీర్చుతుందిగదా.

కవి

కాలమునంటి ఉండవలయు శక్తి చూడుగదా మానవులకు.

సన్యాసి

అవును, ఏమది?

కవి

కవుల వాక్యములకు నిత్యసత్యస్థితి ఉన్నదన్నాడు తాము.

సన్యాసి

అవును.

కవి

రాజుగారి కార్యమునకు బయస్థితి నేను అముష్మికమునకు చెప్పాను.

సన్యాసి

అవును.

కవి

తామా కార్యముకే సుఖిరత్వము సెలవిచ్చారు.

సన్యాసి

అవును.

కవి

ఈ వాక్యములు సమన్వయము చేసికోలేకుండా ఉన్నాను స్వామీ.

సన్యాసి

రాజు కార్యములో ప్రజాహితము ఇది ఉన్నది.

కవి

అవును స్వామీ.

సన్యాసి

ఆ ప్రజాహితములో విహికా ముష్మికములు ఇది ఉన్నవి.

కవి

అవును స్వామీ.

సన్యాసి

విహికమునకు బయస్థితి ఉన్నది. కాబట్టి నీ వాక్యములకు సత్యస్థితి వచ్చింది.

కవి

చిత్తము.

సన్యాసి

అముష్మికమునకు సుఖిరత్వము నే చెప్పితిమాట.

కవి

సన్యాసి

సన్యాసి

ఈ కల్లోలములో నశించింది ఏమైనా ఉన్నదా?

నిరూపించడ మెట్లని మళ్ళీ నీ సందే

కవి

ఉన్నదానికే శాశ్వతత్వము.

కవి

సన్యాసి

స్వామీ.

సన్యాసి

జ్ఞాన నిలబడి నిశ్చలమనస్సుతో ఏమి కనిపిస్తుంది?

పరమాత్మను దేహించిన కార్యములు మాత్రమే కాలసముద్రములో తేలియాడుతూ, పై కెగిసి సూర్యునితో కలిసి అతని కాంతిని వృద్ధిచేస్తున్నవి.

కవి

కవి

లముగావున్న కాలసముద్రము.

మన రాజుగారి కార్యము ఏమి అవుతోంది?

సన్యాసి

సన్యాసి

దములో మనుష్యుడు తన శక్తితో కట్టడములన్నీ నశించుచున్నవి.

ఆ కార్యబీజముకు నిత్యత్వము వచ్చింది.

కవి

కవి

బాహ్యరూపమున్నదా?

సన్యాసి

సన్యాసి

మ తన మేలుకోసమే చేసుకొన్నానన్నీ నశిస్తున్నవి.

బాహ్యరూపము కాలసముద్రములో కరిగి పోయింది.

కవి

కవి

మరి ఈ కార్యముకు స్పష్టి స్థితి లయములు ఉన్నట్లేకదా.

సన్యాసి

సన్యాసి

ములు మునిగిపోతున్నవి. ఎవరూ నాములు లేస్తున్నవి. సముద్రములు మున్నవి.

కార్యబీజము నశించలేదంటున్నారు. అందుచే తనే సుస్థిరత్వమున్నదన్నది.

కవి

కవి

తమ మాటలు అర్థముచేసుకొంటాను. సెలవు.

ఏల మీరు కామినియా తైలమును మాత్రమే వాడవలెను?

(రిజిస్టరు చేయబడినది)

ఎందుకనగా:

- కామినియా తైలము వెంట్రుకలకు చాలాభోగమైంది
- కామినియా తైలము వెంట్రుకలు ఊడిపోవుటను ఆపును.
- కామినియా తైలము వెంట్రుకలు పొడవుగాను, దళముగాను కాంతిగాను పెరుగుటకు తోడ్పడును.
- కామినియా తైలము మనాసన తైలము మాత్రమే కాదు. అయితే వెంట్రుకలు పెరుగుటకు కావలసిన ఓషధులు ఇందులో గలవు.
- కామినియా తైలము పుట్టిని చల్లదనమును గలిగించి మెదడుకు విక్రాంతి నిచ్చును.

చదువుడు, ఆలోచింపుడు, ఆర్థికును పంపుడు.

కలకత్తాలోనున్న ఫార్వర్డుపత్రిక తెలిపినది:—“ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీవారిచే పంపబడిన ఆ తైలులు, వాసన తైలములు విధిజీంపబడి, పరీక్ష చేయబడుటలన అందులో హానికరమైన వస్తువులు లేదని రుజువుపరచబడినది. కామినీ-గా వాసన తైలమునందు మనోహరమైన ఆత్మరక్ష చేర్చబడినది. మెదడుకు విలువను గలిగించును.”

2. యు. ఆర్. కార్వెల్లా, ఎస్. ఏ. స్వర్ణం, పెరా ద్వీపమునుండి వ్రాసినది:—“కామినియా తైలము మిక్కిలి మంచిదనియు, తృప్తికరమైనదని నిస్సందేహముగా కనుగొంటివి. ప్రత్యేకముగా మంచిను, పుట్టిని త్వరలో నుజుమును గలిగించును. ప్రస్తుతము వాడుచున్న వా కోనులకంగరిని దీనిని తపాల్చుచేసితిని.”

బుడ్డి 1 కి ధర రూ. 1-0-0	వి. పి. ఖర్చులు రూ. 0-6-0
బుడ్డు 3 కి ధర రూ. 2-10-0	,, ,, ,, 0-12-0

హెచ్చరిక:—ప్రతిపట్టణమునందును, గ్రామమునందును యున్న ఈ ప్రసిద్ధమైన దుకాణములందు కామినియా తైలము విక్రయించబడుచున్నది. మీరు అడుగునట్టి దుకాణమునందు దొరకనిచో అతని పేరును మాకు తెలుపుచూ, ఆర్థికును మాకు పేరుగా పంపుడు కొందరు వర్తకులు ఎక్కువలభమునకై ఆకాపడి పేరులేని పదార్థములను గలవి, తక్కువధరకముని “శ్రేష్ఠమైనదని” తెలుపుదురు. గనుక అట్టి తత్వములను నమ్మి మోస పోకుడు. ఎల్లప్పుడును కామినియా తైలమునే పట్టుపట్టి తెప్పించి వాడుడు. ఇతరమైనవాటిని తెప్పించవద్దు.

ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ.

మీకు మేలైన సువాసనగల అత్తరులు కావలెనా?

మేలైన అత్తరులకు రాజని పిలువబడు ఆటోమోటివ్ బహార్ ను ప్రయోగించుడు

కొన్ని చినుపులను మీ చేరుమూలపై చివికినతోడనే యింపుడు, పుష్పసంబంధముగ సువాసన నీయిట్లు పట్టవ్యాపించును. ఇంతటిగవ్వవైన, మనోహరమైన సువాసనను నీవు బహుభాగము యితర ఆ సగులలో నొందవలవు.

‘ఆటోమోటివ్ బహార్’ అను పేరును యిపుడు జ్ఞాపకమునకు తెచ్చికొనుడు. దానిని 25 మా గుపయోగించుడు. దాని మనోహరమైన, శాశ్వతమైన సువాసనను తన్మయత్వమును చెందును.

½ బొమ్మ బుడ్డి	రెల	రు.	2-0-0
½ " " "	"	రు.	1-4-0
1 బ్రాసు " "	"	రు.	0-12-0
మాదిరినీసా	"	రు.	0-2-0
సువాసనగలకాగ్గులు		రు.	0-1-0

వి. పి. చార్జీలు ప్రత్యేకము

కొనునపుడు దయచేసి ‘ఆటోమోటివ్ బహార్’ అను పేరును జాగ్రత్తగా పరిశీలించి కొనుడు. అన్ని చోట్లను అమ్ముబడును. పోస్ట్ ఏజెంట్లు:—

ఆంగ్లో యిండియన్ డ్రగ్ అండు కెమికల్ కంపెనీ,
285, నామ్మామవీరు బజారు, చౌంబాయి.

పులుగాని, తీపులుగాని, ఏవైనను సరియే తొలగింపవచ్చును

మీరు ఏల నోపులవలన బాధపడెదాము. ఆ నోపులు తలయందైనను సరే, కేవల బుత్తరచోట్లనైనను సరియే, నడుమునోప్పి, వాయువునోపులు, పడికిము, గొంతు కార్లనోపులు, కీళ్లనోపులు, వాడినోపులు, బేలుకునోపులు, మొదలగు వలనను సరియే, తప్పక త్వరలో

‘ఆడిమెన్స్ సైప్రస్ సాల్వ’

నిజే మాన్యువల్స్. ఇది వుపశాంతికర మగు అంజనము కాదు. ఇది చాలా తేలము. ఇది చాలా విలువగల ఓషధులచే తయారుచేయబడినది. దీనిచే మొనల లంబబాయి తత్తుల మీ నమ్మ ఆనోప్పియొక్క బాధనుండి తొలగించును. ఇది దీనివల్ల లాభపడిరి.

రెల బుడ్డి 1 కి రు. 1-0-0.

వి. పి. చార్జీలు ప్రత్యేకము.

ఈ అత్యద్భుతమును బాధనివారికి ఫలమును కనుగొనుటకు యీ క్రింద పేర్కొనిన అంగడినుండి 2 అణా గొట్టుకొని తెప్పించుకొనవచ్చును.

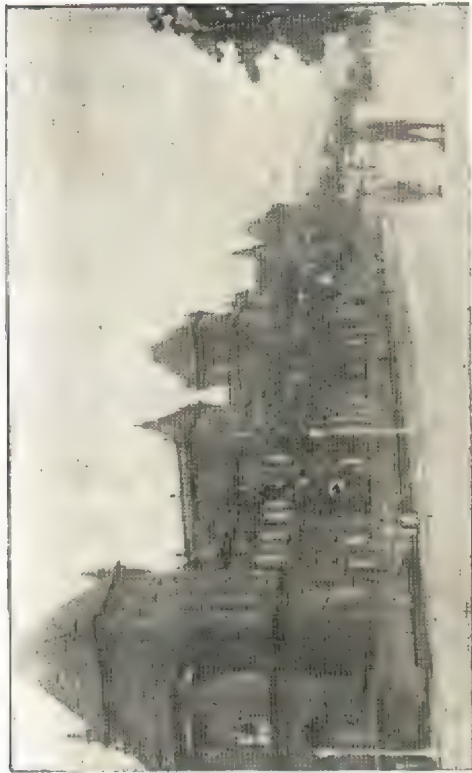
మొదట:—వి. పి. సార్క్, 259, చైవాబజారు, మద్రాసు.

ఏజెంట్లు:—ఆంగ్లో యిండియన్ డ్రగ్ అండు కెమికల్ కంపెనీ,

285, నామ్మామవీరు బజారు, చౌంబాయి.

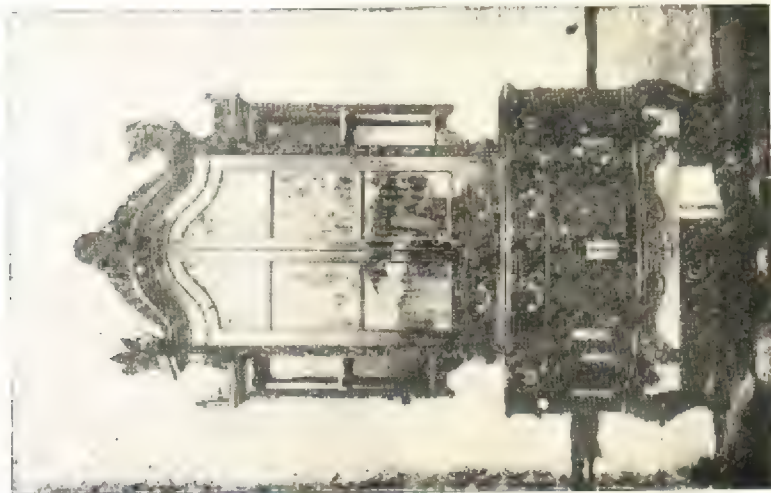
మైసూరు కళాపరిశ్రమలు—చిత్రములు

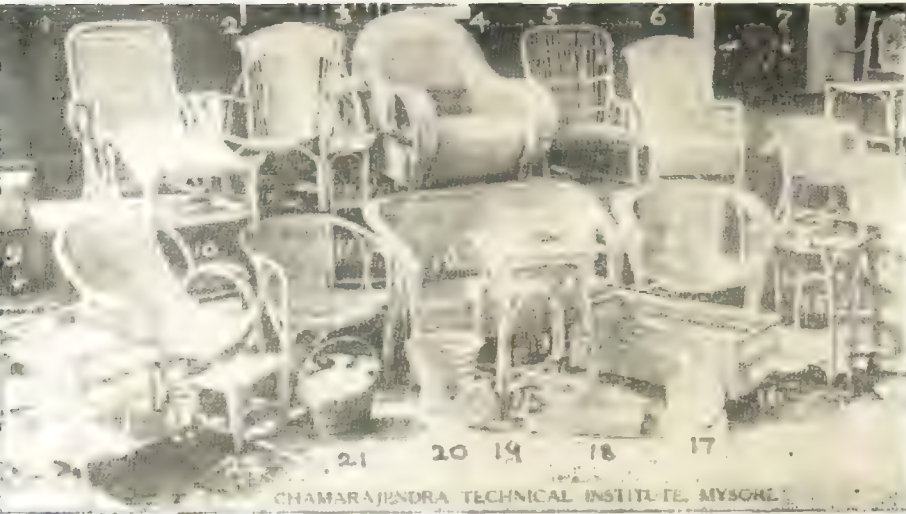
(౧) చామరాశేంద్ర సాంకేతిక విద్యాలయము,
మైసూరు

(౨) చామరాశేంద్ర సాంకేతిక విద్యాలయ విద్యార్థులు
తయారుచేసిన సామానములు

(౩) మాకుప్రభువ చీరదా

ఈ చిత్రములో పేర్ల పాఠశాలలో విద్యార్థులచేత తయారుచేయబడిన కుర్చీలు, పట్టు

(౫) గంధపువ్వుని శిల్పము

(౬) అందమైన గంధపువ్వుని నగలపెట్టె - చిన్నది

‘వా పి ని’

వేటెంటు అభివృద్ధి చేయబడిన ఆవిరి కుక్కరు

కుక్కరులన్నిటిలోను ‘వాపిని’ అనునదియే కడపటిది. దీనికై మోకంపరును వేచియున్నారు. దీనిని చూచినంత మాత్రముననే ఒకటి మిషన్ యుంపినదని మిగుల తప్పుకావలెను.

బాయిలరు వలె గట్టిగానుండి, ఆభరణమువలె ప్రకాశించుచు, అన్నియు పూర్తిగా గల వెంటుపామానులు. పై భాగములందు ఇన్లెట్ తియ్యగు చేయబడినది. బోనగలపాత్రలు అలమునియముతో తియ్యగుకాబడి యున్నవి. మూయుట సులభము, పరిశుద్ధముచేయుట సులభము.

దీని సంతోషరహితమునది కనబడుచునే యుండును. ఇతర కుక్కరులయందును బోపములేవియు ‘వాపిని’ యందులేదు. ఇది ఎక్కడా పనికి ఉపయోగించుటకే తియ్యగు చేయబడినది కాని ఆయాస్తువుమాత్రము కాదు. ఏకము మంబునప్పుడు అదిగా బాగు లేక స్పిర్ట్ లేక గ్యాసు లేక కిగిఫ్ సాయిన్ మొదలగువాటితో చేసినై ఎను ఉపయోగించవచ్చును.

ధరి రూ 12-8-0 నుండి రూ 25 ల వరకు గలదు.

పూర్తివివరములకు వ్రాయుడు.

బెంగాల్ కెమికల్ అండు ఫర్మాటికల్ వర్కుసు,

లిమిటెడ్; కలకత్తా.

వెండిసామానులు

బంగారుసామానులు

పరిశుద్ధమైనట్టియు అందమైనట్టియు

ఉపయోగకరమైనట్టియు వస్తువులు

1—కలితీలేని వెండిని అలాగా చాచివెండిని కాసులబంగారమును మాత్రమే యుపయోగించెదము. మేము తయారుచేసిన ప్రతివిధపు వస్త్రమునూ ఉపయోగించుట ప్రేమకరము. తప్పకుండ నుండును.

2—మా నయానాలు అన్నియును క్రొత్తకముగాను బహుసాగుగాను యుండును. ఈ కాలమునందు నవనాగరీపులు ఆవిరించబడిన వస్త్రములపై వెండిసామానులను పొడిచేసి మోతనస్వయాపయలతో తయారుచేయుచున్నాము.

3—కలితీలేని వెండిసామానులను కొనుగొనుట ధనవృద్ధి చేయించును కలుగదని వేరుగా చెప్పవచ్చును. “ఏది క్రేష్టమైనదో అదియే యొల్లప్పుడు చాకయివచ్చు” అను నామెత్త ప్రకారము వస్తువును కొనువప్పుడు అది యొన్నియేండ్లు మున్ను ననువిడుచుచునుబట్టిచేసి దీరను విక్రయింపవలసియుండును.

4—యింట నుంచుకొనుటకును ఒకరి కిచ్చుటకునుగూడ చూచివెండిమాత్రముననే మీ కాళ కలిగింపగల వెండిసామానులు మావద్ద నున్నవి.

5—తైన సామానులను మావద్ద పచ్చిగా నుచ్చుచి. నానిలో వాంచివానిని మీ రెన్నుకొనుటలో మీరు కోరినచో నిపుణులగునాగు మీకు పరిహారీచ్చుటకు సిద్ధముగా నుండును. బహుమతిచేయుటకు యేరకము వెండిసామానులు కావలసివచ్చును అనుకూలమైనవానిని యొన్నుకొనుటలో మే మిన్ని సౌకర్యములను కలుగజేసెదము.

6—నవరత్నముల వ్యాపారమునందు మే మేవర్ధతి నవలంభించియున్నామో ఆవర్ధతిని వెండి బంగారు సామానుల వ్యాపారమునందుగూడ మే మవలంభించియున్నాము. మోసములేకుండను కిమ్మగుచేయు నట్టియు సరుకులను యిచ్చుటచే మాపద్ధతి!

7—ఏరకము వస్తువులకైనను మేము నయానాలును వీధిపరిచి కోరినవారి నయానాలను ఎక్కిమేటులను పంపించెనము.

మీ ఆదరణను కోరుచున్నాము.

రాజ్ మల్ లల్లాభయ్ అందు కో,

డయిమండు మర్చింబ్సు అందు జ్యాయలర్సు,
గోల్డు అందు సిల్వరు స్త్రెత్సు,
బజారు, తిరుచున్నాల్లి.

సన్యాసి

ఆలోచన, అనుభవము, మననము నిగూఢ
సత్యమును బయల్పరచగలవు.

కవి

చిత్తము.

3

కవి

చంద్రుడా, పూర్వమిక్కడ పట్టణమున్నట్లు
జ్ఞాపకము. ఇప్పుడేమైనది?

చంద్రుడు

నన్నెందుకు అడుగుతావు?

కవి

నీవు ఆదినుండి నృప్తిని చూస్తున్నావు కాబట్టిన్నీ, ఆ మార్పులు కనిపెట్టుతూ ఉన్నావు కాబట్టిన్నీ.

చంద్రుడు

నీకు ఆ మార్పులు అసామాన్యము కాబోలు; నాకు సామాన్యమే.

కవి

నిత్యపరిచయమువల్ల సామాన్యత్వము పదార్థములకు పట్టినా వాటి విలువకు లోటు ఉండదు కదా!

చంద్రుడు

ఆ విలువలు కట్టదగ్గవాయితే నీవు చెప్పిన మాట వాస్తవమే.

కవి

అందుకనే నేనడుగుతున్నాను.

చంద్రుడు

నీవు ఎవరవు?

కవి

నేను కవిని.

చంద్రుడు

సత్యత్వము పెల్లడిచేసేవాడవనా నీ అభిప్రాయము?

కవి

కావచ్చు. నీ కళ్లముందర సామ్రాజ్యాలు వైభవముతో వెలిగినవి. నీ కళ్లముందరే అవి నశించినవి. నీకు వాటి చరిత్ర గుర్తేగదా.

చంద్రుడు

సామ్రాజ్య ఊలికల మీదా, సామ్రాజ్య సమాధుల మీదా నా దృష్టి ఒక్కమాదిరిగానే పడుతుంది.

కవి

అందుకనే నే నేనే ప్రశ్న.

చంద్రుడు

భూమిని అడగలేకపోయావు? సామ్రాజ్యభారాలు వహించేదీ, బరువు దింపుకొనేదీ అదే కదా?

కవి

భారమనే దృష్టి దానికి ఉంటుంది కాబట్టే దానిని అడగలేదు.

చంద్రుడు

నీవు చెప్పినట్లు ఇక్కడ పట్టణమున్నమాట వాస్తవమే.

కవి

వేమయినట్లు?

చంద్రుడు

మనముల పట్టణము, ఇప్పుడు మృగ
ల పట్టణము.

కవి

లు?

చంద్రుడు

లు మృగముల పట్టణము. తరువాత మను
లైనది. ఇప్పుడు మృగములు తమ హక్కు-
ల పొందినవి.

కవి

లముల పట్టణమును గురించే నే వినదలచు
న్నాను.

చంద్రుడు

ఇచ్చకు ఎంత బెన్న త్యమున్నదో వారి
వమునకు కూడా అంత ఉన్నతి వచ్చినది.

కవి

టివారి వైభవమునకు ఆనాటి మనుష్యుల
క కాలతబద్ధ అన్నమాట.

చంద్రుడు

దైనా యీనాదైనా అంతే.

కవి

కోరికలో ఇమిడినవారి వైభవ మెటు
దో?

చంద్రుడు

భవనములు, చిత్రశాలలు, జంతువాహ
లు, నృత్యసమృద్ధి, గానకళావికాసము,

కవిత్వవైభవము, చీని చీనాంబరములు, చవు
లూరు తిల్లు, సుగంధములు.....

కవి

వట్టి గుణవాచకములవల్ల సమష్టివైభవము
సన్నగిలుతున్నది.

చంద్రుడు

వీటికితోడు వీటిని అనుభవించుటకు నిర్భయ
త్వమూ, దుఃఖలేశత్వమూ కలుపుకో.

కవి

అంతేనా?

చంద్రుడు

అంతేకాదు. ప్రజాబాహుళ్యముమీద నిర్దిష్ట
కాలములో నిర్దిష్ట దేశముమీద వాటిని వ్యాపిం
పచెయ్యి.

కవి

అది వారి వైభవమా?

చంద్రుడు

నాశనము గుణముగా గలవారి వైభవము.

కవి

శాశ్వతత్వవిహ్న మేమీ లేదా?

చంద్రుడు

ఈ పాడుపడ్డ పట్టణమునంతా వెదికితివికదా
నీకేమీ గోచరించలేదా?

కవి

అవి రాతికాలువలు, ఇవి గజశాలలు, అవి
అంతఃపురములు, ఇవి కేళీనరస్థులు.....

పుష్పమాసము]

చంద్రుడు
వీటి శైలిములో శాశ్వతత్వ చిహ్న ఎందువల్ల?
మున్నదా?

కవి
లేదేమో!
చంద్రుడు
కారణము?

కవి
తాత్కాలిక సుఖసంపాదకత్వము వాటి గుణ
మనుకొంటాను.

చంద్రుడు
సరి.
కవి
అవి దేవాలయములు.....

చంద్రుడు
వాటినంగితి ఏమిటి?
కవి

అక్కడచేరిన భక్తుల నిత్యప్రార్థనలే పరము
నకు బాటలైనవి.

చంద్రుడు
ఆ బాటలకు లేదా శాశ్వతత్వము?
కవి

ఉండదా మరి?

చంద్రుడు
ఆ కట్టడము చూశావా?

కవి
ఆ, దానిపేరేమిటి?

చంద్రుడు
అది ఒక రాజు హృదయకమలము నుండి
బయలు పెడలిన సౌరభము.

కవి
ఎందువల్ల?

చంద్రుడు
భక్తుని ప్రార్థనా, కవి గీతమూ, గాయకుని
గానమూ, నటుని నృత్యమూ ఆ రూపము పొం
దినవి.

కవి
అది శిథిలమైనదే.

చంద్రుడు
ఆరాతి కట్టడము శిథిలమైనది.
నీకు గోచరముకాని పరమునకు పోయే పూల
బాటలు శిథిలము కాలేదు.

కవి
ఎట్లు?

చంద్రుడు
అప్పుడు మనుష్యసముద్రము ఉప్పొంగి అల
లుగా వచ్చి దానిని తాకినది.

కవి
నృత్యగీతాదులు ప్రార్థనారూపముగా ఆ తావు
నుండి పైకెగసినవా?

చంద్రుడు
అవును. నేడు నా చలవలో మనుష్యేతర
లోకము ఆతావుననే సుఖమును పొందు
చున్నది.

కవి
అరణ్యక్రాంతమైనదని దుఃఖించుట విశాల
దృష్టి కాదన్నమాట.

చంద్రుడు

ననే తరుచుగా గంధర్వులు విలాస చూచుకొనిలేదు కదా మరి.
నేడు సంచరిస్తూ ఉంటారు.

కవి

చంద్రుడు

భేదములకు విడిచి.

కవి

చంద్రుడు

మానము చేయు విద్యాధరుల విమా
న ఆతాపు విశ్రమస్థానము.

కవి

విషయములన్నీ అనుభవసిద్ధములు
నాకు ఊహామాత్రదృష్టములు.

చంద్రుడు

మునుండి నాగలోకమునకు విహ
య నాగకన్యకలకు ఆతాపు మజిలీ.

కవి

చంద్రుడు

హాసము లన్నింటికీ ఆతాపు లీలా

కవి

భవమేనా ఇది ?

చంద్రుడు

ముచూడలేక మీరు కళ్లనీరు పెట్టు

కవి

చూచుకొనిలేదు కదా మరి.

చంద్రుడు

మీ బుద్ధి కఠిన్మైన కార్యములు జరగవచ్చు
నని నమ్మకమున్న చాలును.

కవి

దాని పేరడిగినాను. చెప్పినావు కావు.

చంద్రుడు

మనుష్యేతరలోకము పెట్టిన పేరా ?

కవి

అది నాకెందుకు ? మానవులు పెట్టిన పేరు ?

చంద్రుడు

మానవులు పెట్టిన పేళ్లు నానాటికీ మార్పు జెంది
పోయినవి.

కవి

నేడు మిగిలిన పేరు ?

చంద్రుడు

నేటి మానవులు పెట్టిన పేరున్నది.

కవి

అదే నాకు కావలసినది.

చంద్రుడు

ఈ స్థలము పాదుపట్టణము.

కవి

ఆ తాపు ?

చంద్రుడు

దనరాదిబ్బ.

కవి

మహర్షవమి మంటపమా !

(Handwritten notes in Telugu script)

రసీకమై) — అర్జు — అల్లము. విదధా — విదర్ — విద
 చెన-చెల * (చెలనాడు). కర్ణిక కై-కల్ల (అసత్యత్వ
 క్లాసునము) గోదానదీ—గోదా—గోలా: గోలా అను
 నది గోదావరీనదీపరమగు (ప్రాకృతపదము. (ప్రా. వ్యా.
 ౧.౩-౧౦౧) చూడుము). తృణమానన్య—తణసాన్ని—
 తణసాన్ని. (ప్రా. వ్యా. ౧-౨-౧౧౧). ఇత్యాదులు చా
 హరణములు. మళయాళములో నిష్పత్తికిని తకార పాల్లును
 లకారపాల్లుగానే యుచ్చరించుట వాడుక. వారు అసం
 గాయత్రీమంత్రమునుగూడ “తల్పచితుర్వకేయం” అని
 యారంభించి “ప్రచోదయాత్” అని ముగియుదురు. ఇప్పు
 డు సాలికేబ్జము సాలకేబ్జముగా మారుట భాషాపరిణామ
 సిద్ధాంతమునకు విరుద్ధముగాదని జేరినది. సాలికేబ్జమే
 సాలికేబ్జమైపిమ్మట సాలివాహనకేబ్జము సంస్కృతవాక్య
 యగా నుండకపోవుటచలన నుద్భవకాలకవులు దానిని
 కాలివాహనకేబ్జముగా తీసుకొని యుండురని నాయనాహు.
 ఇక సాలవాహనకేబ్జములో “నామైకదేశే నామగ్రహణా
 న్యాయమునసాలికేబ్జముమాత్రముసాలివాహనవామయుగా
 తీసుకొనినపిమ్మట సకారము హకారముగామాలి “హళి”
 అయినది యని నా యమమానము. సకారము హకార
 ముగా మారుటకు సింధు—హిందు ఇత్యాది విదేశభాషా
 దాహరణములుగాక, దశ—దస—దహ ఇత్యాది మహా
 రాష్ట్ర) ప్రాకృతో దాహరణములు గూడ గలవు. “దహ
 రూఢోహళో +కాతవాహనే” అను ప్రాకృత వ్యాక
 రణమునందలి రూదాదిగణ మూత్రాంతర్గతనూత్రము
 చతుర్థాధ హళికేబ్జములు సాలివాహననందు వర్తించు
 దేశ్యపదము లనుమన్నది. మహారాష్ట్ర దేశ్యపదములకు

నా, ఉభయంకర్ణకర్మయో నోభయం దగ్ధరాష్ట్రవాః.
యం, వేగవాటివారిని దగ్ధరాష్ట్రజాలనియు చెప్పినాడు.
త్రిలింగకర్ణము త్రికలింగభవమని నాయనా.
నాతెనానని అనుపాతము కన్పట్టుచుండ ప్రాకృత వ్యాక
రణ శిఖక ప్రమాదమూలకమేమో!

స్మృతిమే మూలమైనందున సాతశబ్దభవము
 పుట్టు ఈమూత్రము విశోధింపదు. సామాన్య
 ను మించిన వికారములను పొందినపదములను
 మూలముగా పరిగణించునట్లు తెలియుచున్నది.
 శబ్దము సాతవాహన శబ్దభవము గాకపోయినను
 సామాన్యశబ్ద తుల్యాగ్రథమును చతురోధ శబ్దభవ
 మునది. సాతవాహనశబ్దమున కథము సాతుడు
 గలవాడు. చతురోధ శబ్దమున కథము
 మ్రోయబడినవాడు. ఈ నెమరును సాతు
 ననలేను. ఈ సాతుడు సింహరూపధారియును
 బృహత్పితౄ షీతిక చెప్పచున్నది. ఆ షీతికను
 రచించియుండిన పక్షమున నది ఆనపోయ్య
 గాని దాని నతని తరువాతవారు గవించియు
 షీతిలోనే గలదు. వారు కంఠకలను విని
 యందురు. ఆ కంఠకలలోగూడ కొంత సత్యము
 ను. అది ప్రత్యేకముగా విమర్శింపబడినది
 గనుక ఇచ్చట విడిచివేయుచున్నాను.

కృష్ణాపరపర్యాయుడగు అర్జునాతకణిః
 గుడు సార్వభౌముడైనట్లు చరిత్రకారులు
 యరు. బృహత్పితౄ షీతిక సాతవాహనుని
 పకణియని చెప్పచున్నది. ఈ కొసనుండు
 కణిలోని నామైకదేశమేమో? ఈ దీప
 స్థానములో రాజుగానున్నట్లు బృ. పీ. చెప్పు
 రితిమునకు ఈ కథను అరుదముగా చేయు
 దనుమానము నాశ్రయింపబడి యున్నది.
 ణి ధాన్యకలుకమునందు సార్వభౌముడై
 నివాసమును దీపకణి రాజప్రతినిధియై ప్రతి
 ణి రాజ్యమేలుచుండి యుండును. ఆ కా
 ముచారప్రకారము రాజప్రతినిధులు రాజా
 హురింపబడుదురు. విదికాపాలకుడు అగ్ని
 తండ్రి పుష్కమిద్రుని కాలములోనే విదికా
 వ్యవహరింపబడుట యిందులకు నిదర్శనము.
 ధిపక్షవి అతనితరువాత సాతవాహనునకు వచ్చి
 బృహత్పితౄ షీతిక ప్రకారము ఇతడు కన్నతండ్రిగాడు; పెంపకపురిండి. నేను సంతానము లేనివాడు.

యుండును. సాతవాహనుడు (హాలుడు) అరిష్టుని యనం
 తరము సార్వభౌముడు అయియుండును. ఇతడు పత్తిష్ఠా
 నమున నున్న పుడే గుణాధ్య కర్మకర్మల కాశ్రయవార
 యయ్యెను.

కాలినాహనుని జన్మమునురించి రెండు కథలు గలవు.
 ఒకటి అతడు బ్రాహ్మణునకు కుంభికార కన్యాయందు
 పుట్టెనని చెప్పచున్నది. ఇంకొకటి అష్టాక్షరాలగు
 (అప్రాధమ్యు) బ్రాహ్మణ కన్యకు మానవసంపర్కము
 లేకయే అతడు పుట్టినట్లు చెప్పచున్నది. ఇది క్రీస్తుజన్మ
 కథను కొంచెము బోలియున్నది. ఈ రెండు కథలలో
 రెండవ కథయే బృహత్పితౄ షీతికకు చేరువగానున్నది.
 అచ్చట ఒక ఋషికన్యకు యక్షసంపర్కము వలన నితడు
 పుట్టినట్లుకలదుగదా? కనుక దీనిలోనే కొంతసత్యమురద
 నున్నది. ఒకకాసనములో నొక సాతవాహనరాజు
 తన నామాంతమున "సాతకానీనో" అని వేసుకొనియున్న
 దానిని నాకు చదివినట్లు జ్ఞాపకము. అది యెవరి కాస
 నమో అదిమాత్రము నాకు జ్ఞాపకములేదు. ఈజ్ఞాప
 కము సత్యసంవాదయగునెవల ఈ పేరు రెండవ కథకు
 గొప్ప బలమిచ్చుచున్నది. సాతినాహనునకే సాతకానీను
 డని యింకొక చేరుదునెడల నచ్చట కానీనశబ్దము అతని
 జన్మనూచకమనుటలో సంతయముండదు. కేవల జ్ఞాపకా
 ధారముపై నిలిచియున్నందున యాయుక్తిని నేను నొక్కి
 చెప్పజాలకున్నాను. నేనున్న యీ తిరునాళ్లములలో
 నాంధ్రగ్రంథాలయము లే నం దు న నేను మూలము
 చెతకుట కవకాశము లేకపోయినది. ప్రకృతము ననుసరిం
 చెదను.

ఇదివఱకు చూసిన కారణములనుబట్టి సాతవాహన
 కాలినాహనశబ్దములు ప్రకృతి వికృతులనియు, హాలుడే
 సాతవాహనుడనియు లేవనడి. అయినను హాలుడే
 అబ్జకర్తయనుటకు ఈ కారణములు సరిపోవు. ఈ
 సాతవాహనశబ్దము తిరువాతీ రాజులకు కాలినాహనుగా
 నుండుటచే కాలినాహనశబ్దముగూడ అట్లుగల సందేహమే.
 అందువలన అది సాతవాహనుడు అబ్జకర్తయో? అతని

తరువాతవచ్చిన సాతవాహనరాజులలో నింతోకడు అబ్బ కర్తయ్యా? అను విషయము నిప్పుడు విచారించవలసి యున్నది. చరిత్రకారుడు స్పిక్ట్ర ఇచ్చిన లెక్కప్రకారము పురీంద్రసేనకాళికాజీ అబ్బకర్తయనిచెప్పవలసివచ్చుచున్నది. పురీంద్రసేనుడు క్రీ. శ. ౭౯౩ సంవత్సరమున సింహాసనమెక్కినట్లు స్పిక్ట్రు తెలంచుచున్నాడు. స్పిక్ట్రు హాలుడు క్రీ. శ. ౮౯౩ సంవత్సరమున సామ్రాజ్యసింహాసన మెక్కినట్లు అభిప్రాయపడుచున్నాడు. ఈచరిత్రకారుడు తనలెక్కను ఈవల్లపై నిర్మించెనుగాని అనపోద్యప్రమాదవారా నిర్ణయించియుండలేదు. అందువలన పురీంద్రసేనుడే అబ్బకర్తయని యితిని లెక్కపై నూత్రిమాధారపడి చెప్పుట సాధ్యముగాకున్నది. మఱు తొమ్మిది సంవత్సరములు కలుపుకొని హాలుడు క్రీ. శ. ౭౯౩ సంవత్సరమున సింహాసనమెక్కినట్లు ఒప్పుకొనుటయే యంతరికంబెను యుక్తియుక్తముగా నుండును. హాలునిప్రసిద్ధిగూడ అందుకు తినియున్నది. హాలుడే అబ్బకర్తయనుటకు అనుమాన ప్రమాణము చాల నొకటి తోచుచున్న నదిక గట్టిప్రతిబంధక ముద్దుపడుచున్నది.

అది యేదో? శాలివాహనునకు అబ్బములకు మధ్య నుండు తేకశబ్దమే. ఈతేకశబ్దము కాలవాహనముగా ప్రాచీనవాన్మయములో నెచ్చటను ఉదాహరింపబడలేదు. 'తేక' ధాతువులో నుండి పుట్టిన శబ్దమిది. సమఘటదు అను నర్థక మిచ్చునదీయి యున్నది. తేకులు అను నొకజాతి రాజులు ఉజ్జయినిలో నుండి చాలకాలము రాజ్యపాలనట్లు చరిత్ర చెప్పుచున్నది. అందువలన శాలివాహనశకాబ్దములు అనుమాటలో మధ్యనుండు తేకశబ్దము ఆ నానుము గల యొక వ్యక్తినిగాని తేకవాది రాజునుగాని చెప్పి తీరవలెను. ఈ తేకశబ్దమునకు శాలివాహనునితో సామా

నాధికరణముగాని అబ్బములతో గాదు. శాలివాహనశకుని అబ్బములనియే యచ్చట అన్వయమని తాత్పర్యము.

అయ్యా, యధిష్ఠిర విక్రమార్క శాలివాహనాగారాజున విజయాభిషేచన కల్పితము లాటు అనొక ప్రశస్తి యున్నందున తేకశబ్దము అబ్బములతో అన్వయించునంటిరని అవాదము నిలువగూడినది గాదు. శాలివాహనశకాబ్ద వ్యవహారము స్థిరపడినదివల్ల అరాచీన గణిత గ్రంథకర్తలు తేకశబ్దము కాలపర్యాయము భ్రమపడి అందలొందెను ఈ తేకశబ్దమును తొడిందియన్నారు. అది యొకప్రమాణము కాకాలదు. విక్రమాములకు 'విక్రమసంవత్' అని వ్యవహారము గలదేగాని విక్రమతేకమని వ్యవహార మిప్పటికిని లేదు. తొలిగ్రంథములందు కాకే అని యొచ్చుట వచ్చినను శాలివాహనశకాబ్ద అర్థము చెప్పబడుచున్నది. తేకసంబంధమైనది కాకే అని నిర్వచనము. ఉదీచ్యుల గ్రంథములలోగూడ ఈ తేకశబ్దము శాలివాహనశకాబ్దపరముగానే వ్యవహరింపబడుచున్నది.

“తాకశ్యరంభోధియుగోనితో హ్యతో మానం భిరైర్క రయనాంకా స్మృతాః.”

తొలిగిరివాధరణము, ౧ అధ్యాయము, ౧౮ శ్లో.

శాలివాహనశకాబ్దములలో ౪౪౫ తీసివేసి ౬౦ హరింపగా శేషము అయినాంశము అనువని ఈశ్లోక తాత్పర్యము. ఇచ్చట తాకశబ్దమును విక్రమసంవత్సరముగా చేసిన అనేక సిద్ధాంతములకు విరోధము వచ్చును. ఈ తొలిగిరివాధరణకర్త కాటదాసుడు. సుప్రసిద్ధ కాళిదాసే అనువాదముతో నే నేర్పరింపకాలకపోయినను గ్రంథము ప్రాచీనమని నీ వింగీకరించును. *

* ఈ తొలిగిరివాధరణములోని కొస అధ్యాయము అగౌరవకల్పనలతో నిండియున్నది. అందువలన నితరతాను మణిగొందిన విక్రమమునకు సమకాలికులని చెప్పుటకు సంశయము కలుగుచున్నది. విక్రమమునకు మాడుకొని పదాక్షరాలు, పదిలక్షలు నుష్టములు, ఇరువదివారుగుళేల వీనుగులును, నాలుగులక్షలు నాకాదళమును ఉన్నట్లుగా ఇతడు యాదై ఆయుధకొట్ట తేకులను సంహరించి కాకప్రపత్తుకు దైవట్లును ఆ అధ్యాయములో కన్పట్టుచున్నదానిలోనే నవరత్నశ్లోకమున్నది. పై కల్పనలు నమ్ముటకు వీలులేనట్లున్నవి. మొదటి అధ్యాయములోని అంశాంశ శ్లోకమువలన కా. శ. ౪౪౫ తీసి తరువాత వాడిని స్పష్టమగుచుండే కొస అధ్యాయమువలన ఈకవి క్రీ.పు

ఈపదము రాజనామక పేగాని కాలనామకము
అను నా కింకారప్రబల సాక్ష్యమున్నది. అది
రా-అర్థంత ప్రాచీనుడును చాతుర్వేదముంగ శేష్యుని
య. (బాదామి గుహాశాసనము).

దానిలో నిట్లున్నది:—

“శ్రీమంగ శేష్యకో రణవిక్రాంతః ప్రసభకామాన
సంత్యేరే ద్వాదశే శేవ్యపతి రాజ్యాభిషేక సంవ
త్సరీలేషు పంచమశేషు.....”

ఈశాసనములోని శేవ్యపతి రాజ్యాభిషేక సంవ
త్సరీ అను ముక్క మనకు రెండు విషయములను
బోధించుచున్నది. అట్లక ద్రయగు సృపతి శేకనామకుడు
జాతీయుడు. అబ్బములు అతని పుట్టుకనుండి ఆరం
భమైనవి. అతని రాజ్యాభిషేక జన్మము నుండియే
చివరి.

ఈసృపతి శేకజాతీయుడనుటకు కాలివాహన పద
బోధించుచున్నది. అంతియేగాక స్వకీర్తనపులకు శేకుల
పుల వోకయుగమును వైదికులారంభించురని గాని
నాచే వారంభింపబడిన దానిని పిమ్మట అదరిం
చు నమ్ముటకు నీలులేదు. కనుక యీ సృపతి శేక
యను గాడు. అతని నామము మాత్రము శేకుడు.
కాలివాహనసంశయమును చేరినవాడని కాలివాహన

పదము చెప్పుచున్నది. ఎవడికాలివాహన శేకుడు? గాత్రము
పుత్ర శ్రీకాళికర్ణి అని ప్రసిద్ధి చెందియున్న రెండవ విలి
నాయకునిని తిండియు, కానీదీ పుత్రునిని ముదటి విలి
నాయకునిని కుమారుడునను ఈశేనుడే యీ శేకసృపతి
యని నా యనుచునము. భీమసేనుని భీము డిన్నట్లు శేక
సేనుని శేకుని నామకదేశనామగ్రహణ వ్యాయముచే
వ్యవహరించుట సంధిసము. ఈశేక సేనునకు శివకాతకర్ణి యని
యు, శివల కుమారునియూ నామాంతరములు గలవు. ఇతడు
మాధానీపుత్రుడు. ఇతడు క్రీ. వె. ౧౫లో సింహాసన
మెక్కినట్లు స్మృతు బోధించుచున్నాడు. ఏడు సంవత్సర
ములు తగ్గించి క్రీ. వె. ౧౮లో ఇతని రాజ్యమారంభించి
నది యని సేను కుప్పు నెవల ఆది చరిత్రకారాశయమునకు
చాల చేరువగా నేయుండును. ఈశేనుడే తన రాజ్యాభి
షేక సంవత్సరము మొనుకొని క్రొత్త సంవత్సరముల
నేర్పాటుచేసెనని సేనూహింపను గాని గౌతమీపుత్రుడు
శేకయజనాదులను జయించి ఆంధ్రప్రాంతాన్ని కీర్తిని
భరతఖండమునం దంతటను విస్తరింపజేసిన పిమ్మట పిమ్మ
గౌరవముచే తనతండ్రి రాజ్యారంభవత్సమునుండి శేకాబ్ద
ముల నేర్పాటుచేసియుండునని నా యూహ. మున్నందు
పరిశోధనల నలన దీనిచరిత్రము బయల్పడవలసియున్నది.
ఇప్పటికి తర్కబలమంతయు ఈశేనుని శేకసృపతిగా
చెప్పుటకే అనుకూలమైయున్నది.

ప్రాంతపువాడగు సంకర్త ర సభలో మన్నట్లు చూపుబడుచున్నది. జ్యోతిర్విదాధరగా కవిత్వము వాలక్ష్మి
యాదితోవములలో మాడుకొనియున్నది. ఇది కఘువింకాది కర్తయొక్క కృతీయని చెప్పుట సాధ్యము
య. అతని బాల్యకవితవేమో యని చెప్పుటకు సాధ్యముకానట్లు శివి కొన అధ్యాయములో తాను కఘు
విద్యత్రయము చేసినపిమ్మటనే ఈ జ్యోతిర్విదాధరగాను చేసినని చెప్పుకొనుచున్నాడు. చతుర్థ
రాధకమున సింహాసనమెక్కిన గుప్తనక్రవర్తి చంద్రగుప్త విక్రమాదిత్యునిగా గూడ జ్యోతిర్విదాధరగా
చెప్పుట సాధ్యముగాదు. అసలు జ్యోతిర్విదాధరగా గ్రంథమే క్రీ. వె. ౫౨౩లకు తరువాత పుట్టినది.
క్ర పురాణకర్తలు తమకృతులను కృష్ణదైవపాయననకు ముడిపెట్టినట్లు తన కృతీని కాలిదాసునకు
యంపించుచును. అతని పరుకాలితుడుగా విశ్వసించుట విక్రముని పట్టించి ముందు వారిని ఐదుకవారిని
ముచేసి అతని సభకు చేర్చి యుండవచ్చును.

లోకమున నున్న తపదవి కోరు పెడల జీవిత క్తి కార్య సిద్ధులను పొందగోరు నెడల 'హిస్సా టిజం' 'మెస్సేరిజము' మొదలగు నపూర్వ రహస్యములు తెలియగోరు నెడల—లోకోపకారముకోరకు

స్వామి ప్రేమానంద గారు వ్రాసిన

‘వ శీ క రణ తంత్రము’

అను వత్సద్యుత్తరగ్రంథ మును చిత్తుగాచే వెలకుచీపి చదివి లాభము పొందుదు. ఇందు, కోరికపిల్లను పెండ్లి యాడుట, భార్య ప్రేమను గ్రహించుట, ప్రేమా వృద్ధి, స్త్రీవమాజమున గౌర వముచేయుట, స్త్రీపురుషుని లోపములను దిద్దుట, పోగొట్టుకొనిన మిశ్రమీహమును మరల చేపట్టుట, సోమరిపిల్లలకు చదువు పుట్ట చేయుట, పెండ్లికిముందుగ పెండ్లి కూతురి ప్రేమను సంపాదించుట, ప్రియును లేనిపెండ్లిని ప్రీతికరముగ చేయుట, పురుషుని వశిక రించుట, స్త్రీని వశ్యము చేయుట, విశ్వాధుడైన బంధువులనుగ్రహించుట, అధికారి యనుగ్రహమును సంపాదించుట, దేశ నాయకుడగుట, మానవ వశ్యము, చీనజంతువుల వశ్యము, ఉచ్చాటన, అకర్షణ,

మోక్ష, దుర్గంధ, విద్యేవణ, మారణ, కాంతిప్రయోగములు మొదలగు 100 విషయములు సులభమైనవిగా విభింపబడినవి. అందరకు సుపయోగపడెన యీ యాయూర్వ్యగ్రంథము నింతవర కెదురు తెలుసుభాష యందు వ్రాయ లేదని దైర్ఘ్యముతో చెప్పుచున్నాము. ఎన్నియో మార్గములు! అన్నియు రహస్యములు! మార్గములు-రహస్యములు-వశికరణములు-చదువవలసిన మాదిమాది అర్హింపుఁగియులు!!! ఈగ్రంథమునకు బంగారమునకు బంగారమంత మర్యాద కలదియగుచుండు వశికనోక్తిలేదు.

జైన విశిష్టరీతిపడిన విషయము లిందు నేని విదూషింతురేని ఈ పుస్తకమునకు మిరిచ్చిన వెలను విడు ప్రతిష్ఠిచేయబడును. ఇంతిన్న నెక్కుడుగ నీగ్రంథముయొక్క మహత్వమునుగూర్చి వేరేమి చెప్పు నచ్చును? ఈ యాయూర్వ్యగ్రంథరచయము సకలజనులు చదువుటకుగాను దేర్చరచిన వెల రూ. 8-0-0.

ఎం. ఎస్. రాములు ఆంధ్రు కంపెని, పుస్తకవ్యాపారులు, రాయపురము, మదరాసు.

“క్రొత్త శక్తి, బాల్య తేజస్సు”

అ

ఎంతో మూలై
పోయిన శక్తియు
వసంతకాలమునా
తిరిగి యేలాగు
దీగురించి కోర్కె
వెనకబునో, మీ
జీవామృతమును
యేమొక్కరు
సేవింతురో వారి
సమస్త రుక్మతల

అ

అ

సంహరించి వాడు
లకు, నరములకు
క్రమేణ బలము
నొసగి పై చెప్పిన
చివురింతెవరె వను
కని కొక క్రొత్త
శక్తిని, బాల్య
తేజస్సును దాన్ని
వింప జేయును. ఇది
వాస్తవము.

అ

యంగ. ఎ. హరిశ్చంద్రరావుగారు, బ్రాహ్మ, ధర్మగారు.

[జీవామృతము సేవించినపిమ్మట తీయించుకొనిన చాయాచిత్రము.]

జీవామృతము

తేజస్సుకు - విర్యవృద్ధికి - కండపుష్టికి
ఆయుర్వేదాశ్రమము

151, గోవిందస్వామయక వీధి, తపాలుపెట్టె 287, మదరాసు.

ప్రతి మందులంగడి
యందును దొరకును

సా 1-కి వెల
రు. 3-4-0

౮. పెండ్లి ప్రదర్శనమున ప్రదర్శింపబడిన కొన్ని సామానములు

౯. పెండ్లి ప్రదర్శనమున ప్రదర్శింపబడిన కొన్ని సామానములు

ఇది చామరాజేంద్ర సాంకేతికవిద్యాలయందు చేయబడినది.

నల్ల చెనకొండలో నమర్చబడిన దంపిపు
దత్తేశ్వర విగ్రహము

(౧౧) చిత్తరువునాము . కంబపునానికి ;
శైవులగు కంఠగారమున చేసినది

(౧౨) మేజపై నుంచుకొను ఆద్యము

తంగిలిలాసము. ప్రాప్త ప్లేటులును, ఎక్ ప్రాప్త హాల్లు గాన్ ప్లేటు పేపర్లును శ్రేష్ఠ మైనవి! పెరిహాను నెం
 "జ్యూస్" 2128
 కలకత్తా.

చౌకయెనఫోటోగ్రాఫికు డిపో
 బొటోక్యస్టా దత్తు అండ్ కంపెనీ

డి. త్తరాధికారులు

లేట్ పిబ్ చరణదత్తు అండ్ కంపెనీ

ఫాబ్రికేషన్లు 1880.

8/1 హాస్పిటలువీధి; ధరంతుల్లా: కలకత్తా.

పోస్ట్ ఏజెంట్లు:—

"ప్రాప్త ప్లేటు, ప్రాప్త ప్లేటు అండ్ పి. డి. పేపర్లు"

పోస్ట్ ఏజెంట్లు:—

"గవార్లు పి. డి. అండ్ ప్రాప్త ప్లేటు పేపర్లు"

డి. ప్రిన్సిపాల్ టింగు ఏజెంట్లు

"స్క్రింస్ కమిషన్"

"ఇలింగ్ ప్లేటు, పేపర్లు, ఫిలిములు"

"తారన్ బెక్ పిక్చర్ కమిషన్"

శ్రేష్ఠ మైన జర్నల్ కమిషన్లు, మాంట్లె
 మున్నగు వివిధ వస్తువులు.

అన్ని రకముల ఫోటో సామానులు, కెమికల్లు, మాంట్లె, ప్రోసెసు, లెను, ఆఫ్ టోన
 సామానులు, చిత్రకారుల రంగుపరికరముల ఇంప్రోవ్మెంట్లు, విక్రయదారులు.

అమెచూయర్లు డెవలపింగు, ప్రింటింగు, ప్రాప్త ప్లేటు ఎక్ లార్జి మెంట్లు అత్యంత మన
 హరముగ పనివిధములు, సరసములునగు ధరలలో తయారు చేయబడును.

క్రొత్తదనమునకు పూచీ!

ఒకసారి చూచినచో మీరే తెలియును!

సంపూర్ణ ధరల జాబితా కొరకు వ్రాయుడు.

3 రూపాయలు విలువగల టైంపీసు గడిమారం

నూతన విచిత్ర పాకెట్ క్యామరా

నూతనముగా ఇంగ్లీషువారిచే కనుగొనబడినది. ఈ
 క్రొత్త క్యామరా ఫోటోలను సులభముగా తీయవచ్చును
 దీనికి ఫోటోగ్రాఫ్ సంబంధమైనవిద్య యేదియు నేర్చుకొనకయే
 నెలకు రు. 50 మొదలు రు. 200 వరకు సంపాదించవచ్చును
 ఫోటో తీయుచూర్లమును బోధపరచుచు యీ క్యామరా మీకు
 సంపబడును. దీనినుండి $32 \times \frac{1}{2}$ పైజుగల ఫోటోగ్రాఫ్ తీయ
 వచ్చును. ఇందుతోకూడ ఒక డ్రైప్లేటు, కాపి, డెవలెప్పర్
 వగైరా ఒకటాకటి సంపబడును. ఇందులకు మరి నేరొక సాధ
 నము అవశ్యకములేదు. మిక్కిలి సులభమార్గము.

దీనిధర 3-8-0 లు మాత్రమే.

క్యామరా కొనువారికి ఒక టైంపీసుగడిమారం ఇనాముగా సంపబడును. పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.

డి 5412-వా 1652.

కె. టి. గోవిందరాజులు అండు కో.,

ఫోటోగ్రాఫర్, 1/25, ముల్లాసా హెబువీధి, మద్రాసు

బరంపురం నేత పట్టుబట్టలు

చాక ధర !

గ్యారంటీగా ఇవ్వబడును !!

బరంపురం నేతపట్టులు కొనుటకు యిదియే మంచి సమయము !

0-0 కిమీతుగల పట్టుబట్టలు రు 60-0-0 లకే ఇట్టి సమయములో చిక్కగలవు !!

ఈ తరుణము వినిచిపోయినయెడల మరల ధరలు జూపి అగును !!!

మా సిల్క్-బట్టలు మైనూరు, పూనా, మద్రాసు, సూరత్, తంజావూరు, కంచీవరం, మొదలగు ప్రదేశము లిగిన మహాసభలలో మహారాజులవల్లన, దేశనాయకులవల్లన అనేక యోగ్యతాపత్రికలను పొందియున్నవి. మా యొక్క సరుకుల నాణ్యమునకున్ను, తక్కువధరలకున్ను, మేము పొందిన యోగ్యతాపత్రికలే నిదర్శనము. మా సిల్క్-బట్టలు ప్రతీగ్రామములోను, ప్రతిపట్టణములోను దొరుకును. మావిద్ద అన్ని రంగులలోను, జాలలోను సిల్క్ కండువాలు, పంచెలు, చావులు, చీరలు, నారమణి సాత్తిపంచెలు, వర్తింగు, కోటింగు, నన్ను, వేస్తు సిల్క్ కోటింగు కండువాలు, దుప్పట్లు. నెం 100 లగాయకు 200 పరకు నూలు జరీబట్ట కొరుకును.

ఈ వివరములకు ఈ దినపత్రికనుకు వ్రాయుడు —

బి. కె. గుప్త ఆంధ్ర కంపెనీ

పట్టుబట్టలు వ్యాపారము, బరంపురం సిటీ,

[గంజాంజిల్లా]

తమగు ఆరోగ్యము !

గ్యారంటీ?

నిర్వివాదమగు నివారణము !!

శాండ్లో లేహ్యము.

విద్యుత్తముగ తయారుకాబడినది.

20 రులముల పత్యా 1-కి నెల రు 2-0-0 లు మాత్రమే. పోష్టేజీ ప్రత్యేకము.

లేహ్యము ఒక గొప్ప మహాస్మృతిచే గ్రాంతిగా కనిపెట్టబడినది. మాశాండ్లో లేహ్యము నేవించిన ఇండ్రీయము, స్వచ్ఛమైనము. కాస, క్వాస, పొండుపు, దుర్బలత్వము, అరుచి, నుంచెనడ, నిక్కాక, పురాతన మొదలగు మహావ్యాధులు నివర్తియై ఇండ్రీయపుష్టికలుగును. దేహదారుశ్యము వృద్ధియగును. ఇది ప్రతి వ్యక్త నేవించుతినది. అనేక యోగ్యతాపత్రికలు వెచ్చించున్నవి. పూలుకు $\frac{1}{2}$ రులం చొప్పున నేవించిన పంటువంటి ముసలివారైనను యౌవనవంతులై పంసారసౌఖ్యము అనుభవించుటకు కలయుగావుపుష్టి కలుగుడుపట్టులు [ఒకమండలము] నేవించినయెడల మంచిబల్మమగు సింహముతో బోరాడగల శాండ్లో బలము ఇంకా దీనిఅద్భుతగుణములు లేవించినచో మీకే తెలియును. వాడుకవిధము, మాకువచ్చిన యోగ్యతాపత్రిక ప్రకారము పంపబడును. నేడే ఆర్డరు వ్రాయుడు.

ప్రాప్తయిండు.

గుప్త ఆయుర్వేద నిలయము,

కన్పాబజారు, బరంపురం సిటీ. (గంజాంజిల్లా.)

MEHA SANJEEVI TYLA
మేహసంజీవి తైలము

మేహసంజీవి
తైలము

96 అన్నివర్షముల మానీకలతో తయారైన మేహసంజీవి తైలము చకలబంధములు, మేహసంబంధములైన అన్నివ్యాధులు, అన్నిచర్మవ్యాధులు, కాళ్లు చేతులలోని తిమరువాయువు తెలుపు, కొరుకు, మధుమేహము, రొండుగుపు, స్త్రీలగుండెవ్యాధులును త్రాగిన బాగాటి శరీరమును కుభ్రముచేసి స్త్రీలకు సంతాన ప్రాప్తిలభిం చేయును. నుగుములేచిన గుండెలైన ఖరీదు వాటిను చేయుదుము.

6 బొ. సీసా. ద్దు. 5-0-0,

3 బొ. సీసా. ద్దు. 3-0-0.

ప్రపంచవట్టి

నరములకు నిజముగా మంచినటువల్యమును గలిగించుటలో ఇది అనమానమైనది. స్వస్థుల బలీతము, నిస్సక్తుడ, అకలి మందరించుట. జ్ఞాపకశక్తితగ్గుట, మెదడు చీకాకుగా నుండుట, మొలదగువాటికిని రామబాణమువంటిది. 25 గుళికలుగల బుడ్డి 1కి రు 3-0-0. పోస్టేజీ వేరు.

విలాసము :—

డాక్టరు కోటా జయరామునాయుడు, ప్రొవైటరు

మహేశ్వరీసిద్ధ మెడికల్ హాల్,
159, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

**రత్నపురుష
లేహ్యము**

ఏకారణమువల్లనచ్చిన శుక్లనష్టమైనను పోగొట్టి వీర్యవృద్ధి బలము కలుగజేయుటయందు ప్రయత్నించినది. ఒకసారి వాచి చూచిన మీకే తెలియును. కేసు జబ్బీ రు 3-4-0 లు
2X లేహ్యం-2గలకు-జబ్బీ రు 1-8-0 లు
మానద్ర పూర్ణచంద్రోదయం మొదలగు బొవధములు-లేహ్యములు-ధన్యములు-అనవములు, నిష్ఠముగా కలవు. కోరువారికి కేట్ల గుచితము.

శ్రీ పట్టాభిరామ వెద్యశాల,
రాయవరము,
(శూర్యగోదావరిజిల్లా)

జయగురు దేవ

యం. రంగప్ప

అందుకో

మేలయిన పట్టు సీతాంబర వర్తకులు మొళకాల్మారు, మైసూరు సంస్థానం.

1912 లో స్థాపితం

గట్టిచాయవస్త్రం తులం 1కి రు 0-7 6

మొగటం తులం 1కి రు 0-9-6

జల్లారిచీరలు 1కి రు 65-100-170

సాదాపట్టుచీర 1కి రు 45-50-55

కరవస్త్రములు జజను 1కి రు 9-0-0

కోటుగుడ్డ, సమముకట్టు మొదలైనజవళీ సరసముగా దొరుకును.

వర్తకులకు కమీషన్ ఇవ్వబడును

బాపాలాల్ & కో

నీ మ

ల ము ల కు

నమ్మక మైన స్థలము

గారు, నెండి నగలవర్తకులు,

26 చైనా బజారుకోడ్డు, మదరాసు.

యై ఆస్యరెన్సు

కంపెనీ లిమిటెడ్

(స్థాపితము 1908)

భర్తృత్వము, సో లాలా భాయీరావు దాస్
E. J. P. మేనేజరు యస్. బి. కార్తూమా
యూజు కేళపు ధీమాకంపెనీలలో కల్ల అన్ని
లసీసాకాగ్యముల నిర్వహణచేయడే. ప్రత్యేక
ములు తక్కిన క్రియములు. ఎక్కువ బోన
ముగలు.

మంచి మేనేజ్మెంటు.

మేటర్ నాన్ థర్ ఫీసురు. పాలసీదారు
కంటే చేర్చింబులు. వివరములకు వ్రాయుదు

MANABHAPAI B.A. Secretary
Madras Branch, P. B. No. 337,
Mount Road, Madras.

అమెరికా బయోస్కోప్ థియేటర్

[ప్రముఖ మాషిన్లున్న ప్రకారమే యందును.]
ఈ యంత్రమునకును యందు దీప ముంబడియున్నది.
అంత్రులారా! ఈ నెం. 1 యంత్రములో ఫీలిం

పేపులు వేసుకొని వచ్చినట్లయి
తే పెద్దబయోస్కోప్ లో కను
బడుచిత్రములు బహుమలభము
గా చూడవచ్చును. దీనిలో అనే
క వాక్యములు, హాస్యములు,
తేజీలు, ఓవలుమోటారు మొద
లైనవిపరుగెత్తునట్లు కనబడును.
దీనిలో కనబడు చిత్రములు 1

Xజము పొడవుకు పైగా బహువక్రగా తెలుసును. రు. రి.

ఈ యంత్రముతో 1 Xజము పిలిచున పేపు ఇవాం
పంపబడును, ప్రత్యేకముగ పిలిచున పేపులు Xజము 1.కి
ధగ 2 అ. కొన్ని మిమకాలే చేతిలోవున్నందున కీక్ర
ములో వుచ్చుకొనుదు.

మదరాసు సినిమా కంపెనీ,

నెం. 10, అరుమెంగంబి, మదరాసు.

ప్రాచీన శృంగార గ్రంథములు

శృంగారరాధామాధన సంవాదము	2-0-0
శృంగార అహల్యా సంక్రందనీయము	1-0-0
శృంగార మల్లినాదరిత్ర	1-0-0
శృంగార భల్లూనాదరిత్ర	1-0-0
శృంగార సావిత్రిచరిత్ర	1-0-0
శృంగార సత్యభామాసాంత్యనము	3-0-0
శృంగార కాళిదాసుకథలు	1-0-0
శృంగారము	0-4-0
మిస్ మెయోగ్రంథఖండనము	1-0-0
కృష్ణకవిము	1-8-0

తపాలాఖర్చులు ప్రత్యేకము.

బి. ఎస్. శాస్త్రి అందుకో,
తపాలుపెట్టె నెం. 110, మదరాసు.

బ్రహ్మచారి వ్యాధియును మేధావ్యుల క్రిందభాగము
నావరించుచుండెను, పక్షము పడుచుండెను.
శిల నాయుప్రచారము మిక్కిలముగా నుండెను.
మోహావశ్యాచానందము సంభావన ముగ్ధములైనాడె
నది జరుగుచుండెను.

మోహము నాలుగు వస్తుకొని మొక్క ముగ్ధుడై
ముగ్ధుండెను. క్షామమునందును పక్షముగల్గి పక్ష
సేవను నాడును పక్షము పక్షమునందుండెను. క్షామ
మునందును సంభావన మిక్కిలముగా నుండెను. క్షామ
చేయుచుండెను.

“మామము మోహనా ! క్షామమునందుండెను
మోహించెను. నేను నీతో వాగ్దానమునకు సరిగా
నీవు పక్షము పక్షము నీవు పక్షమునందుండెను.”
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.

“అట్లు! నేనునునానాచారిచిత్తవృత్తి
ననుసరించి తిరుగితిమి క్షామమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.”
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.

“క్షామమునందు కష్టము. నేను పక్షమునందుండెను.
పక్షమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.”

“నర! మాచెడ”నని మోహమును పరికిను. సంభా
వనమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.

“మామనా ! నీవు పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.”

“అది నా రహస్యము. నీ దెప్పడము చేయలేదు.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.”

ఈ మాటలు క్షామమునందుండెను కోపములేదు
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.

“అదిగో! నీవు నీ యిష్టముసారము మాటలు
మోహించెను. నేను నీతో వాగ్దానమునకు సరిగా
నీవు పక్షము పక్షము నీవు పక్షమునందుండెను.”

ఈ మాటలు క్షామమునందుండెను క్షామమునందుండెను
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.

* * * * *

మోహావశ్యాచానందము సంభావన ముగ్ధములైనాడె
నది జరుగుచుండెను. క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.
క్షామమునందును పక్షము పక్షమునందుండెను.

రాలను నామె చూడకుండు ఉత్తరమువ్రాయ నీలులేకున్నది. అట్లుచూచినదొక నాకు సిగ్గు. నేను ఉత్తరములు వ్రాయుటలో వెనుకబడితినిని మీరు వ్రాయు మానరాదు. మానినచో నా మనసు నొచ్చును. మీ యుత్తరము వచ్చినచో రహస్యముగా విడిచి దాని నాప్రావృతమున సర్వకాల సర్వావస్థల నుంచెదను. అందువిషయమై మీ కేమియు సంశయపడినది. మీ వియోగము కేవల కృత్యమైన భరింపజాల. నా మనోవ్యాకులత మీ కనుంగ జాలరు. నా యంతిశ్చేతువులే మిమ్మిప్పుడును గాంచుచుండెదను. నా విక్రాంతిపనుయమున నా మానసికస్థితి మిమ్ము స్మరించుచుండెద. మీరును నన్ను స్మరించుచుండెదరా? అందు సహస్రాంశమైన నాపై ప్రేమకలిగియుండెదరా? ఈ జగ్గమునకై నా మన మాకురపడుచుండును. మారము గానున్న మీ యధిగారిని కరుణించు.

“ఈ విషయము పై నుడువరానిదైనను నాయాత్మను లోనతరింప జేయుచుండుటచే దాని వెడల గ్రక్కల సెను. మదీయాభిష్ట ముందు తీర్చెదరని మిమ్ము కోరుచున్నాను. అనాడు మనల జాడ నొక పొన్ని యునిలవచ్చినది. ఆమె యొక యంగులేయకమును ధరించి యుండు కంటిరికదా. అనురాగము కుజల్లుచున్న కెంపు ఆ యునిలి యంగులే కెంపు సొంపు కలిగించుచుండెను? ఆ యునిలికీరచ్చాయ గూసొంపును ద్విగుణీకృతము గా వింటియున్నది. ఆట్టిభాయ మనకులేదు. కిరీకాంతిలే నంతమాత్రమున నంతి చక్కని యాభరణము ధరించుట కభ్యంతరమేమి? నేను దాని ధరించుట మీ కిష్టమునదని నొకటి నా కొజుట పంపును. నా వ్రాతతో మార్గనిము లేదు. నయయుంచి తుమింపనేడుచున్న దాన. విడిచి వచ్చుచుండుటచే లేఖని యిచ్చట నాగినది. వెలపుతీసి కొనెద. మనసార నర్పించిన నా ప్రేమాంజలి గొనుడు.

త్వదీయ హృదయాంబుజ భ్రమరభ్రమర.”

మోహముని తల గిరగిర తిరుగుచుండెను. ఆతని నాదీపతీక్షణ నెవరిన జేయుదురని ప్రాణములు వీసిపావుచున్నవిని పలుకలుపెరిచి ఉత్తరమునెరి ప్రత్యక్షరము

వివరూపితమును కల్పమై మనస్సును బాధించుచుండెను. భ్రమర తన భ్రమర యేనా? యునిలని ప్రేమ యున్నా? లోకమునకు ద్రోయవలసినదేనా? ఇచ్చియు నెవరేనా? మయోధయము లోయగము గల పక్షులు; మాత్ర యరికలువు. నేటికి పరిమిద్దారి; కంటకాకృతము. దంతిపుజామ్మలవలె ధవళకాంతుల వెనజల్లు కిరీచ్చాయ గలిగి వివరూపిత వ్యావయలను ముదిరల నెవడు నమ్మునో నానిశీలితము నిస్సారము. ఇట్టి యాలోచనలే మోహముని మన సుల్కిల్లాలనుచుండెను. ప్రపంచకరుణియు సంధికారమున్ను మయ్యెను. ఒకచో నానీనుడయ్యెను. ‘వ్యాప సుందరుడు నా నాల్గవ్వే గొతుడు. హామిత్రహ! పదిత్రా ప్పారహ! నీవు నన్ను మోసపుట్టితివా! అని తెలచుచుండెను.

కంక బాచానములు వెలగి వ్యాపసందరుని భార్య గడిగొనితివచ్చెను. తమలపాటుని కొన్ని యానితిచ్చి “మీ భిష్యము తిగునతిమండి తిరిగివచ్చెదరా”ని యడిచెను. ఆనయమున స్త్రీయనానా ద్రోగములు ముప్పిరిగొన

మంకిపడుచుండెను. అతడే ప్రస్తుతరమియ
మానప్రతముగాంచి యాతని మోము నిక్కామె
ను. తన్నులి దివ్య తన చెగబొందెను.

“చూ తేరీక మిప్పుడుకా నున్నదిగా? చుట్టూరు
గాము మావరాదా?” అని యాతనితో బలికెను.
అతడు మోటగా “మావను” అనుచుచేచి మార్గ
జక్ వడికి వెళ్లుచు ప్రంకితిబోయెను.

ఈ సరిభాగమునుండి నాకాగ్రామమునకును మొక
సరిభాగమునుగలమహాద్వని ప్రతిష్ఠానలతో గదివంక
వలసిన లక్షణము, మోహనుని విడిముడిపోకడలను
ను కలిగెను. ఇందిర తీసికొనుచు నిట్టి శృంగార
అమెయెన్నడు మోహనునందట్టి లక్షణము గన
కాదునుండలను నామె వెంటి యాతని నెదురునుండి
న గామెయెనుచు క్షేపణతో బ్రంకింపుచు వాత
లూనియుల నామెతోత్సాహముకలిగించుచుండెను.
ని నిడియేమి? ఇట్టి విషయమెప్పుడైన జరుగునని
తలంచలేదు. మోహనుడు కొలది నిమిషములక్రింద
డెయున్న కుప్పపై నామె యాసీదయై యుండుట
రగా మరయుచుండెను.

మేటిపై కొన్ని పుస్తకములుండెను. ఆ దినమే
మె సరిగా చేర్చియుండినది. కాన నంగునుండి
యున్న నూతన గ్రంథముకటి యామె దృష్టి
లించినది. దానిని తీసి తెలవివది. భ్రమర
యు త్రరము కంటబడినది. ఈ త్రరము చదివినది.
ఈ దాని నచ్చటమర చెనని యూహించినది. కాని
డబ్బోట్లు వావిధముగా బాయుటకు గతంచేమి?
ను మామెను పలుమరు బాసించుచుండెను.
భావముతో నా యుత్రరము కనదులోనుంచి
విడిచెను. అలాగేనా నిమగ్నయై యుండుటచే

వ్రాతకమనింప లేదు ఈ త్రరముల్లు అజాగ్రత్తగా
మంకికావని తలంచె. ఇదిపైపైలో దాని
తన గదిలోనికి బ్రంకుపెట్టెడిచెను.
కవరుంచుచుండ వ్రాతక కనబడెను. అమె
వలచెల బాకెను. బ్రంకు పైనుక అమె

చేరిగా కలపైబడి వానిని పగలకొట్టి చేరికి గా యులు
కలిగించెను. ఆ సమయమున నా గాయములు కలిగిన
పంగలియే తెలియకపోయెను. విషయ నిమిషాంత
యాలోనించుచుండెను. అతడును మోహనునందట్లు
కాగనమేమో కనుగొనెను. అమె మంగునుండియు బారి
పోయెను. నుమటిపై దిగుచెనుటకు కష్టము.

వెంటనే తనలో “భ్రమరతేమి పిచ్చిగా? ఈ
యుత్రరముయొక్క ఈ రేపిగాకపోయెను. మోహనుగా
పిచ్చి? యుత్రరము మరొకముకటి కాంతున్నది.” అని
బ్రంకు పైపై యున్నది తలచుచుండి కాగనమంకిగను
బదువుకొను గదిలోనికి ప్రతిష్ఠలము చెరిగెను. కాని
యుత్రరము మరొకటి కన్పించెను. దీనిలో నామె
హృదయాంధకారము మదింక చట్టమయ్యెను.

మోహను కాగనమందగుట హృదయములొక్కటి
తేల యని ఇందిరను తెలియును. ఇట్లు మెత్తి బాపుట
నామె కాంచలేదు. ఈ మోహుభువనమే భ్రమరతో
నామె స్నేహముచేసెను. ప్రపంచమందలి భ్రమరలంద
యు నామె భ్రమరామోహన కాగనమందగుటలే యు
న్నది. ఇట్టి బంధమును విడకొట్టు నుద్దీపము వచ్చినది.
విచారించెను. అమె కృష్టికహాసము కలిగించుచు నన్నీటి
వింసువు లామె కన్నుల నావరించినది.

ఇందిర మరల నిట్లు తలంచెను.

“మోహనబాబు తనకు భ్రమర వ్రాసిన యుత్రర
మిచ్చుట మంచి నా వ్రాతనిభువన వ్రాసిన యుత్రరము
తీడికాని బట్టి యుండును. నేనా. ఆ యుత్రరము నా
ప్రియుని వద్దనే యుండ వచ్చును. భ్రమర తనకొకయుత్ర
రము వ్రాసియుండిన వాతో నాప్రియుడు చెప్పనం
దునా? అదిగి యా యువమాన కాగమును బంపింపుకొని
యెవ.”

ఇట్టి గూలో భావమును గంటలు గడిచిపోయెను.
తలనొప్పి మివలై వాదనము గొంకకృత్రిములు నుండు
కొనెను. రాత్రి ఈ గంటలకు కాగనమందగు పింతకి
వచ్చెను. ప్రియునిది నున్నది తల్లితలన వెరింగి గూమె
పండుకొన్ని పలుమునలేనను. కాని మునుపటికీరి వ్రాతని

బాహువుల నామె కంఠ ముగ్ధించలేదు. ఇవన్నియు శ్యామలమగుటకు గలవనిప లేదు. ఏకో గూలో చిందు చుండెను. ముందు ఇందినయే మాటాడెను. మోహనుడు నుంటూరు వల్లి పరివయ మాత దెగుంగునేమో కను గొనెను.

“అవును; అతిదు సా కావిషయ మెరిగించెను. తనకో కన్నాని వచ్చుబులంత పెట్టుచుండెను. ఆతి దెప్పు దీక్షలము విడిచెను!”

“ఈ మహాహ్వానే. మీరు ఏకాదువెల్లిన తో కుదామే. అంగుళీయకము వచ్చెను.”

“నీతోనేమైన చెప్పెనా?”

“ఏమియులేదు. కొన్ని తనలపాపము అతని కిచ్చి తిని. అవి నీటిలోని ముత్యం వెడలెను. త్రవల సంగతి వేరేమి?”

తొట్టుపాటుతో “నాకేమి తెలియును?”

ఘనానుగో పెద్ద గారిపేరుగా దీపనారి అంగుళీయకము నొసరించిన ప్రియమైన గూలోని మాతేయు తొట్టు పోయి గూమె మనసంతయు తిమోమయగుచున్నను.

* * * *

మోహనుడు నుంటూరు వచ్చిన తరువాత తన గృహము విషయము మరచెను. అతడెప్పుడనుండవలసినది తెందు దివమలే. ఆతనియందు మార్పాతని నీవత్తిలి గమనించెను. ఆనందమగుచుచు వారి కిప్పుడు దింతా ముత్యం వచ్చెను. అటులగో పొట్టాచుట. తన యానునారి గూడెను. ఆనందవలకుములకు నీ విషయములందు బ్రచే కింపడు. దింతరిగా నుండును. మాటాడింబుగను. ఏదైన ప్రశ్నకు త్రవల చెప్పవలసినపుడు తనమాపు మానును. ‘విద్యాభిక్షకు యిట్టి నవతలకు కారణము. ఇప్పుటి విద్యాభిక్షకు పుట్టానమే యిది’ యని గూతని పినతల్లి తలంచెను.

జవాబు అట్లగుచున్నది తనతండ్రి మోహనునకు త్రవల ప్రాపెను. కాని గూతని పినతల్లి మోహనునితోకలిసి

వారునేమియు, నుంటూరుగోనే యున్నదో నానోగ్య ముగానుండునియు ప్రశ్న త్రవలచిచ్చులచే మోహనుని తెల్ల మాగుత్రాయక మోహను నీగవచ్చిన యు త్రవల లన్నియు పతనాతి పండించి నేయుండు తెను. అందు త్రవల ప్రాపిన యుత్రవ మొందు కలదు. కాని గాంచినంతనే మోహను నీమోహునోకేమి ముందుపే ముచరించెను. ఆ నుండునొకమొక కలెచ్చుచి తెల్లనాను ముము లన్ని యుంబుగూడగో యాని మును ప్రాపి తేలిమి పిచ్చి చదివెను.

“గీత!”

మీ యు త్రవలమూడ నాకు గలిగిన యానంద ముపరిమితము. మీరు వచ్చుంతిగానే మించుటను నాయంకే గోప్పతివము కాన్పించును. కాశ్యపియగా తిట్ట నయ నాయుండుండుట్లు నేవుచెప్పగొంబుగాక. మీ యంద గిట్ట నుగముగానుండుచే నావ్యాపక మెప్పుడు వివార ముతిమీయుండును. నేవుచెప్పిన ముల చెందిన మరల జుజవాదిలో సమానేకమున్నట్లు చేయునో? మీరు నికం తరములు ఉత్తరములు ప్రానునినో వాకు మీ ప్రియోపము కలుగకమానను. పుష్పకేత్రముల మనము పొందు వానల అగత్యులు తాంశికంబుని పెద్దలంబురు. నా మూర్ఖుని నొమ్మడ నేయుండుటచే పుష్పకేత్రమున నీ తిరు పదిలో నొకచేద వాకు మనము కలిగినను నాగూర్తి కట్టికాంతి కలుగబోదు. ఇందినకు మనీయ ద్విధానింగ నయ. ముమ్ముడొచ్చి మీరినటికి ర గూడదా? ఈ సందర్భ మున మీరు నాకునుగనిసంగతి యొకటి జలదు. గృహ మేధి యిచ్చుల తులత్రానిగ్ధునిమలంబులకు సుభగర్త చారిణీలేనిది మనుపడిదు. జలాలువ తగురుమాదు చుండెను.

ఇట్లు-ప్రసంగి.”

సంగ్రహమును, సామాన్యమును అను ఉత్తరము నగువుచున్నంతిపు మోహనుని చిత్తము చికాకు పొం దుచుండెను. మొదట కాని వచ్చట వినుపడలంచెను. కాని మోహా కానిని మునుమ్ము చదివెను. శుద్ధాగ్ర ప్రమును నాతనిచిత్తము విడిచితి జాగ్రత్తతో కానిని చూపుట కిచ్చగింపలేను. విగినూట మాచినంతనే

అలా తన హామీపై నాన నడిచేసి కిటికీలో
కుదురు. మరలసియున్న యుద్ధము కిటికీవారము
చేతుకనకున్నది గూతలి హామీలవద్ద పడెను.
తా జేయాలి అయ్యెను మిన్న జేయుం దెనో
న యుద్ధము తీసి జేయవలసింది యుద్ధానికి

* * *

యెనుమందిన భార్య ఇందిర జెజ్జాడలోనే
యిండును. ఇందిరకామె పండుకుంటుంది
యిండును కాలములు నుండును కష్టపడ
ఇప్పుడు తింటికివెళ్లు కింతయు వాసుకపడ
యిండును కష్టములు కనిపెట్టు జనము మాను
ఇందిర జనని తనపుత్రిక యేదియో విషయ
గతించుచున్నది గ్రహించి యామెను గని
జెను. పూర్వము క్యాచునుండును మాన నిం
కునానునకు గంపాన తొండురపడునుండును.
గ్రహారస వాతను అట్టివారిల్లు ప్రోక్క
మర తనకు వ్రాసిన యుద్ధము ఇందిర దివి
యింది యిది తలం దిను. దినులు గడచిన
వార్యను చూడటో సిగ్గుచేదునుండును. తన
కొంటరిగా బయటనే గడుపుచుండును. అప్పు
తల్లి యాననితో మచ్చలబాదుచు మాటలు
రను తీసికొనిరచ్చుచి చెప్పుచుండును. క్యాచు
జ్ఞానమునున కోపముదాపును నచ్చులు
ండును.

యుద్ధము మోహముభాగ్యముంకి గ్రహించి
కు బండుచుండును. అంగులకు లానే కాన
జెను. మోహముభాగ్య కంతి భువిచ్చినం
రించుకొనెను.

నుటిలచి తలనియు, పుగులు నడుచులు
యిములం చెల్లుప్రతిభించునో యెరుగ నక
భయతో స్వీకృతగా చూడవలసివచ్చెను
యెనుండునెనియు తలంచెను. ఆహా! ప్రసంగ
ండులు! క్యాచు స్వీకృతగా మోహముకా

చునుండులు స్వీకృతమును త్రేంచేసివది. స్త్రీల
ప్రవర్తనము మోహము. అను తలంపులు క్యాచునుం
రుని వ్యాచయమును తిలచేయునుండును.

గౌరవమును నూచించును దుర మేదియు భ్రమర
కాతను పంప చేరు. ఉమ్మడి రామయ్య పెట్టి సోదరులకు
కొంతపెకనుంకి భ్రమర చేర నొక యిండునెయకము—
భ్రమర కోరికతీసి—పంపునని వారికి తెలిసెను. ఇట్లు
పంపించుట భ్రమర తన చేతులొక యిండునెయ
నయ్యది యిండునెయ బంపబడెనని తలంచునని యాత
కుచ్చించెను. పద్మపునునాంది పంపినవాడెనో తెలిసి
కొనలేక పాదుభావమున నయ్యది పంపబడెనని
భ్రమర తెలిసికొనును. అని తలంచి యాత కుద్ధమై
నను వ్రాయజేసు. అదిపడుకొనినట్లే భ్రమర తాను
కోరికాదుపునో ప్రేమపుంగవుకనున తేలు జేనెనునకదు
వివాసించును ఇన్నిగు కాపును.

పుష్పఫలసంభరిత తరు నమన్వితమున తీరమును
నడిప్రవాహము క్రమక్రమముగా పోకుచేయుచున్నట్లు
అనుమానము, అమాన, విశ్వాసహీనత, ముప్పిరిగొని
యూనందునో కాలముగ పుచ్చుచున్న పలుంబములను
వాకుచేయు పదుయమున సక్రతి స్వసూచునకు దేవును
తన యాజ్ఞానంబులను ప్ర ప్రవాహము వచ్చుగా త్రిప్పి
చేసెను.

* * *

మోహమున చెజనాడుకు మరలించెను. మును
పటికంటె నిప్పటికి వారినిలో చాల మార్పు కలిగెను.
కెండ్లి ఆయినప్పటినుండి భార్యను విడిచి మోహమున
బరిగానుండు మెరుంగడు. కాన నుల్కావితీమన్న
యున్నాడని యాతనినితల్లి తలచి భ్రమరను తీసికొని
రమ్మని మోహమునతో తెచ్చెను. అందుపై వారకామె
చెప్పు మోహమునమును పశుపగా వామె భయ ముంచి
యాతనిలో వా ప్రశంస చేయుటయే మానుకొనెను.

‘మోహమును తెలుచు మానాడెను. చిలువపుష్పమో
మున పెన్నెకు రోపెను. క్యాచునుండునైన రా మాని
వాను. దిక్కమార్తెన వారికిక్కనుకు రాకపోవుట

యెంతి కోసనీయును! అని మోహనుని తల్లి తెలుసుకు
 మోహనునిగాంచి “శ్యామసుందరు డెక్కడనున్నాడు?
 చాలదినములనుండి కాన్పించలేదు” అనెను. మోహనుడు
 “నాకేమియు నాచెనివించి తెలియ”దనుచు నన్నోట
 వీడి వెళ్ళి నోవ వాతనిదిట్ల “ఒక మా రాతనియింటికి నోయి
 యాహ్లాదు భోజనమునకు పిలువుము.” అనిచెప్పెను.
 అంత వాతడు “నేనేకరియింట భోజనమున కాహ్వానింప
 బడితిని. కాన నేనీపూటనింట భుజింపను. ఆనుచు
 వెనలిపోయెను.

ఏవో ప్రమాదము వాటిలైననియు దానిగూర్చి
 తొలచియునుండు మామవనియులంటి ఆమె మిన్నకుండెను.
 దీని తెలిసికొనుటకు తగిన తెలివితేటలు కలది యింద
 రయే యని యెంచి యామెను లిలువ నేవమరాలి నొక
 తను బండ్లెను. ఇందర దానియొడ తనకు గొప్ప ముప్పు
 వాటిల్లునని చెప్పుచునెను.

ఇందరయు వెంటనే వచ్చెను. అక్కడకు వచ్చి
 సంగుటును తన కేర్పన నూపుననిమయము లభింపకలదని
 యించెను. భ్రమన వ్రాసిన లేఖాంత్రంతయుగూర్చి తన
 చిత్తము తత్తరపడుచుండెను.

మోహను డింటలేడు. ఎవరియింటనో భోజనము
 నకే యోగను. కావున నవంధామనకు గాని వాని.
 ఇది యిందర కనుకూలము. మోహనుని తల్లి యిందర
 నొక యేకాంతి గృహమునకు గొంపోయి గడియనీని
 యిందర చేయిపట్టుకొని యిల్లునెయిను. “మోహనుని
 చిత్తావస్థకడకు గాకను మీరు? ఆచరిభాగ్య పీఠాంత
 సహింపడు. ఈ యుదయము శ్యామసుందరు నిన్నోటకు
 గొని గమ్మరికోర ననారదలతో నిల్పివడలిపోయెను”

అన నిందరయు “న నన్న విషయమే బాధించుచు
 న్నది. దీని మూలకారణ మందయనెను. దిగకాలము
 నుండి నా కన్న వాతనియింటనున్న నాకు దాని నిజస్వ
 రూపమెఱుంగ నెట్లు కక్కమగును?”

ఈ మాటలు చెప్పుచున్న ప్రమాద భూమిపై నీవి యింద
 రయందు గన్వేషలేదు. ముఖమునందలి కళయంతయు
 విచారముచే తగ్గినది ఈ విషయము గమనించితోచినే

యిందరను గూర్చి మోహనుని తల్లి యుక్కువగా విచా
 రించెను. కమి గారాబములో నామె చెక్కిలి ముట్టి
 “నేవేదన జన్ముచే బాధ నొందుచున్నావా?” యని
 యిందరను బ్రశ్నించెను.

ఇందర ప్రత్యుత్తరము తిత్క్షణ మిఱచువలకుం
 డెను. ఆమె కన్నులు బాష్పపూరితములయ్యెను. మోహ
 నునితల్లి గూతునపడి తిత్క్షణ మామెచేయిపట్టుకొని
 యాగడలోనుండి భోజనగృహమునకు గొంపోయి “మంద
 భుజింపుము. నీ కలనీయున్నావు. భోజనానంతరము మన
 ము మాటాడవచ్చును” అనెను.

ఇందర భోజనముచ్ఛి గూర్చుండెను. ఆమె ను
 మోహనునిదిట్ల ప్రేమతో నాచరించుచు గానలసిన పదా
 కముల నడించుచుండెను. ఈమాననలచే నిందరకన్నులు
 తియనుపడికంపె నెక్కుడు బాష్పములచే నిండెను.
 ఇంతకుమందు ఇందర హృదయ మెక్కుటిటి. విచార
 భూయిష్టము యుండెను. ఇప్పుడు నీర పరస్పరప్రేమా
 తిశియములచే విచార మగువును బాష్టానితి. ఆ కారణము
 న నిందరనుండి మంతిర బలము నెక్కును.

ఎట్లో భుజించి మోహనుడు చదువుకొను గదిలో
 నికి బ్రకేతని మునుపటికోర్ వేసెందులకు విచారించెను.
 పుస్తకములు మేల్కొల్ప దింపనివించగా నుండెను. ఏ
 వదవు సరమున వీక్షిలో నుండలేడు. చిరిగిన కాగితములు
 వాల్చాప్రతికలు బల్లపైనున్నవింపను కుప్పలుగా పడియుం
 డెను. గళయంతయు సూకిచే పట్టముగా కప్పబడి యుం
 డెను. కొయ్యలపై గుడ్డులుండక పుక్కిపై పడియుం
 డెను. పదకంపన్నపై మురికిగుడ్డులు కొద్ది ముందుండెను.
 మోహను పెంకులేడు. కాని యాతని చిత్తాంతియం
 తయు గదిలోనున్న వస్తువులన్ని తేలియతీయుమండెను.
 కొంతకాలకు ఇందర తన్నే చూచియుండెను. ఒకటి తరు
 వాతి నొకటిగా కిక్కిరింపు యు నామె తలచెను. గదిలో
 నున్న వస్తుకాలమును క్రమక్రిమిలో నుండునందుల కామె
 మోహనుని తల్లిని చూచుటలో నిండించుచుండెను.

మోహనుని తల్లి యానయమున భోజనము
 చేయుచుండెను. ఇందర యిందల నావస్తుకాలమును

నుంచుటకు యత్నించుచుండెను. మురికి
 ప్పటిని మాటకట్టి మేరుగానుంచెను. చొక్కా
 త్రాముల వామె తీసి మేజాబల్లలో నుంచెను.
 త్రాములలో నొకటి భ్రమర వ్రాసినది కాంచెను.
 ఈ భ్రమర నులిపివేయబడియుండుటగాంచి విచా
 నుంటూరులో మోహను ధుండునపుడు చేరిన
 మేయది. దానిని నులిపి పాడుచేయయత్నించి
 గాలో నాలికు దానియడచియుండెను. ఈ క్షణ
 మోహను నా యు భ్రమరమున కట్ల ముతకకొనిం దె
 యించి దానిని నులిపి వదిలి భ్రమర నుష్టులు
 రపడి కారగామరయ్యచుండెను. ఇంతలో మో
 హనులో ప్రవేశించెను. తనకు మే ఇందియు
 మేజాబల్లపై నొక పుస్తకము క్రింద నుంచెను.
 చాత్రముతో నున్నట్టామె గ్రహించెను. కాని
 అందువిషయమై ప్రశ్నింపనియ్యకొనలేదు. కొంత
 నివారణ ఇందిర తన కన్నచారి యింటకువచ్చెను.

* * *

అందుమాడు నీనములు పోయినవివర మోహ
 యిందిరను రప్పించెను. ఈ పర్యాయముమో
 యిందిరను మనఃపూర్తిగా వాగిర్వదించెను.
 మోహను ముంచుగడి ప్రవేశించెను. ఆమెను గాంచి
 ను వెల్లబోయెను. ఆతని మోమునందలి వింగ్లత
 ప్రసన్నత యామెకు దుఃఖము పోరలిపచ్చెను.
 పోరాకార మింతవివర్ణత బొందుట కద్భుత
 అని నొనరించుకొని ఆతని తునిని "మోహను
 అని ప్రశ్నించెను. "ఏనోయొకతీరుననున్నాను."
 అనిగా బలికెను. "భ్రమర వా గ్రయేమన మీకు
 పునా?" అని మోహ ప్రశ్నించెను. మోహనుడు
 మిన్నకుండి యేమియు పోయినోక నీనాబ
 ను త్రరమెందు తీసి యామె పైపు విసరెను.
 అప్పుడు విసరెను. అందట్లున్నది.

నా !
 విన్నవించి చాల నీనములనుండి తేల్చివేయించు
 మీ నీనపు గారి కుమార్తె. మోహనుని

నంటూరు పొల్లయన్నట్లు మీ నీనపు లోలో వ్రాసెరి.
 అక్కడ కార్యభారములై ను త్రములు వ్రాయ మీకన
 కాకము చక్క నీనని నునుట కుంజరించి. వినుట వ్రాసిన
 యు త్రమునలన మీరు వెనవాడకు మరలించివీరినది తెలి
 సినోంటిని. మీరు నచ్చి నీనినన నీనములు గతించినవి.
 ఇంతికాలములో నొక యు త్రముని వ్రాయుట మీ
 కవకాశము లేకపోయెనా? నేనుకూడ మీ వ్రాయ
 లేదు. అట్లు వ్రాయకుంటుంటే చెప్పియింటిని. ప్రతి
 దినము మీ ను త్రమున కడగు చూచిచూచి వినును
 నొంది యట్టియోక విడిచిరిని.

మీకు వాపై కోపమా? ఇందిర కన్నకు మిమ్మే
 దియు యాచింపలేదు. అట్లుకునుట నేరమా? అట్లయిన
 నుకుల నుడిచివేయ నీనము. నాకు నుండినది గాన
 తిరి. ఏనోబహుమానముల కేనా స్త్రీలు పునఃపా పాదా
 క్రాంతియ కామననదే? అట్లు కుంజరి మీరు విరపవీరినది.
 నానంగతియో? నేనట్టిక భరింపగలను. కా క్రేమరహి
 తము. బహుశక్యత నేనంగీకరింపజాల.

అంత కార్యము మీరు నాయు నీనాం దివరని
 నేను కలకల నీనాగిను. నేను మీకు కోపము కలిగించి
 నుంజరిచ్చును. అది మీ కరుణకును. నా నుతో వ్యాకు
 లత తిరుపతి వెంకటేశ్వరుడగుండును.

దునప్పట్లు నీనకులు,
 క్రితము

ఈ భ్రమర (కవచ) లో నుంచుచు నిందిర "మీ
 యు త్రమునకు నీనాదే?" అని యడిగెను. "భ్రమరము
 నీనాని క్రిందనుండే" యని బహుమానము. "అ బం
 యము?" అని మరల ఇందిర యడిగెను. అచటయప్రకంప
 యిట్లు మోసిన భ్రమరముతో "నాని తెలియ" అని యాచి
 చెప్పెను. ఇందిర యాపలుకు నేపకెందిర కట్టి నీనాబల్ల
 పై నాచివచ్చి దాని నీనముల బంజిట్లుగొని పైమీలానము
 మీది "ఇది తిరుపతిమంకి నెచ్చివచ్చున్నది." అనిను.
 ఆ ప్రకంపము నుకుల చేయించి యిట్లు మోసినానిని
 "కాంచెను." అని మోహనుని పలికెను. మోహనుడు
 దానినూర్చి బాగాగా నాచియుంటే నీన నలకై స్త్రీనియున

నువ్వాడని గ్రహించి బంగిలి పెట్టెను. అందు అంగుళీయకము ముఖ్యుడైనందున నమరియ్యుండెను.

ఆమె దానిగాంచి భయకంపితము చురల "ఏక్కిరి

అందినాన కంఠశీయకము, దీని వెళ్ళుచుకొంటిని?" అని యడిగెను. మోహమును కొంతవఱకు మిగ్గుకుంటే "నాకు కూడ నీవలె దానిని గాంచుట నూతనమే." అనిపలికినది. ఈ విషయమూమెకు పెద్దవిక్రమముగానుండెను. "అయితే మీరు దీనికి భయపడకొకట కొనితీరాలి" అని మోహముని చురలనడిగెను. "ఇదియకే దానికి జవాబుచెప్పితిని." అని కోపముతో బులుసును నడిమితిమ్మనై యిటునిటు గదిలో తిరుగుచుండెను.

తిత్తుడును యిందలి మిక్కిలి కేవలము గోచరించెను. ఆమె గదినిబిడి మోహముని తిట్టికట్టకునచ్చి యేమిదో యామెతో తెప్పి వదిలిపెట్టుకొని క్రిందికివచ్చెను. ఆమె కొరకు వేచియున్న బండినెక్కి కచ్చునాదియింటికి వెంటెను. ఇంతలో మోహము దీబంగిలినున్నది సంతకమును తీరనందుకు విచారించుచుండెను. భ్రమన యంగుళీయకము పంపుమని క్యామసుందరునిగి వ్రాసియుండినప్పుడు. అతడు పంపుయ్యుండెనప్పుడు, అయితే ఆ యంగుళీయక

మిదియేనా? అదే యయినయెడ నామె యెందులకు తిరిగి పంపును?

భట్టి యాలోచనలో ముందు సమయమున నిందితురల గదిలో ప్రవేశించెను. మోహమును అనంతమున నూచించు నామె మోముగాంచి విభ్రాంతుడయ్యెను. అంత నిందిత "భ్రమనవ్రాసిన యుత్తరముకంటి యిచ్చేవాడై నాదినము నేను కాంచితిని, అది నా కొకము రీయవచ్చునా?" మోహమును దానిని పొట్టెను. ఇందిత దానిలో కేదీని నుర్పించెను. చిరునవ్వు నచ్చెను. తానెంతవఱకు దాచియుండినది కలుమొకటి క్రికితీసి మోహమునకు జూపుచు "మీ యుత్తరము మీరు కొనుడు. మీవచ్చి నింతకాల ముడికతో జూచుబడినాన్న యా యుత్తరము మీ కింకముక్తినిది. నేను దాని గొంటోయి యాతిని కొనితీరెను." జేయి వ్రావునకలకాంచినిచ్చు కమ్మదీక్షము వెలిసింపబడగానే గదిలోని యంగుళీయకము పంపబంగా దానినెట్లు మోహమునకు కట్టునమోహములచే గదికి యబ్బావాంకికారము బుందర విజ్ఞాపన బ్రాబుమోహనోల్లసాచెను. మోహమును మెదిలెనది. ఆపయత్ని యితో నామె దారి కడ్డు నిలిచెను.

అక్షరంతయును చిరునవ్వు నుంచు నిందిత "క్షమించు రేవయ్య మీరు కోరినరేది బండినే తిరుపతికే నా వెనక మీ నేకమునకు తుహుపనా కోరుకొనుదు." అనెను. "నన్నొకమారా యుత్తరమును జూపినిమ్మ" అని మోహముని నడిచి నిందిత యాతిని బిచ్చిమిచ్చి "మీరే యా యుత్తరమునాట. దానిని కిచ్చివేయుచు నెప్పుడు వదిలిపొయ్యెను. అనుమానలదాచుకొనకమును మోహముని పట్టుకొని యాకాశము నిప్పుల్పివదలెను. మోహముసంభారము గను ఆతిని మోమున కండమిచ్చెను.

యెత్తరమును కంటికినిన కదికించి నడిచి జక్కటియేమని కవిపెట్టి యథాగతి తిరిగివచ్చెను. తనకు వ్రాసిన యుత్తరము క్యామసుందరుని వివాదమున్న కరకులోను, క్యామసుందరునిగి వ్రాసినయుత్తరము తన వివాదమున్న కరకులోను పోకపోటుని ప్రాసము పెట్టినది యతిను గ్రహించెను. తన తప్పుచమునకు కడు

చేను. కామమందును కలుగుచున్నది తత్ కలుగుచే
వల్ల నిశ్చయించెను.

యాయా త్వము నాకు నాకు నీచి నీయును

* * * * *

ఇందిర తన కన్నవారియందు కన్నీటి నీరులు
కుత్తవారియింటికి వెంటనే బయలుదేరెను.
ఇందిర వెళ్లు మోహమయినో యెరింగును
ఇందిర పరిహాసపుల మాయనున్న బయలుదేర
దక్క-దక్క వచ్చి చేరి యాతని గాఢాంగన
సేను. కామమందును దాదని తిరిగి కాగరించి
ంగ్రహించి కన్నీటి బావును. మోహమయినో
వెళ్లి తిరుపతి ప్రయాణమున కై యాతని పురికొ
అంగుళీయకము తన పట్టు చేరుమలున నాట్టి
చేయిపట్టి "మోహవా! నామాటయెక్కడ
న. నే నీయంగుళీయకమును బంకినీ"ని
కరిగింపకుము. అంగుళీయకము భ్రమర శరణ

పంపు బుని వనలలో న్నట్టికి వ్రాసితిని. భ్రమరకి నామె
నీకే దానిని బంకితిని తిలంబియన్నది. ఆ మాట ప్రాయము
మాత్రము నీవు తప్పింపకు. నీవట్టి ముచ్చట ప్రాయమునకు
దానిని బంకింపు. నీవు తమింపగలవని యెరుం
దును. కాని భ్రమరకు తిలంబి నన్ను నీమింపకు.
నేనామె విషయమున మాటుగా ప్రవర్తించితిని."

మోహను పెండులకడనున్న "నేను విన్నవాల
వనమానని"ని. అట్టి ప్రతిమనుని ముందు వాడు
విశ్వాసము నీవవాల్చి వట్టి? వాడు నన్ను గాం. స్వీకరి
యిస్తుంది." అని గద్దవత్తరమతో బలికను.

* * * * *

కామమందును కన్నీటి నీరులు మోహను
ననుకరించెను. మోహనుకు బంకియే ను. ఆతడు
తిరుపతి చేరిన వెంటనే భ్రమరయన్న గంకినీను. ఆమె
విచారానందగాంచి మాటలతో నామెను కాగరించి

"భ్రమరా! చిన్న చిన్న శరణులు తమింపబడులెను.
తిరుపతి చేరిన కన్నీటి మునుల నొక్కటి చేయుగాక"
యని పలికెను.

భరతునకుఁ బట్టముం గట్టువాడ, రామ-భద్రుం గాన కంఠగఁ గోర వల దటంచు నెంత వేడిన కైకేయి స్వాంత మెట్టి-కఠిన పాపాణ సదృశమో కరంగ దయ్యె!

“అద నిదె రానువుం బనుడ మాగముఁ గాచి నిశాచరావళిం గడసి పగిల” నంచు నల గాని సుతుం దనఁ, గొన్ని నాల్గ కే మదిఁ గలుఁతేనే వహించితఁ నుమార వియోగ భరాన, నిర్భయన్ బదియును నాలు యేడు లెటు వాసి నురించెద రామచంద్రునిన్!

“ననయుండ, పీకు నర్య ననుభావలఁ బట్టముఁ గట్టదన్ వడిన్ గొనుదుఁ ద్వక్తియ వృద్ధజనకుం బరిశ్రమిల్లు వోనన్ను” మన్ననో టవ ననునామగేతు లకటా! ‘వనుబండు వసింపు’ మంచు ని న్నన గునా! వితాంత కఠినాత్ముడ నై ర్మురామచంద్రమా!

పొడమనదాది నిన్నుం బరిపూర్ణముదంబున నాదు కన్నులం దిడికొని మెది, పిశుభములే నిరితిమ్ము మదిం దలంచి, ఈ పుడమి నమస్తే మేలు దని పొంగుచు మంటిని గాని ఇట్లు నీ వకసంపాటు గావలయు నంచు గొంపింపగనైతిం బుత్తికా!

నారిచీలు నాల్పి దైవ్యమున రామ-చంద్రుం డగుడెంచి ననుఁ గాంచి, “జనక! కాన కనిగించున్నాడే నింపు” మనిన నేమి-చుక్కఁగలవాడ! తనయుని పాటుఁ గాంచి!

ధామికిధార మూన నుత్తరు వొసంగ-వేణుబకు మూగు నల్లి నీరేమనత్స రములు పని కేగి వేడిన రాముం గాంచి-కలుగు కౌన్యోశోకమ్ముఁ గాంచె దరమె!

మాయుడే! ఒక్క-విముసంబుం బెయరాని-రామచంద్రునియోగికారణముఁ దలచి దుదిసంబు గొనించు నట్లు-మ-నీతి నేజాతి నిక వీక్షింప నగునో?

“పట్టిభద్రునిఁ జేయవలె రాము”నని యిట్లు-నల్పేదే యందుఁ గౌన్యోమకున “ప్రథమసూనుని మాని భరతునా పట్టాభిషిక్తుఁ జేయు” దని వసిష్ఠుం డకుగ “ఏదోయ మంచి సహోదరు నని కంఠగ నాచి”తంచు లక్ష్మీబాండు నలుక “కైక మాయుం కక్కి లోకైకనిరుతు ని న్నొనరితుడే” యని జనము లనెడి నేమి ప్రత్యుత్తిరమ్ము నేనిడుదు! పూర్వ-జన్మమున నెట్టి పాపంబు నలిపినానో ఎట్టివారీఁ గాని మహితలమున-కర్మ మనుభవనియంబు గాకపోదు!

౧

గ్రహశీకుడైన నరసింహులుకు మొదటి నుండియు మాలకాటండు పాలేరు, ఇపు యిరికి ఎనుబదేండ్లు.

కాటండు నమ్మిన బంటు, నరసింహుల దొంగలు కొట్టినపుడు కాటండు ఆ దెబ్బ యు తానే తినెను. ఎనివేటైనపుడు పలుకులు ముసురు రేలలో కాటండువలన నయ దొంగ కాళ్ళములు సాగించెను. ఊరంతయు నోపుచున్నపుడు నరసింహులు కాటండును గొనక దొంగయిల్లు కాపాడెను. అతడు తొరికిన తుంగును వాల్చివేయలేదు.

నరసింహులకూడ కాటండు కలవలలో నెను. పెద్ద పెద్దములు చేసెను. ఇల్లు దెబ్బపెట్టెను. అన్న వస్తువులు లిచ్చెను. ఇటులు పాలేరును పాలేరువలన దొంగయి పట్టెను.

ప్రాయము చెల్లినవయస్సి దొంగకు ను కొడుకును పాలేరుకు పాము కొడుకును గలిగి; కాని పాలేరు పెద్దదనవించి మరణించెను. నరసింహుల యమున కాటండు మరల లచ్చి యను పెద్దదెను. పెద్దదైన కొద్ది వాడు పట్టెను. అనలే దృఢాన్యు. అందులో

ఒకనాడు దొంగయింటికి నలుగురు సాయమున అతిక్రమముగా నడిచి వెళ్లెను. ఎదురుగా దూరమున కూర్చుండెను.

సోములు— చీ చండాల దర్శనము పొందు ! దూరముగా పొందు ! అనెను. కాటండు దూరముగా తొలగి తొలగి కూర్చుండెను.

గదిలో ద్వారతెయ్యలో నున్న నరసింహులు— ఏమిగా నాయనా! ఏమిటి? అనెను.

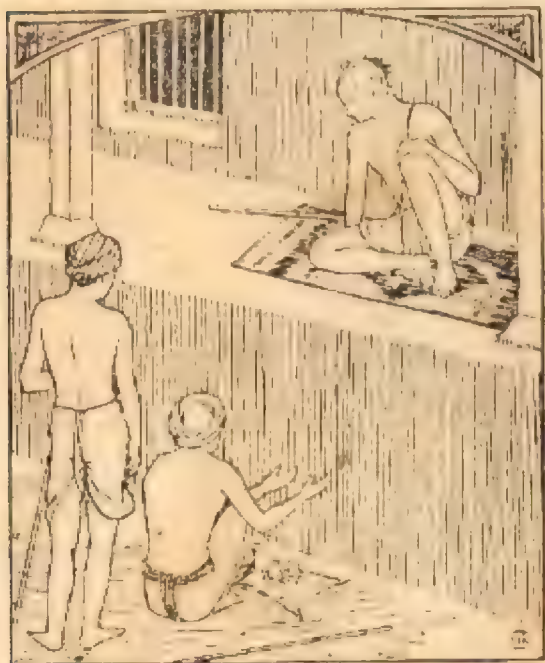
మాలడు భక్తిపూర్వకముగా రెండు నెలల పాపము ఊహు వింటివా? నాము చెప్పులు! ప్రాద్దననే కాటండు, మధ్యాహ్నము కాటండు, సాయం

* పెద్ద వాడుకమాటలు ఇందు ఉపయోగింపబడినవి.

కాటము కాటడు, ముందు కాటడు, వెనుక కాటడు, కాటడు, కాటడు! ఎందులకు వచ్చిన బ్రాహ్మణ్యము! అని సోముల నెను.

నరసింహులు కర్రగొని వాకిటికి వచ్చి అడుగుపై కూర్చుండెను. మూడు భక్తిపూర్వకముగా తల నేల మోపెను. బ్రాహ్మణుఁ డాశీర్వదించెను. ఒకరి నొకరు ఆరోగ్యమును గుఱించి ప్రశ్నించుకొనిరి.

కాటడు.— దొరా! ఇంక నేను జీవించగల ననుకొనను. వేదన ఎక్కువగా ఉన్నది. నా కింక స్వామి నెడ తీరబోయినది. అనెను.

కాటడు...నరసింహులయందు ఒక మూటను విప్పెను

నరసింహులు కంటిసిరు పెట్టుకొని— కాటా! నేనును పిన్నవాడనుగాను, నేనో తపో నా పయనమును సునిశ్చితము. దానికేమి?

నీ ఏక దుఃఖంపకుము. నారాయణ స్మరణ చేయుము. అనెను.

అదియే ఉపదేశముగా కాటడు నారాయణ మంత్రమును గ్రహించి తన కొడుకును దక్క తక్కుంగల బుడుగుల దూరముగా పొమ్మని నరసింహులయెదుట ఒక మూటను విప్పెను. నూలు అటకాసులు. వాని జూపి— అయ్యా! ఇది తమకడ సంపాదించినది. నా కొడుకు ఇంక నవతి కొడుకు, అక్కటలో తమరు విచారించి వానికి ఈయంగోరుచు న్నాను! అని మనవి చేసెను.

నరసింహులు కుమారుని బిలిచి ఆ ధన విషయము చెప్పి భద్రపఱపించెను. కాటడు ముమ్మాట మ్రొక్కి సెలవుగొని నారాయణ స్మరణము చేయుచు వెళ్ళిపోయెను.

దొర అచటనే కూర్చుండి నలుమూలులు ఆవలించెను. నరసింహులకు అదియే తుది సెలవుగా కానిపించెనా? అందు నిట్టూర్చి ఆకాశము చూచుచు కూరుచుండెను. అతనికేమియు తోడలేదా? ధనముకన్న విలువగల ఏదార్థి మేమైన పోవుచున్నదా? ఔను. తానును అతడును ఒకరి వెనుక నొకరు దగ్గిరి. పాండవులుమును సుక్షేత్రములుగా మార్చిరి. రాత్రి చేసి గట్లమీద ఒకరి వెనుక నొకరు పరుండిరి. నీరు కట్టిరి; కోసిరి; కుప్పలు వేసిరి; నూర్చిరి. అక్కటలో సంచలు సాయముపట్టి బుడ్ల కెక్కించిరి. వారికి ఇండ్లదగ్గఱనే దత్త్య పనిలో ప్రేమలో ఒకటై చెయ్యి; ఒకటై మనసు.

కాటని బాహుబలమును, దానికన్న
 ఎగు విశ్వాసమును తన భాగ్యమునకు
 య. ఆ భాగ్యముచేతనే తాను బవంతి
 కాటనికి పూరిల్లు వేయించెను. తాను
 య. కాటనికి పెండ్లిండ్లు వేయించెను.
 యముచేతనే తన కుమారునికి చదవు
 య; రాముని కిరస్తానిబడిలో చదివి
 యి కాటయ తనకడనేకాక ఇహలో
 యెలవుగొని పోవుచుండగా భనము
 యవగల ఒకా నొక పదార్థము తనను
 పోవుటలేదా?

యకటికడిన తరువాత నరసింహులు
 నజోయెను. ఆముదపు డివ్వె వెలు
 యి కాయమును నరసింహులు కాం
 తోప దుఃఖములు ఒకే తూరి.

యి నా గతి యేమి యని నేలకు
 యెచ్చెను. రాముడు దొరగాని వెచ్చి
 యే అటచెను. కాటనికి స్పృహలేదు.
 యి జ్వరభాధచే పడియును వెను
 యు.

యింహులు తన ఆస్తిలో మూడవ
 యి కొడుకు భామునికి విల్లువ్రాసి
 యింపించియిచ్చెను. రాముడు దానిని
 యాచ నిచ్చెను.

యిహా వచ్చినపుడు దొరకును సాతే
 యారాయణస్మరిణము తిక్క వేలు
 య. శృణానాగ్నిలో మంటవేలుగనున
 యి లిరువురును ఒకరి నొకరు
 యుచు పరలోక మేగిరి.

సోమలు హైస్కూలులో స్కూలు
 యియినవాడ చదివెను. ఆ హైస్కూలు
 యైదిక ప్రశ్నల పేరుతో పెరిగెను. దాని ప్రతి
 యిద్యాధికిని మతవిభాగమున పరాధిని భర్త
 యులు, కుండ్లును శీకణో శీత మనీయములు.
 యిభూతి, విల్లెగోచి మొదలగునవి విధులు
 కావుకాని అదరపాత్రములు. సోమలు వీనిని
 ముఖ్యముగా తినుష్టంచెను. దిగువ తరగతు
 యలో గొలుపించుగాని స్కూలు యింహులు
 అతని వాకిలో కొంచెం ఆత్మకగిలెను. కండ్లి
 గిరించిన కడవిడి చుక్కలుకు తీరిక లేక
 మానివైచెను.

ప్రవాహముకు నేర్వము వాకి గాదని
 సోమలు మరిమే కాని రావడిని చూచి ఎత్తి
 కేయిచెను. ఒకటి రెండు సంవత్సరములు
 అత్యక్రమించిన ముట్ట తాను చెప్పిన కూలి
 నాటికి ఎవరును రాకుండులు నానను నాని ఆచా
 రిముకు మూలముండిగని ఎనికి నాకుండుట
 నానను, 'చుట్ట పుట్టవ్య భాగ్యం' అని కూ
 ద్రము విల్లుము తీకుండుటనానను, విశేషించి
 తాను కట్టించిచెరుండుట నానను నినినాయపు
 కామాటము ఎత్తివేసెను.

రాముడు వచ్చి గోపచార్యుని నిలువ
 యి అయ్యె తమ కట్టిగారికవి చిన్ననాట
 నుండియు నాతిచ్చి పోలేను. వారి రెండు
 ఘానములకు మనమున్నాము. మూనాయన
 విశ్వాసమే నాకును గలది. అదియు తమకు

విడిచివేరము. ఆ వయస్వి కేమకు నా యందు
ఉండును. నేను వ్యవసాయ మంతయు చేసె
దను. మీరు లోటుపాటులు నవరించుకొను
చుండుడు. అని వనవి చేసెను.

సోములు—ఏమి? 'వారి' 'మనము'
'మా నాయన'! చిత్తము చేసెని మాట్లాడు!
ప్రాత్తిప్రాత్తి! ప్రాత్తిప్రాత్తి!!! చందాలుడు
నాకు చచ్చెనా?

రాముడు—అయ్యా! ఒప్పు తప్పు
చెప్పిలేని. నీమకు ఇప్పుడు చేసివో పోనిండు!
విల్లు నాకు దయచేయుడు. నా కిచ్చిన పాట
మును పాలుకిచ్చితి. దానిన భాయనతిచి

నా అనుమతిలేకుండు విల్లు ప్రాయుటకు.

• నా కండ్రికేని హక్కు!

ఆ అంబరము నా కిచ్చింపుడు. కాదాదరా
ఈయేడు తమరే తనుకొని ముందటికి నాకు
విడుదల చేయు దనెను.

సోములు—ఏమిరా? నా అనుమతి
లేకుండ విల్లు ప్రాయుటకు నా కండ్రి కేమి
హక్కు? దొంగలూ దొంగలూ కలిసి ఊళ్ళు
పంచుకొనిరంట! చాలు నీమర్యాద. నీ మొగము
చూడరాదు. చీచి లేచిపో! చేతనగుచో వ్యవ
సారము చేసికో. మరి మూలకము. అని లోని
నుండి విల్లు చెచ్చి ముక్కముక్కలు చేసి
వానిమీద పాటవైచెను. మరి రెండు తిట్టి
లోనికి బోయి తలుపులు మూసికొనెను.

రాముడు ఆకాశిలపు ముక్కలకేసి
చూచుచు చాటవేపు నిలువబడెను. నిలువ
బడి నిలువబడి ఆ ముక్కల నన్నిటిని పోగు
చేసెను. ఆ కండు గొండి కేమముకొన లేదు. మట్ట
కాట్టుడు కాన అచట పిచ్చుపెట్టె ఉండదు.
ఇట్టికి ననువున వెళ్లవచ్చి ఆ ముక్కల ప్రాపు
నకు నిచ్చువుల్లగీచి అంటించెను. అది నిమిష
మాత్రమున కాలిపోయెను. రాముడు వెను
దరిగి చూడక వెళ్లపోయెను. రాముని గాలి
తోలి ఆ కాలిన ముక్కలు ఎక్కడి ఎక్కడ
కొట్టుకొని పోయెను. అచట దాని చిహ్నము
కూడ లేదు.

సోములు రాత్రి వగిరడ భోజనమయిన
వెనుక రిద్దైన లేచి వాకిటికి బరువిడెను.
ఇటులు పరు నత్తులు పాతిక సాగు లాయెను గాన
భార్య భయపడి లేచి గాని రిచ్చియెత్తెనేమో
యనిమాత్ర మనుకొనెను. సోములు కాశిలపు
ముక్కలు పెడకెను. ఒక ముక్కయేని ఆ
యంధకారమున గానిపింపలేదు.

ఈ లోపుగా భార్య లాంతరు గొని
ను. ఇపు డా వెలుంగున సోములకు మరి
అంధకార మధికమే ఆయెను. అత
శముదిక్కుచూచి పిడికిలించి విగన! వా
కొనిపోయినాడు. కానీ! కోర్టున్నది. వా
ను. ఈ గూస్తీ వెల ఎంతయునువో
యు వ్యయము చేయించక నీని వానికి
నివ్వను అనుకొనుచు లోనికేగెను.

భార్య అనుగమించుచు 'మీరు విల్లు
తిరిగి నేరము రాదుకదా కొంప నివ్వో'

సోముని అరుణనయనములతో, ఉచ్చిన
లతో అదరు ముకుతెమరలతో భార్య
చూచెను.

3

విల్లు యింటనున్న కెల్లయు పుట్టినిం
కి నడపెను-ఇంటిపై నున్న కలప తప్ప.
కాదుకుతో కయ్యము పెట్టుకొనెను;
మూత్రము కీడులూడలేదు. కావున
పక్షమును తానే పోరాడెను.

రాముడు తల్లిని బతిమాలుకొనెను.
వినలేదు. ఇంటిలో నగమైన ఇమ్మని
పట్టెను. రాముఁ డిచ్చెను. వాకిత కోత
న పిదప కుండయు కర్రియు తీసికొని
నితో చెప్పకుండ పుట్టినింటికి లేచిపో
కొలఁదిన్నాళ్ల కే బచ్చి యన్నదమ్ములు
అయిల్లు సోముల కమ్మవైచిరి.

రాముడు లోగడ అన్నము లేకపోవు
టెఱుంగెడు. వండుకొనుట అసలే యెఱుంగెడు.
రెన్నాళ్లనుండి ఉపవాసము.

ఈ యనన్త యంతయు బడిలో అత
నితో చెదువుకొన్న రెబెకా చూచెను. తలి
దండ్రులకు తెలియకూడ అన్నము పెచ్చి
నిద్రించుచున్న రామునిముంగుల పెట్టెను. మరి
కించి చూచి నెల్లపోయెను. ఆదారిని బోవు
ఫాదీరీతప్ప ఆవిషయ మితరు లెఱుంగరు.

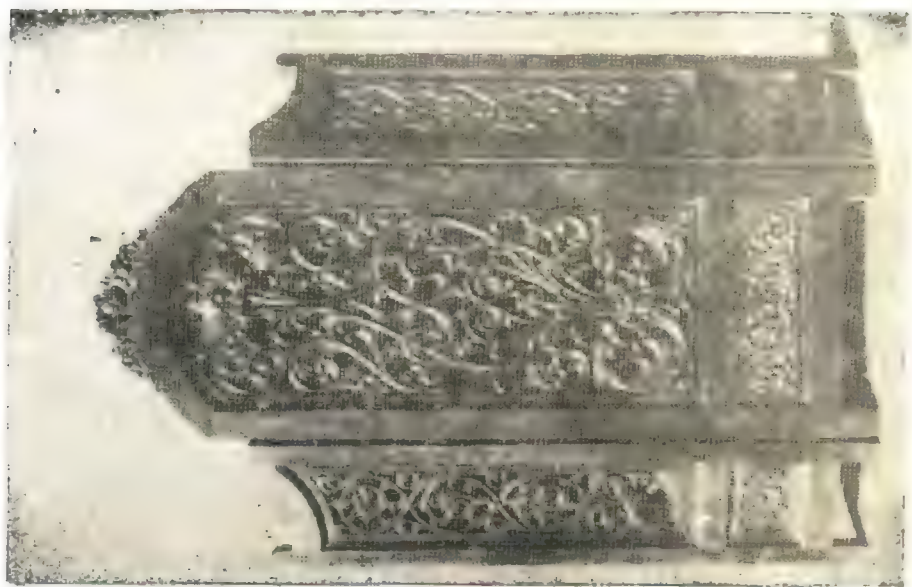
కొంతివడికి రాముఁడు మేలుకనెను.
అన్నముచూచి—ఆహా! భగవానుడా! నా
యెడ నీ కెంత నయ! నా చూడలికూడ నీకు
తెలిసినా? అనెను.

అతని కన్నులనుండి నీరు జల జల
రాలెను. వాకిటికి వచ్చి చూచెను. ఎవరును
లేరు. భగవన్నా మోచ్చారణము చేయుచు
అన్నముముందు కూర్చుండి భజించుచుండెను.
కంచె యావలినుండి రెబెకా రెండుకన్నులను
రామునిపై బడెను. రాముఁడును రెబెకాను
చూచెను. ఆచూపులో అన్నదానముకన్న
ఆత్మదాన మెక్కుడుగాఁ గొనిపించెను. వినయ
పూర్వకముగా తలవాల్చెను. రెబెకా తలవంచి
చిలునవ్వుతో లోనికేగెను.

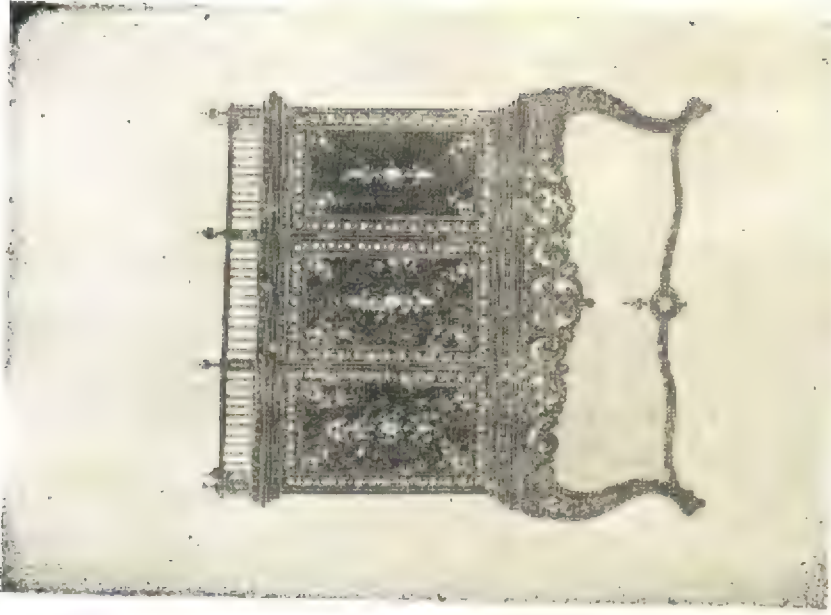
రాముఁడు రెబెకాకు అన్నమిను
నవకాశము మరల ఈయలేదు. కాని చూచు
టకు మూత్ర మీయకపోలేదు. రెబెకా రాముని
రిహస్య ప్రసంగములను రెబెకా విలిదం
ద్రులు అవహోధింపలేదు. రెబెకా రాముని

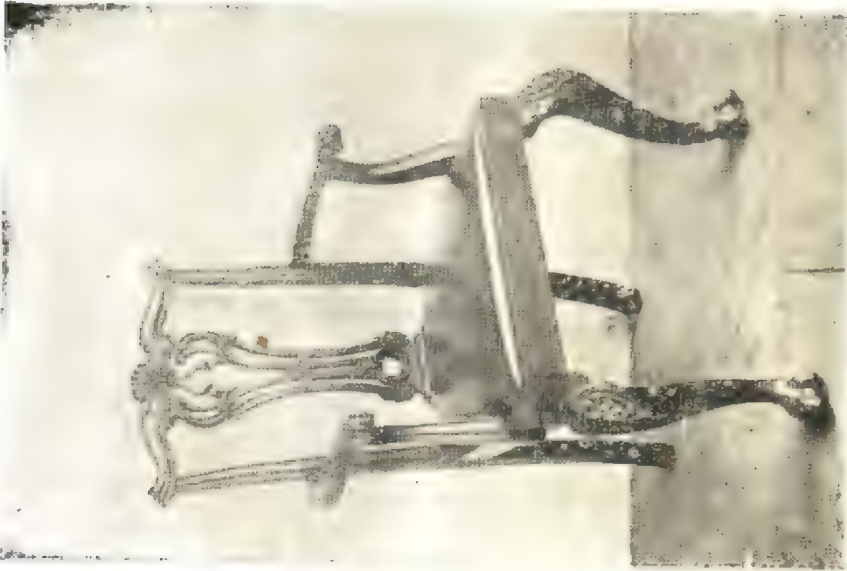
మైనూరు కళాపరిశ్రమలలోని ఒకటి (పటం)

రెండవ పటం (పటం)

(౧౫) రామలింగ పరివేషణ సూక్ష్మమాసము

(౧౬) మాతామాని కుర్చీ
దీనిని విడదీసి మరల కూర్చుకోవచ్చును.

కీరస్తాని మతమున కలియు మనెను. రాముడు
 కీరస్తాని మతమున నేమి యని యడిగెను.
 రెవెకా చెప్ప లేకపోయెను. రాముడు బోతుగా
 చూచెను.

ఒకనాడు ఛాదిరీ రాజకొత్తొడి విశా
 ఖను (Issac) బలియి-సికుమార్తె రాముని ప్రే
 మించుచున్నట్లు నాకు తెలియును. దానికి పా
 ముద్దులు చెప్పవలెను. అయితే రాముని పాత
 నిడిగా కీరస్తాని మతమున కలుగుచున్నదో
 అంతవడిగా పెండ్లి చేయొనవచ్చును. మీ రం
 దఱు కలిసి ఏమి నయచే అదివిని వెంటనే
 మతమున కలుపుడు; రాము. ఇదిగో, మత
 ములో కలిగినవాడే పాము పంతులు. సికూ
 లును పంతులువచ్చు. తెలివినదా? అనెను.

ఈ వార్త తెలుపుటకు విశాఖ రాముని
 కడకు వెళ్ళెను. రాముడు అలోచించుకొనుచు
 కూర్చుంటెను. విశాఖ రాగాకి లేచి గాత
 విరచి కూర్చుండబెట్టెను.

సీమి మంటన మతము పుష్పకొనలె
 నని విశాఖ. ఏమి యని రాముడు. పుష్పకొ
 ననిదో రెవెకా నీయ మీలోని విశాఖ. నేను
 గర్భవరిష్టాడను; మతమున కలిగిన మార్తె
 మున ఇప్పుడా? అని రాముడు. ఆ మాటలు
 కేమి? మతము వీక్షకరియచో సంతకం పగు
 చువు; మా అమ్మాయి పంతులువచ్చి యగును
 అని విశాఖ.

గంభీరముగా అలోచించి రాముడు
 నరే అలోచించు ననెను. ఏసంగతియు లేవు

చెప్పమని విశాఖ యనెను. రాముడు న
 యనగా విశాఖ వెల్లిపోయెను.

రాముడు వెంటనే సోములకడకు వె
 అమ్మా! నాకు అన్యమతమున కలియున
 నచ్చిన దుష్కృతి వట్టిదని. మా నాయన మీ క
 దాచేదగిన మీయలోగునున్నాను అనెను

విశ్వప్ర! సీమి! నీ కొక అన్యమతము
 సీమి మతములో కలిగినంతమాత్రమున మ
 మతమునకు ఏమియు ఛోకా లేదు లే.

అమ్మా! ఆ మాట అటుంచుడు. డబ్బ
 మాటచెప్పుడు.

ఆ మాట చెప్పగా బండగోనే సోము
 కనుబెల్లకేసి లోనికి బయటెత్తి రివాబ్బ
 రాచ్చెను. పట్టి వను మాటనే వచ్చి నేరపుగ
 లంగికొని సూతంబొట్టవైచెను. సోము
 చంజాప్రేమ అని పట్టి పట్టి మాత దిగ
 డ్రయత్నమున నుండెను.

రాముడు పంతులనుండి పుష్పనాథశాస్త్రి
 గారియొద్దకి వెళ్లెను. 'శుని చైత శ్వరకే
 బ్రహ్మనా స్పృహవచ్చి:' 'శుని అంటి మక్క
 యందునా నున్నా శ్వరకే అనగా కుక్కల
 తినే మూలమాదుగలంపనా నున్నా బ్రాహ్మ
 ణులకు ఒకటమాపు' అని వివరించుచుండగా
 ఉకళాంతి కలిగి మారముగా కూర్చుండెను
 పద్మపాభాశాస్త్రి రాముని చూచి పాతము
 చెప్పట చాలించి పడిమందె పుష్పలలో బయ
 లకి వచ్చెను. రాముడు దగ్గరగామము
 చేసెను.

౪

లందఱు పక్కన నవ్వరి. పద్మనాభ
పము పెరిగెను. వాడలోని బ్రాహ్మ

లందఱు పచ్చి నాళ్ల నడుమ కేల వచ్చితివని
రాళ్లు దువ్వ కర్రలు విసరిరి."

పచ్చి నాళ్ల నడుమ కేల వచ్చితివని
కర్రలు విసరిరి. రాముడు దెబ్బలు
మాటాడక వెల్లిపోయెను.

యిదింటికీబోయి ఇంక అన్నము
బైలిలు చదువుకొనచ్చును అని

యిదింటికీబోయి ఇంక అన్నము
యాయెను. ఆమఱునాడే రెబె
డెను.

జకరయ్యకు బైలిలుచే నోరు నిండెను
గాని అన్నముచే కడుపు నిండలేదు.

రెబెకా జకరయ్య లిరువురు నెలరోజులు
రెండుపూటలు ఫాదరీ యింటిచుట్టూ తిరిగిరి.
ఫాదరీ తనకు నూటయేబది రూపాయ
లిచ్చుచో పాతిక రూపాయల ఉద్యోగము
నిప్పించున నెను.

అయ్యా! అన్నముచే కడుపు నిండుట
యొకటి; బైలిలుచే నోరు నిండుట యొకటి.
ఈ రెండును నన్ను కిరస్తాని మతమునకు గుం
జినవి. నేను పూటకూటికి టికాగా లేనివా
డను. నూటయేబదిరూక లీయఁగలుగుట ఈ
జన్మమున ఇంక నసంభవము.

జకరయ్యా! ఓటిమాట ఎందుకు? నీ కెంత
వచ్చున్నదో ఎవరినద్ద నున్నదో మాకు తెలి
యదూ? కాబట్టి కాసులమూటా అంద
అకు తెలియును.

అయ్యా, కాదు కాదు. కాసులమూట
మాట నిక్కమే. మా నాయన అప్పుండి వారి
కిచ్చివేసెను గాని అది మాది కాదు.

ఫాదరీ నవ్వి ప్రకృతము ఆఱురూపా
యలకొకటి అయిదు రూపాయలకొకటి ఖాళీ
ఉన్నవి మీ యిద్దఱు ప్రవేశింతురా? అనెను.

రెబెకా జకరయ్యలు నంతోప పూర్వక
ముగా అంగీకరించి వెల్లిపోయిరి.

వారు దూరముగా వెళ్లుటచూచి ఫాదర్ కంటిజోడు మేజాబల్లమీదఁ దెట్టి— వెలివి తక్కువవారు— ఫూల్స్— ఇపు డేమయి నది? ఒకటి ౧౧, మరొకటి ౧౦ పెరసి ౨౧. వీరికిచ్చునది ౧౦ తీసివేయఁగా ౧౧. ౨౧ర లు = ౧౧ ౨. ౧౧౦ ఇమ్మనఁగా సకల అబద్ధ ములూ అడినాడు. ఇపు డేక ఏటేట నూట అరువది యెనిమిది రూపాయలు అక్షరాలూ యిచ్చునుఁగాక అని అనుకొని గుడిలోనికి వెళ్లి పోయెను.

రెబెకా జకరయ్యలు పంతులమ్మగాను, పంతులుగాను ప్రవేశించిరి. రెబెకాకు పది, జక రయ్యకు పదియేను, అసలు జీతము. ఇది వా రెఱుంగరు. ఫాదర్ వారికి గురుదేవుడు.

ప్రతి ఆదివారము, రెబెకా జకరయ్యలు చెరియొక సావలా ఏనుపేర ముడుపీయవలసి యుండెను. మరియు మరికొన్ని పండువులలో మరికొన్ని ముడుపులు కట్టవలసియుండెను. ఈ విషయమంతయు పర్యాలోచించుకొని కుడిచే తితో ఇచ్చి ఎడమచేతతో లంగరికొనినటు లుండెను. వీనికి చెల్లెఁగా మిగిలిన ద్రవ్యము వారిరువురి పొట్టలకు చాలలేదు. ప్రార్థనగుం టులు బడిలో వాగి వాగి యింటికడ వారికి వాకట్టు.

ఫాదర్ తమ జీతములో సగము హరించుచున్నటులు జకరయ్యకు కష్టాకర్షికగా తెలి సెను. జకరయ్య మొదటమొదట నమ్మలేదు కాని విదవలదినప నత్యము తెలిసికొనఁగలి గెను.

జకరయ్య ఒకనాడు ఫాదర్ దర్శనము నకు వెళ్లెను. అతఁడు బైబిలు చదువుకొను చుండెను. జకరయ్య వందనముచేసి తన వైన్య మును చెప్పికొని ప్రకృతము జరుగుచున్న అన్యాయమును పైకి పోనీయకుండ నర్దుపాటు చేసి తనను అనుగ్రహింపవలసినదనియు మత మయొక్క నత్యమునకు తాము తండ్రుల నియు మనవిచేసికొనెను.

ఫాదర్ చిఱునవ్వుతో— ఓరీ! మేము ఏను కులమువారము, సాక్షాత్తు వారికి శిష్యులము. మీకును ఏనునకును సాక్షాత్సంబంధము లేదు. మాగుండా మీరు ఆ యేనుభువు గుడి వా

“మీ నల్ల వారందరు మాకు బానిసలు. బానిసలయందు ఉంచవలసిన దాని మాకు చాలగలదు.”

టికి మాత్రము వెళ్లఁగలరు. మీ నల్ల వారందరు మాకు బానిసలు. బానిసలయందు ఉంచవల

మాయందు చాలగలదు. నేను
గొంత ఉపకారమును చేసిపెట్టిని,
చేతిలో ఏమియులేదు. అనెను.

రయ్య బలవాచ్చి—And unto him
I offer thee (in the one cheek offer
other; and him that taketh away
I forbid not to take thy coat also—

అనుకొనెను. ఛాచిరీవద్ద నెలపు
ని వెళ్లినాడు.

అది రోజులలోకి రెండో జకరయ్య
ర్యగము ఉద్వాసిత నయినట్లులు

కా ఆనాడు భర్తతో కిద్దాని
నిమిత్తము అనెను. జకరయ్య చూచి

నేను పద్మరాధతామ్రీగారి యిం
పుడు వారు 'మని చైవ శ్వపాకేవ

మదర్పి' అని చెప్పుచు నన్ను
తన్ని దిగిలివారు. ఛాచిరీని చూడ

వారు 'For whosoever shall
ill of my Father which is in

the same is my brother, and
and mother' అని చెప్పుచున్నాడు.

యము చేయవలదని వేడుకొనె
ను ఏనుగును సాక్షాత్తుంబుభము

గాగుండా మీరు ఏనుగుభువు వాకి
ము వెళ్లగలరు మీ నల్లవారు

బానిసలు అని తెగడను. పైని డిస్మిస్
స. కావున ఏమతములో తప్పు

నుమ్యనిలో గాక? మానవుల
కొకనాడరిగి.

కంఠకు ఒకటి మరము కలదు—పమదర్పి
యము అనెను.

ఆనాడు వారికి భర్తాన్నములతో సరి
పోయెను. వారికి వైసందినము గీతాబైబిలుల
పారాయణముతో పాటు ఉపవాస వ్రతము
మును సంప్రదించుచుండెను.

౫

రెండవ జకరయ్య కి కరపాపముకు కాపు భోగయ్య
నాశ్రయించెను. ఆశ్రయించగా నాశ్ర
యించగా ఈ కింది పత్రము కుదిరెను—

"నెద్యమునకు కొంత పొలమిచ్చి పెట్టుబడి
పెట్టుట; పంట సాదలు; పెట్టుబడిలో సాలుకు
వీరబదిరూకలు చెల్లుపెట్టుట; పెట్టుబడిమీద
సూపాయి తొమ్మిదరూకల సొంపరి కంపాండు
వడ్డీ; నల్లూ దొడ్డి తాకట్టు. ఈవియములతో
జకరయ్య అతక కట్టి పొలమున అడుగుపెట్టెను.

జకరయ్య రెండుజాముల పంటకు దన్నం
గా సాయంకాలము పంటకు రెబెకా పిస్తచీ పును.
భర్త మూట తోలగా భర్త సీగు కట్టును.
వాదిరువును చోడీవారు పోసి పెంచి ఊడ్చిరి;
మిఠునతోట పెట్టిరి; పొగాకుతోట నేసిరి.
రాత్రి రెబెకా రాటముమీద మాలుతీయుచు
భర్త బైబిలుచదివి చెప్పగా ఆలకించుచుండె
డిది.

జకరయ్యకు పాటకపు జాతిలో పలుకుబడి
ప్రబలము. చివప్పు వచ్చినపు డెల్ల అతని
నుమ్యనిలో గాక? మానవుల
కొకనాడరిగి.

ఈ గౌరవములలో అతడు తన నేద్య ను ముగిసలేదు.

ఒకనాడు పైలులో సోములును పాది ముగిసిరి.

జకరయ్య మీ మీద పిటీషను పెట్టు కొనుచున్నారు.

దానికేమి? మీవిల్లుముక్కలూ కోర్టు ప్కనట.

జకరయ్య దుర్భాగ్యుడు.

జకరయ్య ఇక ఫిర్యాదు చేతుండు.

వానిని పంచుటకు ఏమి ఉపాయము?

మీకు చేతైన ఉపాయముచేయుడు; మీకు భయము రాకుండ చేయుచును.

నీకు ఏమి తెలియదు? ఎంతగానూ మున్నదో మీ రెండు?

ఎందుకును ఎందుకును. మిమ్ము ప్కనా?

క్రీస్తుమీద ఒట్టు.

ఇరువురును రైలు దిగి పోయిరి.

పంటలు చక్కగా పండినవి. పైరకు పైర నేలమీద వాలుచున్న గ్రామములకు

మరిగొలవలె నుండెను. పొగాకు ముక్కలు ముక్కలు కాల్చవలదు నన్ను కాల్చవలదు' అను

దముగా పెడదబారు టాకులతో చేతు ద్ది నిలువబడెను. తమిద యాకులు తమ

స్వంతయు ఎన్నులకిచ్చి దివాలాపోయెను.

రేపు లేక ఎల్లుండి కోయవచ్చునట్లుగా భూతములలో కల్లోలము పుట్టెను. గాలి చూ రేగెను. మబ్బులు కమ్మి తడిమి తడిమి ఉడి మెను. పాములవలె మెలుపులు, ఫిరంగిగుండ్ల వలె పిడుగులు, తుపాను. తన కూతురైన భూమిని జలము పెద్దపులివలె గ్రసించెను. జన ముల కేటి పాడి?

జకరయ్య ఈ వ్యవసాయములో కైవా చాడ్చులవలె జగదవిత్యలను తెలిసికొనెను.

పదిరోజులకుగాని భూతములకు పదు త్వము కలుగలేదు.

జకరయ్య భోగయ్యవాకిట నిలిచెను.

భోగయ్య వైవికముగా పంట పడగుటకు చింతించెను. పిడప ఇట్లు నెను—నీవు బాకీతేల్పు

లేవు, ఈ సాలుకు పెట్టుబడిలో ఈయవలసిన ఏబదిరూకలు తెచ్చి యిచ్చుచో పోలము

నీ క్రింద నుండునటలు చూతును. పండివను ఎండినను మిషనరీవారు నీకంటె ఎక్కువ

వచ్చు ఇస్తుననిరి, వారి కిచ్చెదను.

అయ్యా! నే నీయగలుగుదు ననినో అడిగితిరా?

పన్నింక నేమియు అమగవలదు. చెత వైనచో వైకము మమ్ము.

జకరయ్య మాటాడలేదు. భోగయ్య నమాధానముతో పనిలేక కాబోలు లోనికి వెళ్లిపోయెను.

రెబెకా యింటికి వచ్చిన భర్తముఖము చూచి స్థిగిగటలు మాత్రమే తెలిసికొనెను.

రెబెకా యింటికి వచ్చిన భర్తముఖము చూచి స్థిగిగటలు మాత్రమే తెలిసికొనెను.

అన్నమిడుట కంట నూకలు వేపు. చూలు
మీ నూకలు తెచ్చుటకు సాలెయిటికి
కంటిగా కూర్చుండి కూర్చుండి వగచి
యింటిలో అటిటు తిరుగుచుడెను.
చటికి విశాఖ వచ్చెను. అల్లుమామలు
ండిరి.

రూపా! మీనాయన సరసింహులుగారి
ముమూట దాచివెట్టు వినుకలి. అట్లు
సరసింహులుగారు నీకేవో విల్లువారి
టులును వాడుక. దానిదానినే నీకు
పిల్లనిచ్చితిమి. ఇట్టి కబురులో ఆ
వచ్చికోవవు? నికు విచిత్రమమాయె
నడిగివచ్చెదను.

ను పెండ్లి కాకమునుపే గర్భవల్లనడ
నా! కాసులమూట నీటిమూట. విల్లు

విశాఖ ఆ మాటలు నమ్మలేదు. లేచి
యింటికి వెళ్ళెను. ఆ యింటికి తాళము.
మునుకు అతడు కొంతవరకి తోడు
యింటిలో కాపురముగడెను. విశాఖ
వచ్చెను. సోములు విశాఖనుచూచి
వచ్చె ననుకొనెను. అటులే
క్రమముగా తగవు పెరిగెను.
గోవికేగి తలుపులు మూసికొనుచు
ముక్కలను తీసికొని వానినొంటిగా
గమ్మనుము అని అటచెను. విశాఖ
లెన్నెను.

సోములు దూరముగానున్న జగరయ్యను
చూచెను. నత్తము కళ్ళకొని అరుగుమీద
కూర్చుడెను. అగడములు చూడనివ్వలు.
సరములు బెడత తిట్టెను. ముగము కొలిమి.
జగరయ్య నమస్కరించి నేలమీద దూర
ముగా కూర్చుండెను.

కాకతపు ముక్కలు తెచ్చితివా?

అయ్యా! నాజే తగులబెట్టితిని. మీకు
అసందేహము పోగొట్టుటకే వచ్చితిని.

ఈయనా? ఈయనా?

నిక్కము. తగులబెట్టితిని.

“కొండపై ప్రతిభ్యసింపక మునుకే
జగరయ్య కేలకై నాతెను.”

ఇదిగో మా నాయన కళంకము మాపె
దను. అని సోములు బట్టచాటున నున్న పిస్తోలు
నెత్తెను.

ఏను విమ్ము రక్షించుగాక !

నీ యేసు నిన్నే రక్షించలేదుచూచుము
అని సోములు పేల్చెను. కొండ ప్రతిష్ఠనింపక
మునుపే జకరయ్య పోవైవ్రాలెను. సోములు
వర్గజకు వెళ్లి చూచెను. ఒక కాశీశపు
ముక్కము లేదు. సోములు పాతిపోయెను. జక
రయ్య కష్టముగా లేచి దూరముగా వచ్చి
లోయలో పడిపోయెను.

క్రమక్రమముగా గ్రామమంతయు గుమి
కూచెను. రెబెకా వియ్యపుమూటతో వచ్చి
కాళ్ళకాడ కూర్చుండి అరెని మోమును నిచ్చర

ముగా చూచుచుండెను. అతనియ ప్రమామలు
సోములను తిట్టుచు ఏడవదొడంగిరి. జను లం
దలు ఇంటిలోని కుటికిరి. సూన్యము.

సోలీనువారు వచ్చిరి. వారిమూట విన
బడంగనే జకరయ్య కనులు తెరిచెను. ఇకాస్సి
క్తరు వర్గజకు వెళ్లి నీ మీద పుట్టె లెవరు
పేల్చిరి ? అని అడిగెను.

జకరయ్య—నేనే

ఇకాస్సిక్తరు పెదవి విడిచి—ఎందులకు ?

జకరయ్య—కేవలము నేనే నేనే నేనేఅని
శ్వాసలు విడిచెను. రెబెకా మూర్ఛిలెను.

సుధాకర తత్త్వము

విక్రమదేవవర్మ గారు

సుఖ యన సమ్మతించు సున్నలు నౌసుధా
కరుఁ డనంగ ధవళకిరణుఁడ సుమి
సుఖ కిర వను సుద్ధి సూరికల్పిత మగు
సమ్మతమునకు వసతి యగునె గ్రహముఁ

లా! ఓహ! యింతవఱకును చేయుచుంటివే!

అమ్మా! కాట్న మున్న నీకు తిండియ, నిద్రయను పక్కరలేదుగదా! తండ్రిగారు నీకొక్కట చేదియనుచును. భోజన మొనర్చి తిరుగబోగూడరా! యనుచు బాబాయి బోవపారాలోనుండి తని క్రేమరిపుష్పత్రక నీలను పిచ్చునుండెను. 'ఎచ్చుచుంటి నమ్మా' యని యనుచు నీల రాట్నము పక్కడ నిగనిచి కడుగు తీసి నీరుబాలో జాగ్రత్తపరచి తండ్రిముద్దకు జనియును.

శ్రీనివాసరావుగా రప్పుడే భోజన మొనర్చి నీకొడుగునాని కనుబాబాయి అందిచ్చు తినిలపాకు లుచ్చు లందుకొనుచుం నే దొక్కడ మననీల జాడ గాని చే! పాకకాలనుండి యింటికి వచ్చినదా? యని యేమె యోపుచుండ్లగ నే నీల తండ్రిగారింజరి, 'నాయనా! రాత్రిపు డిసంబరు నెలలో బరిగడి కాండ్లనెరుచు జరుగబోయెడి పిచ్చు ప్రవర్తనయనకై మా పాకకా ధాధ్యాయులు యే బారికలు చాల పన్నుముగ నూలు తెచ్చుట వాగలన నూలు పెంజులు తిరుగుచేయించి లగొక బహుమాన మిచ్చును నీ మనవియుండదుచే పాకకాలనుండి వచ్చినదా? కాట్న మునదగ నీ యింటిని చాలాపద్ధతులకు కమింపనేడెవరని పరిశ్రమ. అమ్మా! నీ కార్యకర్ష కంఠయను సంపాదించితిని. తమ్ము జని భోజన మొనర్చి, నూలు పనికి నీ నోడిరాలిక ప్రయోజనాభిమంది నీ వృషాధ్యాయుల ఆదగమునకు పురాలవు కామని. ఆకర్షకంది తండ్రి ప్రోద్బుధుల నేవగ కోర్డునకు వెడలెను.

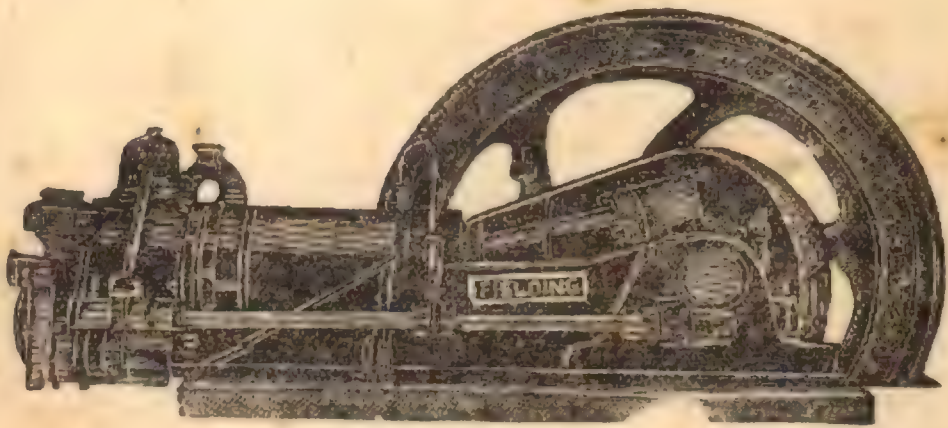
శ్రీనివాసరావుగారు ఆ గ్రామముందు పలంకుబడి న యొక సంపన్నగృహస్థు; కాలేశ్వభావము గల ధర్మధైర్యముపరుడు; తిరుగు లగడే బారవలో దిగ ధనవృష్టిజేయుడై స్వాస్థ్యమన్నది పీఠికయుండు పెద్ద వ్యూలవలెగాక; తన మిన్న కొడ్డెకా గొప్పగొ నునానాగ్ధమై వినియోగించుచు, తోడినమ్మరు

మరి మెస్సించుచుండెడివాడు. కనుబాబాయిమాడ తన పతి సుకుమారు కేమాత్రము తీసిపోవక, పతి ఆదరణకు గానై జయన సన్నంకల్పములకు చేరియొంత నొసంగును తోడిశ్రీమతిబారికెల్ల తల సూచికమై యొప్పుచుండెను. ఈ కనుబా శ్రీనివాసకుండునకు కేకమాత్ర పుత్రక నీల. నీల నీలగా గాంగును ఆ మంపకు లందుచుండెడి సంతోష మునకు కేక నీల. ఆయినెదులు పచ్చినతోడిచే నీల తనకు తొనై పాకకాలకుంఠోయి యుపాధ్యాయులు చెప్పికి నా ములం దభిక్త కర్మ జరించి వారియొద్ద వినయ వివేకములతో ప్రవర్తించు తన పాచ్చెలులలో నగ్గగ గొల్లయొ నెరుగుచుండెను.

సాయంకాలమయ్యెను. గోగణము తనతరు నైల పులు చేగుచుండెను. పక్షులు నోట యొనిడి తమతమ లాయముల నైపు తిగులుచుండెను. బాల్గ, బారికయ, పాకకాలు విడిచి తమతమ పాకమలకొచ్చి యొంజిగు లతో ముచ్చటించుకొనుచు తండ్లకు నీగుచుండిరి. నీల కూడ చేత పుష్పకములచే గృహముజేరెను. కనుబాబాయి లోవ నంటచేయుచుండెను. ఎంటములలో తల్లికి కొంత సహాయమొనర్చి నీల తన దిన్ని పూజోటానాని ముక్క పొట్టున్నతో మాడనేగెను. శ్రీనివాసరావు గారు ఆఫీసు మండియప్పుడే యింటికివచ్చిరి. కాలుపేతుల గడిగకొని బుడెనున్న పాత్రాపుత్రకానాన కొని కాంచుచుండెను. కొంతసేపటికి 'నీలయొక్కడ?' యని యా మని నేవకు నడి గెను. 'అమ్మాయిగారిప్పుడే పూజోటానానికేసియున్నా రని నేమిడు చెప్పెను. తిన్నగా తొనుమాడ తోటగొ నకి జని నాదాతో నవలక్ష్మికింజోల పద్మమాంబునిని గ్రం కనున్న వృద్ధభానుని ఆదుంకాంతులు ముఖమునందలమి కొని చిన్ని చేతలతో గాలికెనును ముగియుల కగక్రొపి కొనుచు ననుమనకును తా బడిలోనేర్చుకొన్న బాతీయ నీతిములం బాడుకొనుచు పూలరెక్కలనడుచు తిరు గాడు నీలంగాంచి 'తా! అపార కృపామయుడగు భగవాను డెట్టి సునుంబుని నాకు లభింపజేసి నాడు! ఈ బా

‘ఫీల్డింగ్’

క్విక్ స్టార్టింగు రెమిడిశల్ క్రూడాయిలు యింజిను
వేపరైజరు కార్బవలసిక ఆవనరము లేకుండగనే
రెండే నిమిషములలో స్టార్టు కాగలదు—

హై క్వాలిటీను యుజనులకు పొందే కష్టములు యీ యింజనులకు యంత
మాత్రమున్న లేవు. లోడు లాగుటలోను, క్రూడాయిలు భిన్న విక్రమ అగుట
లోను, తగుడు తీవ్రము లేక పోవుటలోను యీ యింజనులు చాలా ప్రసిద్ధి చెందినవి.
అన్ని సామానులన్న మిక్కిలి తగిన గుణిన్ని బలము గలవిన్ని అయి వున్నవి.
వేలకొనిది అతి స్వల్పకరముగా విచిత్రము చున్నవి. ఇరలు అతివిరళముగా వుండును.
52 గురముల పెనువరికు అన్ని వైతాలు స్థాకులో సిద్ధముగా నున్నవి.

స్టోల్ యేజంట్లు:—

ప్రాంచి:
మెయినురోడ్డు,
విజయనగరం.

డి. యల్. శాస్త్రి అండు కో,
12, తంబుచెట్టి వీధి,
మదరాసు.

ది మైసూరు ఆగ్రికల్చరల్ డైరీఫారం కంపెనీ లిమిటెడ్

లైఫ్ స్టాకు కంపెనీ సేవను బ్యూరోతో కలిసియున్నది

స్థాపితము 1924

ప్రధాన కార్యాలయము:—బసవన గుడి, బంగుళూరు

వ్యవసాయాచార్యులకు, జంతుప్రాణివైద్యులకు ప్రత్యేక సౌకర్యములను. పని
నిశ్చయమును లక్షణము లేనదిగా.

లైఫ్ స్టాకు నిధి స్థాపించు నడ్డీ నిర్మాణము

- “ నిర్మాణకేటా పూర్తియగుచు మూలముగల ఇండ్ల స్థానములు నిర్మించి
అప్పుడతీయుటకు హక్కుగలదు.
- “ నిర్మాణకేటా నాకాఫార్ ఫయిటబుల్
- “ హక్కులు నిర్మించి నిర్మించుచున్నది

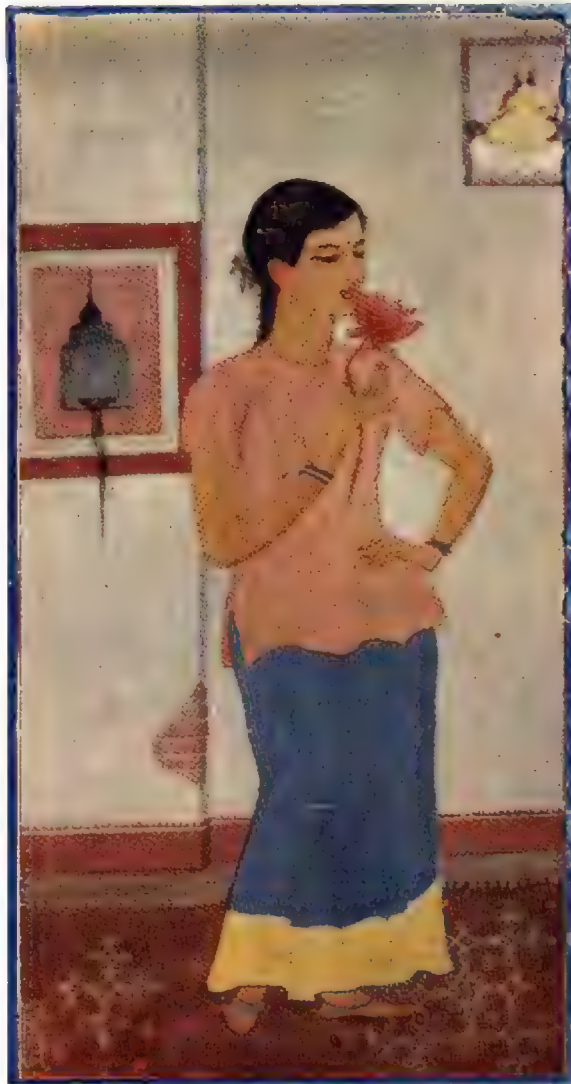
కావలెను:—హిందూ దేశమును ప్రతినిధిగా, బహు, సిలోనులను అర్హ
నైతిగా ఇంజనీరులు, సూపర్ వైజరులు, సర్ వజర్లు కావలెను.

నిర్మాణము:—నిర్మాణముగాని, కట్టించుచుగాని, లేక నిర్మించుచుగాని ఇవ్వబడును.

ఇతర వివరములు:—మానేజరు వై. రెడ్డిగారుగాని, యాక్రొంద నుచు

నిర్మించు అర్హులగు ఇంజనీరులుగాని వ్రాయవలెను.

అమలాపురం	ఖమ్మం	నల్లూరు
బరంపురం	కొవ్వ	నాగంగు
కల్లికోట	కొట్టాయం	పునాచేర్
కోయంబత్తూరు	మచిలీపట్నం	రాణిపేట
గోపాతి	మధుర	సోని
జోర్ హాట్	నంద్యాల	తిరుచనాపల్లి
		విజయనగరం

అంధకారిక

చిత్రకారిణి: శ్రీ సరస్వతిగారు, కారదానికేతనము, గుంటూరు.

లకు సరయ్యవ్యాసయమనకుం దోడు దేశభక్తిమాడ నల
 వడినది! నావ్యాసయగతయన ఆకవిగిచ్చి పుష్పించి ఫలించు
 గూఢముల సుగుణముజేయగు యీ లీలా మాలముగ భగ
 నంతుడు నాకు గాన్పింపజేయుచున్నా' డని మనమున
 తలపోయుచు తిర్యక్ భావమున ఆమెను విడిచింపుచు
 డెను. ఇంకలో ఇంటినుండి 'శ్రీనివాసరావుగారు
 న్నారా? ఆనుకేక వివరములతోడనే ఆలోచనా పరం
 పరలో మునిగియున్న ఆయన 'ఇంగో కన్యాయుంటి' నని
 లోనికరిగెను. రాత్రి చీకటులు గ్రమ్ముకొనుటంజీనితీల
 మాడ వెనవిచారము చాలించి యింటిలోని కరిగెను.

౨

శ్యామసుందరును కొంచెము సాదరించి. రా దానిని
 వది మోడ్చింపెను. విశాలచేత్రములు, ఆలనురా
 చులు, సమున్నత శిరము, పరిశీలనాచూకట్టి ఆలను
 మాపగుంతులు ముదిముసూర్పు యుండెను. ఆలని
 సొంతవ్యయమున తోడు మూడవద్దములు మున్నగునను
 తలచి యుద్విచ్చు బిడ్డయిండెను. ఆలని కిరీచ్చామల
 తోడు తరచు సంగమమున్న భక్తిగుణప్రయులు ఆలని
 కొకనింకయింపును హుచ్చుయిండెను. ఆలని ఆగ్రామ
 ములో ఉన్న వాడనియుచారి కళాకాలముందు పట్టకరి
 కునుగుపుయిండెను. ఆలను ప్రతిపరీక్షలోను అగ్రావ
 ములకరించి రాజధానికంపెను ప్రముఖుల నుద్దేశ
 పుచుండెను. ఈలనికి కేలము బ్రాహ్మయంకే కాక
 చో, క్రెజ్, మెన్సిన్ నువలగు ఆలోగ్యాభివృద్ధి
 నొసగు వ్యాధానుముల యందు మాడ రాకల్యము కను
 మెండు. ఎన్నిమానులో నామెను సహాధ్యాయి బృంద
 ములో గలిపి శిక్షణాంతముల కిది తా' నేర్చుకొన్న
 వ్యాధాను పరిశ్రమలయందు సరిబృందము నడిచింది,
 నిగర్తనండి తానుపుకొని, కళాకాల కొక ఆలంకార
 కుని నేర్చుచి జయలక్ష్మిని చేబట్టి పూముచు, మురచే
 పృథులైనది జయజయ భావములతో గ్రామమునకు
 మరలునుండెడినాను. కాని ఈలని పనుగుములు గని
 చిని ముగియక భాగ్యము నేటంకగనీ ఈలని కలివెండు
 లీలాలోక భాగ్యముల నీటిపోయింది. తొలగిండులు లేని

లోటులేకుండ ప్రసాదరావులముని అతిగారాబముతో
 మానుచు కంటికి శివభక్తి కాపాడుచుండెడివాడు
 ప్రసాదరావు కొంచెము ముంగోపముగలవాడు. తా
 జ్జనకుం దేటికి మాడేకాళ్ల నుచారిలో నొకడు. ఈలని
 దొరకెనుచుచారి కొలువునందుండి వారి అడుగులకు మడు
 నలొమ్మరు, స్వచ్ఛకు తిలంజలి నొసంగి స్వాగతము
 కొరుచుండు పాపానియులలో నగ్రసాన పరికరి
 డెను. ఈలను తిమ్మని ఎన్నిమానులో భుక్తిగుప్తము
 నినుపునది తోగించెను. కాని, విజయమునొగగు చు
 డెను. తొమ్మిరున్నను, భుక్తిగుప్తములన్నను, ఆలని
 జనియించెడి శ్రీ, మింతింత కాదు. శ్యామసుందరుడు
 కళాకాలముండి నచ్చినదాది మాత్యుసూనయను నని
 లక్ష్మీబాయియొద్ద గూర్చుండి ఆమెను రామ్మయ నని
 యందులు నేర్చుచున్నప్పు డెంతయు మనమున విసు
 చెంపు యుండెడివాడు.

ప్రతిభిల శివభక్తియందు ప్రావీణ్యమును బ
 మురకాంబోళినిబట్టి అల్లకల్లాలముగయండెను. ఏప్ర
 కలకానిని నీనాత్తలే! యెరిశోల నిన్న నీనాత్తలే
 నాదానగరముండెడిచూచినను విద్యార్థులకంటె
 శ్యామసుందరుడు ప్రాంతకాల్యములు నెగలేర్చుకొ
 నుడైన భుక్తిగుప్తమును భరించి నాశీయుకమని
 మన: మాలకారణమునను తండా చేరిచి అన్న
 రంజిలవచుచున్నను తన భావిశివీయమెల్లు పరిమింపున
 యను సంతోషమునంతయు శివ స్మృతియేపను
 శివభక్తిగాంధీకి జుట్టిఅని ఈ విధము నిలంగము
 నుకొని చిగర్తనండి తోడి యువకులు ప్రాప్తికొంచు
 నిగనం దులలో పొల్లములకై వెడలెను. నాయంకా
 ముగ్ధుడు. పట్టాభిమంజరనుంతులు స్వచ్ఛందశివ
 పరిత్యేగముతో, నాలుగు దియనినాధ్యముల
 గూడ కన్యవారుల తత్తపాటుతో అల్లకల్లాలము
 నుండెను. శ్యామసుందరుడు నాటిభక్తియందు స్వచ్ఛ
 నీనాత్త నామెనై నొక్కయనుచిన తానై నా
 మల గంధోపన్యాసముల పరిశ్రమక నానించుచు, మ
 మున నుత్సాహ భంగములు ములకడైత్ర ఆచార్యు
 న్నాయుడై ఒకనానాగ్గుండి భవనో రామ్మ

అయ్యో! ఈయన వ్యాసముల దినన వాయుదేవ జల్లునునున్నదే! నేనింతవర కెంత నాయుంటిని! దాస్యశృంఖలాబద్ధునిగ నొనర్చు తీయవిద్య నేర్చుకొనుటయందు నా యమూల్య యెంత వృథా ఖర్చు చేతిని! ప్రపంచమున దైవ స్వాతంత్ర్య దేవతలగు పరిగణింపబడుచుండు దాము తమ స్వేచ్ఛాచేతనమును నిగళిబద్ధముగ యుయేకాక తమ భార్యత్వ శ్రమలగునా దాస్య పబోధించి విద్యారధాసములకే దోసి లొగ్గింప న్న, ఇక వారలయందు బాతీయత బిజములు న్న పెట్టు! మన కన్నతల్లి మనదేహమాత, మన మీ యొక్క ప్రసముల పాలంగ్రోలి ఆమె నునుధర, సుశీల జలముచే, పెంపబడి కర్త లులమై, ఆమె పరపదవరిత యగుచుండ గాంచి, కలమై విలాసభరంగములలో మునిగి కేలయం యో! తలమకొన్న కొలఁది వాగుండె నీన రెండక్షరముల తోకకలిగించుకొని దిగు శపడియుండు మహానీయులలో నేనొక్కఁడను ట్టిగా! అయ్యో! ఎంత యవివేకినైతి. ఎట్టి నైతి. ఇకవైనను నాయీతున్న దేహమును మానవసేనకు ఆర్పించి, నాడివిలమును సాగక నెదగాక! అని కృతనిష్ఠియుడై అప్పటికి గంబల రాత్రియగుటచే, అన్నగా రేమందుకో న్న కాళ్లు ముందరపథమును బంధించుచుండ ముతలను.

3

అమావాస్య. ఆకాశమంతయు కటికిచీక రు మబ్బులచే, భయానకమై ఘోషట్టుచుం టుగర్జనములు భయంకరకెట్టములు శ్రీనివాస తటియందుండెడివారల హృదయములు మరింత లయించెను. నేటికి వారము దినములనంది యవుగారు ప్రబలదాగచే నీడిరులగుచున్నాను. బిజాలు అనేకులు రోగినిగాంచి నిరాశను పుచుండెరి. తీలాకముల హృదయములు మిగుల

తో ఖిల్లుచుండెను. పిడుగుల ఘోషభారావములు వారి భయకంపిత హృదయములను మరింత కలవరపరచుచుం డెను. రోగి కడు నీరసించి, కల్యాపశిష్టుడై యుండెను. కనులాచాయి విచారసంతప్త హృదయయై ఆర్తత్రాణ పరాయణుడైన భగవంతుని చేనొక స్త్రోత్రముచేయుచు పతి పాదముల చెంత కడు నిశ్చలమానసయై గూర్చుం డెను.

ఆర్థంతరి. జగమంతయు గాఢాంధకారబంధు రమై యుండెను. నక్షత్రముల కాంతిగూడ పన్నగిల్లెను. మిలుగుగుఱువుల స్వల్పకాంతలు తక్కు. వేరొండు వెలుగు లేదు. అకసము మేఘావృతమై, నర్త మువచ్చెడు సూర్యులు సోమిచూపుచుండెను. ఇట్టి భయంకరపరమయ మన ఇర్వురు యువములు ద్విచక్రకేళిముల నధిగో శించి కరువేగముగ బోవుచు ఇట్లు సంభాషింప మొద లిడిరి.

“అయిన, రాధాకాంత! దాక్షరుగారు యిప్పుడు వెచ్చురని యనుకొందువా? ఆయన సవయహృదయుడే. మన యజమానుని స్థితి వాలోచించిన భానుగ శవ్యుడు! మనలకు తండ్రివలె ప్రేమించెడివాడు. ఎట్టివాడైనను స్వస్థులుఖులును బడెనుడివడేగదా. కానిమ్ము, దైవ క్షులన దొడ్లున్నో యెరుగ నేరీతరము?” ఇట్లు సంభా షించుచు వారు కొంతవడికి దాక్షరుగారి గృహమును సమీపించిరి. దాక్షరుగారు నిద్రించుచుండెరి. వారిని నిద్రనుంకి వేల్కొలిపి సంగతింతయు విన్నవించిరి. దాక్షరు సురేంద్రున! గారు కడుదయాద్ధి హృదయు మిగులుండేసి శ్రమయని యెంచక అట్టి కటికిచీకటి రాత్రి సయమున తగు పరీకరముల చేతనిడికొని, బయలు వెదిలి కొంతవడికి గృహమును సమీపించెను. దాక్ష రెప్పుడు వెచ్చునో, ఏమిచెప్పుకో అని విశయమగుమీన నినిది మాచూచుండెన నీ దాక్షరుకు గాంచినవోపనే ఒక్క పన్నున లోనికబోయి “అయ్యో! దాక్షరుగారు వెచ్చిరే” యనుచు తల్లిం దేరెను.

సురేంద్రున! గారు తన్నుగ గదిలోనికిబోయి, రోగి హృదయము మాచి పరీక్షించి ఒక్క వేదనిట్టుయ్య

నిడిచెను. దాని రేమిచెప్పునోయని అత్యంతము నాగు
గుండెన పువ్వమాసము లిరువరకును, దాని గుమ్మక్క నిరాకా
నిరాకాకపువ్వము గాంచెనంతనే ఏడ్వగలేదు. “దీనా
ననా! దీనికడుగిరుదాంకా! మా తండ్రిని వా కుండా?
మా తండ్రిని కాపాడనా?” యంచు లీల జోరన చేర్చు
సాగెను. ఇంతలో ‘అమ్మా! లీలా’ యని తండ్రి పిలుపు
యన్నటులయ్యెను. అంత నీల తండ్రియొద్దకు జని “ఏమి
నామనా! ఏలపిచ్చిలిది?” యని యనుచుండగానే, శ్రీని
వాసరావు తన గారాని మహాత్మయ నుపేక్షించి శీర్ణము
లైయున్న తనచేతులతో అనిమిపట్టుకొని పూర్వము
మీద నిడికొని, “నా కన్నుల్లో, నా బంగారు మెలకా,
నేను మిమ్ముల వీడిపోవుచున్నాను. నాకు పరమేశ్వ
రుని ఆజ్ఞయైనది. మీరు విచారించుకును. మరలము
నీలపోడి! సామాన్యవీ! నిన్నొక యింటిచానిగ చేయ
జాలనైతిని. అదియి మనమున బాధించుచున్నది.” అని
యేమియో పలుకబోయి కళ్ళము ముక్కు కగడమ్ముటచే
చుట్టాచెబాలక కొంతవడికి “అమ్మా... నేను... పోవు...
చున్నాను... మాతృ... దేశము... మాతృ... భూమిని...
మరుగు... నలము... వాటిలితిము... వృథాగా... గడిపి...
కేసితిని... నీ దేశము... భారతంబ... ఋణము... దీర్చి
... యాదీనుని... ఆత్మకు... శాంతిగర్హింపుము... దీనురా
లన... నీతల్లికి... దైవము... చెప్పుము... నీతండ్రి...
నీకు ఇక... లేదు... శ్రీమన్నారాయణ... మీ నీలా
... కముల... నెట్లు... గాచెదనో.”

ఇట్లు పలుకుచు ఆయుధార హృదయుడు
విశ్రాంతి దీర్చుకొనువాని భంగి జగద్రంగముచు వీకి
కన్నులు మూగుకొనెను.

ఇక శేమన్నుడి శ్రీనివాసరావుగారి పంపగూతా
క్కుమైన భరితము పంపగూతములలో కలిసిపోయెను.
నీలా కనులల హృదయము లెట్లుండునో వ్రాయుటకు కల
మాడుటలేదు.

౪

“లక్ష్మీ! లక్ష్మీ! అమ్మా! మన శ్యామగుండరు
దెట్టివాడయ్యెనో! దేశము, దేశసేవ, యివన్నియు వీని
కుండే ఆవిర్భవించియున్నవి. ఈ ఖడ్గరుగడ్డలు, యీ రా

ట్నములు యివన్నియు వీనికొరకే బ్రహ్మ సృష్టించెనుగా
బోలు! ఇంతకు వీడియో గొప్పగొప్ప యువములదివి
దిగునములంది, దొగతనమువారి కృతకు పాత్రముగా
వోవునని యెంతయో మరియుచుంటిని. నా తలపులన్నియు
బూడిదగలిసిన పన్నీ రాయెనే! తిన్నయింటికి వాసములు
తక్కుపెట్టినటులు నాకే పంగనామములు పెట్టుచు
న్నాడు! తండ్రితో సమానుడనను నా యాజ్ఞ తక్కు
నీయక నిన్ను తాను పాత్రకాల బహిష్కరించి పెండు
లనో! పట్టచున్నకున్నర్ల సునిర్భుడైయుండి మధ్యకొరవిలో
తల గోకికానునటు చిక్కత్యములే? దొగతనమువారెం
దియునుపదార్థము. నారేమిసేయ నలవినను ఒక్కతల్లితో
వోవర్చగలరు. వారి కోపానలమున కాపాటియునుట
కంటే చేరొందులేదు.” ఇట్లు యింకేమియో పలుకుచు
మాత్తగర్హించిన శ్రోధదేవతవలె ప్రసాదరావు పనికి
కుప్పిమీద కూర్చుండి తమ్ముని రాక కదురుమాచు చుం
డెను.

శ్యామగుండరుకు లోన నడుగిడుట తోచిన
ప్రసాదరావు కనుబొమ్మలెర్రనిది “ఎదురు వాగు! ఓహో!
శ్యామగుండరంపుగాం? దీరుటకే యెవనా? దేశనాయ
కులు మిమ్ములనుడవిరా? అసహాయాన్య మాంధోళనలో
ఎంతమందిమాగులు పాతకాలలవిడిచి, ఉద్యోగముల
మాని, మాటికి గుడ్డుకు మొఖమువాచి, దేశప్రాయురై,
దిన్నవోట నిలువక, నిలిచినవోట నిద్రింపక, ఫిరదులనై
తిరుగుచుండుటలేదు? నీవు మాడ వారిగలిగే ఆనుసరించు
చున్నటులు తోచుచున్నది. కానిమ్మ! నీ ప్రార్థనమునకు
శేషేమి చేయగలవాడను? వచ్చియు రానిమాటలతో,
తెప్పబుగ్గులనోనున్న నిన్ను తండ్రిగారు తమ మరణము
యనుచు నన్ను తీరందిలిది ‘నాయనా! నీకు చెక్కలు
వచ్చినవి. నీతమ్ముడింగను చిరుతప్రాయము వీడలేదు.
నానిని నీచేతులలో వీడిపోవుచున్నాను. నీ తల్లి నానిబా
ల్యమండ గలిందినదిగా? ఇక నాని భారమంతయు
నీదే. నీతిమ్ముని నీ నలులుకాపాడెదనో? అని నుడివి
యన్నందున నింతగ చెప్పవలసినచ్చెను.” ఇట్లుచెప్పుచు
ప్రసాదరావు పడకకుప్పినుండిలేచి గదిలోనికివెళ్లి ఒక
కన్నుదెచ్చి తమ్మునిముందు నివసించి, ఇదిగో నీ పాత

కోపాధ్యాయులు పాఠశాలమున నే దీర్చి
వారు. దీనిగాంచి నీయక ప్రాయము ను
నివర్తెను.

వరకు మంత్రమునువది, నిలువబడియున్న
మకు ఈ ప్రకము తనకారిండ్ల పడినోడనే
గాంచి భయకంపితహస్తములతో చానినాల్గి
చదివెను.

రా!

మకుమీదను బహిష్కారశాంకావేశవలన
దీనిన యువకులు పాఠశాలనుండి వెడలగొట్ట
మా కానవలెను నీవు వినియేయున్నావెపు.
లయందు అందరకంటె నెక్కుమగ వృద్ధి
లిగిన వాడవలయు, విషయవిశేష పాఠ్యాది
గల్గినవాడవలయు ఎంచి యుంతమమున్న
లు. నీవు ఇట్టిపనులుచేసినను ఓరిక పహించి
నీను బరిగిన విషయమున, నీవేగాక, తాచెట్ల
చెరచినటులు తోడినహాధ్యాయులందర,
వారలరూప పాఠశాలలుచూపుంచి,యున్న
జ్ఞానిసంపదన నిన్ను పాఠశాలనుండి వెడల
న, ప్రతిభికారులు ఆహ్వానించుచున్నారు.

ఇట్లు

ప్రధానోపాధ్యాయుడు.

ప్రధానము నడివినచోటనే క్యాసుసుండురు
విచారానందము లొక్కతూరి, పరుగిడ
నిశ్చయమై, నోటమాటలేక పదినిమిషము
నిలువబడియుండెను. క్యామా! భోజన
ఇంతకే తడవైవది' యని, పిల్చు లక్ష్మి
పుటముల సోకినంతకే దీప్తిలోననాపకు
మకుండుదరుడు తెల్యంది వదినా; ఇదిగో
తన గదిలోనికి బర్లి యుత్తరీయమువీసి,
పడవైచి, మంటయింటిక్రొత్త మరలెను.
జ్ఞించి మరది రాకకై నీరిక్షించుచుండెను.
ని పాదప్రక్షాళన మొనర్చుకొని విత్తర
గుర్యుండనేకాని, మనస్సు మనస్సులో

లేను. ఎంతయో వాదననుజానినకై గవ్వమించుడను,
సంగతంతయు 'వెరింగియున్న బట్టిబాగా "క్యామా,
ఏమటయింటిది? సరిగ భోజనమైన చేయలేదే,
భుజింపుము. వాయనా మీ యన్నగారిసంగతి నీవెరింగి
యున్నదేరా! నీచింతి తోడిన సంతోషకాని చేరొం
డుగానదు. ప్రతిదేశ మెటులున్నటులు విచారించి మన
స్సును బాధించుచేయుట తక్కు చేరొండులేదు." అని
పల్కెను.

క్యాసుసుందిరుకు వేజేగ భుజించి, తల్లివలె ఆద
రించి బాలించి ప్రేమించికొన్న కుమారుని భంగి ఆదరించెడి
నదివగానినోనైనను మార్గముగ తిన్నగ గదిలోవిశేష కయ్య
వై నోరిసి, పెంకుచేతుల తల నదిమిపట్టుకొని ఆహా!
సత్వీకృతా! ఏట్టి విమరునితో తెచ్చితివి? నా మనోహ
ర్ధము వెరుంగనోరెను నల్పక్షి యిక్కట్టుల పాల్పేయు
చుంటివా? నీ నివృత్తి చేయవలెను! నాకేదికై నివృత్తిము?
అంతమాని నింతమానిగ నోసర్చి, విద్యాయుగ్ధులు చెప్పించి
తన సర్వస్వము నమ్మగ భావించి పెంచుచున్న ఇన్నగారి
యాజ్ఞ యొకనంక! దీనానందమై దిక్కులేక తనపూను
దేమా తన్నువరించెదని నమ్మి యున్న భారతమాత,
భారత, రాజాప్రతాపం లిబ్బో, గాంధీ ప్రభృతులగన్న
మాల్పిగూమి, నీతి సావిత్రి విమయంతి చంద్రమతి
మొదలగు సాధ్వీమల్లాలనాంచిన పవిత్రజన్మగూమి, దేశ
సేవనై పలుచిములపడి అనేకసంవత్సరములకైనకారా
గారనాన శత్రువుతోనై ఇవిపానసమయమందు నూడ
చుత్పదేశమా, మార్పిదేశమా యని విలపించుచు ప్రాణ
ములర్పించిన చిత్తరంజన, గోఖలే, నాగోడి, లజపతి
రాయ మొదలయిన వీరశిఖామణుల గన్న భారతరత్న
గన్న, నా జన్మభాత్రీ మానోరాములు మరియొక నంక!

కానిమ్ము, నా హృదయగళమగు కోర్కెయే
పుట్పించి ఫలించుగాక. నేడే మాతృ భూరంగమునదుమి!
నాసోదరుల సుఖదుఃఖములలోపాల్గొని దేశమాతకు సత్తు
క్రుడనై మెలగెదగాక! అపార కృపామయుడగు వప్పర
మేళ్ళగుడు నా సంతల్పము నీడేర్చి నాకు చేయుత నొ
సంగి వాదీవితము భగ్యమొనర్పజేయుగాత్ర!

ఇట్లు తలపోయుచు కార్యముచేయుచు పూర్వము
 కారము కొంత తగ్గ కర్తవ్యునిట్లే మొనర్చుకొని పొట్టి
 పట్టికైన దామ్యవృత్తికి పురికొల్పి విద్యకు స్వస్తిచెప్ప
 యింది అన్న గారు దీనికెట్టిగను నొసంగెదరో యను
 నుచుండెడి విదవాడి దినచుంతయు వలసియుండు
 చే నిద్రాదేవి యొడిలో తరణండు.

౫

అనుటనా ఘటన సమగ్రుండగు భగవంతుని లీలలం
 నేదితరము! ఒకతరి మానవుల సంబోధించుట నోల
 కింపచేయుచుండును. ఇంకొకతరి విచారసాగరమున
 మునుండును. ఇంతవరకు జన్మించినదాని కష్టమున్న
 దేదెయో యెరుంగక నిరంతరము సాగరమున నోల
 డు లీల కడు యిక్కట్లులకు నొనర్చును. కృష్ణపక్ష
 క్రునివలె ఆమె నానాటికి క్షీణించుచుండెను. క్షయ
 గలిడుచుని దేహము ప్లాచలదేహము కృశించుచుం
 ను. మనోవ్యాధికి మంచేది యనువట్లు ఆమెగోగము
 కి నారంప నికర్తవ్యమైయుండెను. బాల్యమాదిగ తన్ను
 చించి పెద్దదానినిగ నొనర్చి తనసుఖమునే యభిలషిం
 చున్న పితృమరణమున చింత యొకవంకభర్తలవలె
 కల వంశవ్యామానగ్రు సతతము కన్నీరు కాల్యలై కార
 భించును. తుష్కించి కడు దుర్బలయై నుండుముపట్టి
 నాటికి కృశించుచున్న తల్లికై చింత మరియొకవంక.
 తల్లికి సామాన్య బాలికలైన, భర్తయు విదవాడి కింక
 ర్తవ్యతా విమూఢులై వెగడెండి ఉండురు. అట్లుగాక
 యగు లీల సాంగిసాంగి పొరలి ఎచ్చుచున్న ముఖము
 పుకొనుచు తానే ఆభ్యర్థముండిన తన తల్లిమాడ వెగ
 డి అనువుల బ్రాయగలదేనా యను భయమున కమనా
 వ భర్తయుతో మన్నుట్లే కన్నట్టుచుండెను.

నాడు వీకావళి. ప్రాతఃకాలకృత్యముల నిర్వర్తిం
 గొని చేతనొకపక్షమిది దేవతాపూజార్చనమై పూలుగొని
 పుటకు లీల తన చిన్ని పూదొటలోవికేగను. నాటి
 వయసునుండియు కమలాబాయిసీరి మాకినట్లుకొన్నిం
 నున్నది. తనలో తానేదో గొణుగుకొనతోచ్చెను.
 మనకును, “లీలా! లీలా! నీ ముద్దుముచ్చటలన్నియు

తీరడండ్లనే, నీ తండ్రి నిన్ను వీడిపోయిరి. నిన్నొక
 యింటిదానిగ చేసివనో నాకీ వెంక యుండకపోవును.
 పితృవియోగముచే పరితపించుచున్న నీవు మాతృనియో
 గముచే ఎంతదిగులందెవో! సంపూర్ణ యౌవనవర్తివై
 వివాహయోగ్యులై యున్నతిరి భగవంతు డెట్టి యౌవదల
 పాల్చేననే! నీ తల్లియొక తీవ్రపక్షాలను. మాతాపితృ
 విహీనవనునీ కిక దిక్కావ్వరు! ఎట్టియౌవదల పాలందవల
 యునో! ఎందరి యపహాస్యములకు నురి కాచుకొనవచ్చునో!
 ఎందరుప్రాచుల కార్యముల బారి కడుకుండ కాపాడుకొన
 వలయునో! అహో! దయామయా! నా చిన్నారిని నేమి
 చేయ నెందిరి? నా మెకేది దిక్కు? లీలకు భర్తవైమెనం
 గును. ఆపదలనుండి యుదరింపుము. సద్బుద్ధిసోపంగి,
 పుట్టినింటికి, మెట్టినింటికి సత్కర్తరి చేపూర్ణుడను లను
 గ్రహింపుము. నేనుపోవుచున్నాను. లీలను నీచేతనివివాహ
 చున్నాను. కాపాడుము” అని పలవించుచుండెను
 లీల పులును గొనితెచ్చి తల్లి మందమునద్దకు వచ్చి చూచు
 సరికి కమలాబాయి స్మృతితప్పియుండెను. తల్లి క్షితి
 గాంచినతోడనే లీలకు భర్తయు పన్నగిలెను. కన్నుల
 నుండి కారు బాష్పముల నొక్తుకొనుచు “అహో! ఏమి
 యోబాధగామన్నటులు గాన్పించుచున్నది” యని లీల
 తల్లిని పలుకరించెను. అంత కమలాబాయి “అమ్మా!
 నీ తల్లికి అనాసనము సమీపించుచున్నది. ఇక నేనోపు
 చున్నాను. నీ తండ్రిగారు తమ మరణపయతయందు నీకా
 చేరిందినమాట మనునవచ్చు. నాగోరికహడ ననియే. సత్త్వ
 త్రివై నీదేహమును మానవసేవిమనై వినియోగించి సత్త్వ
 రితివై నోడి స్త్రీలొకమన కాదర్శప్రాయవై, చను
 వులసరస్వతివై, భవ్యలేక దేశమున్న నెట్టిదియో యెరుం
 గక దేశ్విరి యన్న నెట్టిదియో యెరుంగక భర్త
 యున్న తాళయముల కంతయు ఆటంకమును గలిగించు
 వృక్షాప్రలాపములయందే కాలమంతయు గడపి అవి
 ద్యాంధకారమందు మునిగి లేలుచున్న స్త్రీల నుదరిం
 పుము. అసాంకారమును త్యజించి కొద్దిగొప్పలదరికి జేర
 నీయక నీకాలమును గడుపుకొనుచుండును. ఇక మాట్లా
 డబలకున్నాను, ఆయాస మధికమగుచున్నది. కొం
 చెము...మంచినిరు...” ఇట్లుచెప్పచు మనస్సంతయు

శీనము గావించి మా మాప్రపంచక రంగమునుండి
త్రాల్చినయము సహస్త్రి గావించుకొనెను.

గాలికి దుమ్ము లేనినట్టివారై త్తూముల గ్రామ
ను వ్యాపించెను. విన్నవారందరు "అయ్యో!
మరియను లీలకట్టికట్టము సంభవించె! కరుణాను
భగవాను డామెయొక కను నిర్దయుడాయినే?
కాలకేదిగతి"యని యగవహించిరి. మెల్లగవీవారై
ప్రధానోపాధ్యాయునియు, దయావతియు
శారదాబాయిగారి కర్ణములంపడెను. వెంటనే
గృహమునకుంజని తల్లియందు ముగ్ధుడై కొంత
యమున లీలంగాంచి తనవద్దనున్న భవముతో కప
దహవసంస్కారదుల ముగింపజేసి లీలను తనతో
ంటికి తీసుకొనివెల్లి ఆవరించి ఆమెకు తల్లిదేవి
దీర్ప బ్రహ్మత్వమునంపడెను. లీలయు ఆమె
భావములచే ఆదరసత్కారములచే, శాంతదుఃఖ
తలినంద్రుల అంకె వామ్యుల స్మరించుకొ
రి కర్తవ్య మీదేర్ప ప్రకర్తించుచుండెను.

౬

గ్రామమున శారదాబాయిగారి వెలుగని వార
రు. ఆమె బాలికలయందు చూపెడి యనురా
వ్యభోధించుటయందు గలనేర్పు, కార్యదీక్ష,
ము, సహనశీలత, సర్వసమత్వము గాంచిన
క్తియును ఆశ్చర్యమునొందక మానదు.

శారదాబాయికి పాపము, బాల్యమునందే వైధవ్య
ప్రాప్తించెను. వివాహసమయమందు తక్కు
యమెన్నడు వీక్షింపని యామెను అనేకులు
వైచి వెంటచొచ్చునట్టి నే కుక్కి ఆమె యున్న
ల మంటగలంప యత్నించిరి. కాని యోచనా
యము పరిత్రమానసమే యామె సచ్చిరి
మూలకారణమనియ, మనోన్వర్తల్యము
గుహారును అమృల అధిక్షిపములకు లోనై లేని
ంబద్ధప్రలాపముల తమ విలువగల కాలము వృథ
పెట్టెనుట ప్రాయుల మోహద్వైతముల గురియై
వీరితము మరింత అపవిత్రముగ నొనర్చుటం

టయె, కాక కులకళంకములై, పుట్టినింటిని, మెట్టినిం
టిని అపక్షిపాలుచేసి దేశమాతని, గుమ్మరిగ్రనలచే
మరింతభారమును గల్గించుచున్న వెక్కుడు స్త్రీలసంగతి
విచారించి, యెట్టి పుట్టింతునములు సంభవించినను
తెక్కింపక నాయా దుష్కరేపమును స్త్రీనివ్వకనై
బలియొసంగి అవిశ్వాసపై, మాఝపై, అపద్యాంధకాన
మునబడి తట్టుమిట్టానుచున్న వాసోదరీమణుల నుదరించి
వాశీవితమును సార్థకము చేసికొనుచుండుగాక యని వృథ
విశ్వయయై స్త్రీనివ్వకొ ఉన్నతి కెందుచు వెచ్చుచున్న
ప్రానానగరమును గూర్చి తానెవరభ విమనున్నది యను
టండేని ఒగులు కీవారై తెలియజేయుటంబ, ఒగులసహాయ
నుపేక్షింపకుండు తాను అబలసను సంగతియే మరచి ఆవే
శమాత్ర సహాయయై ప్రార్థించుచుండ, నిష్కృత ప్రానా
చేయెను. వాలను సంపన్నము లక్కనెనుండి, ఉన్నత
విద్య సంక ఆంగ్ల విద్య సభ్యునిది కిగునములంది తామె
అపరసరస్వతులని యెందును, విద్రహిని, కన్నువిమ్ము
గానక, పక్షులతో భాషించినయెడ తమ విద్య కక్కన
లోపము వెచ్చునో యను భయముచే మాస్త్రీభవించిన
గర్వరాషలోయన తిగునమును మన యానాటి కొం
దెలు సోదరీమణులవలె గాక శారదాబాయి యున్నతి
నివ్యతోపాలు భవయ, కనక, సప్తశ్రీగ్రనానులయందు
మాడె తనయంతయోమెలేదని పలువురిచే గణింపబడి
ప్రానా కళాశాలయందు విన్నవేక్కి, జన్మభూమి కే
రెంచి తన స్వంతిభవముతో పాకశాలాభవము నొకదాని
గొని దానికి శారదాభవమని కేరికి, వెక్కురుబాలికల
వందుకేర్చి తన ఆశయ మీదేర్చుకొనెనుండెను.

శారదాబాయిముక్తి సాంగత్యలాభము వెలన
లీల గృహకృత్యముల యందేమి అభ్యాపికాక్రమము నందు
గల నేర్పునందెమి మిక్కిలి నేర్చుకొనించి, ఆమెకు తల
లోని వాల్కవలె ప్రవర్తించుచు ఆమెకునుసన్నల మెల
గుచు రితప్రేమ భాజనమై మెలంగుచుండెను. ఒక్క
నిమిషము లీల కేళ్లన్న శారదాబాయికి ఈ లగమంతయు
సంభకారమయముగ తోచుచుండును. అప్పుడప్పు డామె
తనస్థానమున లీలకు ఉపాధ్యాయుగ నొనర్చి బాలికలకు
పాఠముల చెప్పించుచు తాను చూచి ఆనందించుచుం

ను. బాలికలుగూడ తీలను తమసోదరిగ భావించి, తమ వీరు భంగి ఒక్కటై మెలగుచుండుదురు. సాంగత్యము వలననే కదా నులొచ్చెట్టుక్రిందువున్న వాన్ను గూడ పరిచుకొనుట. అటులే కారదా సాంగత్యము వలన సహజ సద్గుణాలియును తీల సునూసలయై అన్నిటా మెకు లోడునట్లుయై తలమండ్రుల కీర్తి మలిత కృత్తి నయము, ఆ గ్రామమందు సర్వదన ప్రేమకవర్తిలయై మిప్పుడుండెను.

ప్రాతఃకాలము ఏడుగంటల దైయుండవచ్చును. ప్రాతఃకృత్యము నీడేర్చుకొని నుండియై కారదాబాయి తీలను ముందితుకొని నిత్యమును నెలతలసీదాస కృపవగు గాంధీ రామానుజమును నడుపుచుండెను. తీలగూడ తమ చదువు పఠ్యముల నగమచేసికొనుచు నత్యంత బ్రహ్మ సారితమానసయై వినుచుండెను. కొంత రిదవునకు రామానుజ పాఠము ముగించి, కారదాబాయి తీలతో సంభాషించుచుండెను. ఇట్టితరి పాఠాల పరిచారకయొక్కర్థుల ప్రేరణకై యుత్తరమునడి అమ్మా! తపాల వాటిప్పుడే వీరి వాకొసంగెనని చెప్పును ఆమెచేతి కందిచ్చెను. ఇట్టి చదువునుండు ఉత్తర మెవరిచదునుండియో యని మోతించుచు, కంగునింపి బోని కాగితిమతీసి యిట్లు నడుచుకొనెను.

ప్రియసోదరి, నమస్కారములు.

ఈ మధ్య వచ్చిన పైక ఉకమామను బహిష్కరణానందమున నేను పాఠాలను బహిష్కరించితిని. నాది ఫలితముగ పాఠాలనుండి నవలగొట్టుబడితిని. ఇందు మొదలు మా అన్నచే పలుభాములకు లోనై వారి కోపావలమున కాహుతి యగుచుంటిని. చదువుమాని, యింటి యందు చేతికాని పిరికిపంపవలె నున్నుండినయెడ, తిండి తిట్టులు తినకు గూడ దుర్గరమగుననియు, యింకను ఏవేనో దుర్గావలూడి నన్ను కంటకముగ జూచుచుండెను. ఇట్లుండ, మొన్న ఆ గ్రామములో జరిగిన విద్యార్థి స్వచ్ఛంద సేవాదినమునకు నెన్ను నాయకునిగ నొనర్చి యుండుటచే నేను అన్నగారి అభిప్రాయములకు వ్యతిరేకముగ, ప్రచారము చేయవలసివచ్చెను. అన్నగారతివిని,

ఆగ్రహపరవశులై నా మూలమున తమ యుద్ధోగమునకు గూడ భంగముకలుగునవియు, నేను యిట్లు వీడిపోయిన తాను సుఖముగ దినములు గడుపుకొందుననియు చెప్పెను. కాని ఆయన యేమన్నను మానప్రతిము దాల్చి యూర బంటిని. ఇంతలో నదిసెగాతు వచ్చి నన్ను గాంచి వాక్తబాలినొంది, కఠినోక్తులచే నా మనస్సు నొప్పింప వలచనియు, మిమ్మె దైవముగనెంచి, భావించి పూజించుచు, పితృసమానులగనెంచి, గౌరవించుచున్న ఆతిని హేయమౌపైని జూడవలచనియు, మా అన్న గారిని ప్రార్థించెను. ఇట్టితరి ఆయన ఆమె నానలభ ప్రోసేదైని 'నీవా వాడు నీకులు గరభదానవు! ఆ చినటి విన్నుమాడ తెరచుచున్నాడే! మీరే నేకభక్తులు, నేకమునుదరింప అవతరించివారు. కాన, యిట్లనుగూడ నొక్కచోటికిబోయి హాయిగ తీవింపుదని' పలువిధముల నిందించెను. పరివ్రతా శిశువనియగు యాయను మిగులవగచి, 'భర్తృ సందేహము నకు నురినైతి నే' యని మిగుల దుఃఖించెను. ఈసంగతి వినినంతనే నాహృదయమున మిన్నువిరిగి మీద పడినట్లాయెను. 'అయ్యో! వాసాలు నభిలషించుచు నామూలమున, ఒక పరివ్రతయగు నవల భర్తృసుఖమునకు, దూరముగావలసివచ్చెనా! తిండిలేకపోయినను, గుడ్డలేకపోయినను, ఆయను సుఖముకొరకైనను నేనిట్లు వీడిపోవుట నాకర్తవ్యమున భావించితిని. అన్నగారి సందేహమునకు నురియై నారికంటికి భూలమువలె మెలగుచుండుట హేయమని యుంచితిని. నాసంగతి నీకు తెలియబరచుట నాకర్తవ్యమని ఎంచి నీ కీ యుత్తరము వ్రాయ సముకట్టితిని.

ఇట్లు నీప్రియసోదరుడు,
కౌముదుండగుడు."

ఈలేఖ గాంచినచోడనే, కారదాబాయి నిశ్చేష్టయై, కొంతనడికి అన్నగారి పాక్షవ్యము, నారికాగ్యము తనకు తిమ్మనియుండుగల జనురాగముగాంచి, యిట్టితరి అన్నగారివృత్తికి మారముగనుంటయే శ్రేష్టమనియు, తానుతీవించియున్న పర్యంతము ఆతిని కష్టము కలంగజాలదనియు, ఉత్తరము గాంచినచోడనే తనవద్దకు రావలసినదనియు, తమ్ముని కొకలేఖచాసెను.

లీలనూడ ఉత్తరమునంగకులను కారదాబాయి నోటి నుండినది. తానునూడ క్యామసుందరునికొరకై బాలి నొంద అతని యున్నతాళములకు, ఉదారస్వభావము నకు మనమున మిగుల సంపించి అట్టి సునూములప్రాస యగు భిక్షునిగలిగియున్న కారదాబాయియొక్క అర్ప వ్రమును, మిక్కిలిగానియాడి అతడు ఎచ్చినతోడనే తాను ఆకినియొద్ద కుక్రూప చేయును. దేవరీతి, దేవము లోని యిప్పటి పరిస్థితులు, నేర్పుకొనుటకు కృతనిశ్చయమై అతనికాక కెదురుమారు మందెను.

2

నాటి ఉదయమునుండియు లీలా కారదలు క్యామసుందరుని రాకకై నిరీక్షించుచుండిరి. వివిధ ముకయుగములలో వారికి లోచించుచుండెను. ఎన్నిమారులు గలియారమునక మాచినను భూమికలము వెచ్చినచు యునుటలేదు. అనిగల్గె యున్న సమయమున అన్ని టను విలుబును కొన్నించును. అట్టితరి ఎప్పుడు క్యామ సుందరుని గాంతుమా! ఎన్నడు వానితో సంభాషించుమా యేమియున్న విని లీలా కారదలవనములెంత వేగ పడుచున్నది నో నోచియున్న మాచించు మెగములే నెప్పు చున్నవి.

గవీశ్వరము తిట్టుచున్నాడు. పండ్రెండుగంటలు కొట్టెను. గవీశ్వరమును శబ్దముతో, ఒకజట్కలుంటి కానదాధిపతియనుచు ఆగెను. క్యామసుందరును లోనుండిదిరి క్రేమియొద్దలలో నెచ్చుగాంచును. తన కారదగవీశ్వరున్న అక్కగారికి ప్రణమిల్లి నపారాలో నుంచు సోపానమునకుమించెను. చేతి ముడిచిదు చేతులు నిడికొని లీల లబ్ధాధిపతియు చొక్కనియరు, పెనాని గొట్టుపొయించు అడుగులతో మెల్లగ తిలుపునాటిన నుండి కారదాబాయికి ఆచెంబునందిచ్చెను. "లీలా! రమ్మి, టుగమ్మి సిగ్గెనమ్మా", యీ లీలను ఇచ్చెను. అపరదనవాచము వినుటతోడనే క్యామసుందరును సుమ్రమునట్లు మెగమై, "క్కా, 'లీలా!' యని యిప్పుడెవరి నాచును పేర్కొంటివే? ఆమె ఎవరు? మిషాకలా విద్యానిధి గా?" అని యడిగెను. అంత కారదాబాయి "నాయనా! గీర మాతాన్ని వివేచ

యగు నొకబానిక. కేవలము పరమాత్ముని సహాయము తక్కువేరొందునహాయ మామెటలేదు. చూడు! చేల తనము నూచించు" ఆమె సుకుమారముఖము గాంచిన ఆమెనగ్గుణము లన్నియు కన్నులకట్టినట్లుండును. నిరాశచే, పుష్పించి, నాడిపోయిన నాలనందమునకు గొర్రాడముగావించిన దీ బాలామణియే!" యని పలికెను. అక్కగారు దిప్పిన నాటలన్నియు వినుచున్న క్యామసుం దరుడు లీలన చొక్కమారు మాచెను. అంతవఱకు క్యామ సుందరుని ముఖనిందవ్యయుగ్రోలుచు, పిపాసాయంత్ర ములైన లీలా ద్విష్టులు క్యామసుందరుని ద్విష్టులలో లీనమైపోయెను. అమాపులలో నేమి మాయాచాలము న్ననో కాని కొంతవఱకు వారు ఈ బాహ్యప్రపంచ మును మరచి గిరుచీవిమును ఒకరినొకరు ధారపోసి నటులు తెచ్చుచున్న వో యను దృష్టులతో అట్లే నిలిచిరి. కారదాబాయి మునిముసినవ్యులలో 'ప్రణయాంక ము' ప్రారంభమయ్యె గదాయని లోన తెలపాయం నొడగెను.

క్యామసుందరును అక్కగారుమన వివేచనదానిక బాతీయసంస్థల పర్యంతం అందు రాట్టుములను, మగ్గుము లను వెట్టింది అనేములు వీరవారల నుపాధి కల్గించి చురు లిడెను. ఇంతియ కాక, పట్టెలు గ్రామముల కేగి దేశ పరిస్థితులు, దేశము,దేశదారి ద్విగమన్న వెట్టిందొ యగుం గక తమలోతాము తగవులాడుకొనును, అన్యోన్యము వికమశ్యముచునీది మెలికలసాములచే తన్నుతామే గొప్ప గుర్తుగ నేమికోనచ్చు పట్టెలవారి. విద్యావంతులనుగ జేసి, వారలలో వికమశ్యము గలిగించి రాట్టుముల యందు, మగ్గుములయందు వారిమత్సరమును బంపజేసి వారి గౌరవమునకు పాత్రుడై, ఒకమనపైదెను నృసి ప్తునక ఒరులసాతముకొరకై పాటుపడ వచ్చెను.

క్యామసుందరుని వియముతోపాటాతనిబుద్ధి వికాసము, శ్రీశ్రీప్రతిష్టలుపాపి నృప్తినందకొచ్చెను. సాధ్యం రిపోతమగునేమి, పలాపేక్షలేచిపోయి, మనోవాక్యా ముకర్మముల వాతమచేయుచున్న మానసిని యేరివృద్ధ యముల వాకర్మింపవలెనాను. అతనిమాటయన్న ఎల్ల యుగ ప్రామాణ్య విద్యుట్టుక నను సంసిద్ధులగుచు. అని

ముఖ్య గమనింపు

గా॥ మిస్టర్. జిప్టిస్. వి. రామేశ్వరమూర్తి, లి. ఎ., బి. యర్.

మద్రాసు హైకోర్టు జడ్జిగాను 11-4-1928 తేదీన నిటాలు వ్రాసిరి:—

మద్రాసులో నీటి వరుంబడి తగ్గింపునకు, కొలాయిసీటిని నియమిత పరిమాణము కంటే నేను తక్కువగా వాడుచున్నప్పటికి, కొలాయి నీటి నుడయోగింపదుట తగ్గింపజేసిన నెడి ఉద్దేశముతో ట్యాంక్ ఛాంబి ప్రవ్వించి లిమాయి బ్రదర్స్ వారి మెయిన్స్ పెంపుకు ఏర్పాటు చేయించితిని. గత 2 మాసములునుండి పొన్న కళముగా నవి యుపయోగమునవి. ఎంత చిన్న ఛాంబివైనను ప్రవ్వించుటకగు అవసరముకై, గొట్టు ఛాంబి ప్రవ్వించి మేయిన్స్ పెంపు నేర్పగుట కగు ఖర్చు చాలా తక్కువగును.

మీరు చేయవలసిన చెట్టియన మాకు కలరింపరాదు, మామకాడోనకు పూర్తి వివరములు తెలియజేయుట. మేము మేయిన్స్ పెంపు నేర్పరచి మీకు ఎడతగిని మునిగిటి స్పర్శములున్నది మిమ్ములను స్పృశింపరచితిమి.

ఇంజియూ సోల్ ఏజెంటు వారవద్దనుండి తెప్పింపుడు.

లిమాయి బ్రదర్స్ లిమిటెడ్

1/173, బ్రాడ్వే, పోస్టుబాక్సు 202 మద్రాసు.

నబ్ ఏజెంట్లు:— ఫ్రెండ్స్ & కంపెనీ, బెజవాడ.

60 దినములలో సుఖముగా ఇంగ్లీషు నేర్చుకొనవచ్చును

మోసపోకుండుటకై
మా రిజిస్టర్డ్ ట్రేడు
మార్కును గమనించి
కొనుట.

పెట్టుకొనుటకు
గ్రంథమును ప్రతు
రించింది మేమే.

మోసపోకుడు

మీరు ఆంగ్ల భాష
లో ప్రవీణులగుటకు
మా ఆంగ్ల ఆశాను
గ్రంథమును శ్రద్ధతో
60 దినములు పాఠము
చాలవ.

తక్కువధర!

అపారమైన విషయము!!

తెనుగు ఆక్షరములను చదివే ఇంగ్లీషు వచనములను తెలుగుకొనవచ్చును. మీరు ఇంగ్లీషు నేర్చు
కొనినందువలననే తెనుగు వచనములను పుస్తకమును పేర్కొనుచుంటే. దీనికి
అవకాశమును అంకితములేము. సులభముగ నేర్చుకొనవచ్చును.

ఆంగ్ల ఆకాస్ లేక ఆంగ్ల బోధిని

ఆంగ్లం ను బుద్ధివంతమునకు అోబడిన వచనములలో ఇంగ్లీషు
భాషయే ముందమున్నది. ఒక్కొక్కరియొక్క మేలునకు, నీ-నో
వారును కనును, వాగిరికమునను కొనినందున ప్రకాశించుచున్నది.
కొన్ని ఇంగ్లీషు పుటలును, పుస్తకములు నేర్చుకొనవచ్చు కొనినది ఈ
భాషను నేర్చుకొనవచ్చును, వాగిరికమునను కొనినందున ప్రకాశించుచున్నది.
మీరును చూచు. ఇంగ్లీషు నేర్చుకొనినందున దీనికి మించిన వచనము
లేరంటి లేదు.

దీనిలో వాగిరికమునను కొనినందున ప్రకాశించుచున్నది.
దీనియొక్క అర్థములును తెనుగులోను ఇంగ్లీషులోను దీని
అర్థమును ప్రకాశము ముద్రించబడియున్నది.

ఈ పుస్తకములో ముద్రించబడిన వచనముల మూలది :
ఆంగ్ల Adaption=వ్యక్తికము కామిక్ Comic=చిత్రోహారము
మ్యూజిక్ Music=పాటలు ప్లేట్ Plate=పటము

ఇంగ్లీషు వికసనమును శోధించుచును, వాటియొక్క ఇంగ్లీషు అర్థమును, పుస్తకములు,
పాటలు, పటములు, వచనములు, పుస్తకములు, అర్థములు, పాటలు, పటములు వాటియొక్క
ఇంగ్లీషు అర్థమును తెలుగులోను ప్రకాశించుచును, వాటియొక్క అర్థమును తెలుగులోను ప్రకాశించుచును.
ఇంగ్లీషు అర్థమును తెలుగులోను ప్రకాశించుచును, వాటియొక్క అర్థమును తెలుగులోను ప్రకాశించుచును.
పుస్తకము, అర్థమును తెలుగులోను ప్రకాశించుచును, వాటియొక్క అర్థమును తెలుగులోను ప్రకాశించుచును.

ఈ పుస్తకము 1-కి ముద్రా. 2. అక్షరాలవార్తి అక్షరాలు 8.

టి. రాజగోపాలు మొదలయ్యారు,
302, బుకశాబ్దీధి, మింబుపాపు, మదరాసు

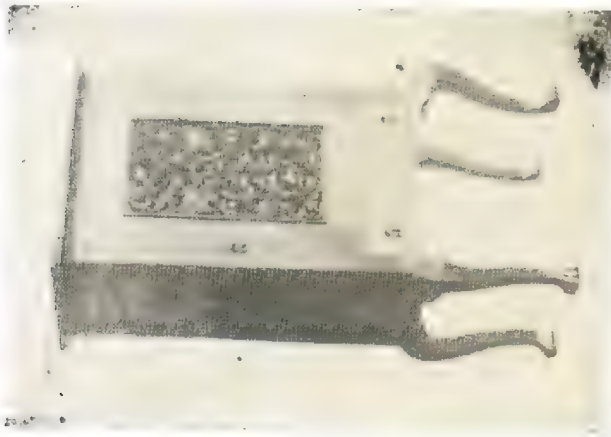
మధ్యగమనింపు:— ఇంగ్లీషులో ఇంగ్లీషు ముద్రించబడిన పుస్తకమును చూచి మోసపోకుడు. పుస్తక
మును రీయూనును ముద్రా ముద్రా, పుస్తకమును గమనించి చూడుడు.

(౧౬) మాకుకూని బీరువా

(౧౭) అంబిమైన చంద్రపు కరంజకము

(౧౮) మాకుకూని బీరువా

అడకొత్తు ౨

మూసీయుంచినది

పేరచియుంచినది

అడకొత్తు ౩

మూసీయుంచినది

పేరచియుంచినది

పల్లవిని గుఱచేసి అంతిమోద్దేశ వారీయవ శాస్త్రమును
 గుఱచు నానాట పృథ్వికి రావలెనను. తేజవీనాపరుడు,
 పావ్యశాస్త్రా, తీర్తికాముడు అని తిమ్మ గాంచి కాగదా
 బొయి పాంతు ఆనందమునను మేరదేవీయ. తీలకన్న నో
 దివాదాత్రము అనానందము! ఆనందము ముప్పరి
 పని గడియ యొక్క బైనను గానరాదు. శాస్త్రమును
 గుఱచు గుఱచుచును పనిచే. యింటికివచ్చినతోడనే పని
 నైతిక రాజకీయ - త్రికవిషయములను నేర్చుచుండును.
 వాగు ప్రతిపదమును నెవరంటును, తాతలవచ్చి నెవను,
 దాదాగారును దిశరికొకడు చేప్తున్నామందురు. ఈవిష
 యుగ దిశముల పరిమళప్రదముగ భారత గడుపనొచ్చిరి
 లీలా శాస్త్రావధానియు శాస్త్రాచార్యులును, నానాటికి
 ప్రేమపాకములచే గట్టిగ గట్టుచుచుండెను.

౮

కారవాధనము నిజముగ కారదాధనమే. బాలి
 కలతో నిండియున్నప్పుడు మొంతయో ముంతయుగ
 మొట్టునుండును. బాలికలు వగువుకొనుటకు వికలము
 లగు గుఱు. కావ్యమును వికలమును, ముగ్ధములకై చేతి
 నేయుటకు తగు శిద్ధపపారాలు, బాలికలు వ్యవస్థగ
 ఆకుకొనుటకు తగు భాగ్యమును, వివిధములగు ప్రా
 మేయకలతోనికి బాలికలకించే తెలిసి పృథ్వినిండును
 బాలికల విద్యాభ్యాసముననే పృథ్వి ముడించుచున్న
 యిండు నొక ముడించుచును విద్యులవు. ఈగట్టుచుండి
 కారదాదాయిగారి నివాసము.

వస్త్రాల పిండి-గురవోసి నట్లుండెను. మలయ
 దూరుతము కలవలరేడ్చితోడే దివయంతయు నలసి, విసికి,
 కేవలం-యున్న ప్రాంతోటి కాస్తావకరమై యొప్పు
 ముండెను. పక్షిగములు విడిచితిని బాధాయములకిది
 బాలికలముల విద్యులకు, అభ్యోగ్యశాస్త్ర ముడించుచు
 న్నతో యొప్పుములు విడిచిండ్చుములతో బాధాయుం
 డెను.

జ్ఞానమును మును మును పరుచుచుండొత్సా
 ముల ప్రాయముగల యొకకన్నయ అతోటలో నొక
 బాధాయించి తిన్నపై ముగ్ధునిండును పొందినవివర

మాగుండి యేమియో యాలోచించుచుండెను. స్వగ్ధము
 నుండి విహారార్థమై బయలుపెడలి, ఆయాశాస్త్రము
 ర్యమునకువచ్చి కొంతసేపు శ్రమ తావుకొనెంతి నచ్చి
 కూర్చుండిన తేజవ్యులవలె నామె కన్నట్టుచుండెను.
 ఆమెనుండుగ్యమునుగాంచి, సిగ్గు, మోమునానినటులు
 పద్మనీకాంతుడు మరగుపడకొచ్చెను.

దొరవాసాగరములో లీనమైయున్న యాపాం
 దర్యరాశిన్నుల వ్యవో శాశ్వతమిది గట్టిగనుగిరి.
 లజ్జాభయము లొక్కసానిచ్చుచున్న, “అబ్బా! శాస్త్రము
 సుందరా, పట్టుచిడువుము. నీ-పువ్వను, చావ్యమే”
 యనును మీ ప్రయత్నంప మధినియించుదానినెది
 చావ్యమును పట్టు విడిచింపకొనజాలదు. శాస్త్రమును
 నును పట్టుచిడిచి “తేమి నాలిలాగా! ఏలయిట్లు
 ఏకాగ్రుణ్ణి, అస్యమనన్యమే మాగుంట్లో! నీక
 లోచనా! నాకుకొంత పారియ్యదా! నాకేమిక
 రాశి, నాపూదయ నీకాధిదేవత, నాకుపులరాణి,
 నాలిలాగేమి మనోగతాభిప్రాయము తెలుగ న్ననాట
 గానా! నానామృతాలించి కరుణించి నానామృతము
 బోకినము కొంత తిన్నెంపదా!” అని అమెచెక్కిరిన్కొ
 ల్లరిమల దొడగను.

“ప్రాణేశ్వరా! లీల నీపదవాసి ఏదినమున నీమను
 నములు వికల భాగ్యమునామె ముడించిననా, నన్ను
 నీమంచరా కారమును నేను కన్నుల గాంచితివో, నానా
 క్కాయ కగ్యముల, చేతననా పృథ్విపై నుననతోటికి
 నీనోసరిం గడిచేను వత్రికాముఖమున వికల, నునందించి
 తినో. నాజే నన్ను నీతిచ్చుకొంటిని నీనందిచ్చునామెను
 భగ్తను చేట్టబట్టి ముడించుచున్న నోయిని బావించితి.
 ఇందినకు నీనునోగతాభిప్రాయము తెలియక నీనులం
 పితి మున్ను రీప్రావోరకయన్నను నీనందిదేశభక్తుని
 కర్మనియును భాగ్యములేవన్నను, నీపదవాస్తా నీమను
 నీవలభింపకీయుము భగవంతు! పుష్కలవిధముల ప్రోత్స
 ముచేసితి. తిరిసింక్రలు లేనిలోటుచేర్చి నాకన్నవిధ
 ముల తోడునీతి అయి నన్నుచాలించి పారిండుచున్న
 కారదాదేవిగారి! నార్యానియాభివాదమునీనందింపదలచు

కొంటి. దీవి కేవలం, యీలకోర్కె నేమి చేయ నను కట్టితివి, కన్ను కరుణించి నాకోర్కె లీక్షింపవా?" యనుచు లీలకామసుందరుని పక్షస్థలమున తనపక్షస్థుల మునుంచి, ఆతనికింకము. కొగరించుకొనెను. "నాకేమైక లోనీ, త్రికరణగుణక నీవే నాయగ్గాంకితి. కన్నులకోర్కె నేవన్నులనుకోరను. సుఖముచేసెను నీవదానములు, నీకేళ భక్తి, నీకాగ్యభక్తి, కన్నులు నానోచియును విని కన్నులార గాంచి, యెన్నడు ఆపరిమితానందము నొందినో, నాడే నాహృదయమునకు నిపు రుణిష్ట తివి. సద్గుణముల కాదగ్గ ప్రాయమన నీసాంతుగోరి నీతోను భించి భాగ్యమెచ్చునికి గల్గును! నీవంటి ఆధింక లభించిన నాఅస్తిప్తి పొంది కొనినాన నునా. భార్యభర్తల అగ్గప్రాయములు ఏకమై వార లలి సుఖప్రాయగ మంకి ననోచా వారయిల్లు నం తలక్ష్మీనినానమై యున్నచు, భూలోకస్వర్గములచే తొలగిల్లుచుండును. ఇంతచేల! లీలా స్వర్గహామిలచే కట్టువడి కుక్కపక్షినింబనివలె నానాట బెట్టిగాంచుచున్న మనపనిగ్రహేయము, తానికా కాంతో గూడిన కేవలమే నాక్షియై యుండునాక!"

ఇట్లుచెప్పుచు క్యామసుందరుడు లీలముగమున తి చెక్కిలిమద్రాడెను. ప్రేమ మయులను నాకాముకీ కాముకుల మునెంతయును ప్యాగతియిచ్చుచున్న నెల్లులు పూలమొక్కలనుండి పూవులు జలజల వారిశిరములమీద పాలియి.

ఇంతవఱకు ముగించునంత ఆభానింపము అన్యో వ్యాసురాగ సంభాషణము నాలించి కారదాబాయి అనందపరవశియై పోయెను. ఆనందరావ్వును లామె కన్నులనుండి ప్రవహించెను.

౬

నాల్గవినములనుండి, కారదాబాయి అస్వస్థయై వారము పట్టియుండెను. బాలికలకు పాపములు చెప్పుట లేదు. లీలయే ఆమె పాపమున బాలికలకందరకు పాప ములుచెప్పుచు కారదాబాయిలేని లోటుతీర్చ బ్రయ త్నించు చుండెను. బాలికలు ఆమె నొకక్షణమైనను,

వీడక తల్లి వెంట నిల్చి లభించి సంతకమామెయ్యద్దనే యుండుచు, ఆమెకన్న విధముల తోడ్పడుచుండెరి. కారదా బాయి కేయ్యపైనుండియే లీల బాలికలయందు చూపెడి యనురాగమును, వారల అన్యోవ్యమై తినిగాంచి మన మన పంకపించు చుండెడిది.

కారదాబాయి కన్ను నిమ్మకాయలవలెను. నానా లోక జ్వరమెప్పుడునునే యున్నది. బాలికలు ఇండ్లకు పోవుటయే లేదు. ఆమెమంచమువద్దనే హుచ్చుండి ఆమెకు నేవామశ్రామలు చేయమొనరిడిరి. లక్ష్మీప్రకాశరా వులుగూడ ఆమెకు బయ్యతనువారై తెలియుటతోడనే ఆమెనుచూచుచుచ్చిరి. ప్రసాదించువు ఇంతకుముందే తమ్ముని సుగుణములు, అతనికి శ్రిప్రతిష్ఠలు పలువుర చేసిని, అయ్యో నేను సంతకతినామృతము? నిమ్మరగముగ నవరానిమాటలచే తమ్మునియెను నొక్కించు యింతకుండి తిరిమిచేసి తిడే! అట్టితమ్ముని నే నింతాకనిజాడకాల. నాయం దంతభక్తి, ప్రేమ, చింతయను! లక్ష్మీచెప్పెడి మాటలవైవ వివకపోయినది. కోపముచే మంకిపడు చున్నప్పుడు యుక్తాయుక్త వింక్షూ కోపము. ఇకనైన నాతమ్ముని నాతిప్పులు పైనింపుమని నీడుకొనియొది" నని తిలపాయు చుండెను. లక్ష్మీగూర్చునో లీలా క్యామసుందరుల యను రాగమును వారల ఆచరపత్కారములను వారు మనః పూర్తిగ చేయుచున్న కేళనీయనిని అధికానందము పొండుచుండెడిది. లీలవంటి పత్తిలభించిన క్యామసుందరుడు బాభాగ్యమునకు మురియుచుండెడిది. క్యామసుందరుడు అన్న గారు తనముందుచూపెడి ఆమరాగమునకు రట్టిం చిన ప్రియముతో ఆతనిని గౌరవించుచుండెను. లక్ష్మీ పరస్పరులవలె యింబ తిరుగాడుచు అత్యంతక్రితితో మెలగుచున్న మరదండ్ర నిర్దుర మానుచున్న కారదా బాయి ఆనందమునకు మేర లేకుండెను.

ఇట్టియానందము నామెయొన్నియోగోలు అనుభ వింప భగించు విసుగహించలేదు. కారదాబాయి వచ్చినవని యాప్రపంచమున సమాప్తియైనవని కాబో లామె తనపాత్ర నీమయాప్రపంచ నాటకరంగమునుండి తొలగింపవలెను.

నాకు శారదాబాయికి జన్మస్థూనామెను, శార్దూకము చేసికొందు. నా యీగ్రవమును పాపశాలకు వినియోగింపును. నే కోరుచు నిదియే. దయామయుడగు భగవానుడు, మీరు ఆయురారోగ్యైశ్వర్యముల నిది ఆదర్శవంపములుగ వ్రాసి రక్షించుగాక!" ఇట్లు చెప్పిన శార్దూకమువారుని హస్తమున నీలచేయినిది "అమ్మాయి! శార్దూకమునుదరా! నాకర్తవ్యము పూర్తియైనది, నేను పవనగా మని కేరటోవుచున్నాను. నేటికి నాకన్నులు కలుస్తవి. యేదీ మీచేతు లిట్లు తెండు, విన్ను నేకముచేసి మంచి అనందించెను. ఈపాపశాలను మీ మీద విడిచివుంచున్నాను. మీ బాలికలవలె, భావించి కీర్తిపొంది చేయుడు. బాలికలను పోషింపబడి సద్గుణంపై నీ ఆఖరి దేశముల కాదర్శప్రాయలనుగ నొనర్చి, మీ కీర్తితమును

పార్థకము చేసికొందు. నా యీగ్రవమును పాపశాలకు వినియోగింపును. నే కోరుచు నిదియే. దయామయుడగు భగవానుడు, మీరు ఆయురారోగ్యైశ్వర్యముల నిది ఆదర్శవంపములుగ వ్రాసి రక్షించుగాక!" ఇట్లు చెప్పిన శార్దూకమువారుని హస్తమున నీలచేయినిది "అమ్మాయి! శార్దూకమునుదరా! నాకర్తవ్యము పూర్తియైనది, నేను పవనగా మని కేరటోవుచున్నాను. నేటికి నాకన్నులు కలుస్తవి. యేదీ మీచేతు లిట్లు తెండు, విన్ను నేకముచేసి మంచి అనందించెను. ఈపాపశాలను మీ మీద విడిచివుంచున్నాను. మీ బాలికలవలె, భావించి కీర్తిపొంది చేయుడు. బాలికలను పోషింపబడి సద్గుణంపై నీ ఆఖరి దేశముల కాదర్శప్రాయలనుగ నొనర్చి, మీ కీర్తితమును

నా ఆశ

బనవరాజు అప్పారావు గారు

బతుకు బరువు మోయలేక

చిరికి చివికి డస్సి వాడి

పికరు బుట్టి పారిపోయి

ఒకడన యే తోటలోనా

పాట బొడుగుండగ నా ప్రాణి దాటి యేగేనా?

ప్రాణి దాటి యేగువేలి పాట నోట మోగేనా?

పాప ఫలము నెత్తించగ

బతుకు తెరువు వేరు లేక

దాసుడనై దాంపత్యపు

తలుకు లొలక చిట్టితోన

మ్యాటలూడుతుండగ నా ఆయువు ముగిసేనా?

ఆయువు ముగిసేటప్పుడు ఆటలలో ముగిసేనా?

కత్తిపోట్లు తిని తిని కడు

గాయమైన పేదగుండె

బీడుబోవ పరవశాన

ప్రియమారగ నా చిట్టిని

కొగిలించుకుండగ నా కాయము సుగిగేనా?

కాయము సుగిగే అడుగుకు కొగిలిలోకరిగేనా?

సుమారు ఇంచుమించు అయిందని, వేరే పనియొకి విశాఖపట్టణం వెళ్ల వెలిపినదైంది. వెళ్లిన పనియొక ఆక్కడ వాలుగయిదు గోళాలు అగమనీనదైంది. నేనిది వర కప్పుడూ ఆపట్టణంలో అన్నాళ్లు ఉండిరేను. ఈ పాది పట్టణం అంతా సానకాళంగా యాడడానికి అవి కాళం కలిసింది.

వాల్తేరు ప్రేమనుకు పెయిలు మధ్యాహ్నము గంట గంటలు చేరింది. అక్కడే రోయింద, బంకికాటెయి కొని పోవోకెనెల్లాను. వాల్తేరు ప్రేమనుకు, తన ప్రాముఖ్యత కనుక ఆకాశమున పొంగివెల్లువలేవు. ముందు ముందు వానిపైదానికి అలాకాళం ఉంటుందనితో న్నది.

ప్రేమితునికి ముందుగా వారాక తేలియపర్వ మందా నిద్రించుకు, అతడు వాళ్ళే లేకపోవడం వంటి పరాధానం సంభవిస్తోందేమోనని భయపడ్డానుగాని, భగవంతుడియెల్ల, అతడు ఇంటికిగతే వున్నాడు. దైగా తీగుబడిగా ఉన్నాడు కూడాను.

విశాఖపట్టణం ఉరు మంచిదేకాని, మునిపిపారి పోకి ఇంకా కొంచెం క్రితపుంకే, ఇంకా బాగుండును. క్రొత్తగాబయలులేకుండున్న పిలువరివాసానికి చాలా ఆసోగ్యప్రసంగా వుంటాయి. సముద్రతీరం కొంచెం ఇరుకైనా బాగానే వుంటుంది. సాయంకాలమప్పుడు సముద్ర తీరానికివల్లి మాస్తే చాలామనోహరమైన వృక్షం కనబడినాడు. ఎదురుగా సముద్రములోనికి ఉప్పు కొంచెం యీ మనోహరవృక్షానికి చేరువంటిది. అలాంటి లేకపోలే బహుళా అసముద్రతీరానికి విహగము కోసము ఎవరూ నిర్మావుండే కనుకుంటాను. నేను ఆక్కడ నున్న నీనుంచి ఇద్దాకాలం కనుక, అసముద్రతీరం చక్కని మేఘాలతో మరింత తోభగావుండేది.

విశాఖపట్టణం వీధులు కొంచెం విచిత్రంగా వుంటాయి. ఒకవీధిలో నిలబడి మాస్తే, ఒకవీధి కొండ

విశాఖపట్టణం కాలేజీకి పైనుండి కనబడు పుష్పశ్యాము

విశాఖ పట్టణం టుంగి ఇంకొకవీధి కొంచెం మంద నున్నట్లుంటుంది. పట్టణంతా కొంచెము పొన్నా తల్లిగా ఇదే నాది.

విశాఖపట్టణంలో ఉంటే నాకు చాలా పానీ పోగో రుకు కూడా వెళ్లము. అక్కడ జరుగుతున్న పని మాస్తే

విశాఖపట్టణం హార్బరునం దొకభాగము

చాలా ఆశ్చర్యం చేసింది. అంతకన్న దానిని గురించి
గతించలేను. విశాఖపట్టణం మంచుమంచు చాలా ఆభి
వృద్ధిలో! వస్తుంది అనడానికి యావత్కర నిదర్శనము.

నేను వ్రాయవలచుకొన్నది విశాఖపట్టణాన్ని
గురించి కాకపోయినా దానిలో ఉన్నది కనుక యాపా
టి వ్రాయవలసి వచ్చింది.

విశాఖపట్టణానికి సింహాచలక్షేత్రం సుమారు 10
మైళ్లలో వుంది. బి. యస్. ఆర్. రెస్టోరాషన్ సింహాచలము
స్టేషనుపాదా వుంది. కాని విశాఖపట్టణంలో దిగి చెళ్ల
డమే సులభము. విశాఖపట్టణంనుంచి సింహాచలంమీ
దుగా విజయనగరముప సోదా లెక్కలేనన్ని మోటార్లు
తిరుగుతుంటాయి.

సింహాచలము పైకి ఎక్కువ ప్రోల్యోం మొప్పిల్లము

ఒక నాడు నాన్నే హితుమా నేనూ ఉదయమే
6 గంటలకు మోటారుమీద బయలుదేరి సింహాచలం చేరు
కున్నాము. సింహాచలం చేరు పెద్దది అనడానికి కొలులేదు.
బాగా పల్లెటూరులో లెక్క చెప్పవలసిందే.

మేము వచ్చిన కొద్దు నంటిపెట్టుకొనే, కొండ
వున్నది. అక్కడ మే మెరిసియున్న పెద్దమనిషి ఆ దేవ
స్థానంలో ఉద్యోగి అనడంనుంచి, మా కార్యక్రమం కొం
చేం గొప్పగానే జరిగింది. కొండక్రింద వెళ్ళడా పెత్త

నాలు చేయకుండా కొండ ఎక్కువం ప్రారంభించాము.
మెట్లవగ్గరకు చెళ్లడంలోలే, చాలామంది భిక్షకులు
మమ్మల్ని చుట్టూ ముట్టడి చేశారు. ఒక గూసాయి కాను
యగా మార్చి, అతివేషానికి తే వనకుండా ఒక్కొక్క
కానీయోప్సన ఇచ్చుకుంటూ కొండమెట్లెక్కాము.
భిక్షకులకు రెండు అలసుముఖో వక్షిగాయపంగా ఇచ్చే
కానికన్న మ గూపంగా అర్చు పికితే ఎక్కువ సంతో
షించుతాడు.

కొండమెట్లు ఎక్కుతుంటే ఇరుప్రక్కల ఉన్న
పలుకకాల భువ్వలను కన్నాలో సంచువు చేశాయి.
నేను వచ్చిన గాత్రప్రాంతములో కత్తిరుగూమియైనా
వున్నాగాలేదు. అన్నీ చూచిచెట్టే! అన్నీ అగటి
చెట్టే! అన్నీ పునచెట్టే! అన్నీ ఎంపరిచెట్టే!

ఆమెట్లమీదనుంచి వెనక్కిరాస్తే, క్రింద దూరం
గావున్న సమయిప్రదేశం; కొండలు చాలా మనోహ
రంగా కనిపించాయి.

కొంతదూరం ఎక్కినదికి పైన ఒకచోట, ఒక
ఇనుపగొట్టములోనుంచి నీరు ఏకధారగా మూడు
అం అ. క్రిందికి పడుతోంది. ఈ గంగను కొండపైనుంచి

అకాశగంగ

కొట్టములద్వారా వడిపించి, ముప్పుమలకు, పూలతోటలకు ఉపయోగించుతున్నారు. ఈ గంగ సంవత్సరం పాడవువా ఏకధాగగా ప్రవహించుతూ ఉంటుందట. దీని మొదటిక్కడో ఎవరికీ తెలియదు. ఇది ఎక్కడో కొండగర్భంలో పుట్టిందని చెప్పుకుంటారు.

కొండపైన ఒక చిన్నపల్లె ఉంది. అక్కడ దేవస్థానంతరపు మంగళ్లు, చాకళ్లు, పూజారులు, వస్త్రరా

సింహానలము పైనున్న దేవాలయము మొక్కమూలద్వారము నివాసముంటారు. అక్కడ కాళీహోటస్థులూ ఒకటి రెండు ఉన్నాయి! అక్కడ విశాలమైన పుత్రం ఒకటి ఉంది. ఎంతమంది యాత్రికులు వచ్చినా అందులో బస చేయవచ్చును. కాని ఆ పుత్రం నాలకం మానే అంతి సమపాయంగా ఉన్నట్లు తోచును. అంతిరాబడి (సమాగ్రం కేంపులకులు) కృష్ణానమనకు పుత్ర ము తగను. మార దేశము నుంచి వచ్చే యాత్రికులు ముఖ్యంగా ఉత్తరపురోజులలో చాలా ఇబ్బందిపడి తారు. ఎక్కడనా కొప్పనారు గాని, పెద్దచెక్కోనులు గాని సజ్జుంబుమగా వస్తే, ఉండడానికి కొన్నిసస గులు ఉన్నాయి; కాని అవి చాలపు. ఈ పుత్రింవిమ యంలో కృష్ణానము కొండెము శ్రద్ధతోనే బాగుండును. తిక్కినలక్షణాలు అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి.

ఎక్కడ చూచినా చిన్నదీపాలు, నీటి కొగ్గయినానూ! దేవుడి హేటివాగరికర ఉండవలసిందే!

సింహానల దేవాలయోద్ధానము

మేము ఉత్తరగ్రామాల వసతిగ్రామములో మకాము చేసి, స్నానానికి ఉపక్రమించాము. గంగధారవద్దకు వెళ్లి అక్కడ స్నానం చేశాము. గోవా ఎండలకొద్దీ నవం అక్కడ స్నానం చేస్తూవుంటారు.

ఈ సమయంలో నే తలవెంట్రుకలు కీయించుకొనే దేవునిపై పురోకాల వున్నది. అది చూడడానికి వెళ్ళాము. అక్కడికి చక్కగానే వాటి కొంటె వపులు వచ్చింది. ఒక కిటికీవద్దగ, క్లుప్తమైన బీచ్ కట్టకు ముగిస్తే జనము మాసివారు. అక్కడ మునుపటిల్లింది బీచ్ కట్టు కొంటే నేకాని, గోపల మంగలి సంస్కారం చెయ్యడు!

అక్కడినుంచి దేవాలయం ప్రవేశించాము. నేనా లయంలో కూడా బీచ్ కట్టు కొంటే నేకాని ప్రవేశం లేదు.

ఆ వ్యవహారం అంతామాస్తే, నాటకాల రైలు స్టేషనువద్దకుకానికి వెళ్ళాయి. అంటే నిగసించడం నా అభిప్రాయము కాదు. భగవంతుడుమానా దేశకాలాలను బట్టి నాగరికత అవలంబించవలసి వచ్చింది.

యాత్రకుల దేవదర్శనం చెయ్యడానికి పూర్వ
మే దేవునికి పూజ భోగం వ్రారా పూర్తియైనవి.
దేవునిదర్శనం చేసికొని బయటకు వెళ్ళాము.

సింహాచలదేవాలయ గర్భాలయము, దేవాలయము
చెమకప్రక్క నున్న ఎత్తుప్రదేశమునుండి తీసి
ధాయాదీర్ఘము

ఆ దేవాలయము లోపల రాతిపని, ఎన్నిచెంపల
సంసర్గరాలక్రితము చేకాకో కాని చాలా అద్భుతంగా
వున్నది. ఒక్కొక్క రాతి స్తంభం (మూడు 15 అడుగులు
పొడవుగలది) ఎట్లా యేర్పడినదిగానో, చాలా ఆశ్చర్యము
చేస్తుంది. ఆ రాతి స్తంభాలమీద చెక్కబడ్డ బొమ్మలు,
నగిషీలు, మానవుడు చేశాడంటే నమ్మకంవచ్చును. ఒక
స్తంభంమీద నగిషీ ఇంకో స్తంభంమీద లేడు.

అక్కడి ఉక్కోని ఇంకొక విషయము చెప్పేసరికి
మరింత ఆశ్చర్యము కలిగింది. ఆ దేవాలయము యేరింతో

కట్టబడినో, ఆ మాదిరిగాయి ఆ కొండమీద లేదు సరి
కదా, ఆ ప్రాంతమున ౫ మైళ్లలోపున ఎక్కడా లేదు.
అంతిమ భయముంచి ఇంతంతం రాళ్లు మోపుకున్నది, ఇంత
యత్నవల్లన్న కొండమీద కట్టించి, దేవాలయము కట్టిన
మహానుభావులు మానవమాత్రులేనా?

గర్భాలయము చెమకవైపు గోపి నైనున్న శిలాశిల్పభాగము

ఆ దేవాలయములో రాతిచెక్కడాలు అన్నీ చాలా
వేపు చూచి చూచి, బడకు నమ్నము అక్కడ శ్రీస్వామి
రాతి ప్రసాదం మాకోసము నిలుగురుమాస్తావుంది. దాని
తో కొండెము ఘోరార్థ తీర్చుకొని కొండ దిగాము.

కొండ దిగగానే తెలూకు నిదంగా ఉంది.
మమ్ములను అనరించి ఆతిథ్యము ఇచ్చిన పెద్దమనిషినిద్ది
నెలవుతీసుకొని గిన్నగా మా గాగుమీద విశ్రాంతిపట్టాము
వచ్చాము.

సరస్వతి భూలోకమునకవతరించుట కోమాండవారు కృష్ణమాచార్యులుగారు

(ఆంధ్రహర్షచరిత్రము)

సావిత్రివాక్యము:—

బా! శ్రీలోకపుష్పము నగు పరికరగర్భుని యంత్రవాని యి
ట్లువు నీకుఁ బ్రాణి నలుములమే నచియింపఁ బూనినన్
నాలుక మాత్ర ద్రవ్యముని నందనుఁ జాడినమాట శ్వేతమై
కొలుచు నున్న పట్టులును కౌగితిన్ దొలగింపఁ జెక్యమే.

శబ్ది ప్రేరేపకమంగిలి దర్శింపఁబడు-కమలకోమలమగు నీమ కన్య ముఖము
కన్యలనుకూలముల గొనిపాచు - చూచు చాలింపు మేలు యుగేంద్ర బాబి.

అభీజన త్యాగి మేవారి కనభీమశిము - నైజమగు ప్రేమబంధముల్ నలుకఁ బావు
నలువ మెవఁబాటు మనసులోఁ నలుకరాదు - నీరచిల్చివు నిను నీవే తేర్చికొనుము.

హిమవానికా బ్రాహ్మరమనీయరవిస్య భగీరథసీ ప్రాంతనమయి
రాధామనోనాథి గాఢాశయివిశ్ర సాధుబృందావనీకలముగొ
రామచంద్రమున భీమసాయకభిన్న సప్తసాననమీం శైవత్రులొ
భాగ్యకోగ్రకుశాని విగ్నిప్రణానా జన్మరక్తము నిర్మలతరుణి

యత్కన్నర గునర్వ మాతృధాన - గానపూర్ణిత హిమవైరి కంఠకములొ
చారుహసనీ! నవీయ నిరణచార-యోగ్యములు స్పృశ్య నికెవ్వయో నచింపు.

అనిన వాణి యిట్లనియె.

ఆర్య! భవోయ సాహచర్యమున నవని - శాంవిగి నట్లుతెనను నందింపు
లోకనాయక చరణార్జులోలుంబు - చిత్తమధువంబు మరలింపఁ జేతగాదు.

భరణి తనస్సమాధి కుచిత్రస్థలముల్ నియమింపఁ దేవి, నీ
నెఱుంగును నట్లు గావున మదీయనివాస మనోహరంబుగా
నరసి నచింపుమా యని విశాంతనమీరము సోగునానకున్
నరసిజగద్భునిక్ విమనజాలక తాఁ గను మూయ కుండినన్.

అప్పుడు తామహహంసకులపాలకుం డీయవరవక్త్రము నుచ్చైస్వరంబునగ
బలిగిని.

అనఘమాననలాలితహంసతరుణి, - లోలలోచనముల బయ లేల సూచె
దమ్మ! వాసీజలావగాహన మొనర్చి-అరిగుడువు గాక మరల బద్ధాలయంబు
నిజకర్తవ్యతాసూచకంబగు వాక్యంబు విని భారతీజేవి.

మునివాక్యము వా కెంతయు-నను వైయున్నయది శిలక నబ్జావనునిశ్
శివమిద శాపాంతివృక్షం జనిముద నేడవినికీపుడె చంద్రావ యనుచున్.

నావీతినహితము నరిమేష్టిపాలికిం జని ముమ్మా రిమ్మహి క్షీణగుం ద్రదశంబునెరి
యచుజ్ఞాతయై జేకమాతి కైడండ యొసంగ మర్త్యలోకమార్గంబు ననువరించి చని
చని ముందట.

జుకేళికనలోల జంభారికుంభీద్ర కరభూతసంచలశ్లాఘాకులము
శమనపైరిశశ్వంగ సంభోష వల్మిక బిలనిర్గతాశీల విషభరంబు,
చతురాననవిమాన చక్రాంగకులగను న్మృదంకురవిలోల మధులిహంబు
హరవృహగవిహణ భరభురోత్పాతిత సర్వస్వసర్వత ప్రస్తరంబు
నన్మయుషికృతమ్మల్లింగ పైకతంబు-అబ్జసంభవ నిర్వర్తితాహ్నికంబు
నకలలోకైకపావన స్వాదుసలిల-మృధగంగామహాప్రవాహంబు గనియె.

అమృహవాహినీతర మనునరించి-కల్పలలికాకుసుమంగముల్ గడచిగడచి
మేఘమాలిక లొగి జీర్చి మెఱపుఁ బోలి-దిగిమె సావిత్రితోడ వాడేవి యిలకు.

భూగణమందు శోణ పని పూర్వమునుండియు వారి గన్న వి
భ్యాతనదోషకంఠవినినాంతర బాలకమాలమాలతీ
శీతలగంధనాహము లశేషకథశ్రమమున్ హరింప వా
క్యైక నడించె తన్నికటమాంధవిక లలికాలయంబునన్.

పావనస్వాదు సలిప్రవాహమందు-వాణి సావిత్రితోఁ బ్రతివాసరంబు
ద్రవవణస్నాన మొనరించి త్రిపురహరుని-బద్ధకళములఁ బూజించు పరమభక్తి.

తాము గోయకుండఁ దమచేతఁ జిక్కిన-వన్యమూలమధురఫలరసముల
తనువు లోమి రపుడు తల్లి! సావిత్రియు-భారతీవధూటి పరమమైతి.

వాసరములేగె పతిముల్ వరుసఁ బోయె-మానములుమా సముతువులుమాయమయ్యె
గడచె వర్షంబు లీరితిఁ గాలచక్ర-మనిలజవమున విశ్రాంతి యనక తిరిగె.

విద్య మంచి చెడ్డలను బోధించుచు బ్రవృత్తి నివృత్తులను గలిగించి, యిహ పర సౌఖ్యముల నొనంగుటకు మహాసాధనము. ఈమహాసాధన మొక ప్రయోగమున కోర్చి యొనరు, గురుకులవాసము చేసి స్త్రీపురుషులు తప్పక సంపాదించవలయును.

ఇట్లుండ నదేమిహామోగాని పురుషులే విద్యాభ్యాసమున కర్హునియు, స్త్రీలెంతమాత్రము కారనియుఁ గొందఱు పుణ్యజనుల యభిప్రాయము. స్త్రీలకు విద్య చెప్పించిన యెడల వారు భర్తలచే నతికములయటయే కాక, తమ చిత్తము వచ్చినట్లు ప్రవర్తించి యుభయ వంశములకును దుర్యశము నాపాదించురని కొందఱు పన్యాసము లిత్తురు.

అయ్యో! ఎంత పిచ్చితనము? విద్య, విజ్ఞానమును గలిగించును; అది వివేకమును బుట్టించును; వివేకము దుర్మార్గమునుండి తప్పించి సన్మార్గములోఁ బ్రవేశపెట్టును; దాని వలన నిహ పర సౌఖ్యములు సంభవించును. మఱియొక రహస్యము:

ఏ దంపతులు విద్యావంతులగుదురో యా దంపతులకుఁ బుట్టిన సంతానమంతయు విద్యావంతము కాకతీయదు. “తల్లిని బోలిన బిడ్డ, నూలునుబోలిన గుడ్డ” అను లోకోక్తి తమకు జ్ఞానమునకుఁ జెచ్చుచున్నదానను.

విద్య వంశహీనునకు నంశము; ధన నూరునకు ధనము; రూపవికలునకు రూపము; బంధువిధురునకు బంధువు; హితరహితునకు హితుఁడు; వేయేల! సర్వహీనునకు సర్వస్వము. ఇదియొక యపూర్వపుగని దొంగిలించుటకు పీలుకానిది; పంచుకొనుట కనకాశ మియ్యనిది; వెచ్చించినకొలఁది హెచ్చునది. పెక్కుమాట లేల? విద్య అనన్వయాలంకారమునకు నిర్దులభ్యము.

పూర్వము మదనదేవ యను రాజకన్యక విద్యాగంధసుందరి యగుటఁజేసి, కులహీనుఁడయినను, ధనదూరుఁడయినను, రూపహితుఁడయినను సరియే, విద్యావంతుఁడయినచో నతనికిఁ దన్నిచ్చి వివాహము చేయుమని తండ్రితోఁ జెప్పెనని నేనొక గ్రంథములోఁ జూచియుంటిని. ఒక్క హిందూదేశముకన్న, ఎల్ల దేశములయందును స్త్రీవిద్య సద్యశోముఖముగా నానాటి కభివృద్ధి యగుచుండుట తెలిసికొనుచున్నను మనవా రెందులకు స్త్రీలకు మంచివిద్య చెప్పింపరో నే నూహించఁజాలను.

“సంగీతమపి సాహిత్యం సరస్వత్యాః సైవద్యయమ్,
ఏక మాపాతి మధురం అన్యదాలోచనావృత్తమ్.”

ఈ శ్లోకమువలన సాహిత్యతాత్ప్రమమృత తుల్యమని తేలుచున్నది. కాని మనవా రొక్క నంగీతము మాత్రమే కానటదీసటగాఁ దమ

తనయలకుఁ జెప్పితురు. అదియును జెండ్లి
యగునటకే. కాని ఆ పైని గగనారవిదమె.
ఓ సోదరులారా! “సకా విద్యా సురక్షితా”
అని మీరు వినియుండలేదా!
ఇది జనారణిము:

సాహిత్య మొక గొప్ప అద్దము; అందు
బ్రతిబింబించినవస్తువులు. పెన్నె? నున
మెఱుంగని స్వర్గాదులు నయితే ముందఁ గనఁ

బడి అఖండానందమును గలిగించును.

“విద్య లేని జీవి వికలశువు” అను నా
ర్యోక్తి తమకు విశద మయ్యె యున్నది.
ఓ అన్నలారా! ఇంకవైనను గటాక్షించి నా
అక్కసెల్లెల్లకు సంగీతముతోపాటు సాహి
త్యమును సయితము చెప్పించి వారి జ్ఞాన తన
పుల నభివృద్ధి చేయ విమ్ములఁ బదింబదిగ
వేడుచు నింతతో ముగించు దానను.

బుత్తి పాటలు

పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య గారు (శివితానమితి)

[విభవ ఫాల్గుణ సంచిక తరువాయి]

గ

చీకటిడెందంబు జీల్చి చూచితిని
గునియపు నీదు ముంగురు యందుఁ జెదరి
పెన్నెలకెరటాల విజిచి చూచితిని
నటియింప వందు నీ నవ్వునీయిలు
తెమ్మెరతెరతెరిల్ దిగిచి చూచితిని
మలయపు నీదు కమ్మనిమూర్తి లందు
తరుణ సూర్య పథల్ తరిచి చూచితిని.
మెలిగొనవందు నీ మేనిదీపితులు
లీల నీజగము గాలించి చూచితిని
సందడింపు నీదు జాడ తెమ్మెడను
ఎం దున్న వాడవో యీశ నే నెఱుంగ!

* * *

ఎం దున్న నా కేల నీవితర్కములు?
నీ వేణుమంజులనినదమ్ము దాటి
నీ కల్లయుగళమ్ము నెఱిఁ జేరుదాక
గొంతెత్తి నే బాడికొను బత్తిపాట
విన కెందుఁ బోదవో! వేణుగోపాల!

ఁ

తరులత లొంజొంటిఁ దగఁ గాఁగిలించి
యలవోక గునగునలాడఁగఁ జూచి
నీనామమంత్రంబు నేర్చెడి ననుచు
వినఁగోరి దాని నివ్వెఱగంది నిలుతు!
కదుపులో రాచిల్క గళననాదమ్ము
మాత్ర్యోగఁ బలుకు సంకద నింకఁ జూచి
నీ దివ్యకథల వర్ణించెడి ననుచు
వినఁగోరి దాని నివ్వెఱగంది నిలుతు!
కడకోనలో నుచఃకాలానఁ వికము
తులకించి పాటగుత్తులు జార్చఁ జూచి
కెరలు నీ వ్రేమమ్ము గీర్తించు నంచు
వినఁగోరి దానిని వెఱగంది నిలుతు!
వినవిన డెందంబు విరివోలె విరియఁ
దనివారనినుఁ బాడదలచి యందందు
జాలువారెడు శబ్దజాలమ్ము దాటి
నీవేణుమంజుల నినదమ్ము దాటి

నీకర్ణయుగళమ్ము నెఱి జేరుదాఁక
గొం తెత్తి నే బాడికొను బత్తిపాట
విన కెందు బోదువో వేఱుగోపాల!

2

ఈ నిశీధిని శబ్దమే లేనివేళ
బలవల బలుకు నీ పనిఁడికంటికలు (?)
వడి నీవు మనలు నవ్వడిఁ బట్టినేము?
ఈ గాఢతమిని వెలే లేనివేళ
మిలమిల మెఱయు నీ మింటిపైఁ జక్క-
పారి నీదు నగుమొగమ్మును చూచనేము?
ఈ కూర్పులఁ జిఁజిఁమీ లేనివేళ
గలగలవోవు నీగాలి కెరటాలు (?)
కులుకు నీకడలికల్ గుర్తించెనేము?

* * *

ఎలమి నేఁ బక్కినై యెగురంగలేను
చుక్కనై మిన్నెక్కి చూడంగలేను
పరువంపుగాలి నై పరుగెత్తలేను
నిన్ను జూడ కే నిట్లు నిలువఁగా లేను.

* * *

గువ్వలై శబ్దాలు గుమిసూడి యెగుర
చుక్కలై భావాలు సొగసులు నింప
గాలిమై రసము చక్కఁగఁ బారువార
నీ వేఱు మంజుల నినదమ్ము దాఁటి
నీకర్ణయుగళమ్ము నెఱి జేరుదాఁక
గొం తెత్తి నే బాడికొను బత్తిపాట
విన కెందు బోదువో వేఱుగోపాల!

౩

చివురాకు దోసిటఁ జిటుసిటి బొట్ట
ముత్తైముల్ చల్లు నీ మురిపెంపుఁ దీవ

తెరలు నాతలఁబ్రాట తెరచాటులోన
దాఁగిలిమూఁత లాదట నాడే దేము?
కొనవేళ్ళఁ గ్రొన్నన గుత్తులు గూర్చి
సురటిల వినరు నీసురపొన్నగున్న
కెరలు నీనునుగాలి కెరటాలలోన
శుమి మైదూఁగుఁగుయ్యల నూఁకే దేము?
పవవంపు రాగసంపదఁదోఁగులాడు
పనమీటు నీ క్రొత్తపరువంపునంజ
తద్రాగవల్లి విరానమ్ములోనఁ
దనివార నవవసంతము లాడే దేము?
నెఱి బాలమున్నటి నిగనిగల్ దేరు
తరుకుల నిండు నీతఱిని రేయిద
దొరలు నాతరంగ పొత్తులలోన నిమిడి
నటప్రతశయ్యవై బనలించెదేము
పనివడిలవము నవ్వడినేయకుండ
నిట్టారవ్వి బుచ్చు నీ నిక సంచలించి
తచ్చాంతిలోన నూత నజాతిగతుల
మురనినాదంబు మ్రోయించెదేము
పులుగులపలుకుతీపుల తేట లొలయ
పలుకరించెడి నాత్రవడి యాయుషస్సు
కరుణించి యువయరాగము దెనల్ నింది
చయ్యన దివ్యరర్చన మిచ్చెదేము!

* * *

ఏ మొనరింతువో యీశ, నే నెఱుఁగ!
ఏ నెఱింగిన దొక్కటే చాలు నాకు
నీవేఱుమంజుల నినదమ్ము దాఁటి
నీకర్ణయుగళమ్ము నెఱి జేరుదాఁక
గొం తెత్తి నే బాడికొను బత్తిపాట
విన కెందు బోదువో వేఱుగోపాల!

మహాత్మత్రప ద్వితీయ రుద్రదాముడు*

సోమయాజుల వెంకట శివరామశర్మ గారు

పరిశోధకుల పరిశ్రమచే ప్రాచీన భారత చారి
త్రము కొంతవఱకు బయటపడుచున్నను
చారిత్రాగము అంధ కారముచే అణగియున్నది.
హూర్య చంద్రగుప్తుడు అలెగ్జాండరునకు సమ
కాలీనుడని స్థిరముగ నంగీకరింపబడినది. ఇందు
వలన మధ్యయుగము చరిత్ర మణితచిక్కు
వడుచున్నది. ఆర్యులెవ్వరు? వారి స్రగ్ధము
నివాస మెక్కడ? ఏకాలమం వెంటు లభిస్తున్నది
నోందిరి? ఇత్యాది ప్రధానవిషయములు గుఱి
చియ్య విద్వాంసులు ఏకాభిప్రాయమునకు
రాజాలకయున్నారు. మానవతత్త్వవేత్తయగు
'జేనిక'రను ప్రాచీనండితులు మనుష్యవర్గీకరణ
మున ఆర్యులకు తావోపగుటకే నిరాకరిం
చెను. నేడారంభకాలము క్రీ. పూ. ౪౦౦౦
లని జాకోబీ పండితుడును; కాను, ౬౦౦౦ సం.
లని లోకమాన్యుడును భిన్నమతియులు వెల్లి
యుండగా, వెనర్ పండితుడు ౧౫౦౦ సం. ల
కన్న నెక్కుడు ప్రాచీనత అనంధవ మనుచు
న్నాడు. మఱుమందే యుద్ధిభేదము లుండ
తాఖ్యాతాఖిల సంగతి చెప్పవలె? కాని,
సత్యాప్త్యమున పదిలగు పండితవర్గముల పరిశో
ధనముచే క్రమక్రమముగ చీకటి తొలగుచున్న
టులు కాన్పించుచున్నది.

ద్వితీయత్రపుఁ కాలముకూడ అంధ
కారచ్ఛన్నమైయుండుటచే నస్పటివిషయము
లిదమిథముగ నిర్ణయింపబడజాలవు. ఇటీవలనే
లభ్యమైన యొకనాణెము ఆకాలపు విశేష
ముల గొన్నిటిని తెలియజేయుచు కొంత
చిక్కును విడదీయ గలిగియున్నది.

బరోడా రాజ్యమందలి బీజపూర్
తాలూకాలో లభించిన యొకపెండినాణె మిది.
దీనిమీద నున్న రాజముఖము, శిరోభూషణ
ము, నిమడంబుకురులు, స్తూపచిహ్నము, అర్ధ
చంద్రుడు ఇత్యాదులచే నది తాత్రపయుగపు
నాణెమని నిశ్చయింపబడినది. ముఖబింబము,
అక్షరములు కొంచె మరిగిపోయినను నది యెవ
రిదో నిర్ణయించుట కంతగా శ్రమపడనవసరము
లేదు. అంబలి బ్రాహ్మిలిపయక్షరము లివి:-

(త) (త్రి) సరుద్రస (హ) పుత్రసరాక్షో
(ను) (హ) (త) (త్రి)

() గుర్తులలోని యేడక్షరములు తస్య
మిగిలిన పన్నియు స్పష్టముగ జనువ వీల
గును. అ త్రి గి పో యి న రూపమునుబట్టి
యీ యేడింటిని ఊహింప వీలుగును. (మ)
(హ) ల నూహించుట కొంచెము కష్టము.
చూచుటకీరెండును, ముందున్న (త) యొక్క

* పండిత క్యాపలాలు కైరవలూలు యం. ఎ. గారిచే వాగర్థిప్రచారిణిపత్రికే యందు వివరింపబడినది.

క్రింది తిరుగుమలో కలిసిపోయి ఒకే యక్షరము వలె నగవడును. కాని ఇరికిలించి మాచినచో (మ) (న) (క్ష) ఈమూడు ప్రత్యేకాక్షరము లని తెలుసుకొన గలము. ఇక మధ్యనున్న (హ)ను గుర్తించుట చాలకష్టము. పైకి 'న' వలె గనుపించినను సూక్ష్మయంత్రమున జూచి నచో నీచక్రిందికొమ్ము కుడివైపునకు తిరిగి యున్నట్లు తోచును. అకాంపు 'న' యొక్క క్రిందిభాగము ఎడమవైపునకును, 'హ'యొక్క క్రిందిభాగము కుడివైపునకును తిరిగి యుండెడిది. కుద్రదాముని గిరినాథ శాసనములను చూచినచో ఇట్టి ఘాతకాలపు లేఖనిశేషములు బోధపడగలవు. ఈవిధముగ నీనాణెము 'క్షత్రపకుద్ర సింహపుత్రు'ని దనియు, నతనికి 'మహాక్షత్రప' బిరుదుండెననియు గుర్తించ గలము.

అక్షరములుబట్టి ఇది ప్రథమక్షత్రపుబది కాదని స్పష్టముగ జెప్పవచ్చును. ఏలనః అప్పటియక్షరములు ప్రాథమికావస్థయందుండి వంకరటింకరగ నుండెను. వైశ్యము గుర్రము గను, నాణెములు మోటుగను ఉండెను. కాని తరువాతికాలమున అక్షరశైలి సున్నితముగను, నిర్నితసంకేతయుక్తముగను వికాసము జెందినది. నాణెములుగూడ పొగసుగ ముద్రింపబడుచుండెను. మన యీ నాణెమునందు నయితము అక్షరసాందర్యము, త్రికోణాత్మకమగు వైశ్యము, చిందుసూచిత అర్థచంద్రాకృతియు కాననగును.

ఇందలి 'కుద్రసింహపుత్రు' డెవడు? ఘాతకచరిత్రయందు ముగ్గురు కుద్రసింహపుత్రులుకానవచ్చుచున్నారు.

౧. ప్రథమకుద్రసేనుడు, క్రీ. శ. ౧౯౯-౨౨౨-ప్రథమకుద్రసింహుని పుత్రుడు.

౨. దామసేనుడు-క్రీ. శ. ౨౨౩-౨౩౩-ప్రథమకుద్రసింహపుత్రుడు.

౩. ద్వితీయయశోదాముడు, క్రీ. శ. ౩౧౭-౩౩౨-ద్వితీయకుద్రసింహుని పుత్రుడు.

ఈ ముగ్గురు 'కుద్రసింహపుత్రు'లలో నీనాణె మెవనిచో నిశ్చయించుటకు పూర్వము క్షత్రపుచరిత్ర సంక్షేపముగ వివరింతును.

'క్షత్రప' శబ్దము ప్రాచీన పారసీక్షత్రప శబ్దమునుండి పుట్టినది. సూబేదార్ లేక ముడలాఫికారియని దీనియర్థము. ఇంతకుపైహోదాలోనున్నవానికి 'మహాక్షత్రప' యనుబిరుదుండెను. ఈ రెండవరకమువారు తమ ప్రాంతమున సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యముతో మెలగుచు నామమాత్రమునకు రాజాధీనమందుండిరి. మహాక్షత్రపులు ప్రాంతీయరాజధానీనగర నివాసులై క్షత్రపులచే శాసింపబడుమండలముల బరిశీలించుచుండిరి.

భారతవర్షమునందనేక ప్రాంతములనీ 'క్షత్రప' రాజులు పరిపాలించుచుండినట్లులు తెలియవచ్చుచున్నది. ఈరాన్ (ఇర్మియా) నుండినచ్చిన యీ విదేశీయ 'పార్థియన్' లేక సిథియన్ జాతులు హిందూస్థానమున తమ రాజ్యమును చిరకాలము స్థాపించియుండినవి

అశోకుని యనంతరము మొట్టమొదట 'బాక్టీ'యా' దేశపు హిందూస్థానముపై దండెత్తిరి. తరువాత శకజాతులు, క్రమక్రమముగా 'పార్థియన్' జాతులును దేశము నాక్రమించినవి. భారతీయగ్రంథనముదాయమందు పెక్కుచోట్ల 'యవన' 'శక' 'వహ్లావు' లుదాహరింపబడిరి. ఈ విదేశీయులు దేశమంతటిని వివిధమండలములుగ భాగించి ఒక పెద్దరాజ్యము నేలుచుండిరి. ఇట్టివారిలో కుశ, తక్షిళి, మధుర, నాసిక, ఉజ్జైని వీని నేని క్షత్రపులు (మాండలికులు) భారతచరిత్రయందధిక ప్రఖ్యాతిని సంపాదించిరి.

శ్చిమ హిందూదేశమును రెండు యోగప్రదేశములు పరిపాలించియుండినవి. ఒకటి 'నాసిక' రాజధానిగ నేలిన 'మహారాత' వంశము; రెండవది ఉజ్జైని ప్రధాన నగరముగ నేలిన 'చప్తన' వంశము. రాష్ట్రవంశిత్వమునూహ ననుసరించి 'మహారాతు'లు 'పార్థియను'లతోను, 'చప్తను'లు 'శక' జాతులతోను సంబంధము కలిగియుండిరి. క్షత్రపులు శకసంవత్సరము నుపయోగించుచుండిరి. ఇందు వలన, 'శక' స్థావకులైనట్టిగాని, దాని సంగీకరించినట్టిగాని వేరు సప్రమాట్టులకు ఈ క్షత్రపులు సామంతులుగా నుండిరినియూహింపవలగును. శకవత్సరము నుపయోగించుచుండిన 'కుశన్' వంశమున కీక్షత్రపులు అధీనులైయుండిరిని షెన్గ్యుసన్ పండితుడు తలంచుచున్నాడు. సార్వాధీనందు లభించిన కనిష్ఠ

నికాలపు శాసనమందు 'మహాక్షత్రవంశధర' వాన్ 'క్షత్రవసత్సర' యను పదములు కానబడుచున్నవి. ఇందు పేర్కొనబడినవారు మఱురాక్షత్రపులుని తెలియవచ్చుచున్నది. కనుక కనిష్ఠము 'పార్థియను'ల యొక్కయు, 'శకు'లయొక్కయు పరిపాలనాద్ధము సనుసరించి దూరప్రప్రాంతములుందు క్షత్రపులు నియోగించెననియు, శ్చిమదేశపు క్షత్రపులుగూడ కుశన్ సప్రమాట్టుల కధీనులై యుండిరినియు నిశ్చయింపవచ్చును.

మహారాతవంశము ఆంధ్ర చక్రవర్తి గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణిచే తుద ముట్టించబడెను. కాని ఆంధ్రుల విజయవతాకము స్థిరముగ నెలకొనియుండలేదు. ఉజ్జయినీ క్షత్రపుడగు రుద్రదాముడు ఆంధ్రుల నోడించి మహారాతుల రాజ్యమును గూడ నాక్రమించుకొని తన సామ్రాజ్యమును స్థాపించుకొనెను. ఇతడు చప్తన వంశజుడు. చప్తనునికి తరువాత వానిపుత్రుడు జయదాముడు రాజై ఆంధ్రుల విజయస్మిక్కితలయొగ్గెను. ఆంధ్రుడి జీవించియుండగ నే అకాల మృతిచెందుటచే నితని జీవితము 'మహాక్షత్రవ' పదవి నలంకరింపక, కేవల క్షత్రవ బిరుదముతోనే అంతమొందెను. అతనివెనుక రుద్రదాము దధికారియయ్యెను. మహత్త్వాకాంక్ష గలవాడై తనశక్తిసామర్థ్యములచే నితడు ఆంధ్రుల నోడించి విస్తృత సామ్రాజ్యము స్థాపింపగలిగెను. ఈతని అభ్యున్నతి, 'మహాక్షత్రవ' బిరుదము, గిరినాథ శిలాశాసనమందభివర్ణింప

బడియున్నవి. అనంతర మితని పుత్రుడు ప్రథమ 'దామఘనద' సింహాసన మెక్కినాడు. ఇతని మరణానంతర మితని తమ్ముడగు ప్రథమ రుద్ర సింహుడును, పుత్రుడగు తీవదాముడును రాజ్యమున కలహించిరి. రుద్రసింహుని విజయ లక్ష్మి వరించినది. కొంతకాల మతడు త్పత్రప విరుదమును, తదుపరి మహాత్పత్రప విరుదమును కలిగియుండెను. మధ్యనతడు తన మహాత్పత్రప పదవిని కోల్పోయి చివరకు తిరిగి సంపాదించుకొనినాడు. ఇవి మాతని జీవితపు మార్పులుగ నుండువచ్చును. ఇతని వెనుక తీవదాముడును, ప్రథమ రుద్రసింహుని పుత్రుడగు రుద్రసేనుడును మహాత్పత్రపుటైరి. రుద్రసేనుని అనంతర మితని యనుజులుగు సంఘదాముడు, దామ సేనుడు నొకరి వెనుకనొకరు మహాత్పత్రపుటైరి. ఈసమయమున ఈశ్వరదత్తుడను అభీర రాజాకడు మహాత్పత్రపవిరుదము ధరించి చరిత్రరంగమున విజృంభించెను. కాని చప్పనవంశమున కతని విజృంభణమున విశేషసస్థ మేమియు కలుగనందున యశోదాముడు, విజయ సేనుడు, శృతీయ దామజదశ్రీ, ద్వితీయ రుద్ర సేనుడు, భర్తృదాముడు క్రమశః రాజ్యము చేయగలిగిరి. భర్తృదామునియొక్కయు, నతని పుత్రునియొక్కయు రాజ్యకాలమున చప్పనవంశము రాజ్యాధికారమును కోలుపోయెను. స్వామిజీవదాముడను నాతడు రాజ్యాధిపతియై తన నూతన వంశమును స్థాపించెను. అతని వెనుక ద్వితీయ రుద్రసింహుడు, ద్వితీయ యశోదాముడు రాజ్యము నిర్వహించిరి. కాని

వీరెవరును 'మహాత్పత్రప' గౌరవమును పొంది యుండలేదు. యశోదాముడు గతించిన కొలది సంవత్సరములకే స్వామి ద్వితీయ రుద్రదాముడు తిరిగి మహాత్పత్రప విరుదమును సంపాదించుకొనినాడు. ఇతని వెనుక పరిచాలించిన వారందఱును మహాత్పత్రపుటయై యువబడిరి. శృతీయ రుద్రసింహుడు ఈవంశమునందలి కనకబిరాడై యుండును. గుప్త క్రవత్తి చక్రవర్తి ద్వివిక్రమా దిప్తియు పశ్చిమ హిందూస్థానమును జూపించి తన రాజ్యమున కలుపుకొనిన సీతనికాలముననే.

నాణెముయొక్క కాలము

పైసంకీర్తి నది ప్రచులన రుద్రసింహపుత్రుల సేకులు రాజ్యముచేసి యుండినవి వివరము గుర్తుబడి. వారిలో (1) ప్రథమ రుద్రసేనుడు, (2) దామసేనుడు, (3) రెండవ యశోదాముడు - వీరుముగ్గురికికనెన్ది నొందక వారు. వీరిలో ఈ నాణెమునకు సంబంధించినవా డెవడో చూడవలెను.

౧. ప్రథమ రుద్రసేనుని నాణెములును (Rapon's Catalogue, plate XII) లోబడించినచో వానికిని, మన యీ నాణెమునకును నుండు భేదము స్పష్టముగ నోచరించును. అందలి అక్షర రచన ప్రాచీనమైనది. చైత్యము, అర్ధచక్రదుడు, రాజముఖము పెంటియందును చాల వ్యత్యస్తములుగా నున్నవి.

౨. దామసేనుని నాణెములుకూడ మనకు లభించిన నాణెముకన్న విక్రీలి విలక్షణముగ నున్నవి. ఇందలి రాజముఖము, అక్షరరచన,

సాంకేతిక చిహ్నములు ప్రస్తుతపునాదిముకన్న కొంచెము ప్రాచీనతను తెలియజేయుచున్నవి.

3. రెండవయశోదాముని నాణెములందును, క్రొత్తగ లభించినదానియందును ఎక్కువ సామ్యము గన్పడుచున్నది. అక్షరము లొక్కటియైనచే యున్నవి. ముద్రానిర్మణము పోలిదగియున్నది. రాసు రాజముఖములందును సామ్యము కనుపించుచున్నది. ఇట్టి పోలికను బట్టి క్రొత్తనాణెము ద్వీపీయ దుర్దదాసింహుని పుత్రుడగు ద్వీపీయ యశోదామునికని నిశ్చయించవచ్చును. కాని యశోదామునికి మహాక్షత్రపదవి లభించినట్లు తెలియరాదు. కనుక నిది యశోదామునిది కాక, మహాక్షత్రపాలించిన ముఖ్యునినామకరణముని ముతయుకపుష్పినియై యుండును. ఈ రామనాణెములు సామ్యమున, యశోదాముని నాణెములనిండు మహాక్షత్రపాలించునము లేకుండుటయు జూడ, యశోదామునికి కొంచెమునుమించుగా నెవ్వరినీను మను, మహాక్షత్రపదాధికారియగునేనొక రాజు మన నాణెమున కధికారి కానగును. చరిత్రయందట్టివాడెవడో చూడము:

ద్వీపీయ యశోదాముని యనంతరము దుర్దదాముడు రాజ్యస్వామియై కేసినని చరిత్రమున వెలియును. భర్తృదాముని తరువాత మహాక్షత్రపుత్రకవారిలో నిలిచే ప్రథముడు. రాష్ట్రప్రకార మీదను క్రీ.శ. 322-328 వరిపాలించెను. ఈ దుర్దదాముని నాణెములు గాని, శాసనములుగాని లభించియుండవలసిన

మహా కొత్తనాణెముతో నరిపొల్పి చూచుటకు సాధనములు లేకున్నవి. కాని రెండవ దుర్దదాముడు ద్వీపీయ యశోదాముని వెను వెంటనే రాజ్యాధిపతి యగుటచే మన నాణెము యొక్క కాలనిర్ణయము రుక్కిలి సుుభమగుచున్నది. అందువలన ఇది రెండవ దుర్దదామునిచే ముద్రపఱచియుండుట అసంభవము మూర్ఖము కాదు. ఈమహానుబట్టి దుర్దదాముని తల్లిదండ్రులయైన సందేహము ఏడిపోయి, ద్వీపీయ యశోదాముడు, ద్వీపీయ దుర్దదాముడును ద్వీపీయ దుర్దదాసింహుని పుత్రులని స్పష్టము కాగలదు. కనుకనే వీరిరువురి నాణెములయొక్క ముఖ్యనిర్ణయములందు సైతము పోలికలు కావనగును:

స్వామి ద్వీపీయ దుర్దదాముడు

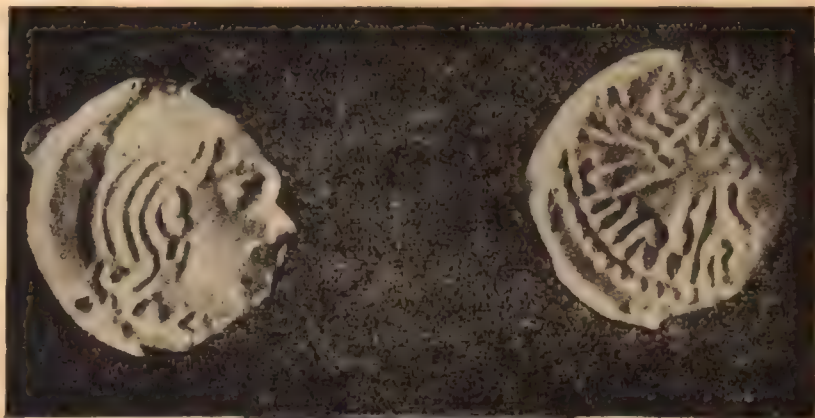
చర్చన వంశపు కడపటి రాజులు దుర్భలు లగుటచే క్షత్రసరాజ్యశక్తి తీరించి అంతఃకలహముచును, అన్యవర్ణయు సర్వత్ర వ్యాపించి యుండెను. ఈతరుణము నుడయొగించుకొని నేనదాముడు శక్తిశాలిని క్షత్రప సింహాసనముపై కేలునైచెను. కాని రెండవ కతిము కూడ కొంతకాలము పోరాడుచుండుటచే నేనదాముడును, అతని పుత్రుడు ద్వీపీయ దుర్దదాసింహుడును తమ రాజ్యకాలము సంతయు శత్రువుల వణకుటయందే విరియొగించ నలసి వచ్చెను. రెండవ యశోదాముని సమయమున గూడ శత్రువులు బలవంతులుగనే యుండిరి. స్వాధికారిము పూర్తిగా స్థిరపడని కారణముచే గాబోలు, యశోదాముడు క్షత్రప విరుడముతో

సంతుష్టుడై యుండెను. కాని గుర్రదాముని ద్వితీయ పుత్రుడగు రెండవ గుర్రదాముడు గద్దె నెక్కగనే కలహారంగము శాంతించి శత్రు బలము క్షీణించుటచే ఈ నూతన రాజవంశాధికారము సర్వత్ర పాడుకొనగలిగినది. ఇట్టి అనుకూలవాతావరణమున గుర్రదాముని క్షేత్ర సలుగడల విజృంభించి యతనికి 'మహాక్షత్ర' పదవిని సంపాదించ గలిగెను.

భర్తృదాముని యనంతరము క్షత్రవ రాజ్యము విదేశీయాక్రమణముచే శిథిలమయ్యెనని అనేకు లభిప్రాయపడిరి. ఇంద కుతగిన చారిత్రక ప్రమాణములు వా రిచ్చియుండలేదు. క్రొత్తవంశపు మొదటిరాజు లిద్దరును మహాక్షత్రపతిరుదము ధరించియుండకపోవుటకు విదేశీయాక్రమణమే కారణమని రాఫ్స్ పండితుని యూహ. కాని యథార్థమని కాదు. క్షత్రపుల లోనే రెండువంశములవారు పరిస్పరము కల

హించుచుండిరి వెలియుచున్నది. మొదటి వంశము దామ్యముగ నుండుటచూచి రెండవది విజృంభించి అగ్నికారము నహించినది. విప్లవము నణచి దేశముపంతటి వాక్రమించుకొనుటలో రెండవవంశమునకు చాలకాలము యుద్ధములు నలువదలినవచ్చెను. ఆకారణముననే ద్వితీయ గుర్రదాముడును, తమ్ముడు ద్వితీయ యశోదాముడును మహాక్షత్రపతి పదము ధరించియుండలేదు. అంతిమేకాని వాడు విదేశీయాధికారమునకు లొంగి యుండిరి చెప్ప వలనుచున్నది. ప్రాచీనముగ చుప్పనవంశముయొక్క పలుకు బడిని తగ్గించి, తన నూతన వంశాధికారమును సమస్తసామంతుల చేసంగీకరింప జేసిన దేశమును, తిరిగి శాంతిని నెలకొల్పగలుగుటచేతనే ద్వితీయ గుర్రదాముడు ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యము నహించి మహాక్షత్రపతిరుదమను సాధిమాణముగ నుండుమోగించుకొనెను

ద్వితీయ మహాక్షత్రపులకు గాదాముని పేరు

గ. అనెల్ల ప్రమాణముకంటె మూడు రెట్లు పెద్దది.
క. అనెల్ల ప్రమాణము

అ. మహాక్షత్ర

ఆ. వెంకటేశ్వర

ఈ శాసనము గుంటూరుజిల్లా పులివెందుల

శాసనకాలము:

గ్రామమునందున్నట్లు లోకము రికార్డుల నంపు
చేపుట రెవెన్యూలో తెల్పుబడియున్నది. శాసన
మంత్రియు, సంపూర్ణముగ వ్రాయబడలేదు.
మనకు భుజించి శాసన మన్యకాగమలోని
శకలము; లోకము రికార్డులో వ్రాయబడి
యుండు ఇతర శాసనములను వలెనియించును
తప్ప లనేకములున్నవి. అందలి విషయము
ముఖ్యమైనది; దక్షిణ హిందూస్థానముయొక్క
చరిత్ర నిర్మాణమున కత్యంతోపయోగకారి.
శకలమైనను, తప్పలకున్నమైనను, పరిశోధక
పండితులదృశ్యధమునకు దాని నీవట్టు మంది
దని తలచి ప్రచురించ నుద్యమించియుంటివి.
ఇంతలో నామిశ్రులు ప్రభాకరశాస్త్రిగారు,
ఏకారణముచేతనో, ఈ శాసనపు ప్రతిబింబ
మును దెప్పించితిని చెప్పిరి. దానిని నాకెర
విమ్మని వారిని యాదించితిని. నామిదవారికి
గల విపులాభిమానముచే దానిని నాకొనంగిరి.
ప్రతిబింబమును చదివితిని. కొన్ని సందేహ
ములు కలిగివి. నామిశ్రులు సోమశేఖరశర్మ
గారు నాతో దానిని చదివి సంశయములను
దొలగించిరి. ఇట్లు ప్రభాకరులు సోమశేఖరులు
సహాయులుకాగా, ఈ శాసనశకలమునందలి
తప్పులను దిద్దకొంటిని. వారికి నానమస్కార
శతమును సమర్పించి కృతజ్ఞుడననుచున్నాను.

“కరికాలచోళ మహారాజుల శాసనం”
అని లోకము రికార్డులలో వ్రాయబడియున్నను,
ఇది అమహారాజు శాసనముకాదు; ఏలన;
కరికాలుడు క్రీ.శ. 2వ శతాబ్దమునకు ముందటి
వాడు; క్రీ. శ. 2వ శతాబ్దమునకు రేనాడుపై
ప్రభుత్వముజేసిన పుణ్యకుమారుడను రాజు
తాను కరికాలునివంశమున జనించినట్లు చెప్పు
కొనియున్నాడు!; తమిళపరిశోధకులు ఈకరి
కాలునికాలము క్రీ. శ. 6, 7 శతాబ్దములనడు
మనని నిర్ధారణచేసియున్నారు. లిఖితైఖరిని
బట్టి చూడ పులివెందుల శాసనము క్రీ. శ. 10వ
శతాబ్దమునకు ముందటిదికాదని తోచుచు
న్నది. కావున ఇది కరికాల మహారాజు
శాసనము కాజాలదు. మతీయెవ్వరివో? మె
నాటి ప్రభువులది శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు
రన్నారు; కాని అది పొరపాటు. వారు తెప్పించిన
ప్రతిబింబము మెలనాటి ప్రభువుల శాసనపు
ప్రతిబింబముతో కలిసి వచ్చుటచేతను, లిఖిత
యొక్కరీతిగ నుండుటచేతను, ఆద్యంతములు
లేని ఈ శాసనపుతునుక, పై మెలనాటి ప్రభువుల
శాసనఖండమును భ్రమ వారికికలుగుట కవకా
శముకలిగింది. మెలనాటి రాజుల శాసనములలో
కరికాలుని స్మరణంతము వచ్చుట కవకాశము
లేదు. ఏలన వారు చోళులుగారు; పరిశుద్ధాం

గ్రహతంత్రములు. వారి శాసనములలో కరి
 తామ్రస్తాపన యెచ్చటను గాన్పించుటలేదు.
 కావున మన శాసనఖండాము వెలనాటికాజులు
 కాదు. మఱియివ్వరిదన్న, ఆకాశమున నే
 గుంటూరు సీమయందచ్చటచ్చట సామంతులు
 గను స్వతంత్రప్రభువులుగను, రాజ్యములు
 నేయుచుండిన తెలుగుచోడరాజులదిగ నుండ
 వలయును. ఈజెలుగు చోడరాజులు, కరికా
 లునివంశజులమని చెప్పకొనిరి. కావున, శాసన
 ములయందు వారు తమ వంశమునకు మూల
 పురుషుడగు, కరికాలుని ప్రశంసించుట యుచి
 తమ. ఇట్టి ప్రశంస ప్రచురింపబడిన ఆంధ్ర
 చోళశాసనముల గాని టియందునుగాన్పించు
 చున్నది. మఱియు, కరికాలచోళ త్రిలోచన
 పల్లవుల వైరకథ, ఆంధ్రచోళశాసనములయం
 దుదప్ప, మఱియెచ్చటను నర్జుంపంబడియుండ
 లేదు. పైకారణములవల్ల, ఈపుటవర్తి శాసన
 శకము. క్రీ. శ ౧౧వ శతాబ్దమునాటి మాం
 గ్రచోళరాజులదని నిర్ధారణ నేయుచున్నాను.

శాసనవిషయము:—

చంద్రమాళియుక్క పాదపద్మమునందలి
 భృంగమగు కరికాలుడు ఇత్వోకుని (?) వంశ
 మునబట్టెను. ఆరాజు, ఈశ్వరుని ఆరాధించి,
 సర్వసంపదలను సమృద్ధిపఱచుటకై స్వర్ణవృ
 డ్డిని కురిపించెను. త్రినేత్రపల్లవుడను నృపుని
 గర్వితునిగా నెఱిగి, వాని ఫాలలోచనమును
 భగ్నముచేసెను. భోజుడనురాజుచే సూర్యుని
 కర్పితములైనమూడుఅర్ఘ్యపాత్రలను సూర్యుని

కవకు బోసీయక ఆకాశమున నాపి భోజుని
 దాసునివలెచేసెను. ఇత్వోకువంశ ప్రభువులకు
 రాజధానియు, మనుష్యులకు శుభావహాయు
 నగు ఆయోధ్యనుండి బ్రహ్మగారులగు నాల్గు
 వర్ణములవారిని కొనివచ్చి పల్లవరాజు దేశము
 నందు రాష్ట్రములను, నగరములను, యుచ్చి
 శ్రీ వర్ణశాస్త్రాయ యందు ప్రతిష్ఠించెను.
 అచ్చట తనపేరట లింగప్రతిష్ఠ చేసెను.

విమర్శ:—

కరికాలుడు, చిరకాలముక్రిందట చోళ
 దేశమున రాజ్యముచేసిన ప్రభువు. తొలుదొల్ల
 నితని రాజధాని కావేరి తీరమున ప్రస్తుతపు
 తిరుచినాపల్లికి పశ్చిమమున మైలు దూరమున
 నున్న ఉరయూరు. విదేశ వాణిజ్య సౌకర్య
 ధమై కావేరి ముఖద్వారముకడనున్న పుహారు
 లేక కావేరి పూంబట్టిమును కరికాలుడు
 రాజ్యమునకు ముఖ్యస్థానముగ జేసెను. ఇతడు
 దిగ్దేశ. పాండ్యకేరళ సింహళములను జయించి
 ఆ దేశపు బ్రభువులను దాసులునుగ జేసుకొ
 నెను. ఇంతేకాక సింహళవాసులను వేసవేలుగ
 గొనివచ్చి కావేరికి వేలగట్టు పెట్టివాండ్రునుగ
 జేసెను. రాజులు నెత్తిపై తట్టలుపెట్టి మట్టి
 మోయుచుంట! ఉత్తర దేశమును హిమాల
 లమువరకును జయించి ఆకొండసానువులపై
 చోళరాజవతాకములను జెక్కించెనట!

ఈవిషయములన్నియుఁ ద్రమిళవరిశోధ
 కుల గ్రంథములనుండి సంగ్రహింపబడినవి.
 ఆంధ్రకావ్యములయందును ఇట్టి వర్ణనలే కన్ప

చున్నది. తొక్క-న్నగా రిట్లుచున్నాడు:

శా. చేసేనం బృథివీశు లందుకొన గా

శీసింధుతోయంబులక

కేసెక్ మజ్జనముక్ గుటంబున హరిం

చెం బల్లవోర్వీశు ను

ల్లాసం బుదగ ఫాలలోచనము

లీలం గట్టె కావేరి హే

లాసాధ్యాఖిలదిక్కుఘంటు కరికా

లక్ష్మోవిభుం డల్పుండే!

ఈవిషయములే విపులముగ నవచోళ చరిత్ర¹యందు వర్ణింపబడినవి. ప్రస్తుతము యిచ్చట విమర్శింపబడు శాసనము మనకు పైవిషయములను జెప్పట యే కాక కొన్ని క్రొత్తవిషయములను తెలియజేయుచున్నది. శాసనమువల్ల మనకు తెలియువిషయములు:

(1) కరికాలుడు గొప్పశివభక్తుడు. ఈతని భక్తివిశేషమును వ్రావిడిచిన గ్రంథములు గొనిచూచుచున్నది. ఆంధ్రశైవులుగూడ సీత శుశ్రూషకు నచ్చిన భక్తుడనియే తలచుచు న్నాడు. పండితారాధ్యచరిత్ర నవచోళచరిత్ర లయం దీతనిభక్తిప్రధానములు గీర్తింపబడినవి.

(2) సర్వసాక్షుడగు సమృద్ధికై స్వర్ణవృష్టిని గురిపించెను. ఇది చరిత్రకు అందనివిషయము.

(3) త్రినేత్రవల్లపుడు గర్వితుడగుటన జూగి వాని ఫాలలోచనమును భగ్నముచే

సెను. ఈవిషయమే నిర్వచనోద్ధర రామాయణమునందు “హరించెం బల్లవోర్వీశు నుల్లాసం బుదగ ఫాలలోచనము” అను వాక్యముచే సూచింపబడినది. ఇతనికి ముక్కంటి కావ్యైక్తియను మారుపేరు గలదు. ఈయనంతయు పాల్కురికి సోమన్న పండితారాధ్యచరిత్రయందును గలదు.

“ఏల యిట్టివి వేయు నెన్న ముక్కంటి కాళి[మ] పెట్టియట్లుగ గణనాధుండొకడు

* * * *

మేనరభక్తిమై నొంది లోకముల నాట సాక్షోత్థి[వ]యనుండని నుచున కరికాల చోడుండక గణనాయకుడు

* * * *

విభ్రమలీలః గావేరిగట్టుచును ముట్టి మహిమమ్రే ముక్కంటి కాడు పెట్టి నాకావేరిపెట్టికి బిలవ ముక్కంటి వాడేల మురు పెట్టిజేయు ఇక్కంటివానికి నేజేయ ననుడు; ఇచ్చినవాఁ డెవ్వఁ డీ నేత్రమనుచు నచ్చుగా ముక్కన్ను సతనిరూపంబు ముగలవ్రాయించి మొగిల దనకాలి యుగుటంబున నట యొత్త ముక్కంటి కాళి[మ] పెట్టి నొసటి కన్నటువగుల కాళిపెట్టిన యహంకారం బడంగె.కి

1 నిర్వ. ఉ. రా

2 ఆంధ్రపత్రిక పత్రిక ప్రకటన.

3 పండితారాధ్యచరిత్ర: ప్రక. 4

ఈకథను విపులముగ నెఱుగ దంపుగల వారలు నవదోళచరిత్రను జనువనలయును. ప్రతిసూక్ష్మవోళ తాననమునందును “చరణ సహోకహవిహితవిలోచన త్రిలోచన ప్రముఖాబుష్కవ్యశ్వర కారికకావేకితర కరికాలకుల రత్నప్రసేన” యను వాక్య మీకథ వే సూచించుచున్నది. ఇదే కొణిమవలోని ఒప్పలివిద్ధి శాననమున నించుక విపులముగవ్యవహరించుచున్నది.

క. కావేరివరులు గట్టగ

వేవేపల్లవుడు దనదు పెట్టికి రామికా
దా వానినుదుటి కనువో
గా వడిగి గరికాలవిభుడు గాలందుడిచెన్!.

ఇట్టివి శాననములయందు పలువోట్ల గాన్పించుచున్నవి. వీనినట్ల కరికాలుడు త్రినేత్రపల్లవుని జయించెననుట విశ్వయమనితోచుచున్నది. ఈత్రినేత్రపల్లవు డెవ్వడు? ఈవిషయమును గూర్చి ప్రత్యేకించియొకవ్యాసమును వ్రాయవలసి యున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేతను, సందర్భమిది కాకపోవుటచేతను, ఇచ్చట సూక్ష్మముగ నాతని విషయము వచించి విరమించుచున్నాడను.

ఇతడు పల్లవుడు; కంచిరాజు. పూర్వజ్యోతిషముద్రములకును, కృష్ణా కొల్లడములకును మధ్యనున్న దేశము వేలివనభువు. చాళుక్య వంశమునకు మూలపురుషుడగు విజయనాథుని దితనితో పోరి నమసెను. ఇతడు వై నమతాభిమాని. అనేక శివాలయములను నిర్మించెను.

శూద్రులు అర్చకత్వమును దొరికించి బ్రాహ్మణుల సర్పకులరుగ జేసి వేదశాస్త్రవిహితముగ శివార్చనను నడపెను. వై నబౌద్ధమతములను నాశముచేసెను. వై నవసతులను, బౌద్ధవిహారములను పడగొట్టించెను బ్రాహ్మణమతమునుధరించెను. దక్షిణదేశమున ఆర్యనాగరకతను బ్రవేశపెట్టి దేశమును బర్హర్యాకాంతమును గాకుండ జేసెను. ఆర్యావర్తమునుండి బ్రాహ్మణులను, బ్రాహ్మణేతరులను విలిపించి అగ్రహారములను, భూములను ఇచ్చి వారు దక్షిణాంధమున శాశ్వతముగ నుండునట్లు చేసెను. అడవులను సరికించి గ్రామములను, పట్టణములను నిర్మించి వానిని వానయోగ్యములుగ జేసెను. కడపల ఇతనికి కరికాలునితో వైరము పొసగెను. సరాజితుడై కప్పము నిచ్చెను. కంచిరాజ్యము వోడుల స్వాధీనమైనది. వారు దక్షిణాంధ్రమండలము నాక్రమించుకొనిరి. నేనాడు, పాకనాడు మొదలగు నీమలుఅంధ్రవోడుల కుర్మిపట్టలామెను. త్రిలోచనుడు ధరణికోట రాజధానిగా గుంటూరుమండలమును పాలించుచుండెను. శాననములలోను, వాఙ్మయములోను, లోక లోరికాక్షులలోను ఉన్నకథలలోని అద్భుత చిత్రములను దొరికించిన దొరకు చారిత్రకసంబంధవిషయమింతయే.

ఇట్లు త్రినేత్రుని నిర్మించి, యతనిరాజ్యమున విశేషభాగమును కరికాలు డాక్రమించు

కొనెను. కృష్ణకు దక్షిణముననున్న సర్వదేశములకును జక్రవర్తి యాయెను.

భోజుని జయించి దాసునిగ జేసుకొనెను.

ఒప్పిలి సిద్ధికోటిదన శాసనమునందు ఈ విషయము సంస్మరింపఁ బడియున్నది.

“ఇనుపాదము లచ్చికొనిగ

జనుభోజుని యర్హ్యమగ్రై జలపాత్రలుదా
వినువీధి నాగబంచెను

ఘనముగదనయాసవోడిచికరికాలుడిలన్¹.

ఈభోజుని కథ కరికాలుని మాహావ్యయమును తెలియజేయు అద్భుతవిషయములో ముగియియున్నది. మహావ్యయసూచకములగు అమానుష చర్యనవలె భోజుని కథయు, చెర్చితరచనమున వివక్షనీయమా? అట్లుచూసిన భోజుడే మిథ్యాపునుపొడగును. వితిర్కమున కవిసరముపడెను. అటుగాక చార్మిత్రాత్మకమగు వ్యక్తియని తలచితిమేని ఎవడాతిడెను ప్రశ్నకెముగల్గుచున్నది. ఆకాలము (అనగా క్రీ. శ. 2, 3 శతాబ్దములు మధ్యయుగము) నందలి, శాసనములందు కృష్ణదక్షిణభూములనేలిన రాజులలో భోజుడనురాజు గాని, తెన్నామాంకిత మగు రాజవంశముగాని పొడకట్టకు. కృష్ణదాటిన దక్కనువీరభూమిపై వాకాటకరాజవంశ మొకటి గొప్పించుచున్నది. అర్ధధ్రులకు జెనుక దక్కనువీరభూమిపై సామ్రాజ్యవదము నార్జించి, క్రీ.శ. 4, 5 శతాబ్దములలో మహావైభవ

ముతో నేలిన వంశమిది. వాకాటక రాజకుటుంబమునకును, సకలోత్తిరాంధరాధులగు గుప్తచక్రవర్తులకును బంధుత్వముగలదు. ఇట్లే వేంగి నేలిన విష్ణుకుండినులకును వాకాటకులకును. ఈవాకాటకరాజ్యజన్మస్థానము విదర్భ. విదర్భ భోజుకు బట్టినిల్లు. భోజయను పదము జాతిని సూచించునది. ‘యదున్మష్టి భోజు’ నామమునందను గుర్తెరిగినవే. భోజులరాజు భోజరాజు. సంగ్రహముగభోజును వాకాటక దేశము భోజదేశమనియు, వాకాటక రాజు భోజరాజునియు, గీర్వాణవాఙ్మయము చెల్పుచున్నది. కావున, ఈశాసనపుభోజమనరిత్రాత్మకవ్యక్తియేని, అతడు విదర్భదేశపురాజైయుండవలయును. ఈముల దండయాత్రలు గుప్తసామ్రాజ్యమును విచ్ఛిన్నము నేయునట్లగును వాకాటక రాజ్యమును జెడక నిలిచినది. తననంతరిము రాజ్యవిస్తవము ఒరిగినది దేశమంతయు, నంతోభము నుడినది. క్రీ. శ. 6వ శతాబ్దారంభమునందే పూర్వవాకాటకరాజ్యమున నల చభక్త్యాదలగు నూతన రాజవంశములు దులుపైకెత్తినవి. కరికాలుడు భోజుని నెల్పి యుత్తిరాంధముపై దండెత్తిపోవుట నిక్కమేని వాకాటకుల యుత్త్యదశయంద, అనగా, క్రీ. శ. 6వ శతాబ్దారంభముననో, ఇందుక తత్సూర్యముననో యాకాట్యమును జేసియుండవలయును.

1. జన్నల్. అఫ్. 60. హి. Vol, VI.

2. S. I. I. VI, 628.

(5) అయోధ్యనుండి బ్రహ్మములు మున్నగు నాలుగు వర్ణములను తోడ్చి శ్రీ వర్షతచ్చాయయందు వల్లవరాజరాజ్యమున పట్టణమును, గ్రామములును, వారికిచ్చి తగిన యేర్పాట్లను జేసెను. ఇది వైవిధ్యమును బోలి నూతనమైనదే. ఒకానొక శాసనము! వోలు అయోధ్య నుండి దక్షిణమునకు వచ్చి రాజ్యనిర్మాణమును జేసుకొనిరని నెలుపు చున్నది. ఇది విశ్వసనీయమగునా? అగు నేని కరికాలును అయోధ్యనుండి బ్రహ్మములనే కాక లేదితరవర్ణములవారినిగూడ తోడ్చి టకు గౌరవము చెలియుచున్నది. శ్రీవ్రథా కరిశాస్త్రిగారు వోలులు అవ్యము దక్షిణా పథస్థులుగారనియు, ఉత్తర దేశమునుండి వచ్చి రనియును చెప్పియున్నారు; నిజమేమో! భవి శిశోధనమువల్ల సత్యము జేరుగలదు.

() కావేరికి వేలముగట్టుట సుమేధవిషయము. నీచినై వ్యాఖ్యను మననము చేడు.

ఈశాసనము కేకలమైనను కరికాలుని గురించి సూతసవిషయములను చెలియనేయు చున్నది. కాన, చరిత్రరచయిత కిది మిక్కిలి యుపయోగకారి. ఇంకను లోకమురికాడ్డల వల్ల కరికాలుని చరిత్రము గొంత జేలియు చున్నది. ఇతడు వ్రజలసౌఖ్యమునకై పాలు పడిన మహారాజు. దేశమును వెల్లువయందు మునుగనియక కావేరికి దరులుగట్టుట ముంకికు ముందే చెప్పినది ఇంతేకాక అవస్థలను పరి

కించి పురములను గ్రామములను నిర్మించెను. వాగరికులగు అరణ్యజనులవారిని తోడ్చి దేశమునుండి బర్బరత్వమును వెడలనచెను. నిర్మయో ఆగ్రహారములను బ్రహ్మముల కొనగెను. లెక్క లేని దేవాలయములను కట్టెను. న్యవసానసౌభిన్యస్థితై చెరువులను త్రవ్వించెను. నదులకు అనకట్టలు గట్టి కాలు వలద్వారా నీటిని తేచ్చి చెరువులను నిండి చెను. అరణ్యభూములు న్యవసాయమున కను కూలములుగనఱకును పన్ను సమగక వైతు లకు ఉచితముగ విచ్చెను. పిమ్మట పన్నుల నేర్పరచెను. సూతసగ్రామము లభివృద్ధికిరాగా రాజ్యపాలనసౌకర్యమునకై వానిని నాడులుగ విధించెను. ఇట్లు ప్రజాభివృద్ధికై యీమహా రాజు పాలివనముల పాట పడెను. ఇట్టిమహోపకారిని ఆగ్రహులు ముందుకట్టు? కావుననే దర్శిమాహివాసు లాతని దప్పటికిని స్మరించుచున్నారు. తిక్కన్నగారన్నట్లు, “కరికాల ద్వివిధిం వల్కుః”

కాసనమూలము

1. విద్యారణాథో కరికాలవోహ, శాసనక భృత్యాదవయోజధ్యంగః.
2. వనః సంపన్నముగృహం నిర్మితమై తథా కరోత్, బ్రాహ్మణం సముపాగృహ రాజతరా మనత్.
3. త్రినేత్రవల్లభం భూపం శ్వేత్యాగవిఠ మాన్యచూ, తస్యాంబుకం లూటభూభగ్నం కృత్యా వ్యరాజిత.

౧. భోజనాభ్యాసాంతానీత్రోనూయ్యూ ధ్యా రాజతే నదా.

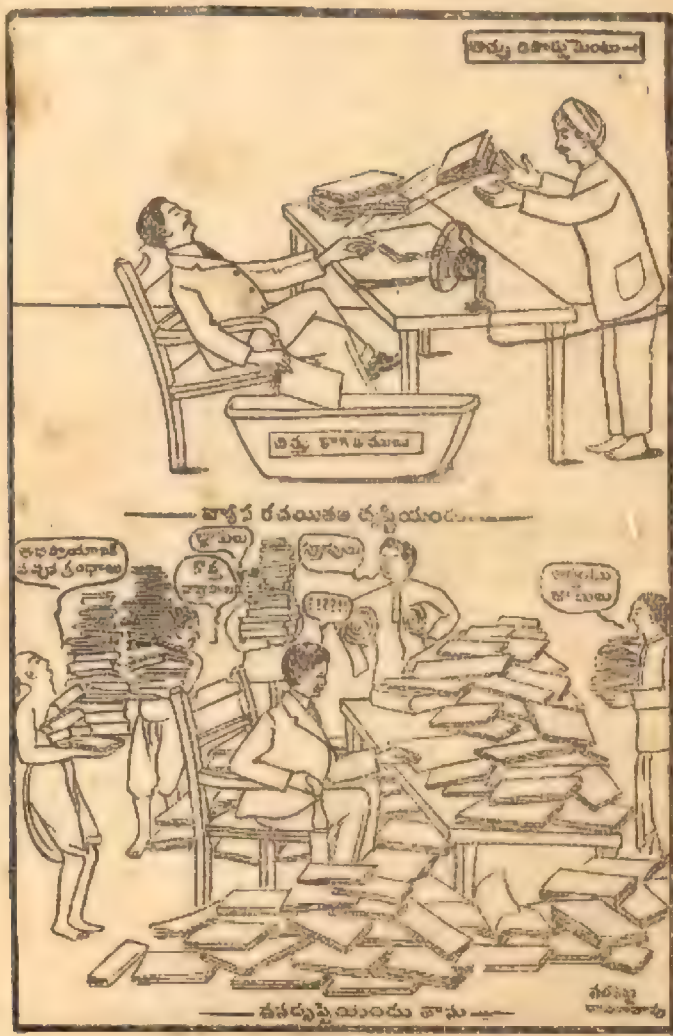
తానిచ, నిజాన నూబరిపాని చక్రేణం దానవస్సం.

౨. నహ్యపాదోద్భవా దేమిం కాకేరిం చోడ మంజతే, బధ్యా చోడమహీపాలో రజత్ నసుధా మిమాం.

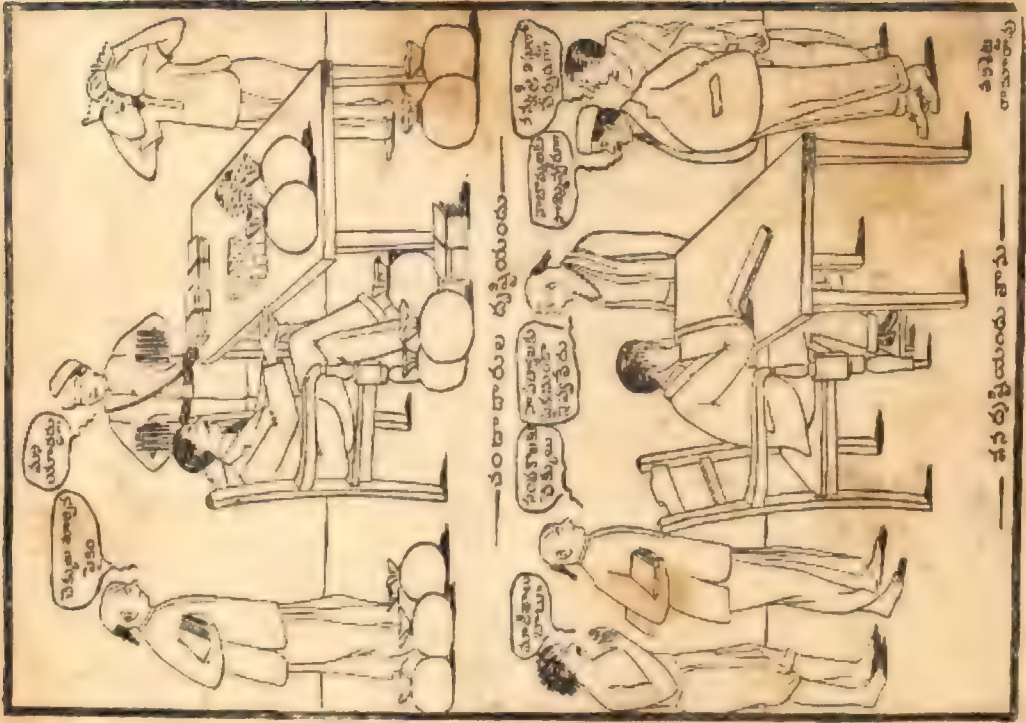
౩. ఇత్థాకుమంజతానా నృపాణా నగతిశుభా, శుభానహ మనుష్యానా మయో

౧. తత్రస్థా బ్రహ్మణానీశ్చ చతుర్విధసముద్భవా, సీత్యాన్లువరాజశ్చ రాష్ట్రానినగరాణిచ.

౨. దత్త్వాశ్రీకర్ణాతచ్ఛాయే ప్రతిష్ఠా మకరోద్భూ [వి*] [త*] లింగప్రతిష్ఠాన్య, స్వనామ్నాన్లు.....

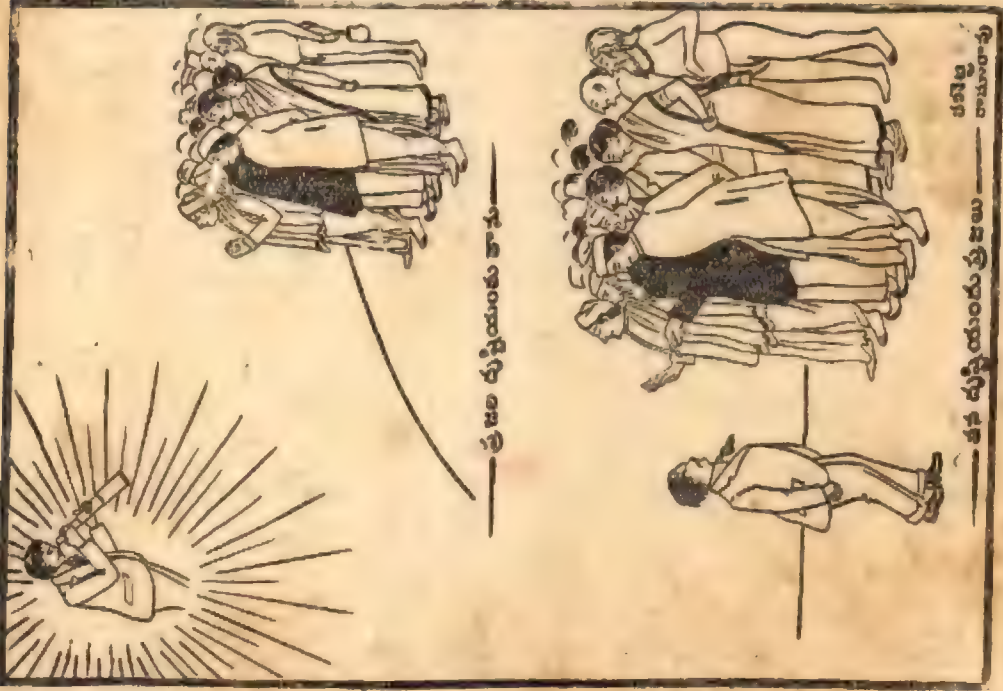

C
గెజెటింగ్
18

చరిత్రకావ్యసంస్థాపకము

చరిత్రకావ్యసంస్థాపకము

చరిత్రకావ్యసంస్థాపకము

చరిత్రకావ్యసంస్థాపకము

ప్రస్తుతిము సింహాళ ద్వీపమును అమలులోనున్న రాజ్యపరిపాలన విధానమును పరిశీలించి, అందును లోపాలోపములు విచారించి, లోపములున్నచో అవిని తొలగిపోవుటకును, అవసరమగుచో నూతనవిధానము నూచించుటకును, పార్లమెంటునందు పరిపరాజ్యముల కార్యకర్త (Secretary of State for Colonies) అను ఆమెరి (Amery) గారితే నొక ప్రత్యేక సంఘ మేర్పరుచుటకు తీర్మానము లేబడెను. ఆగష్టు ౬ వ తేదీ ౧౯౨౨ సంవత్సరమున, నలుగురు పార్లమెంటు సభ్యులు గల యట్టి యుపసంఘము నేర్పరుచుటకు తీర్మాన మాయెను. ఈసంఘమువారు, హిందూదేశమునకు వైయ నుసంఘ మేదీరిని పనిచేయునలసి యున్నదో, అటులే సింహాళ ద్వీప రాజ్యపరిపాలన విషయమై నూతననూతనలు చేయుటకు నియమింపబడిరి. ఈసంఘావ్యక్తి యును ఎం. ఆర్. డొనోగు మారు (Earl of Donoughmore, M. P.). వీరు పార్లమెంటునందు చాలకాలము సభ్యులుగ నుండి, రాజకీయవేత్తలలో నారిలేరిన రాజకీయవేత్త యని పేరుపొందిరి. వీరికి సహాయసభ్యులు సర్ నాథన్, సర్ బల్లర్, డాక్టరు ప్రమృంతుగార్లు.

ఈనలువురు సభ్యులును ౧౯౨౩ వ సం. నవంబరు ౧౩వ తేదీనుండి ౧౯౨౪, జనవరి ౧౩వ తేదీవరకును సింహాళ ద్వీపమున సంచారము సరిపి, వేర్వేరు ప్రదేశములకు పోయి, వివిధసంఘముల నాయకులయొక్కయు, రాజకీయవేత్తలయొక్కయు, కానన సభ్యులయొక్కయు, అధికారులయొక్కయు, ఇతర విద్యాధిభులయొక్కయు సలహాలను, వాత్సల్యములను తీసికొని, ప్రస్తుతి మమలులోనున్న రాజ్యవిధానమును పరిశీలించి, ఒక నూతనరాజ్య విధానమునే నూచించిరి. ఇట్లు పనులులోనున్న రాజ్య విధానము సంతయును సంపూర్ణముగ మార్చివేయుటయే కాక, ప్రస్తుతి మేనేజరులోను అమలులో లేని ప్రత్యేక

నూతన రాజ్యపరిపాలన విధానము నూచించిరి. ప్రస్తుతి మేర్పరుచు అనుసరింపబడక పోయినప్పటికిని ప్రాచీనభారతీయరాజ్యపరిపాలన విధానములో చేరియున్నదగుటచే, భారతీయుల కిది నూతన విధానముగా గనబట్టును.

ఈసంఘమువారితే విచారించబడినవా రెల్లరను వేర్వేరు క్రొత్త మార్పులను, నూతనవిధానములను నూచించియుండిరి. కాని వారనన్నియు త్రోసివేసి యీనూతనవిధానమునే అమలు జరపి, సింహాళ ద్వీపముందు జయప్రథముగా నిర్వహింపబడుచో ఇంగ్లాండునందునూడ ప్రవేశపెట్టుదురట. ఇంగు గల ముఖ్యనూతనలు ముఖ్యముగ వ్రాయుట యవసరము. సింహాళదేశజులకు కార్యనిర్వహణశక్తి లేకుండుటచే, కార్యనిర్వహణకులకు కానన సభా-అధికారసభ్యులు ఎట్టి బాధ్యతయును లేని అనధికారసభ్యులచే తీర్చుముగను, అనవసరముగను ఖండింపబడుచుండిరి. ఇట్టి కార్యనిర్వహణానుభవమును కలిగించుటకై తన ఏర్పాటులు జరిగి, అట్టి అనుభవమును వారు బాగుగ పొందినగాని సింహాళమునకుస్వరాజ్యార్హతలేదని యీసంఘమువారు విస్తర్తముగ తెలియించిరి. కాన నిట్టి అనుభవమును అనధికారకాననసభ్యుల కెల్లరమను గలంకదేయుటకై యీనూతనవిధానము ప్రత్యేకము అను మూలించునట. సంపూర్ణముగ మార్పు చేయబడిన విధానమును నూచించుటకు ముఖ్యకారణ మియ్యదయే. ప్రస్తుతిము గనవర్చునకున్న అధికారములు హెచ్చింపవలయునట. గవర్నరునకు అధికార మెక్కువ చేయుటకు కారణము సింహాళదేశజులు ఆతనికింద కార్యనిర్వహణశక్తి యుం బారిలేర గల్గుటకు సహాయపడుటయేయట. ఎన్ని నూచించినను, పాపము, ఏదోలేరిని సింహాళదేశజులను స్వరాజ్యార్హులుగ చేయవలయు సమప్రయత్నములే యీ యుపసంఘునివేడికయందు గాననగును. అన్నిటి కన్నను ముఖ్యమగు మార్పులను రెండింటిని నూచించిరి.

అందు మొదటిది భగవదేమొక్క శత్రుకములు ప్రాయముగల ప్రతి మగవానికిని, ముప్పదియైదవములు ప్రాయముగల ప్రతి స్త్రీకిని, సింహాశ్రమన నివసించు ఇతర జీవాలందరికినికూడ - అయిదుసంవత్సరము తీర్చిదిద్ద సంపద పౌరస్వత్వపు హక్కు సంపాదించినచో - పూర్వముగ వోటెంకులపైకారము సంపాద్యముగ గలవని మూచించిరి. (Manhood Suffrage). రెండవ బాధిమతేదములు లేక, సర్వసమవరాజశేయవిభాగములను బట్టియును, వివిధప్రాంతవిభాగములనుబట్టియు శాసనసభల సభ్యుల నెన్నుకొనుటయుననిరి. (Abolition of Communal Representation.)

మూర్ఖు లెల్లరును ఏకీభావము వహించి ఆమోదించుట లేదు. వివిధ రాజకీయపక్ష నాయకులకు భేదాభిప్రాయము లసేకము లున్నవి. మనూతనరాజ్యాంగవిధాన ములులతో నుండినచో, చిరకాల స్వరాజ్యప్రాప్తి శూన్యమేమో యని వారు భయమందుచున్నారు. ఏదీ ఎటులున్నను, సర్వసమవరము వోటెంకులపైకారము సంపదము అంగీకరించుచున్నారు. కాని, స్త్రీలనుకూడ పురుషులతో సమానముగాకాక నిచ్చును, వివిధపోయిన భారతీయులకు మాత్రము ఎట్టినిర్బంధములును లేని వోటెంకులపై సేవనలనని కొందఱు భేదాభిప్రాయములు గలిగించుచున్నారు. బాధిమతేదముల విలక్షితేతలనై శాసనసభ యొన్ని కల జరుగుచుండును మహావ్యక్తియులు భేదాభిప్రాయము కలిగియుండి, తమకు న్యాయముకలగ లేదని వాదించుచున్నారు.

నూతనవిధానము-మహాసభ

ఇదివరలో నూచించివరికిని, శాసనసభలో అసభికారసభ్యులకు కార్యనిర్వాహకకర్త లేకపోవుటచే, అసభికారసభ్యులు ఆనవాయితీని తీర్చుకొనిరి. బోనసులను దుటయు, అందువలన పరిపాలన వాల కష్టముగా నుండుటయు నిర్ణయించుచున్నది. కాన శాసనసభావిధానమును మార్చునని యున్నది. ప్రస్తుతము అసభికార అసభికార సభ్యులు కలిసి రోజు మంది మాత్రమే కలరు. కాని నూతనవిధానమున ౬౫ నరు అసభికారసభ్యులు వివిధ

వార్షిక (Territorial) విభాగములనుండి ఎన్నుకొనబడుదురును. కిరుగాక సింహాశ్రమ ముఖ్యకార్యనిర్వాహక (Chief Secretary)- ప్రస్తుతము సీరు కల్యాణయ్య (Colonial Secretary) అని పిలువబడుచున్నారు- న్యాయాధికారి (Attorney General), కోశాధికారి (Treasurer) అను మున్ను అసభికార-సభ్యులు ముండును. కిరు ఉన్యోగశీత్యా (Ex-officio) శాసనసభాసభ్యులయ్యెను. కిరుగాక గవర్నరు పన్నెండు నరు సభ్యులను మింకొకరిని శాసనసభకు నియమించు (Nominate) చేయవచ్చును సభ్యులందఱు నూడినసభ "మహాసభ" (State Council) అని పిలువబడును ఈమహాసభయే "కార్యనిర్వాహకసభ"గాను, "శాసనసభ"గాను మారుచుండుటలేదు. ఇది రాజకార్యముల నిర్వహణమున కంతము "కార్యనిర్వాహకాధివేతనము" (Executive Session) గాను, శాసననిర్ణయమునకు "శాసనాధివేతనము" (Legislative Session)గాను, సంవిధులనుకూడ నిర్వర్తించు చుండును.

మహాసభ-కార్యనిర్వాహకసభాసభ్యుల

మహాసభ యంతయు ప్రస్తుతము కార్యనిర్వాహకసభ యవును. ప్రస్తుతమున మహాసభ నూడినపుడు, సభ్యులయొక్క సంఖ్యయంతయు ఏడుసంఖ్యములుగా విభజింపబడును. ఈవిభాగము రహస్యపువోటింగు (Secret ballot) పద్ధతిని జనును. ప్రతిసభ్యుడు తా నేసంఖ్యమునందు పనిచేయు నిచ్చుకొనినచో, ఆసంఖ్యములలో నుండి దనని కోరింనునకు పూర్వము తన తాభిప్రాయమును మూచించవచ్చును. ఇట్లు సంఖ్యములు ఏర్పడినపిమ్మట ప్రతిసంఖ్యమునకును (Ballot) పద్ధతిని ఆధ్యక్షునిగా నొకరిని గవర్నరుచే నియమింపబడుటకు మూచించెదగు. గవర్నరు సర్వసాధారణముగ ఆమోదన సంగీకరించును: కాని నిరాకరించుటగాని, తరల నాలోచించిపంపుటచే చెప్పబడుగాని యాతని కధికారము గలదు. ప్రతి సంఖ్యాసభ్యుడు సంఖ్యమునకు ఇదనియేడువేలరూపయముల వేతనమును బడయును, సామాన్యముగ మంత్రుల వేతనము, గౌరవముగలచో, అట్టి వానియును, గౌర

నము చేపొంది ముందును. అతడు సమస్తపురుషులనుండి మహా సభాసభ్యులుగా ఎట్టిచేతనమును పొందునున్నాడో, అట్టి చేతనము చేపొందెదరుగాని అవనముగా నేనియును పొందరు. ప్రతిపంపుమును ఒక్కొక్క ప్రత్యేకకాళాకార్యమును నిర్వహించుటయు గాన రాజకీయవ్యవహారములన్నియును ఈవిధమేరిని ఏడు కాలులుగా విభజింపబడినవి:—

౧. ఆంతరంగిక పరిపాలనా సంఘము (Home Affairs); ఇందు పోలీసు, జయిల్లు, గనులు మొదలగుసర్వ విధములను ఆంతరంగికపరిపాలనా కాలులను జేయుచున్నవి.

౨. వ్యవసాయసంఘము (Agriculture);

౩. స్థానిక పరిపాలనా సంఘము (Local Administration);

౪. ఆరోగ్యకాళాసంఘము (Health);

౫. విద్యాకాళాసంఘము (Education);

౬. ఇంజనీరింగుకాళాసంఘము (Public Works);

౭. వార్తా కార్యనిర్వాహక సంఘము (Public Communication)

సింహాశ్రమవాసులు కొందరు, పోలీసుకాళాసంఘసంపరిపాలనమునందే విదేశీ, ముఖ్యకార్యచక్రియాజమాన్యులైన మంత్రులయినను నూడించెదరు; కొని మంత్రులయినను చేయుట ప్రహంగికారము. ప్రతిసంఘమును ఏకేకాగ్రములు నిర్వహించుటయుతో అయ్యవిజాగ్రహార్యతో అర్హులగుచు, ఆయాసభ్యులు, అగ్రములు ఏమి పర్యవశాలపై అజమాయిషీ చేయుచుండినవియును, ఏవిషయమునైనను నిర్ణయించుటయునన్న, ఇట్లునుచుండినవల ఆంగీకారము చేసికే ఆసంఘకార్యములు నిర్వహించుట. ఇట్లు ఆంగీకరింపబడిన తీర్మానములు కాన్యనిర్వాహకసభలో మరల నిర్వహింపబడును. ఈ సభయందుగూడ ఆమోదించబడినచో, గవర్నరు ఆమోదమునకు పంపబడును. కాన ప్రతితీర్మానమును నూడు కాన్యనిర్వాహకములచే ఆమోదించబడినగాని అమలులోనికి రానేరదు. అందు, ఒకటి: ఏకాగ్రులు ఏతీర్మానము సంబంధించియున్నచో

ఆకాళా కార్యనిర్వాహకసంఘము; రెండవ: ఇట్టికార్యనిర్వాహక సంఘములన్నియు కలిపిన కాన్యనిర్వాహకసభ యనబడు మహాసభ; మూడు: గవర్నరు. సర్వసాధారణముగా గవర్నరు ఆమోదము లేనిదే యే తీర్మానము అమలులోనికి రాదు. ఇందు ముఖ్యవిషయములపై తీర్మానములు అమలులోనికి రాకముందే ఆరనిఆమోదము బహుళమును. అంతగా ముఖ్యముగాని తీర్మానములన్నియు గవర్నరు ఆమోదమును అనంతము బహులు నవకాశ ముంచుకొని, అట్టిధీమా యున్నచో కాన్యనిర్వాహకకాళాసభ అమలులో పెట్టబడును. గవర్నరు ప్రతిసంఘకార్యములనోను పరిచియుండె యుండుట యవసరము గాన, ఆయాసంఘకార్యదర్శులు తీర్మానము సంఘమునందు ప్రవేశపెట్టుటకు ముందుగను, అవసరమునుగూడ గవర్నరుకు పంపబడును.

ఈకార్యములు గాక, ప్రతిసంఘమును ఏదేనివిషయములతో నున్నవిసంబంధమున్నచో, అయావిషయముల సంబంధపుబట్టియు అందవారు నియమ చేయుచుండుటయును. ప్రతిసంఘాగ్రమునకును సింహాశ్రమమునకు జరిగిన ఒకయున్నోకి కాన్యకార్యచక్రిగా నుండును.

ప్రస్తుతము శలోవియత్ కార్యచక్రి (Colonial Secretary) యను వాడు ముఖ్యకార్యచక్రి (Chief Secretary) యని పిలువబడుచుండును. ఈయన, న్యాయాధిపతి (Attorney General), శాఖాధిపతి (Treasurer) అను నీమంత్రులు చేత్యరుకాళుల నిర్వహించును, రాజకీయోన్నతోద్యోగులుగా (Officers of State) పరిగణింపబడుదురు. వీరలకు ఎట్టిసంఘములను లేవు.

ముఖ్యకార్యచక్రి:— మంత్రులందఱు విషయమును, ఆంతరంగికములు కానట్టి పరల వ్యాపారములును (External affairs), కాననవర్ధనని నిర్వహించుటయు, పత్తికు పత్తికు కాళావిషయములలో దోడ్పాటుల విషయించుటకుగాని, తీసికేయుటకుగాని, మార్పుటకుగాని సర్వాధికారము వహించుటయును, అట్టి మంత్రులను విషయము

యములన్నియును సరిమానుటయు ఆతని ముఖ్యమగు రాజకీయ వ్యవహారములు.

కోశాధిపతి:—రాజకీయ భవనముమై, అనగా పన్నులు, రెవెన్యూ సుంకములనివ మున్నయును, సాంస్కృతిక పట్టణము, అంచనాలు తయారుచేయుటయందును ఈయనకు ముఖ్యముగ పనిచేయవలసియున్నది. సాంస్కృతిక పట్టణము, అంచనాలను (Estimates) ఏ సంఘముగాని తయారుచేయునప్పుడు ఈయన సలహా యత్యవసరము. భవనముమై యెట్టి వర్జులుగాని కర్తవ్యము ఈయనకు మాఁచించిన రీతిని జరుగునగును. ప్రత్యేక సంఘములు భవము కోరుచు చేయు అంచనాబాజీ ఈయనకు మాఁచించినరీతిని భవము వెచ్చించుట కవకాశముండునీ కాని తమ యిచ్చవచ్చినట్లు ఆయా సలహాధిపతులుగాని, సంఘములుగాని చేయుట కవకాశ ముండును. వాతాయుల ముద్రానివయము లున్నానికు సహాయపక ముండును.

ఆటార్ని జనరలు, లేక న్యాయాధిపతి:—సింహా కర్షివమంతటను న్యాయపరిపాలనమును, కోర్టులను నకు న్యాయనివయము సలహా నిచ్చుచుండుటయును ఈయన ముఖ్యవిధములు.

ఆసిట్టెంట్ ముఖ్యకార్యదర్శి కాఖలయందు చేర్చబడినదిగాని, ఆసిట్టెంట్ కలొనియట్ ఆసిట్టెంట్ (Colonial) అని అందురు. ఈయన రాజకీయ మహాసభకే జనాభావారీగా నుండునలసియుండును. పై చెప్పబడిన మువ్వగు మంత్రులకు ఎట్టి సహాయసంఘములుగాని లేక పోయినప్పటికిని, వీరు మంత్రులసానమునే ఆక్రమించు కొందురు. వీరు కోర్టులనునకును, మహాసభకును రాజకీయ, భవన, న్యాయవిషయములందు సలహాలనిచ్చును ఆలోచనమంత్రులగునే ముఖ్యముగ పనిచేయుదురట.

కాన ప్రస్తుతము మారిన రాజ్యాంగ విధానము లో ఏడుగురుమంత్రులు చేరవలసి సంఘములచే నధ్యక్షులుగా నెన్నుకొనబడినవారను, ముగ్గురు రాజకీయోన్నతోద్యోగులును కలిసి పదిమంది మంత్రు లగుదురు. ఈ మువ్వగు రాజకీయోన్నతోద్యోగులు కోర్టులనువారి చేరనే వియమింపబడుదురు. ఈరీతిగ నేర్పడిన మంత్రులు,

వారివారిసంఘములు కూడియే మహాసభ యవును. ఏ ప్రత్యేక సంఘమందునుగాని పనిచేయ నిచ్చించిన మహాసభాసభ్యులుకూడ నుండునప్పుడు. ఈసంఘముల తోడను, మంత్రులతోడను ఈమహాసభ యులియును కార్యనిర్వాహక సభగా మారి కార్యనిర్వాహక విషయముల నిర్వహించును.

మంత్రులసంఘము (Board of Ministers):—ఇదివరలో నేడునులొనన్న కార్యనిర్వాహకసభయును (Executive Council) దీనివైచి వానిసానే మంత్రుల సంఘము చేర్చవలయును. ఇందు మువ్వగు రాజకీయోన్నతోద్యోగులును, ప్రతిప్రత్యేక సంఘాధ్యక్షులందును సభ్యులుగా నుండురు. ఈపదిమంది మంత్రులు కూడిన కార్యనిర్వాహకసభయును ముఖ్యకార్యదర్శిని యధ్యక్షుడు. ఈయన తమయ్యోగ్యతార్హతానన సభలయందు నాయకుడు (Leader)గా నుండుటకును, ఉపాధ్యక్షుడుగా నుండుటకును హక్కుగలిగియుండును.

ఈసంఘము రాజకీయ వ్యవహారముల కన్నిటికి ముఖ్యంగము; మన్నించుగనే సకలకార్యములను సరిచూచి లోపాలోపములను వెదికి కార్యనూనవలు చేయుచు ఆన్నిటికి సహాయపడుచుండును. ఈసంఘమునకు ఆన్నిటికన్నను ముఖ్యమగు కార్యము సాంస్కృతిక పట్టణము, అంచనాలును తయారుచేసి మహాసభలో పంపిండుట. ఈవిషయముచందూత్తము పదిమంది మంత్రులను కలిసి బాధ్యత వహించురు (Collective Responsibility). ఇది ర వి. య ము ల యందు ఆయా సంఘాధ్యక్షులు గ మహాసభ కంతబాధ్యులొ ఆంజేకాని, కలిసి బాధ్యతవహించురు. మంత్రుల సంఘమునుండి కోర్టులకు ముఖ్యోద్యోగులనుగాక, యిదిర సంఘాధ్యక్షులతో నెలికనైనను మహాసభలో నాయకత్వమును వహించుటకును, మంత్రులసంఘమున కధ్యక్షుల వహించుటకును ఎన్నుకొనవచ్చును. ప్రతిసంఘాధ్యక్షులందు, కోర్టులకు ముఖ్యోద్యోగియును మార్చినెలలోనే కోశాధిపతియైనా ఆయాసంఘములచే తీర్మానింపబడిన అంచనాలను మంత్రులసంఘమునందు ప్రవేశ

పెట్టాలయినను, మంత్రిలసంఘము చేర్చుట సంఘముల చేతిను, మంత్రిలచేతను ప్రవేశపెట్టుబడిన ఆంధ్రనాట పరిశీలించి అవసరమగు సర్దుబాటులను, వివరణలను కోశాధిపతియిష్టమగునాగుగ చేసి, మేజీసంఘమువారు ఎంతెంత పెట్టించుట కవకాశ మన్ననతో నిర్ణయించి, యా విషయముల వన్నిటిని పన్నులు విధించుట మొదలగు వాటితోపాటుగా సాంస్కరికపు బడ్జెట్లలో కలిపి వచనానంతరము ప్రవేశపెట్టుటకై సిద్ధపరచెదరు. ఏసంఘమైనను అంగీకరింపకు అంతనాటను తియ్యరుచేసి మంత్రిల సంఘమునందు ప్రవేశపెట్టకపోయినచో, కోశాధిపతి ఆ విషయమును గవర్నరుకు తెలియజేయును. అప్పుడు వెనక బడియున్న సంఘముయొక్క ఆంధ్రనాటను గవర్నరు ఇతర మంత్రిల సహాయముతో పూర్తి చేయవలయును. వానినే ఆమోదింపబడిన అంచనా (Certified Estimate) అందురు. ఇట్టి విషయమున గవర్నరు ఆమోదింపుటకు పూర్వము ఒకతూరి మహాసభలో ప్రవేశపెట్టుబడి ఆమోదింపబడినవలయును. ఈరీతిని బడ్జెట్టు పూర్తిగ తయారైన యనంతరము మహాసభలో ప్రవేశపెట్టవలయును. అట్లు భవవిషయములోగల లోపాలోపములను, క్రొత్తసలహాలను, నిర్ణయముక్కు పరిమితి ఆపరిమితులను, అందుగల అంతరంగిక నిర్వహణములను గూర్చి ప్రశ్నోత్తరములను ముందుగా ఇట్టి సోషియను లేబరుడనే నర్చ జరుపవచ్చును.

మంత్రిలసంఘముచే నుపపాదించబడిన సాంసకరికపు బడ్జెట్టు అంతనాట మహాసభలో పోషివోయినగాని, విశ్వాసరాశియొక్క తీర్మానము చేబడి జ్వలగాని మగల సామాన్యపు ఎన్నికలు (General elections) జరుగవలసినచే, ఓడిపోకపోయినచో, మహాసభయందు ఆయాబడ్జెటు అంతనాలు పూర్తి గాగాని, కొన్నిభాగములు గాని పునర్విమర్శనమునకై మంత్రిల సంఘమునకు తిప్పివేయ (Refer back) వచ్చును. ఇటులు వెనకకు తిప్పివేయవలసిన సామాన్యపు ఎన్నికలు లేకుండా జరుగుట కవకాశ ముండును. ఇటులు బడ్జెట్టును వెనకకు పునర్విమర్శనమునకై తిప్పివేయటకు మహాసభవారికి ఒక్కపర్యాయమే యధికారము గలదు.

మొదటిసారి మంత్రిలు ఆలోచించి పునర్విమర్శనలో జరిగిన మార్పులను, క్రొత్తతీర్మానములను మహాసభయందుండు ఇట్టి తన సముఖాయినీ యిచ్చి ఆపట్టుకు మహాసభచే చేయబడిన తీర్మానమునకు లోబడినవలయును. మంత్రిలసంఘము నాలుగు సంవత్సరము పనిచేయును. సామాన్యపు ఎన్నిక (General election) జరిగినచే కాని, లేనయెడల వెళ్ళుచున్న ఒక్కొక్క ప్రత్యేకమంత్రి పోషివోయినచే, నూతన మంత్రిలతో విరాజిల్లును, ప్రభుత్వమున ఎన్నికలు జరిగినప్పటినుంచీయు నాలుగు సంవత్సరము లుండును. మహాసభలో ఏసామాన్యసభ్యునకు గాని పన్నును మోపుంచు యును, విధించు యును, కేవలవిషయము మేలేరాక ప్రాముఖ్యత కల్గియుండుట యను వెలలను విషయములలో తీర్మానమును ప్రవేశపెట్టుటకు అధికారము లేదు. ఇట్టి అధికారము వివిధ సంమాన్యములను, మున్నగు రాజకీయములతోగొర్రులును మంత్రిలసంఘముయొక్క యనుమతి వోవున సాంకలుగనున్నారు.

కార్యనిర్వాహక సభాసభ్యులు (State Council in Executive Sessions):— ఈసభాసభ్యులును ఏసంఘముచేతైనను నుపపాదించబడిన తీర్మానమును వర్తించవలయును. ఈసభకు సంబంధించు ఆ తీర్మానమును ఆమోదించుటకును, నిరాకరించుటకును, పునర్విమర్శనమునకై తిప్పివేయుటకును సంపూర్ణాధికారముగలను. ఆయా ప్రత్యేకసంఘ తీర్మానములను మహాసభయందలి ఆసంఘాధ్యక్షుడుగాని, అయాసంఘములలోని ప్రభుత్వసభ్యుడుగాని ప్రవేశపెట్టువలయును. ఏప్రత్యేకకార్యనిర్వాహకసంఘములోను సభ్యుడుగా మంతు కిచ్చగింపని ఒక సభ్యునినొక్కఁడు ఏసంఘముయొక్క కార్యములందైనను ఒకతీర్మానమును ఈకార్యనిర్వాహక సభలో ప్రవేశపెట్టువచ్చును. ఇట్టి సమయమున కార్యనిర్వాహక సభ ఆతీర్మానముపై నర్చ జరుపకయే ఆతీర్మానము ఏసంఘమునకు జేరియున్నచో ఆ సంఘమునందాలోచించి, వర్తించని ఘంకించుటకును, ఆమోదింపుటకును, లేక నిరాకరించి మరల సభకు తిప్పివేయుటకును ఆసంఘమునకు హక్కుగిచ్చి ఆయా సంఘములకు తిప్పి

చేయును. అప్పుడు ఆపంథులులో ఆ తీర్మానము
 పరిష్కరింపబడునపుడు ఏపర్వత తీర్మానమును ప్రతిపా
 దించెనో ఆతడు ఆ ప్రశ్నోక్తిని యమున ఆ ప్రశ్నోక్తి సంఘ
 మునందు వర్చలలో పాల్గొనవచ్చును. ప్రశ్నోక్తి సంఘ
 ములో సభ్యులైన ఖాళీయగునో, కొంతకాలపరిమితి
 గల నోటిఫికేషన్ మహాసభలో ఆవిషయ మంగీకరింప
 బడినవలయును.

కార్యనిర్వాహక సభలో చర్చింపబడి, పూర్తిగా
 గాని, కొన్ని భాగములుగాగాని ఆమోదించబడిన తీర్మానము
 లన్నిటితోపాటు ఏనాటివర్చలలో ఆమోదించబడిన విష
 యములు ఆనాడే కొరతనపు టున్నతోద్యోగ గవర్నరు
 నకు తెలియజేయుచుండు వలయును. ఇట్లు పంపబడిన
 తీర్మానము లన్నియును గవర్నరు ఆమోదించి, తన
 యంగీకారము సభాధ్యక్షునివారా సభ్యులకు తెలియ
 పరిచినగాని వారు ఏవిషయముపై నెట్టిచర్చను దీసికొన
 రాదు. సర్వసాధారణముగా గవర్నరు అన్ని తీర్మాన
 ముల నామోదించునుగాని, ఇంగ్లాండువలెనుగల వలస
 రాజ్యకార్యదర్శియొక్క గాజుల ననుసరించి తుదితీర్మా
 నమునైనను నీలపుచ్చేయుటకును, నిరాకరించుటకును, సం
 పూర్ణాధికార ములేగలదు. కాని తొందరపడి నిరాక
 రించుండు అట్టి సందర్భములకు తీర్మానముల పునర్విమర్శ
 నమునకై కార్యనిర్వాహకసభకు ద్రిప్పివేయవచ్చును.
 ఒకనో గవర్నరు తన ఆమోదమును తెలుపునో, అట్టి
 యామోదమును వలసరాజ్యముల కార్యదర్శికి తెలుంగ
 జేయును; తానే తనవర్గము వాఘ్నోద్యోగముండి; కార్య
 దర్శివిమర్శనమునకు లోనై యుండును.

మహాసభ-కాననసభాసభ్యుల

ద్వి ప్రవేశము:—ఏదిగూడ గాని మహాసభలోని
 ప్రవేశపెట్టుటకు ముందు వర్చకు నీలుగా నుండునట్లును,
 కావలసిన విషయములన్నియు కచ్చితముగా నుండుమియుం
 దునట్లును ద్వి ప్రాయములకై ముఖ్యకార్యదర్శి కాల్
 కుజేరియున్న ప్రశ్నోక్తి ద్వి ప్రాయముకాం ప్రవేశ ఆదర్శము
 ప్రాయమువలయును. ద్వి ప్రశ్నోక్తియుగా తయారు
 చేయుటకై యందువారు పార్లమెంటులో వర్చించి ద్వి ప్ర

తయారుచేయుటయును నిపునాదైవ ద్వి ప్రాయముకాం
 క్ష (Parliamentary Draftsman) అందును. వీరు
 ముఖ్యకార్యదర్శి కాల్కు చేరియుండి, ఆయా సందర్భాల
 యంతరములుబట్టి యొగ్గతము సహాయము చేయవలయు
 ను. వేర్వేరుసంఘములలో ఏవిషయమైనను చర్చింపబడి
 మహాసభలో కాననసభామునకై ప్రవేశపెట్టబలయు
 నన, అట్టి బిల్లును మంత్రివలెనే ఆ విషయములో గల
 ముఖ్య విషయములన్నియు చేరియుండులాగున ముందుగా
 తయారుచేయించి అయ్యది కాననసభలో వర్చకై ప్రవేశ
 పెట్టవలయును.

ఏసంఘాధ్యక్షుడైనను ద్వి ప్రవేశపెట్టుటకు
 ముందు తనసహాయ సంఘాధ్యక్షుల కావిషయమై తెలి
 య పరచవలయును. ఇట్లు తెలియపరిచిన యనంతరము
 ఇతరసంఘాధ్యక్షులు తమద్వి ప్రవేశము ఆమోదము
 గానుండుకొనవలసివచ్చినపుడు ద్వి ప్రవేశము సందర్భము
 సంఘమును చర్చింపబడిన దనుటకై సర్వసాధారణముగా
 అట్టి ఆమోదములకొరకులు రానుండుకొనె యుండును గాన
 ప్రవేశపెట్టవచ్చును. కాని ఒకప్పుడు ఏదొకనిగాదైవ
 పరిమిత యంగీకారము కుదురకపోయినచో, మంత్రి
 సంఘమువారు అట్టి బిల్లును తేల్చిన సంఘమును, దానికి
 ప్రతిపాదముగ వచ్చి సంఘమును, తలచిన చేర్చి ఆయా
 ధేయములు సరింపజేయవచ్చును. మంత్రిసంఘాధ్యక్షుడు
 అట్టియొక్క, ముఖ్యతను కనిపెట్టి దానిని చర్చించుట
 ముచ్చుండుగనో, యనంతరమో నీర్ణయించును. ఈరీతిగ
 ప్రతిబిల్లు ప్రారంభమున తయారుచేయబడి కాననసభలో
 వర్చనీయుమై యుండును. ఇట్టిబిల్లు ఏసంఘమునకు సం
 బంధించినచో కాననసభాధ్యక్షుడుగాని, ప్రధానాధ్యక్షుడు
 గాని, అది ప్రవేశపెట్టవచ్చును. కాననసభయందు చర్చింపబ
 డిన యనంతరము అట్టి కాననసభ్యుల తీర్మానములుబట్టి
 ఆముల జరుపుటయు, జరుపకపోవుటయు కేలును. సా
 మాన్యసభ్యులు తాము స్వయముగానే ద్వి కాననసభ
 యందు ప్రవేశపెట్టబడను. తాము ద్వి ప్రవేశపెట్టుటయు
 నన్న, అయ్యది ఆయాసంఘములలో చర్చింపబడి ఆ సం
 ఘాధ్యక్షునిచే మహాసభలో ప్రవేశపెట్టబడి వలయును.
 కాని ప్రవేశపెట్టవలసిన ప్రధానమున ఏసంఘములోను ద్వి

భుమావచ (రాగిణి)

యాప అనుప విగాగ కిన్దే య జోబు జోతి విర స గహీ శే ।
 తేన రచాయ పశ్చి బ్రహ్మచారి అగ్రాధీశ రహసి ఆన పహీ శే ।
 శరణ భిక్షా హేమచంద్ర పశ్చి మునిశేన వనీ మహా శేన లహీ శే ।

ప్రతీ పెట్టుబడిమీదనే కాననసభలో ప్రతీ పెట్టుబడి కని
కాక ముందేనూడ బాసంపాననియే మాదిరిగాని,
ఆవిధముగా లేబడినట్లు ప్రతిమమున పెట్టి నర్వయు
లేకయే ఆవిషయ మేసంఘమునకు జెందినదో ఆసంఘ
మువారి విమర్శనకై పంపబడి, యథాశీతిగనే మరల
చర్చకు రావచ్చును.

స్థాయిసంఘములు (Standing Committees):
కాననసభ ప్రారంభమైనచే నెట్టి లెండును నెట్టియొ
కొనిచే (Speaker) ఏ, డి, అని రెండుభాగములుగా
విభజింపబడుదురు. ఇవియే స్థాయిసంఘములు. ఈ సంఘ
ములు ఆయాసంఘములచే నేపకన తీర్మానములను కాన
నముచేయు పద్ధతుల వాలోచించును. అప్పుడునూడ
ప్రతిసంఘాద్యక్షియు వారివారిసంఘముల కధ్యక్షులై
యందురు. కాని ఏ, డి, అను రెండుసంఘములను, కార్య
నిర్వాహకసంఘముల నన్నిటికీ చేర్చి రెండుభాగములుగా
నీక్రిందివిధమున చేయవచ్చును: (ఏ)- ఆంధ్రరంగపరిపాల
న, వ్యవసాయశాఖ, స్థానికపరిపాలనశాఖ, విద్యాశాఖ;
(డి)- ఆరోగ్యశాఖ, ఇంజనీరింగుశాఖ, వార్తాశాఖ; ఈ
యీశాఖలు చేరి, ఏ, డి, అను రెండుస్థాయిసంఘము లేర్ప
డును. ఈ విధముగ ప్రతికాననసభయందును ప్రతిమమున
ప్రతిచిల్లుపైని చర్చజరుగును.

రెండవవర్గాయము చిల్లును ప్రతీ పెట్టుట:-
ప్రస్తుత ముఖ్యమంత్రి కాననసభాధ్యక్షునివూర్తి కల
చిల్లుముల పరికిరించినచో, ఏట్లుగాని రెండవవర్గాయము
ఆమోదంపనికి యంతరము కాననసభ మంతయు ఒక
సంఘముగా మారిగాని, లేక కొందరుసభ్యులు ప్రత్యేక
సంఘముగ నెన్నుకొనిగాని వారియామోదమును జొరవల
యును. కాని యీ విషయమున ఈ దిగువమార్పులు
చేయుట యత్నపరము:-

౧. సాంకేతికపుబ్బెట్టు, అంతవాల నర్పించు
ఓకొత్త కాననసభ యంతయును గలిపిన ప్రత్యేక
సంఘము (Select Committee) చేతనైనను;

౨. మంత్రులసంఘముయొక్క యమముతిన వలకు
నైదుగురు సభ్యులు చేరిన ఉపసంఘము చేతనైనను;

౩. లేనిచో ఏ, డి, అను రెండుస్థాయిసంఘములలో
ఏదో యొకస్థాయిసంఘము చేతనైనను-

ఏ చిల్లుయొను రెండవవర్గాయము కాననసభ
యందు చర్చింపబడి యంతరింపబడిన యంతరము
పునర్విమర్శనమునకు లోనుగావలయును. కాననసభ
ఏ, డి, అని రెండుభాగములుగా స్థాయిసంఘముల
లేర్పరచినచో, ఈ రెండు సంఘములలోను అనుభవి
జాలందయు చేరియందుకు గాన వారు ఆచిల్లును
చర్చించి అమోదంపనికివలయును. ఒక్కొక్క
సమయమున ఏదభ్యుక్తిగాని స్థాయిసంఘములలో సభ్యు
డుగా లేకయూండి ట్లును ప్రతిపాదించి యాటడైనచో
ఆరిడు ఆచిల్లువిషయమై చర్చ జరిపివచ్చును. ఆ ప్రత్యేక
సంఘములోగాని, స్థాయిసంఘములోగాని జరుగు చర్చ
లలో పాల్గొనవచ్చును.

సాంకేతికపుబ్బెట్టు రెండవవర్గాయము కాన
నసభలో ప్రతీ పెట్టుట నీరకంపబడుటకు బదులు
పునర్విమర్శనమునకు తీర్చివేయవచ్చును. ఇట్లు ఒక్కవ
ర్గాయము మాత్రమే తీర్చివేయవచ్చును. పునర్విమర్శనా
సంతరము కాననసభాధ్యక్షుల ఆమోదంపబడుటగాని, చిం
కరింపబడుట గాని లేకలదు. ఆయా ప్రత్యేకసంఘ
ముల యంతవాలనూడ విచ్చట చర్చింపబడును. కానన
సభ ప్రత్యేకసభ (Select Committee)లో ఈ విష
యమై చర్చ యంతకాలము జరుగవలయునో, ఆకాల
పరిమితి; మహాసభాపై నిర్ణయించును. యిటును బాలెట్టు
పద్ధతిచే తీసికొనవలయును

చిల్లు పునర్విమర్శనమునకు తీర్చివేయబడి మరల
కొన్ని క్రొత్తసభ్యులతో ప్రతీ పెట్టుబడిసంఘము కానన
సభకు ఆసనంబలను చేర్చింపుటకే పాల్గొనదు. అంతరి
తము సమకాలంలోగాని, సంతకాలము తీసివేకొని ఆమోదిం
పవచ్చును, లేదా నీరకరింపవచ్చును. ఇది గాక, ఏ
సంఘమువూర్తి విషయ ఆకస్మికముగ నేర్పర నూతనసభకును
నెన్నినచో, ఆయ్యది మహాసభవారి మంపరియామో
మును చేపట్టో చర్చివేయవచ్చును. ఒకప్పుడు ఏసంఘము
వందుగాని సభ్యులకు గ మంపరి ప్రత్యేకసభ్యులు ఏసంఘ

మూలమునను, ఒకటిన్నరవేలరూపాయల వసూరును
తలంపునను, తా నిర్వహించుచు ఆ సంఘమునను ఆరేళ్ల
నమైతెవయ్యే ప్రాయముల నెట్లించివచ్చుటలో పాల్గొ
నగలడు.

బిల్లుపై మూడవపర్యాయమువచ్చును:— ఏ బిల్లుగాని
పునర్విమర్శన సంఘముచే నెర్పించబడినచో, మూడవప
ర్యాయము కాననసభలో ప్రవేశపెట్టబడినప్పుడు తన
కాలపరిమితి (కోటి)ను, తొలి ప్రతిపక్షములను ప్రతి
పాదించబడి నర్పణలోనికి వచ్చును. మూడవపర్యాయము
బిల్లు ఆమోదించబడిన యనంతరము, ఆయ్యది గవర్నరుచే
నామోదించబడినగాని కాననము కాదు. గవర్నరునకు
మాత్రము ఆ బిల్లును ఆమోదించుటకును, నిరాకరించుట
కును సంపూర్ణాధికారము గలదు. కాని ఆరెని పైయధి
కారి ఆజ్ఞానుసారముగ ఆ బిల్లు మహాసభలోని మూడుభా
గములలో రెండుభాగములవారిచే నామోదించబడినచ
యనని కాని, లేక ఆయ్యది ఆరుమాసములవరకు నెట్లు
యగానుండ ఆపుటల చేయవలయునని కాని నియమించు
టకు సంపూర్ణాధికారము గలదు. ప్రతిపక్షమును ఎక్కువ
యొక్క ఆమోదమునకును, నిరాకరణకును లోబడియుం
డును. ఏదియయినను గవర్నరు ప్రకటనలో నియమిత
కాలములో తెలియబర్చునచో, అందుల కితడు తనవసూ
ధాన మొసంగవలయును. ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రకటనలో గు
ర్నరుచే నామోదించబడిన బిల్లులను తొలిపెట్టువచ్చును.

అటులలోనున్న బిల్లులను ఆవసరమునను
మార్పులకు గవర్నరుచే ప్రత్యేకసంఘ మొకటి చేర్చుట
పడును. మహాసభలో నెర్పించుటకు ముందు ఆయ్యది
వీరిచేనెర్పించబడి ఆవంతము సభలో మూడింట రెండు
భాగములవారిచే నామోదించబడునచో, ఆరుమాసముల
చేయవలయును.

మహాసభ సామాన్యపద్ధతి
(General Procedure)

ప్రతిమహాసభయు గవర్నరు ప్రారంభోపన్యాస
మునో నారంభమగును. నూతనసభ ప్రారంభమున ఆర్య

కు నెమ్మ కొనుచునటు సంపూర్ణముల యొక్కయు ఉప
సంపూర్ణములయొక్కయు నెమ్మ కలుకూడ జరుగును.
ఈసంపూర్ణములను, ఉపసంపూర్ణములను అవసరమ
నుపట్టు మహాసభ ఉపసంపూర్ణములుగా పనిచేయవలయుగా
నుండవలెను. మంత్రుల ఇంతవేరైనచో ఆర్యములకు
గూడ సంతే చేతము. కాని సంపూర్ణమునకును ఉప
సంపూర్ణమునకు సంబంధమునకు పంచేనువేలగావ్యము
లియబడును.

మహాసభాసభ్యులకు సభాభివక్షములకును, సభా
నర్తు నిర్వహించుచునటు సామ్యముగానుండును. ఈరెని
దనుమహాసభాసభ్యులు (Officers of the Council)
పలువురు నుమాట్లాడును పనిచేయుచుండురు. ఈయు
గోనులను సభాసభ్యులకు తన యిష్టానుసారముగ నియ
మించవచ్చును. అవిశ్వాసతీర్మానములకును, ప్రశ్నకాల
యనకును, సభాకాలనిర్ణయమునకును, రెక్కిన అవసరసభ
లవిషయములకును, ఆ సభ్యులకు వికి పార్లమెంటునందు
కానున్నసభాసభ్యులకి (Speaker of the House of
Commons) సంత యధికారము గలచో అంత యధికార
ముండును.

ఈవిధాన మంతయు నూతనరాజ్యపరిపాలనాని
ధానమునకు పునాదియై యున్నది. ఇందుల కొన్ని
విషయములు అత్యవసరముగ వివరించవలయును.

కొన్ని వివరములు

మంత్రులు, కార్యనిర్వాహకసభ్యులు (Ministers
and Executive Committees):— ప్రతిసంక్రమియు
తనసంఘములో నెక్కువెండి సభ్యులచే నెమ్మ కొనబడి
వలయును. ఆరుమాసములలో నెర్పించబడు విషయము
లన్నియును నెక్కువచుండి యంగీకారమును బడకునల
యును. ఒక్కొక్కరికి ఏసంఘములోనైనను సంపూర్ణ
కునకును, సభ్యులకును స్థితిరేకాభిప్రాయము లున్న చో,
సామాన్యముగా ఆవిషయము నాతడు కార్యనిర్వాహక
సభలో ప్రవేశపెట్టి, యిట్టి స్థితిరేకాభిప్రాయము లున్న
వనియును తన యభిప్రాయమును, తన సంపూర్ణాభిప్రాయ
మును, అందు విషయమును ఇదియనియును వివరించి సభ

లో ప్రతేకపెట్టవచ్చును. అతనికి తరుచుగ నిట్లు ఓట మియే తలపించుచో, తన పదవికి రాజీనామా నీయవలయును. అంతట మరల నెన్నికలు జరుగును.

పునర్విమర్శనమునకు త్రిప్పికేయుట (Reler Back):- కార్యనిర్వాహకసభవారికి ఏట్లుండెను, ఏసంఘములో ఆట్లు ప్రభుత్వమున ప్రతిపాదించబడినదో, ఆసంఘమునకు పునర్విమర్శనమునకై త్రిప్పికేయుటకు సంపూర్ణాధికారముగలదు. పునర్విమర్శించుటవలన ఆయా తీర్మానములపట్ల అసభ్యులెల్లరును ఏకీభావము నహించుట కవకాశ ముండును. ఇట్టి పునర్విమర్శనమువలన తొందరగా కాసననిర్వాహముచేయుట కవకాశ ముండుక, అందరిలోపముల నుండి తీర్మానమును స్పష్టికృతముగ పునర్విమర్శనములో స్పష్టకృతముల కల్పించి, దీనిలో నవయనంతరమే కాసనముగ చేయబడును.

కాని కాసనసభ కిట్టివాక్కు లేదు. కాసనసభ సాంత్వికకపు బద్ధులును, అంగవాలను ఒక్కపర్యాయముమాత్రమే పునర్విమర్శనకు ప్రోత్సహించును. పునర్విమర్శనానంతరము ఎట్టితీర్మానములు కాసనసభవారంగీకరించుకో అట్టితీర్మానములే కాసనము లగును గనర్పడును. కార్యనిర్వాహకసభాధిపత్యముల నేమి, కాసనసభాధిపత్యముల నేమి, అన్నింటినీ పునర్విమర్శనకు త్రిప్పికేయుటకు సంపూర్ణాధికారము గలదు.

మంత్రులు-మహాసభ:- మంత్రుల లంచమును కలిపి మహాసభకు బాధ్యులు గారు (Collective responsibility). ఇందులకు కారణము అచ్చట పాట్టిలు లేకపోవుటయే. మంత్రులను మంత్రులను మహాసభయొక్కవిశ్వాసమునకు పాక్షకులు గానినో, మంత్రులసంఘమంతయును రాజీనామా నీయవలయును. కాని యిప్పుడున్ననో, ఏమంత్రుల మహాసభవిశ్వాసమునకు పాక్షకులకాదో, ఆమంత్రులను తనపనిని విరమించుకొనును. నూతనమంత్రులతోనే మహాసభవిరమించుకొనును. కాన ఏమంత్రుల యొనర్చిన కార్యముల కమంత్రులే బాధ్యులు (Individual responsibility). కాని సాంత్వికకపు బద్ధులు, అంగవాలవిషయ మాత్రము మంత్రులగ మంతయుకలిసి బాధ్యు

లహించవలయును (Collective responsibility). వీలన, ఈవిషయము అతిముఖ్యమైనదియు అవసరమైనదియునగుటచేతను, అదిగాక ఏవిషయమును ఒక్కనికి చెందినదిగాక పోవుటచేతను, మంత్రులెల్లరును ఈవిషయమైయంగీకరించినగాని ఎట్టిచర్యను తీసుకొనుటకు వీలందును గాన ఇట్టి బాధ్యతయు అవసరము. ఒక్కొక్కతరి ఈవిషయముపై మంత్రు లోకపోయినచో, వెనుకనూచించిన నీతిని సంపూర్ణముగ నెన్నికలన్నియు జరుగవలసియుండును. ఇతరవిషయములలో నూతనమంత్రులు వచ్చుచుండుటచే మంత్రులగము వీరిపోకుండి బడ్డెటువినా ఓకీ పోయినంతవరకుగాని, మరల ప్రోత్సహించుకలు జరుగుటకు వారికాలము ముగించువరకుగాని అటులే నిలిచియుండును.

మంత్రులసంఘము-ముఖ్యకార్యదర్శి, ఇతర రాజకీయోద్యోగులు-మంత్రులసంఘమునకు గవర్నరుగారివారితో ఈదీర్షపమును ఉన్నతోద్యోగియును, గవర్నరు లేని సమయమున ఆతాన ములంకరింప నర్హుడును అను ముఖ్యకార్యదర్శి అధ్యక్షుడుగా నుండును. ఈతడు ప్రధానమంత్రు కానేరడు; మొదటిమంత్రుయగును (Not the Prime Minister but the First Minister). కనుక మంత్రులగమునకు సలహా చెప్పుటకే వాక్కున్నదిగాని కార్యనిర్వహణవిషయములలో ఎట్టి యధికారమునులేదు. రాజకీయోద్యోగులు ముప్పురకుమగూచిమంత్రులగయందు వోడింపనవలయునను తమకోటు నిచ్చుటకు అధికారములేదు. వీరు మంత్రులకు, మంత్రులసంఘమునకును ఆలోచనాపరులుగమాత్రమే పనిచేయును, ఇతర మంత్రులకార్యముల కాటంకము గలిగించుచుండునట్లు తమతమ కార్యముల నిర్వహించుచుండువలయును. ఈదీర్షపములలోని రాజకీయోద్యోగులు ఇదివరలో రాజకార్యనిర్వహణానుభవములేనివారు గాన అట్టి యనుభవమును వారికి కలిగించుటయే వీరిముఖ్యోద్దేశముగా నుండువలయును. ముఖ్యకార్యదర్శి మంత్రుల సంపూర్ణక్షమే కాని మహాసభలో వాడుకుడు (Leader) కానేరడు. కాన మంత్రులసంఘములో నొకనిని మహాసభలో వాయకర్తవ్యము నహించుటకై యన్నుకొనవలయును. ఈము

ఖ్యతే మంత్రులసంఘము. ఈ మంత్రులు కుమారానందము, మహానగలో నీతికు మంత్రులసంఘము తరపునము ప్రత్యేక మంత్రులవర్తనమునూపి ఆర్థిక విషయములలోను జనాభాసంగం నిర్మించు. ముఖ్యకార్యదర్శి, ఆలోచనామంత్రియై, యిది కార్యకార్యముల నిర్వహించుకొనుచు, ఇతర శాఖలలో తప్పక, అవసరముగ సంబంధము కలుగజేసుకొని అయాశాఖలవారి కాయావిధుల నిరూపించుచు, అన్ని విషయములలోను పరిచితుడై యుండునలయును. గవర్నరుకు ఇతరులలో హెచ్చితమైనదియైనవాడు (Adviser) గా ఉండెను గాని యిప్పుడు మంత్రులసంఘము తంపని నిర్వహించును గవర్నరునకు తెలియబడిన మెల్ల సమాచారములను జూచుకొనితె ముఖ్యకార్యదర్శి, ద్వారా కాకుండా, గవర్నరుకు సగల ప్రత్యేక కార్యదర్శి, (Private Secretary) ద్వారా పోవుచుండునలయును. గవర్నరు మంత్రులకుగాని, మంత్రులసంఘమునకుగాని తెలియబడిన విషయములు ముఖ్యకార్యదర్శి, ద్వారా వాగవల తెలియజేయుచుండును. దానికి జనాభా ఆదేశమునకొక, ఏమంత్రిగాని మంత్రులుగాని ముఖ్యకార్యదర్శి, ద్వారానే తయారుచుండును. మంత్రులందరును ఏ దేవివిషయములు కాలనిల కాన్పించికి (Secretary of State for Colonies) తెలుపబడుచుండెనో ఆయావిషయములలో ఆధ్యక్షులముగ పరిచితుడై యుండునలయును.

లోకాధికారి:—ఇ లోకలో లోకాధికారికి తెలియజేయబడి, రి కలపబడిన వానిని మూలది యధికారము కలిపింకజే, ఆయాసంబంధములపై నిర్ణయము జరుగుచుండెడిది. ప్రస్తుతము కలగినపు యివిషయములలో గవర్నరునకును నీతికు సలహానిచ్చుచు, ఏమగవర్నరునకును గూర్చి సంఘములలో నిర్ణయము జరుగునపుడు నాటికై తన ఆలోచన తేల్పుచు, అన్ని విధముల సహాయపడును. మంత్రులలో లేనిది ఆయాసంబంధములనాగు యివిషయములలో తీర్మానింకారు. మంత్రులు మంత్రుల సంఘములో కాంక్షింకరై బడ్డెట్లు, ఆయాసంబంధముల అంశములు నిర్వహించుచున్నప్పుడు సలహా నిచ్చువారలలో ముఖ్యులగునంకి, ఆయాసాధికారముల వివరించుచు

మ్రులకు సలహానిచ్చును. యివిషయమై యాశయంగీకారము లేనిది దేవియును జరుగరాదు.

వ్యాపారాధికారి:—మత దీర్ఘపమునకు వ్యాపారాధికారి. వ్యాపారాధికారులన్నియు, నీతిని పాటగకరిమి యుండును. ఇతడు తన శాఖను నిర్వహించుకొనుచు, కొరతనుపట్టు, మంత్రులకు వ్యాపారవిషయములను, కానన నిర్వహించుచుండును తనసలహా నిచ్చుచు, ఇతర విధిగవర్నరుచే పంపబడు అన్ని విషయములనూ తానుకూడ తన యభిప్రాయమును తెలుపుచుండునలయును. ఇతరులలో నీతికు కాననపద్ధతులను, దృష్టుల రీతిని ముగ్ధులనుండెనాడు. ప్రస్తుత మావిషయము “చిట్టప్రాయస కాంక్ష” (Parliamentary Draftsmen) చే నుండునది యాదికి ఈదీర్ఘవ్యాపారసంగత్యవిషయమున సంపూర్ణాధికార మియబడినది.

రాజద్రోహినిధి లేక గవర్నరు

గవర్నరుకు ఈదీర్ఘపు మాతనపరిపాలనాపద్ధతిలో సంపూర్ణాధికారిము నీయబడినది. అతని కధికారులు పోషించుకొనుచుండును, సామాన్య రాజప్రతినిధి కుండు గౌరవాధికారమునన్నియితర రాజ్య భారవంతయు దేశములమీద బడిజేయుచుండును ప్రస్తుతవిధులలో ఈవిధానమున కనుసారముగా నుండునది. ఈవిషయమున గవర్నరునకు అతీతియను అధికారము లిచ్చినది తీర్మానించునగుననేయున్నది. ఈదేశముల కార్యనిర్వహణమునాగి, తనవారు గాకపోవుచేత వారలు సంపూర్ణస్వరాజ్యమునగాని, అధికారేళిపరిపాలనగాని పడి యులేదు గాని ఈమాతన విధానము ఆక్షేపింకని గద్దించుటకు గవర్నరునకు కొన్ని సంపూర్ణాధికారము లిచ్చినగాని యీ సంపూర్ణదీర్ఘపములు స్వపరిపాలనార్థముల కానిరదు; కాననే యిందుల కనుసరగీతిని గవర్నరు నకు కొన్ని యధికారములు కల్పించిరి. అవి యాననూ క్షప్తముగ వన్నియును నూచింపబడెను.

కానననిర్వహణములలో హక్కు:—లోకాధికారి న సంపూర్ణమున ఆదీర్ఘరాజప్రతినిధికి కాలించునలయును నుప

రిపాలన కనుగుణముల నిర్మించుటకే యధికారముండి నది. అట్టిశాసననిర్మాణమునకు వక్రవర్తి యాజ్ఞానునారముగ గవర్నరు వేర్తించును. తుట్టుతుడకు గవర్నరు అనుజ్ఞ బడయుచే నీశాసనము అమలుజరుగదు.

నూతనవిధానములో హడ ఆయధికారములన్నియు ముందుగా కొన్ని హెచ్చింపబడెను. ౧౮౭౬ సంవత్సరములో వక్రవర్తియనుమతి నీమలుచిన యాక్రిందియధికారములను గవర్నరు ఉపయోగించుచున్నాడు. ఈక్రిందనునా హరింపబడిన విషయములపై బిల్లు వచ్చుచో, గవర్నరు తన యిచ్చానుకూలముగ తనయునుమతి నీయకుండ హడ సుండుచున్నాడు.

వివాహవిచ్ఛేదములు; గవర్నరున కీయతోపు దానములు; బ్యాంకునోట్లు, నాణెములు మొదలగు విషయములు; దొరతనపు పకుబలమునకు, నాకాబలమునకు, విమానములకు సంబంధించిన విషయములు; వక్రవర్తిపరిపాలనకు ధింకకర మైనట్టియు, అగౌరవమైనట్టియు, ఇదివరలో నిరాకరింపబడినట్టియు విషయములు; ఇందులోనే పాతి మతి నైమత్యముల పెంపొందించు బిల్లులు; వివిధ పట్టణ ఆశీర్వాదమునైన బిల్లులు-పీసీసీయని గవర్నరు తన యనుమతి నీయదు.

ఇవిగాక గవర్నరు శాసనసభచే నిర్మించబడిన చట్టముగాని తా నామోదించుటకు, నిరాకరించుటకును మగల సవరణలతో త్రిప్పివేయుటకును, తన యనుమతి కొంతకాలము నిలుపుచేయుటకును, లేక అబిల్లు శాసన సభ్యుల సంఖ్యలో మూడింట రెండుభాగములవారిచే నామోదించబడుటయు నని తెల్పుటకును, ఏబిల్లుగాని శాసనము గాకుండ ఆరుమాసములు నిలుపుచేయుటకును సంపూర్ణాధికారము గలిగియుండును. ఇంకను ఒకానొక బిల్లు ప్రతిపక్షమునొకరు తొలగించుచు యెంచుచో, శాసనసభ్యులచే అబిల్లులు ఆనవనరమని నిరాకరింపబడినను, అనధికారసభ్యుల లేక లేక, అధికారసభ్యుల యనుమతి తప్పదు మాత్రమే ఆది చట్టములు శాసనముగా చేసి అమలుజరుపవచ్చును. ఈఅధికారము లన్నియు ఆనవరమునో ముపయోగించును గాని సర్వపాధానముగ

నుపయోగించుచు యీ ప్రత్యేక సంఘటనచేతక సుఖించుచున్నది. ఇంతకును, మహాసభయందలియ కాగ్యనిర్వాహకసభగా సూరి గవర్నరున కిన్ని సర్వాధికారము లిచ్చినది సింహాశ్రద్ధిపనాముల బాగు గోరి వారిని స్వరాజ్యాస్తులగు కీసీ, వారలచేతిలో స్వరాజ్యఫలమును నడిచి పెట్టుటకీయట.

గవర్నరు తా నీయధికారములను లేక సంతతాగ్ర్యమీననే యుపయోగించును. అతడు తనయధికారముల నుపయోగించుచున్నాడు కాగ్యనిర్వాహకసభతో సంప్రదించుటలే నదికాని, ఒకచో సంప్రదించినచో వారు నచ్చివేరినది చేయుటయు నవికొని యెచ్చును నిగ్గుంధము చేసెను. కాగ్యనిర్వాహకసభ ముగిసి మగల పిన్నికలు జరిపవచ్చుడు అతడు అధికారసభ్యులతో మాత్రమే సంప్రదించుచున్నాడు. ఏది ఏటుల ఏరితో అంగీచించినను, అతని యిచ్చునచ్చిన రీతిల మెలంగవచ్చును. కాగ్యనిర్వాహక సంఘములకు అగ్ర్యులను సర్వరచుచున్నాడు (Nomination). కాని యిచ్చుట పరిపాలనావిధానమున కానిది బాధ్యుడు కాకకదు. ఈఉపసంఘాభ్యుల గవర్నరున కిచ్చిన యధికారములలోగల సభ్యులు, ఉపాధ్యక్షము, సింహాశ్రద్ధిపనాములగుల ప్రేమ లూడిన వివాదముననే తేరి యననను: "He will thus remain in the position of a supreme arbiter, impartial and independent":— అతడు నిష్పక్షపాతియైయు, స్వతంత్రుడునగు ప్రేమమధ్యవర్తిగ నుండును.

ఈవిధముగ నూతనపరిపాలనావిధానము ప్రత్యేక సంఘముచే పార్లమెంటులో నుపపాదించ బడుటకై ముందుచేయబడినది. పీఠము నిర్మాణచేసిన విధానము సింహాశ్రద్ధిపనాముల కంకణం. అంగీకారము? అది యుగితి పరిష్కమల కెంతవరకు అనుగుణముగా నున్నది? ఇట్టివిధానము ననుల స్వరాజ్యాస్తుల కేమునా? అను వివిధవిషయములు చిప్పిసిగి ములు. సింహాశ్రద్ధిపనాములుమాత్రము ఈవిధానము సంగ్రహ నిచ్చుగించుట లేదు. ముఖ్యునామములు, వివిధప్రశాసనములను నేరేయభిప్రాయములు గల్గియున్నారు. శాసనసభలో ఈ ప్రత్యేక సంఘ

నివేదిక పరిష్కరించబడింది. ఈ నివేదిక యంతే తీర్మానం
వలకు లోపించినందుకు దెప్పవలయును. అట్టి విమర్శనలన్ని
యును ప్రత్యేకముగ చర్చనీయములు. కాని సింహాశ్రద్ధ
పనానుల స్వరాజ్యార్థముగ జేయ నుద్దేశించబడిన యాచ
ధానము ఆచరింపబడెనో లేదో వేరుగ జెప్ప నవసరం.

గమే కాని, సింహాశ్రమయొక్క భావింపబడి యంతయును
ఈవిధాన ములులో పెట్టబడినప్పటినుండియు వచ్చు
గవర్నరు, కోశాధికారుల హస్తగతమై యుండుననుబ
నిశ్చయము

గోరువంక

శ్రీ శేషాద్రిరమణివులు

గోరువంకలు రెండుక గూటికొన - వ్రాలి యస్ఫుటముగఁ బాటఁ బాడుచుండె
గూటిలోను నుండిన కూనపులుఁగు - ఎఱకుఁ బలుమాలు వాయెత్తి యటచుచుండ.
అది మనోహరిసాంధ్యరాగాభిరామ - దంతురశ్రీపదాలు సాయంతనంబు
గర్భమోహంబునను ధేనుగణము లురికి - సాటుచుండెను బ్రతవాత్సల్యగిరిమ.
ఐతగములు గూర్చి జేరఁగాఁ బయనమయ్యె - కారుకొనఁ జొచ్చె మొలకచీకట్లు
చివురుబాకులలోఁ జేరి జీర్ణమయ్యె - నజలమోహన సాంధ్యరాగాతపంబు. [గుంపు
కఱకు వెండుకలకు నిలికానఁ జాట్టి - చినిగినపటంబు నొగి నడుమున బిగించి
అండజంబులపాలిటి కపరయముఁడు - తిరిగె నొకబోయె ప్రతిభరు పరిసరమున.
వేటకానిని గనుఁగొన్న వెలుపుకలన - గోరువంకలు డాగెను గూటిలోన
విటచిశాఖలు కెగఁబ్రాణి వేటకాఁడు - గోరువంకల లాగెను గూటినుండి.
ఓరి, దయమాలినవెంగి, యుండుముందు - మేల పులుఁగులఁ బట్టెద నెనిండ వీపు
వణకుచునున్న వీగోరువంక లేల - విడిచిపెట్టవు? నిద్దురూత్మండవె నీవు?
విడుపు మాపులుల నటంచు వేయిగతుల - నజచుచుండిన యంతలో నాదురాత్మఁ
డెఱమిమై గోరువంకల తలులు నులిమి - పంచెలోఁ బెట్టుకొని యెందో పారిపోయె.
తల్లికై పట్టెట్లుచుఁ దల్లిను సాచి - కూనగోరువంక గూటిలో గునియుచుండె
గనులు తఱవని యీపులుకందువునకు - నెంతిగతి పట్టనని లోన వేడ్చినాఁడు.
గుడ్డువలె నున్న గోరువంక కూన నెటులొ - సాకకుండిన నేల నాజన్మ మింక
పంజరంబున నిడి దీనిఁ బదిలవలెతుఁ - బ్రదికెనా, నాశ్రమంబు సాఫల్యమగును.

అనుచుఁ జెట్టున కెగ్రబ్రాఁకి యడలుచున్న - బాలశారిక నట్టులో నట్టుకొంటి
ముక్కురకిరాత దుష్కృత్యమునకు నాదు - భావ మెన్నెన్నో విషములఁ బలవఱియె.

ఫలరసంబున నన్నంబు పాలమీఁది - మీఁగడయుఁ గూర్చి మెత్తఁగా మెదిపి మెదిపి
అటచినపుఁజ్జెల్లె జెట్టి నీ రాన నొనఁగి - పెంచితిని గోరువంకను బిడ్డనట్లు.

ఏదెనిమిది దినంబుల కీఁక లెల్ల - నలమె నమ్మేనఁ గ్రొంగ్రొత్త చెలువుతోడఁ
బులుఁగుబిడ్డకడుంగడుఁ బాలుచుచుండె - యెదినంబున కొకవింత తేజతోడ.

*

*

*

*

గొడుగుజెత్తంబును దెచ్చి క్రొత్తదాగు - ఫలకమున నాటి చేసితి పంజరంబు
పులుఁగు చెలువకుఁ బిల్లులవలనఁ దొనఁగు - గలుగమికిఁ గంట వత్తిడి కాచుచుంటి.

జనులు చెంగట లేకున్న సమయమందుఁ - గూయుచుండును వామెత్తి గోరువంక
అమ్మయో, చెల్లియో, నేనో యన్ని యెడల - నిలిచియుండుము గోరువంక నినువు చెంత.

జంపులై నూనెఁ బూసిన చాయఁ దవరి - యింపుగా సాగె నునువైన యీఁకలెల్ల
సహజ సౌందర్య యశావనసంపదలకు - మేరయై మించె నాముద్దుగోరువంక.

అన్వతంత్రంబుచే నడుగంటియున్న - మానవునిపోల్కి పులుఁగును మనుచు లేల
నిర్వహించితిఁ గర్తవ్య నియతి నంచు - విడిచితిని బుల్గు నొక మహావిటపిమీఁద.

పాల్వపాలక సంబంధ బాంధవంబు - కాలిబందంబు లగుటచేఁ గడచిపోక
పులుఁగు నను వెంబడించి నా మూపుమీఁద - వ్రాలెఁ జిలుతెక్కగాడ్చు వీవనలు వీవ.

ఎంతకును భావ కీపులుఁ గింట నుడుఁ - దగులుకొనియె బుణానుబంధమునఁజేసి
పరిచయన్నేహ బంధంబు పఠగమునకు - సంకెలుఁ గూర్చి ననుకొంటి స్వాంతమందు.

రాత్రి నాల్గములే పంజరమున నుండు - గోరువంకను; బగలెల్లఁ గూడఁ దిరుగు
ఎచటి కేగిన నచ్చటి కేగుచెంచు - నిలువ దెటనేని నను వీడి నిమున మేని.

*

*

*

*

కాళిదాసశకుంతలాంకంబులందు - నాల్గవది గాంచుచుంటి నానంద మెనఁగఁ
బులుఁగు నామేనివై వ్రాలి పుస్తకంపు - బుటల నవరించుచుండెను ముక్కుతోడ.

అలశకుంతల నట్టింటి కనుపునపుడు - కణ్వామునిరా జొనర్చు నాక్రందసంబు
కాళిదాసుండు నుడివె శ్లోకంబునందు - దానిఁ గనినంత హృదయంబు లెట్టిదిలై.

జంటపులుగు లభించిన సమయమందు - గోరునంకయు దప్పక దారి బట్టు
కన్నునివితాన విక్షేప గాఢశోక - భరము మిగులును నా కు జేపట్టనా మాట.

అనుచు దలపోయి మండిన యననరమున - పులుగు కలకు నజచి నామొగము జూచె
నేను జూచితి నప్పులు నెమ్మొగంబు - శాంతముగ నేగె నొకకొన్ని ఊణము లపుడు.
కను మూసితి నంతలో గుండుల్లి - దూముననుండి మాపైకి దూకె నపుడు
పులుగు గిరిగి వాపోయె బుడమి నిజ - రక్షణార్థంబు, చనియె మాడ్చాల మెటకొ.

సంతాపము

పొట్టను బెట్టికొంటివంటె పుట్టిడి నొమ్మ వితాన నున్న నా
పట్టను, నంత నొచ్చునొకొ మెదిన వాని మనం బటంచు న
పుట్టిన నంతవైతి; ఊణంబుగ దేహము చన్యమాంససం
ఘట్టిన కేట పాల్పాటువల గా గమకించితి నోనిజామా?

చిలునాకెక్కులనిగ్గు చెలువొందు గోరునంక గొనవైన నడక గోరునంక
ముద్దుగా నే జెంచి దిద్దినగోరునంక కోమల్ ప్రాయంపు గోరునంక
నునువైనయూకలు దనరాదు గోరునంక కూడి వెంట జరించు గోరునంక
అడుగు బెట్టగ వెంట నడయాడుగోరునంక గునగున కొదనయు గోరునంక
కూర్మికా దన జెల్లు నా గోరునంక - శారితామణి యనందగు గోరునంక
నాక శీరమందు బ్రాణంబు లుండ - బట్టవడె మూర మాడ్చాల వదనమందు.

మది దరికొల్పు నీకుభకు మాంసము గావలెనేని శాసక
శివీమి భజింపగా నలెనె? చిక్కచె నాడుశరీరమందు నీ
కొనవిన యంతమాంస మయయో నను నమ్మకపుల్లుకూనకు
బ్రదికెడి యోగ మున్నయెడ బట్టగనేనువట బిడలమా!

(?) రథకారబంధు రాధీన మయ్యె నా - హృదయమెల్లె; బులు గద్యశ్యమయ్యె
కోలుపోయినాడ గోరునంక పేరిటి - నయనరంజకం బనర్థమయి.

మైసూరు కళాపరిశ్రమలు (ART INDUSTRIES, MYSORE)

వి. సుబ్రహ్మణ్యముగారు

మొక్కొక్కప్పుడు మైసూరురాజ్యమునకు చేరుకొన్న లకు చెల్లిన కళలును, చేతిపనులను శేరశేఖరున మారుచున్న కాలగిరి ప్రజల ఆభిరుచులను బట్టి కడదినకతాల్లముచిన తిరుగువస్తువులనును కొలుపోవు నవభయము పొడమావినది.

దక్షిణాసియాదేశమున చుంచి కళాకాళమున పోషారు చేతిపనులకు చేరునకల్గిన కేంద్రములలో మైసూరు రాజ్యమునకు ప్రధానస్థానము లభించియుండెను. పోలీసు సాగరముల గండుపువ్వును నిల్వయును, మైసూరు సంతిపువ్వులు, తొడిపువ్వులు, పన్ను పట్టాపు లక్క-హుల్లెలు, నాగమంగలము, మాగాళుల ఇత్తడిసామానులు, మేల్పాడు ప్రాంతముల నేముల పనులు-పెళ్ళు- ఇతరపరిశ్రమల వాటయములను-ఈపరిశ్రమలన్నియు మైసూరురాజ్యమునకు ముందిఖ్యాతిని కల్గినవి. ఈనాటికిని వారియొక్కత్యము నని కొలుపోయిన నవజాలము.

అయిన నీప్రాచీన కళాపరిశ్రమలు మారుచున్న యిప్పటివ్యాపార పరిస్థితులకు సరిపోవుకొనినది నని సాంద జాలవన్నది. చుట్టియు నెట్టివాగ్ధులకును, ఉపయోగములకు నిగిపనకులకు కైతము అనుబంధించినవి కావు. "రేయ-కైతములను పోడినే అమ్ముకుపోవులను అను మాటనునట్లు వారియందలి కళాధానమును, వాని నమానాలను ఆభివృద్ధి కెచ్చుటకు ప్రశ్నక ప్రాశ్నానా మాదేశ్యకము."

ఈపరిశ్రమ లుండెందునకేమో యను ధీని గలగుచున్న కాలముననే మైసూరు ప్రభుత్వమువారు పనిత్రాని ఈకాలపు వ్యాపారపరిస్థితులకు సరిపోవునట్లు గునున్న పులయిన నిట్టిసంబంధము తియ్యారుచేసి సంస్థానమునందలి కళలను, చేతిపనులను పెంపొందించుటకు గాను ౧౯౦౩ వ సంవత్సరమున పోకసాంకేతికవిద్యాసంస్థ

(Technical Institute) ను స్థాపించిరి. తొలుత్తుల నది మైసూరుపుమున చేతిపనులను నేర్పు నొకవిన్నపాన కాలగ ముల కెల్లినది. అందు నాలుగైదురకముల పనులనుమాత్రము నేర్పుచుండెరి. అరీరిగా ఆది యిరుదేండ్లు నడిచినది. తిరువాన శ్రీయుతులు మాత్రునందం విశ్వేశ్వరయ్యగారి ఆధిపత్యమున నేర్పకైన ఒకసంఘమిచ్చిన సలహాల ననుసరించి ౧౯౦౩ వ సంవత్సరమున "కేంద్ర సాంకేతిక విద్యాలము" (Central Technical School) అనుచేరున కొన్ని మార్పులకు మార్పులను గాంచి పెంపొందినది. అందు చాలిసంవరకు దేశీయములైన కళలు, చేతిపనులు నేర్పుట కేర్పాటు చేయబడినది. ఈవిద్యాలము కే. కే. శ్రీ శ్రీ చామరాజేంద్ర ఒడియగు బహదూరు మైసూరుమహారాజు వారిచేత, వారి సంస్థానప్రజలకు పారిశ్రామికవిద్యలను నేర్పుటయందు వారికిగల అధికాభిమానమునకు మానకముగ, వారిజాప కాగము నెలకొన్నది. కావున దానికి 'చామరాజేంద్ర సాంకేతికవిద్యాలము' (Chamarajendra Technical Institute) అనుచేరు పెట్టుబడినది. ఈవిద్యాలముయొక్క గుండభవనమునకు శ్రీ బాగ్గి సార్వభౌములు ౧౯౦౬ వ సంవత్సరమున ఇంకొకొక విచ్చినప్పుడు పునాదిపెచ్చిరి.

ప్రతిష్ఠాపకులు నేర్పొనిన యావిద్యాలయము యొక్క మహదేశీయములు:

"యొక్కలను కాని తియ్యత్ర కనునగు పరిశ్రమలయందు చాటియుండునట్లు కియ్యరుచేసి వారు చేపట్టివస్తుతులగు వానిని మిగుల నవధులనుగ తీయట; దేశీయపరిశ్రమలను పోషించి అభివృద్ధి కెచ్చుట; సంస్థానమున వాడుకయం చున్నట్టియు, లేక, అభివృద్ధికై రాదగినట్టియు కళాసంబంధములను వృత్తులకు, పరిశ్రమలకు ప్రోత్సహము నొచ్చు రంగుల పూయుట, రాళ్లపై

బొమ్మలు చెక్కట, చిత్రలేఖనము ఇతరములను చేరిప నులు మొదలయినవానిని నేర్పుకొనుట కవకాశములను గలిగించుట. ఈతీరున కళలయందును, చేతిపనులయం దును శిక్షానొసరుటతోపాటు, వ్యాయ్యము, స్వాగ్ధరసా రము, సగౌరవము వగు శీవితమును గడపుకొనుటకు ను ల సిన నిశ్చలప్రవర్తనము అలవడుటకును, మనశ్శీర్షరముల వికాసమునకును, చక్కనిసాంఘిక పరివరమునకును చాలిన అవకాశములు నొసంగబడును."

ఇట్టి గట్టి యాదాంశములు ప్రోత్సహించ పడుదులు, సుపన్నములు వెనుకొందలు కర్మకారులు, కొన్ని చేతిపనులయందే కానినను, తత్సాగ్రహిషులకు మహ త్తరములైన యాశలను మిగులునట్లు విద్యాలయమును క్రమముగ నభివృద్ధిపాద్యమున చెట్టిరి.

నే డావిద్యాలయమున సమగ్రమున నుపాధ్యాయుల క్రింద ౧౫౦ మంది విద్యార్థులు నెలంగము, కంఠరము, ఇద్దరిపని, యంత్రములు చేయుట, నేమపని, బొహ ముల పని, కట్టిన చిత్రములు చెక్కట, ప్రతిరూప ములు చేయుట, చిత్రలేఖనము, రంగులు వ్రాయుట మొదలగు పనులను నేర్పుకొనుచున్నారు. ఇందుమించుగ వీరందఱును విద్యార్థివేతనమును బడయుచున్నారు.

వారు నేర్చుకొనుచున్న ప్రశ్నేకవిద్యను, తరగ తినిబట్టి విద్యార్థివేతనము ఒకరూపాయమొదలు పం డ్రెండు రూపాయలవఱకును గలదు.

ఆవిద్యాలయందు రెయారుచేయు గృహోప కరణములు, అందమైన ఇతివనస్తువులు పనితనమునను, సాగముదనమునను చాల శ్రేష్ఠములగు నుండుటచే శ్రేష్ఠ కుల పౌరయుముల నాకర్షించుచు వారిసాగర్జను గాం చుచుండును. వానిని బోలిననస్తువులను రెయారుచేయించి యచ్చుని పలువురు తరుచు కొరుచుండుట చేత వానిని చేయించి యిచ్చుటకును, ఆవిద్యాలయమునందలి విద్యార్థులకు వస్తువులకు వెలకట్టుటయందును, వ్యాపారము చేయుటయందును, మనయు నితరసర్వకృషిసహాయముల యందును ఆకుభివృద్ధిసముచు కలిగించుటకును ఆయా స్పెత్తిభాగములకు కర్మగారములు జరిచేయబడనవి.

విద్యాలయమునందు వేతన విద్యార్థులలో మున్నొక వంతుమందికి ఈకర్మాగారములు చేరిక నొసగుచున్నవి. వారు చిల్లరపనులు చేసి సదాసది నెలకు ముప్పది మొదలు ఏబది రూపాయలవఱకు సంపాదించుకొనుచున్నారు.

ఈవిద్యాలయము చిరకాలము శ్రీ హెచ్. జి. ఆల్డర్ట్టా అనునొక అంశము చిత్రకారుని యాధిపత్య మున నుండెను. తరువాత వారనిసావమును కరావోలు మును, కరాభిమనియు, తనక్రిందనున్న అన్ని పరిశ్రమల మూలసూత్రములను బాగుగ నెఱిగినవాడను నగు శ్రీ యస్. రామస్వామి యనువాదన యలంకరించెను.

పైవిద్యాలయ మిట్లు ఆభివృద్ధికి వచ్చినతరువాత కొన్నియేండ్లకు మైసూరు ప్రభుత్వమువారు క్రొత్తనమా నాలను నిర్వహించి, క్రొత్తపద్ధతులను ప్రవేశపెట్టి నిస్తువు లను రెయారుచేయుటకై ఉపాధికారిలను నేర్పుకొని తమూలమున చేయిములను పరిశ్రమలకు ప్రశ్నేకప్రా త్సహమును, ఆభివృద్ధిని గలిగించుట కొకప్రశ్నేకసంస్థ యావశ్యకమని నుర్తించిరి. ఈయంద్వేళము ననుసరించి వారు ౧౯౧౯ వ సంవత్సరమున 'ప్రభుత్వ కళాకర్మా గారము' (Government Art Workshop) అను శ్చేర నొకకర్మాగారమును నెలగుబొరులందు స్థాపించిరి. అదియు ౧౯౨౨ వ సంవత్సరమున కొంతమార్పును కూర్చును పొంది ఆప్పనిమండ్ 'Arts and Crafts In stitute' అనుపేరును పొందినది.

ఈకర్మాగారమున నిపుడు అరువదిమంది పని వాండు పనిచేయుచున్నారు. ముప్పదిమంది ఉపేజ వాళు విద్యార్థివేతనమును బడయుచు వివిధములగు చేతి పనులను నేర్చుకొనుచున్నారు.

వర్తకపరిశ్రమ ప్రధానాధికారి (Director of Industries and Commerce) ౧౯౨౬-౨౭ సం వత్సరపు నివేదికయందు 'ఈకర్మాగారము సమగ్రము అధికారి లేకుండుటచేత రెవెన్యూ క్షేత్రములను చక్కగా నెరవేర్చుకొనినట్లు చెప్పి విలంబము'నిని వ్రాసిరి. కాని పదవపే యాలోపము తీరినట్లున్నది. ఇపుడా కర్మాగారమున శ్రీ యస్. జి. పంజాబి అనువారు అధి

కారిగా నియమింపబడిరి. ఆయన కేదరగాంచిని శిల్పిని
కళాపరిచారు. ప్రపంచమున ఎల్లవిధముల వాగరికత
యందు మించినదేశములయందు సంచారముచేసి మంచి
అనుభవమును గెన్నవారు. మఱియు జర్మనీలో కళల
యందు ప్రత్యేకశిక్షను పొందినవారు.

ప్రస్తుత మీ కర్మాగారముయొక్క దృష్టి యం
తయు తాపడము (Inlay work), దంతపు చెక్కడ
ము, గండపుమానిపై చెక్కడము ఈపనులయందు కేంద్రీ
కృతి మైయున్నది. దీనికి చేతిగా ఈ క్రమశిక్షి చెందిన
వస్తువులను రాయూరుచేయుట కింకాకళాఖిలు సామిం
టకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి..

ఈకర్మాగారముల యందు పని నేర్చుకొన్న పని
వాండ్లు ముందిసమర్థులు. వారు చేసినవస్తువులు మంచి
పనితనమున చేరుగన్నవి.

ఈ కర్మాగారములయందు రాయూరుయిన వస్తువులు,
ఇచ్చుల పని నేర్చుకొన్న పనివాండ్లు సాంతముగ వారు
చేసిన వస్తువులను పెక్కిభాగితయు సంస్థానాధిపతు
లయ, రాజప్రతినిధులయ, గవర్నరులయ భవనముల
నలంకరించుచున్నవి. ఇటీవల 'బెంగ్లలో' జరిగిన మహా
ప్రదర్శనమున కైత మిది పెక్కురకపుష్టి వాకర్షించినది.

సంస్థానములో ప్రైవేటుపనివాండ్లు రాయూరు
చేయునవస్తువులు తోడనే ముందివెలసె అమ్మకమోవుటకు
సౌకర్యములను గలిగించు నుద్దేశమున కర్మాగారముల
కనుబంధముగా 'ఇంగ్లీషు' 'Arts and Crafts
Depct' అనుకేర కొట్టనుపెట్టిరి. మారదర్శియు, రాజ
నీతివేత్తయునగు శ్రీ విశ్వేశ్వరయ్యగారు ప్రారంభిం
చిన 'Mysore Economic Conference' వారు నియ
మించిన 'Industries and Commerce Commit-
tee' వారు ఈకొట్టకు ౧౯౧౭వ సంవత్సరమున
తెరచిరి. అది పనివాండ్లకు చాలాప్రాత్యహమును గలి
గించినది. ఇక్కడ ప్రైవేటుపనివాండ్లు చేసినవస్తువుల
న్నియు అమ్మకమున కుంపటమును. వానిని అమ్మగా
నిచ్చిన సామ్యమునకి కొట్టబాడుగ, సిబ్బందికిగల్గు వెగయ
రాలకొఱుప కొంగ్రసామ్యము కమిషనుక్రింద మినిపోయిం

చుకొని వారికిస్తును. ఈవిధపులే కాక పై సమాఖ్యము
జైన కర్మాగారములయందు రాయూరుయిన వస్తువులు
కూడ నిక్కడ విక్రయింపబడును.

మైసూరునందలి చామరాకేంద్ర సాంకేతికవిద్యా
లయభవనముయొక్క మేధావిదను అచ్చట రాయూరుయిన
వస్తువు లందముగా అమ్మకమున కనుర్పవసి యుండును.
ఇక్కడ ప్రైవేటుపనివాండ్లు రాయూరుచేయు వస్తువు
లును బెంగ్లూరులోని కొట్టలో విక్రయింపు విధి
ననుసరించియే విక్రయింపబడును.

9

మైసూరుసంస్థానమున సాగుచున్న కొన్ని చేతిప
నులమూర్తి యొక్కడ ఇందుక విశేషించి వివరింప
దగును.

గండపుకట్టపై చెక్కడపు పని

మైసూరురాజ్యపు ఆడవులలో గండపుకట్టు తరు
చుగా నుండెడిది. కావున అచ్చునవనివారు ఆకట్టపై చిత్రి
ములను చేక్కి అందములయిన వస్తువులను, సామానులను
పెక్కు శతాబ్దములనుండి రాయూరు చేయుచుండిరి.
ఈగండపుకట్టతో ఇప్పుడు కరండాకములు, పేట్టెలు,
చెక్కడపు సాగుగుట్టలు, చేతికట్టులు, చట్రములు
మొదలయినవి చాలసుందరముగా రాయూరుచేయుచును
న్నవి. మైసూరు ఈవస్తువులకు చాలప్రఖ్యాతి చెందిన
దగుటచే నిది బెంబనే అమ్మకమోవుచుండును

దంతపుపని, తాపడపుపని

మైసూరు ఇండియాలో ఈపనికి ముఖ్యస్థాన
ముగా నుండియుండును. పూర్వము పనివాండ్లు నూగు
మానుకట్టపై దంతములతో పూవులతోని చిత్రిములను
తాపడము చేయుచుండెడివారు. ఆరుమూలులు, ఎనిమిది
మూలులు గల చిన్న మేజాలు, నీటికే ప్రాశ్నాస్కములు
(ప్రాచ్యచేతమునకు చెందినవియు.) బీడునాలు, కరండా
ములు, తిలువులు మొదలయినవస్తువులు చేయుచుండుండి
నవి. ఈనాటివారు దంతముతోపాటు ముత్యపునిచ్చును,
నల్ల చేమముకూడ గండపుకట్టపైనే కాక ఇవరబాగులకట్ట

లపెనను చిత్రములు తాము కనుగొనవచ్చును. అట్లు తానెవరిచిత్రములు చూడవలెను, మహాలక్ష్మి, దేవతాచిత్రములు వీరియందును. వేదములు పరిపూర్ణములుగల త్రేళ్లు (Trays), గోపాలగుట్టలు, విష్ణువిష్ణు మేళాలు, వ్రాసినవిలు ముద్రలయిన వస్తువులు తయారగుచున్నవి.

ఇట్టివి

ఇట్టివి దీపపువెట్టులు, దేవతాగిహములు, పారాశక్తిగ్రంథాలు, పాదాలు, ప్రభావములు యిటు చేయుచున్నాడు. ఇంకను వస్తువులలో నిమగ్నమగు నీలగుట్టలు త్రేళ్లుచిత్రముల నమూనాలను కనుగొనుచున్నాడు. విద్యార్థులకు నేర్పుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి.

మేమువని

మేమురు అవస్థలలోని పేములు మందిరి. చాల గట్టికనుగొను. పురుషులు లోంగవు. వానితో పెట్టెలు, చేతితెల్లములు మొదలయిన వస్తువులను తయారుచేయుదురు. వామరాజ్యం పాంశీకవిద్యాలయమున కనుగొనబడిన పేముసామానులు మిక్కిలి శ్రేష్ఠములయినవి. కావున ప్రపంచమందంతట భాగ్యవని గన్నవి.

మహిమిని చేరినవలు

బంగళాదేశీ ప్రత్యక్షములు, ఇంకను ఇంకములగు కుమారాగ్రములగు సామానులు తయారుచేయుటకు విద్యార్థులు నేర్పుకొనుచున్నారు.

రంగులచిత్రములను తయారుచేయుట కొకకాపు యున్నను అంగు మంచి రూపచిత్రములు (Portraits), ప్రకృతిచిత్రములు (Landscapes) తయారు చేయించుట వాటిసంతృప్తి తీసుకొనలేదు.

మేమురులోన్న విద్యార్థులకు, తిరుగుబాటులోని కర్మాగారమునకు ఆనుబంధముగా కళలకు, శిల్పకళలకు సంబంధించిన చిత్రముల ప్రదర్శనకాలాలు ఉండటం యొక్కముగ నుండును. ఇవి విద్యార్థులకు ఇంక దేశములలో నెవరయిన వస్తువులకు విశేషమహిమములు, చేతిచేయబడిన మొదలయిన విషయములను తెలుసుకొనుట కనుకలముగ నుండును. మహిమను నవి వేలువేలు రకమువారికి తమకు వలసినవాటి నేర్కొనుట

కును, అవి దొరకవస్తువులను తెలిసికొనుటకు మూలకలుగకూడ నుపయోగించును. ఇంతేకాక, యాచిక్షుప్తవరదేశకాలాలు విద్యార్థులవికాలవృద్ధిని పెంపొందించుచు, కర్మకారవిద్యను ముగించుచు మగ నోనర్చుకొనుచుండు తయైన సందేహము లేదు.

3

ఇట్టి మేమురుమహారాజుగా రీసంస్థలయిన స్వయము మంచితభూమివాదరములను చూపుచున్నారు. వారి ముగిసినతో. తిరుగుబాటు కార్యవిధానము నందు ముగిసినతోనాము కలిగించు మంచితభూమి.

నెర్రకళాశ్రమ కాభాధికారులు వైసంస్థలను ఒక సలహాసంఘముయొక్క విచారకమిద నుండి. ఇంతేకాక, ఈతెండుసంస్థలలో జరుగుచున్నవని విచారింపబడుగాను తిరుగు కార్యవిధానక సంఘములు ఒకటి మేమురునను, ఒకటి తిరుగుబాటునను గలవు.

ఆయాచేరివలను చేయుపరివాండు ఈనాటి అభిరుచులను, పరిశీలులకు సరిపడునట్లు పనులను నేర్పుకొని, తిమ్మలయిన తిలితమును గౌరవముగ గమనము కొనుటకు నీలగుట్టలు చేయుటయే ఈకర్మాగారములను స్థాపించి వాటినివలయుండు మేమురుప్రభుత్వము వారికి గల ప్రాసాదేశ్యము. ఈకర్మాగారము వలన ప్రభుత్వమువారికి ఆదాయ మింతయును లేదు.

కాని కర్మకారులు చక్కగా పనులు నేర్చుకొని తాము సంతముగావచేసికొని పిరిసంపదలలో నీవితమును గడపుకొన కలుగునట్లు ఈకర్మాగారమువలన ప్రాప్తమయ్య గలుగునేని, ప్రభుత్వమువారు తమప్రయత్నములు ఫలవంతము లయినట్లు భావించుదురు.

మేమురుప్రభుత్వమువారు స్థాపించిన యీమహాసంస్థలు, కర్మకారులకు పరిశ్రమలపై అప్పలియ్యుట, సామ్య బహువా యిచ్చుట మొదలయిన సహాయములు రాజ్యమునందలి చేపవనివాండు నిరుద్యోగిని కొంతయైనను తగ్గించుటకు తోడ్పడుచున్నవి.

ఇట్లు మేమురుప్రభుత్వమువారు దేశీయములగు కళలను, పరిశ్రమలను తొనుగ నెక్కువగా పెట్టి, వెనుక మేమురు రాజ్యమున పండిన నేర్పుపరిష్కలను మరలసమూహ్యమగుగాక యిది యాశించును.

పెళ్ళివాడే నీవా? నెబ్బను రావోయి, కాల్లు-గడుగుకొనుమోయి, దాహమ్ము కావలయునె?

తెలియవచ్చినదా పరీక్షల ఫలితము? - ఇంటిలో ఊమమేకద యెల్లువారు?

ప్రసవించినదియె మీ వదిన? చెల్లిలిపెట్టి కుదిరినదా? గొల్లకోటవారి

అబ్బాయిమాట యే మైనది? వరహీన మగుసుమా బొత్తిగా; ఆరునెలలె

కాదె మీ చెల్లెలికంటె పెద్ద యతండు? గ్రుడ్లు క్రుమ్మెదరు లోకులు; సహించ

లేము చెప్పలు; పడలేము నింద; జయంతివారిపిల్లాడు గప్పాలరాజు

తగడుకోడలుకల్లకు; తప్ప లేదు మానినను పెట్టి యీయేడు; మాటవరుస

కంటినని చెప్ప మిట్లు మీయమ్మతోడ; కోరిగించి యేని వాక్రువ్వ బోకు.

అడుపిల్లలు గల్పవాళ్ల మనుట మరిచి - వెనుక మీయమ్మ పిప్పిచేసినది మమ్ము;

నాడు పెక్కార్థాలులు చేసినమగపెల్లి - వారిబండార మిప్పుడు డైటపడును.

ఎప్పుడో కట్నము లెరుగని - యప్పుడు వివాహములు చేసెరట నలుగురికి;

ఇప్పుడు సాగదు పాపము! - వివరీతమ్మగు నికెంత వినవినమనినా.

కనుగొనెదమేకదా, యెంతకాల మింక, - మావదినగారి భారీని, మాట లేటి

కయ్య? ముంజేతికడిమాని కడ్డ మేల? - అరయ నీకంటి కీర్వె లగునె దవ్వ.

* * * * *

ఇదిగో వత్తువు నెలవుల - పదిదినములు నుండువు; పదిపాళ్లిచ్చటనే

చదివెదవు ముందులరగతి; - ముద మొదవును బిడ్డ కనుచు ముచ్చటపడితి.

“బావ వచ్చును నే నోసమాలు నేర్పు - కొందు” నని యూటలూరింది కుర్రపిల్ల; -

“ఇందు రెణ్ణెల్లపాటు నీ వుండు” వనుచు - మనసుపడినార లెంతో సీమామగారు.

ఎందుకదియింక మామాట కేమిలెమ్ము;-ఎదియె యనుకొని పొంగితి మెదియె యయ్యె;

ఏమి చెప్పదు నాతల్లి యిగితిమ్మ? - మర్మ మెరుగదు పెరినంబరమెకాని.

కంప కట్టించి గంగాబాండములు నిల్వ చేయించె నొకటైన తీయనీక,

ఆకులు మాసి చయ్యన ముగ్గ దొడిగించె బాడ్డుమల్లియకు నీర్వోసిపోసి,

గమగమ వలచు గండముచెక్క తెప్పించె నింట నున్నది కాక యింకనొకటి,

పెరటిలో పచ్చికొబ్బరియాకులెడకల పందిరి వేయించె పట్టుపట్టి,

మురిసిపోయె పరీక్షలు ముగియగానె - వత్తువని, యెంతో యుబలాటపడియె బిడ్డ,

ఏమి చేరితివోయి? యెం దేగితోయి? - లలవనేలేదొ నాచిట్టి తల్లియూను?

మెయిలుకోలే యత్నికమించునంతకు జూచి అది దాటిపోయెనో యనుచు మరలు,
 పాసాజగుచు లిగుల్ వేసి పోయిన జూచి దానిపై రా వంచు తలచి మరలు,
 నీమరురాక పీక్షించి సాధమునుండి వెచ్చనియ్యచు దిగివచ్చి వ్రాలు,
 కొమరు కేటాడి గుమ్మములోన నిలిచిన పొంగిపోవుచు చూచి క్రుంగికూలు,
 అనుదినమ్ము ననుక్షణమ్మును; నెరుంగ-దన్నమును నిద్రయును; కంప యయ్యె చిక్కి;
 తాకలేదోటు నాకూన తడమువేడి - పల్లగుండెకు ప్రళయ్యాగ్ని నాల్కు యగుచు!

శంఛెలు కోక లమ్ముకొను వర్తకు డొక్కఁడు రాగ, నేదొ గా
 లించెడి రీతి నెవ్వగును లేమి కనుంగొని హానిచెంతలక,
 కొంచెపు గొంతుతో మదిని గొంతుచునే “పడిరోజు లుండి ప
 ట్టించుల చావుతె”మ్మనియె నక్కట జాలము చేసి తేటికి?

జనకుడు లేనియ డైవియె జాబులు వచ్చిన నేను “చూడుమీ”
 యనుటకు ముందె వ్వి, కని, యందు భవల్లిఖితమ్ము గాంచి, వి
 చ్చిన కనువమ్ములక హిమము చింద, నడల్ వడకంగ, రూపు చెం
 దినవగపో యనక చనియె నిల్వైన నీ రయిపోయి యక్కటా!

జాబు చూచెడునందాక సంబరమ్ము - లేఖ చూచినపిమ్మట లేబరమ్ము;
 ఉభయవేగమ్ములకుగూడ నోపలేక - నలిగిపోయినది కదోయి నానిసుంగు.

తన కియ్యది తెలియనిదా? - కనిపించి తనంతవారి గావించెను నీ
 జనని కొమార్తల; నీ పరు - గనియడ తానైన చెప్పగా గూడనిదా?

పదుగు రాడుబిడ్డలు గల భాగ్యవతికి - తీగబోడుల ముచ్చటల్ తెలియకున్నె?
 ఒక్క నాబిడ్డభాగ్య మిట్లుండెగాక - కల్లునే లాభ మింక నొకళ్ల ననిన?

ఏవిధి ధరించె నొక్కొ లేమావిగున్న - గుబురులం దున్న కోయిల కూజితములు?
 ఎటులు గడపెనో నాబిడ్డ యేరి కెరుక - చల్లినైన నసంతసిజాముఖములు?

గ్రుచ్చుకొనుచున్న దొకమూల కూగుచుండి - అంత మెరుగని యాణిముత్యాలకోప;
 ఎదయె తాలిచె నొకనైత, మింక రెండు - దినములకు తీరు కలనంపు దీక్ష కలదు.

చిత్రకళ

శ్రీ అశితి కుమారహర్షాచార్యులు

వి. ఆర్. చిత్ర గారు

భారతీయ చిత్రకళ యొక్క ఎవీన పునరుద్ధరణను సంఘ పేర్కొనవలసిన చిత్రకారుల సంఖ్య మల్లముగ నులనును. భారతీయ సంప్రదాయములను మన్నించి, భారతీయ చిత్రకళ యొక్క ఘన మను నేనకు బూహ్మించిన

శ్రీ అశితి కుమార హర్షాచార్యులు

వారందరిలో వయస్సునకు చిన్నవారను శ్రీయుక్తి అశితి కుమార హర్షాచార్యులుగా రిప్పుడు లక్ష్యంవలె ప్రభుత్వము వారి చిత్రకళాకాలకు ప్రధానోపాధ్యాయులుగనున్నారు.

మనువాదు వర్ష ముల పిన్నప్రాయముననే తదిదంశ్రుల నైన విద్వత్స్య పెట్టి తమ విద్యను విడిచి, ఆనకేమును బుట్టించు కాట్లరు ఆనందప్రవాళాభయ ఆచార్యుని యందే తేరుల విక కళాభేదవి చిత్రాస్థులందరి సహాకోత్సాహమును తెలుపుచున్నది. కళాస్పృహ కేవలము సంఘ వివియోగపరుచుచున్న యుగ సంఖ్యాకలలో ఏ కొకరు. భారతీయ పవిత్ర కళానిర్మాణముల నన్నిటిని పేరు వర్ణించి ఆజంశ, వాస్తవికతను లంఘి కుష్ట చిత్రములను బానుగ బరిపీఠించిరి. హెరీంగామపతి ఆజంశాచిత్రసంపుటమును గానుట కీడు తోడ్పడెను. ముఖ్యముగ కీర్తి ప్రాస్థలముననే వాస్తవికత చిత్రములు పునరుద్ధరింపబడి లంఘనవందలి ఇండియా పానయిటివారు పీటినిరూర్చి పద్మినిముగ గ్రంథమును ప్రచురించుట కలిగెను. తోడ్పాటుగమునందు మన దేశము పొందిన యపూర్వ వాగవికాసము బాటు సహజ చిహ్నములను గౌరవించునటులు ఇంగ్లీషులకు నన్నితెప్పలుకు పేరు నామనక తోడ్పడి.

ఇప్పుడు ప్రావీణీముల కకలను వేర్పించుటయందు పేరుగాంచిన కాంతిని కేరవపు కళాకాఖగమున్న కళాభివమును విశేషము న్యయప్రయాసములకు బోనయ్య శ్రీయుక్తి హర్షాచార్యులుగా రేగ్వరచిరి ౧౯౨౩ వ సం. న పేరు కాంతిని కేరవమును విడిచి విరోహాయంబరి కళాసంస్థలను పరిపీఠించుటకు బోయిరి. విరోహాయంబున్నకాలది కాలమునందు పేరు కొందరు చిత్రకారులను సందర్శించి, ఇంగ్లాండు, ఫ్రాన్సు, ఇటలీ లందుగల ముఖ్య చిత్రప్రద గ్రంథకాలలను జూచిరి. పేరు స్వదేశీయమును మగిలినదంటనే జయపురమునందలి చిత్రకళాకాల కథపతిగ ఆనందప్రవాళునికడ నియమించు బడిరి.

మీ ప్రధానోపాధ్యాయులుగ నుండి కొలదికాలమునకే కళాకాలము చాలవరకు ఆభివృద్ధి పరచిరి. అంతకుపూర్వముండిన ప్రధానోపాధ్యాయులకింద విగోపావిధానములనే యవలంబించుచుండుట వలన మీరు అన్నిటి పనిసాంధ్రము నియమించి భారతీయ సంప్రదాయములను బ్రవేశపెట్టుట కలిగెను. రాజపుష్కరావళిమునందును, సంయుక్తరంగకాలందును సనాతన సంప్రదాయము లిప్పుటికిని సజీవములై యున్నవి. ఏది యెటు లున్నను వాగర్థము నుండెడివలక పోయి; రాజీవామా నివ్వవలసిన వాస్తవికతలతోనుంపలి ప్రభుత్వమువారి చిత్రకళాకాలము జేరిరి.

ఏర్పాటులందును, సమపాదములందును భారతదేశమునందలి యుత్తమకళాకాలలో లగ్న కళాకాల యొక్కటి దీని నభివృద్ధి పరచుచుండును జూపుచున్న గూడరకు సంయుక్తరాష్ట్రముల ప్రభుత్వమువారు ఆభినందనపాత్రులు. తెక్కిన విగోపాదేశకములతోపాటు అంతకుపూర్వము ప్రధానోపాధ్యాయులుగ నుండిన శ్రీ సోహెర్దూ, ఎ. ఆర్. సి. ఎ. గారికి సనాతన హైందవసంప్రదాయములం దభిగని లేకపోవుటచే సనాతనసంప్రదాయసూతరము నానుకూలము స్వీకరించుటకు తోడ్పడి లేను. శ్రీయుద్ధి హల్దారుగారు ప్రధానోపాధ్యాయులుగ నుండి నను భావమునందలి యభ్యుత్పత్తికృతులను గంనులతోను, రేఖలతోను వర్ణకపరచు భావలోకమున నునికియుండు చిత్రకారులనుగ్రామే తాన కానని లోకమునకు నెల్లడిచిరి. నీ కలుల యు సృష్టితై పుణ్య

మును గ్రోత్తనగ్గమున నకిరించి చిత్రకారులు, చిత్రప్రియుల మేలుకొరకు భువ సనాతన కళాభిరుచి జూపిలో లిలకించుట గూడ్లజరముగ నుండును. శ్రీయుద్ధి ఓ. సి. గంసూరీగారు ప్రచురించుచున్న "ఆధునిక హైందవ చిత్రకారులు" (Modern Indian Artists) అనుగ్రంథములయందలి రెండుసంపుటమున శ్రీయుద్ధి హల్దారుగారి చిత్రకవిమలగూర్చి దాక్షగు జి. హెచ్. కలిచ్చి గారిట్లు వీక్షియించు వ్రాసిరి: "పురాణగార్లు, ప్రతిమానిర్యాదము, చరిత్ర, మానవ్యము, ప్రకృతి, దేనినిగూర్చి చిత్రించినను మానవుల గూర్చి జేవునిలో దేవమై యున్న దన్న భావ మెట్లెట్ల గానవచ్చునటులు చూపుచు ప్రవర్తిరెంచెను."

ఈయచిత్రరచన యెట్టిదైకను ఈయ చిత్రములను పౌరాణికములు, హిందూములు అని ప్రత్యేకముగ విభజింపజాలము. పద్యలలో కవియ నీచ నీచవిద్యుష్టి నాకర్తించుటచే నను మందెతో నారిని, నారి బాహ్యమును కాళ్ళినియుగ నుంచునటులు చేసెను. ఈయ చిత్రముల సేవవిమలముల గూర్చి కలవు. వాటిభావము సమంతులమునందలి యుత్తమ భూతయము వెలసిరి. వాటి గంనుల యేర్పాటులందు ఆధ్యాత్మికదీనియు జూపునది మరినభావముకాదు. మగవిధమైన "నవ్య" కలదు. కాస్తాగ్రముపాదము లేఖయక్కయెక్కడ నుండినను శ్రీయుద్ధి హల్దారుగారి హస్తములందలి చరితములు. ఈయవర్ణ చిత్రరచులందు, వైశ్యముతో వ్రాయబడిన రేఖలయందును అజంతాపాములు నీచ సరీసములయిచ్చువి.

తిరువాంకూరు జూనియరు మహారాణిగారు

శ్రీమతి కమలా దేవి ఛటోపాధ్యాయగారు

ఈమె కలకత్తా నగరమున జన్మించిన భారతీయమహిళామహాసభ కార్యదర్శిరాలగు నెమ్మలొలవినది.

భారతమహిళా సంఘమునకు ప్రధాన కార్యదర్శియగు నీమె పాఠశాలమున జరిగిన భారతీయమహిళా విద్యాభివృద్ధి మహాసభకు బోయియుండెను. ఈమె ౧౯౨౨ సంవత్సరము ఆగష్టు నెలన జన్మించిన అంతర్జాతీయ విద్యాసమితి మహాసభకు భారతీయ ప్రతినిధిగ బోయియున్నది.

శ్రీమతి కోమలి కన్యగారు

ఈమె చెన్నపురి నివాసి. చక్కని భారతదేశ
బయస్కోపు ఫిల్ములలో కథినయ్యింది. నవలం
చివ ప్రభువనిత. 'Car craze', 'మోటారుకారులు'
యిమ వొకసిల్ము నియారుచేయుట యిదిపును
జ్ఞానుయన్నది.

శ్రీమతి యుమంచిలి బసవమ్మగారు

ఈమె గుంటూరుజిల్లా చెల్లంవారిపాలెపునివాసి.
౧౯౨౮ సం. మార్చి ఆర్ట్ బహుళలలో జరిగిన హిందీ ప్ర
దేశ, రాష్ట్రభాషా పరీక్షలయందు ఓకీభాగ్యదేశ
మున సర్వప్రథమగ ను దీర్ఘము బహుమతుల బడసింది.

శ్రీమతి కోమలి కన్యగారు

ఈమె చెన్నైలోనిది. చక్కని భారతదేశ మన బయల్పాటుకు నిలువలకొని కళానియత్నాన్ని నలుం ధించిన ప్రథమమిది. 'Car craze' (మోటారుకారుల) పిచ్చి యను నొక ఫిల్మ్ ద్వారా చేయుట యందిపుడు పొల్టానుచున్నది.

శ్రీమతి యలమంచిలి బసవమ్మగారు

—మె నుంటూరుల్లో చైల్డ్రన్ హోస్టల్లోనిది. ౧౯౨౮ సం. మార్చి ఆక్టోబరులలో ౭ నెలల పాండ్రీప చేత, రాష్ట్రభాష పరీక్షలయందు బహుభారతదేశ మన సర్వప్రముఖ నుత్తరమె బహుమతుల బహిషింపి.

శ్రీమతి యల్. డి. శ్రీనివాసన్ సతిగారు

శ్రీమతి యల్. కృష్ణాబాయిగారు

ఈమె పాలంకోటయందు భారతమహిళాసంఘ సహాయకార్యదర్శిని. పాల్వంచగ్రామమున జన్మించిన భారత మహిళా విద్యార్థిని. సభకు తమిళనాడునుండి ప్రతి నిధిగ వర్తించు.

ఈమె మదరాసు యుజనీవమితి కార్యదర్శినిగనందెను. ఇపుడు ఆలహాబాదునగరమునందు తామరెయ్యిలు ప్రీతి కళాశాలయందు గృహాధ్యక్షావధానముగ నియమింపబడినది. పీ. టి. సర్. టి. మధురైపుగానీ మె. బంధువులు.

ఆంధ్రాభ్యుదయము

డాక్టరు అప్పారావుల లక్ష్మీనారాయణ గారు, యం. ఏ.

నీరు విజయనగరవాస్తవ్యులు. ఆయురమున్న మహారాజావారి కళాశాలయందు ప్రొఫెసరుగ నుండిరి. వీరి పురు భారతీయప్రభుత్వ వాలానగర కార్యక్రమముల నియమింపబడిరి.

క్షలగుర గం

చిక్కోగములా? గ్రామములా?

౧

విశ్వవిద్యాలయముల సంఖ్య నానాటిని పెంచు నుచున్న యాదినములలో పట్టణముల సంఖ్యయు, పరి క్షలయం దు క్షీణము కానేర భగ్గుచునోరను పైచాచి సంఖ్యయు మోచుచున్న మహాళయులు వీరి భావోద్ధిని గురించి దొడంపకపాడు. ఈనరకు మన యిరుగుసొరగు శతములగు వంగ, బ్రాహ్మ, మళేయుల శతములకంటె మన గూంట్ల శతమున కళికాలలమొక్కయు, విద్యార్థుల మొక్కయు సంఖ్య తక్కువగా నుండిండున మనశాస్త్ర యంతగా లోచియుండలేదు. కాని క్రమముగా మన వారిలో సహిత మీనూనిన "విద్య" ప్రబలుచున్నందున మనకును నీసమస్య తప్పివదికాదు.

భోగకారి యనియు, యశోకారి యనియు, మఖ కారి యనియు కొనియాడబడిన విద్య యా యువకుల పట్టున నవిగ్రహియు, విజ్ఞాకారియు, మఖకారియు కాకుండు పెట్టని సిద్ధి యింటి వద్ద బాధ్యత ప్రాబాల్తలన మన నాయకుల మఖ్యత క్షయమని చెప్ప వచ్చును. కాని సభలలోను, పరివర్తలలోను, తదితర సమాజములలోను ఈవర్స దొడ్లును పనిపించును. రాజసభలును, కాస సభలును దేశీయయువకుల స్థితిగతులను విచారించు మన దేశీయ ప్రస్తుతిస్థితిగో సంత యాశ్చర్యకరము కాదు. కాని దేశీయసభలు సహిత మీ యంతయు నుపేక్షించుట యెంతయు శోచనీయము.

ఆంధ్రయువకుల భావిసిరిని గమనించి వారిని తనుమార్గములలో ద్రిష్టు భారము, సంఘము పెరిగిది? దొరరిజమువారిదా? పురపాలకసంఘములదా? జిల్లాలో గులదా? తాలూకాలోగులదా? గ్రామపంచాయతులదా?

విశ్వవిద్యాలయాధికారులదా? ఆయా యువకుల పరివం ప్రలదా? కాబట్టి మరి యింకెవరిది? ఆంధ్రయువసభ మున్నవన మనశతము తెన్నుచో ముఖ్యలివయములను గూర్చి పీర్వాపముల నుపపాదించుచున్నను, దేశాధి ప్తికి ముఖ్యసాధకమైన యువక ప్రపంచ భావిసిరి విష యుపై విచారింసి, వీరిపై దేశసేవ యెన్నివిధములుగ చేయుచుకొనవచ్చునో, వీరిని, వీరిమూలముగా మార్చి భూమిని పరాజిత్వస్వరాధీన్యస్థి పెట్టు చేయగనో, అనాలోగ్య, అజ్ఞాన, అకాల మున్నగు దానిప్రవేశము నీరేశమునందే దొంగిలించి సహాయముచే వలెనని వచ్చునో యని దొడంచు సమాజము గాని, సంఘము గాని, "కమిటీ" గాని కావరాదు.

'ఎవరికివారే'యమునాదీరే యన్న క్షే యుద్యోగ మునం దెప్పునపైకము ఎచ్చువా? యని ప్రతియువకు నును, నానినెంత ప్రాము ఆలోచన చేసుకొనవలసివచ్చే. కాని అంతరికి సమాజమైన తమస్వకనా యిన! సంఘ మలో ఎందరును కలిసిచేయుటను పూనుకొనినదానిచే దేశ మున ఎంత నష్టము, ఎంత నానోష్యం, ఎంత ఉత్సాహభం గము కలుగుచున్ననో దొడించుకొనవచ్చును.

కాంగ్రెసులకును, మహాసభలకును స్వస్థంబు దేశ ములు కాలసింపుచును, "పానతాత"కై మార్కెట్లను మాయచిసింపుచును తప్ప, యువకులవైపు నాయకుల కటాక్షములు పర్యపు. కల్లాసభలలోను, తాలూకా సభ లలోను జరుగువ్యావహారములు తెలిపియే యున్నవి. వారికి వీరినిపాదే యొక్కటలేదు. యువకులు తమం తలు తామే తీర్చుకొను సమస్య కా దిది. ఏవృత్తి నవలం బించిననో తమకును, దేశమునకును కేలగునో వీరికెట్లు తెలియును? సంఘనామకు లిది తమ పనియని యంగీక

గింది తగిన ప్రయత్నములు చేసినాని తేలికమునకు చేయదు లేదని నా మనవి. ఆంధ్రమహాసభయందు దీనివయమును జరిపించి నాయకులు తగినయేర్పాటులు చేయుదురుగాక. ఇతర విశ్వవిద్యాలయము లీట్టి బాధ్యతల నలంకరించినవా లేవా యను శర్యులకు దిగక, మన నూతన విశ్వవిద్యాలయ మీ ఘనకార్యమున కాధార మగుగాక!

9

నూతనము లిక్రింద ఉద్యోగములు లభింపకపోవును నమ్మకముతో నింగ్లండు ప్రభువునకుని గ్రామములను వెదలి, చిన్న చిన్న పట్టణములను, చిరకు చెట్టి పట్టణములను చేరి నానాపక్షులపక్షి, పక్షిలలో కడతేరియో కడతేరికో విద్యాపరమ గావించి కొరతమువారి కిచ్చి నులను రైల్వే అడ్డములను, చిరు కింగ్లండు రైలు అడ్డములను చేరి, యుద్యోగభీతి వేడు నూతన క్షితులను యుద్ధముల నెరుగనివా రెదు? ఎక్కిన మాదియను వీరి కోరినను, ఈ యుద్యోగ జనునిని యెట్లు? ఏ యింట్లో దీక్షితుమును నివారించు ఉద్యోగవర్తము కురింపించు? వీరి యెలు తమ తమ దేశములకు పారిపోయినను, ఈ యెలు మెంతమాత్రము తగ్గును? ఇంతే కానుకదా! సంపన్నమున కెప్పుడు రెండుపర్యాయము లీ సైన్యసంస్థ సైన్య యగుచున్నదీ; యేమి చేయవచ్చును? ఉత్తమములు ములలో ఘోషకలుములు నింజిషాయినిప్పుడు పుట్టు నిలిచిపోయినవారివలె సుద్యోగములు కొరకక నిలిచిపోయిన యువకుల గతి యేమి?

పాశ్చాత్యదేశములలో మన దేశమునకు కర్మకారములు లేవు, యంత్రములు లేవు. సేనానావికాదళములు పకపాక్షగతములు. వాటివ్యయ సహితముం గ, ఏమి చేయవచ్చును? అను వాల్తారావనే కాని మన యువకుల కుత్సాసాగుంట్రి వేడి? బాగ్గవచ్చునీ తేలి? నావలన పనిగమ్మి తగ్గి, యని భారతమాతకు చాగిలపడు కుమాగురి లేవనీ తగినవని మాపు పూర్వపురుషు లేరీ!

ఈ సమస్య నూతనమైనది. పూర్వపు నాగనికలలో నిట్టి పూర్వమున దానకన్యగి లేకుండెను. కాలవక్రము తిరుగు

జన్మ నిట్టి నూతన సమస్యలు రాక తప్పదు. వీటికి తగిన సమస్యాయులు బన్ను పని సంఘనాయకులకు ముఖ్యకర్త వ్యయ, ఇట్టి వీటికి కారణ మరయునము.

ఈ దేశపు ముఖ్యవృత్తి వ్యవసాయము. జనులు వెలించునది జనపదములందు గ్రామములందు. అవ్యవసాయము నాని గ్రామములను వెదలి, రినికోద్యోగములపై వెలపుచే పట్టణములందు నుమిగూడి, యా యువకులకు పాలు నుమిచ్చి భౌగోళీయ యువకులను మరల గ్రామములందు కర్మనా కెదు? అట్లు చేసినచో వారికి తగినపనులు కేర్పరుచునా కెదు? ఇదియే కర్తవ్యమని విశేషంఘుచి త్తరంజనులవలె నమ్మి ప్రముఖు లందరును గూడి గ్రామములలోను, లెల్లాకాలము ప్రవృత్తి మేల్పడిన కార్యములను జనుజనులవారికి వీటికి మహావృత్తి రాల్చు పుట్టికొని యుచే గ్రామసేవయును కలవాలు తప్పిన వీరి కందలి సుఖమునాపి వీరిల యవస్థ వాన్పరాదా?

గ్రామములలో పనిలేదా? ఉపాధ్యాయులు పనిలేదా? వైద్యు లక్కరకు వారా? తలకములు, చావులు త్రవ్వించగల యింజనీయర్లు పనికొరరా? నడున చేసిన కృషిలున్నా వా లేదా? ఆయోగ్యు, అన్నపూర్ణా లేవి అధి చేపెత్తినాన ఎవీ చేతముగా? వాకల తిమవారి కన్నములేదా? పనిచేయువారికి పనులులేవా? ఎల నగర మోముచే నీ క్షేత్రము? పూర్వచూగమును విడిచిదివి. నూతన చూగము లలంపె లేదు. రెంటికని చేసిన లేనదివలె మన మీ నూతన దుఃఖము నోడిగట్టుకొంటిమి.

ప్రజానాయకులు దేశనాయకు నీ తరుగములో మన యువకులకు సన్మానవర్తనలై దేశము నుదరింపరాదా!
—చ. భా.

పూవుల గడియారము

మనకు విద్యాలయములలో బోధింపబడినట్లు ప్రపంచపు వింతలు తొమ్మిది యున్నను, అవి మన తాతలవాటికి చెందని వసులచే ప్రాతవడి పోయినవి. నేడు ప్రపంచము వెన్నీ దేశములలోను నిండులు పుట్టుచున్నవి.

అట్టివానిలో ఎడింబర్గ్ లోని గడియారములను తయారు చేయు జేమ్స్ రిచ్చీ గారు నిర్మించిన పూవులగడియారముక వింత . దీరత్వద్విత ప్రతిభానంతు లనుట కీ గడియార మొక నిదర్శనము.

ప్రకృతిరమణీయకము, బహుము చారిత్రిక ప్రవీణిని బట్టియు ప్రేక్షకులలోని మంచరములను దీక్షలలో నొక బును (ప్రిక్ పెన్ సిలి (ఎడింబర్గ్) దక్షిణపుభాగమున నీ గడియార మున్నది.

చరిత్రప్రవీణమున ఎడింబర్గ్ కోటకు పోవుమార్గమున, నొక చైపున చిత్రకళాధనములును, నింకొక చైపున ప్రీక్ పెన్ స్ట్రీలో తోటలును గల యొక చిట్ట కలదు. ఆ తోటలోనికి ప్రవేశించుచోటుననే స్కాట్లాండు దేశపు బహుదన యను పదవీలత రామ్సే గారి శిలావిగ్రహమునకు దగినభాగముననే యేటవాల ప్రదేశపు బడిచైపున నీ గడియారము నిర్మింపబడినది.

బయటనుండి చూచుట కది యెనిమిదియడుగుల పడిమిగిలతి గలిగిన ముఖభాగముపై తిరుగుచున్న పెద్ద పెద్ద ముళ్లుగలిగి యొక వాయిదాలు గడియారము వలె నేయుండును. అది యేటవాలకు ప్రవేశమున నుండుట వలన దీక్షలోనుండి తోటలలోనికి పావుమార్గమున నుండు పెల్లవద్ద నుండి దాని ముళ్లు తిరుగుటకు తోటలోనికి పావు దూరము నూడగలదు.

ఆ గడియారపు ముళ్ళపై చిన్ని చిన్ని పూలమొక్కలు పెంపబడుచున్నవి. అందుచేత నా ముళ్లు కదిలుచున్నట్లు కనబడెడి, చిన్న ముల్లుపై కొన్నియు, పెద్దముల్లుపై కొన్నియు కేసెవేయగలగు పూలవరుసలు కదులుచున్నట్లుండును. ఆ గడియారపు ముళ్ళకలకము అమర్చబడిన నైపుణ్యమువలన, ఆ యేటవాలకు ప్రదేశముపై పడు వాన గాని, మంచు గాని గడియారముపై బడి లోని యంత్రనిర్మాణము చెడికుండునుండును. అందుచేత వర్షము వలన గాని, వాతావరణస్థితిలోని, యేమార్పువలన గాని యా గడియారపు మరలు జరిపోవు; గడియార మగిపోదు. ప్రతిదినమును కీ యంత్రుడు. గడియారము కాలమును సరిగా తెలుపుచుండును. దాని నవల సేర్పరచిన నాటి

నుండి యంతవరకు నే వాడును కాలమునం దంతయుని వ్యత్యాసము నది చూపలేదు.

గడియారపుముఖముపై “Tempus fugit 1928” అని వ్రాయబడి యున్నది. దాని యర్థము “కాలము పరు వెత్తి పోవుచున్నది” యని సంవత్సరసంఖ్య ప్రతియేడును మార్చబడును. గడియారముపై పు చూచుటవలన నాదినమున నప్పు డెంతవేళ యున్నో తెలుపుటయేకాక నా సంవత్సరమును తెలుపుచు ‘లాటిన్’ భాషయందు ‘కాల మతి త్వరగా గడిచిపోవుచున్నది’నియు, ‘నే విషయమున గాని యాలస్యమైన హాని కలుగుననియు నది హెచ్చరించుచున్నది. ఈవిధముగ నిది యొక గొప్ప వింతగ గడియారమై యునకు ‘మూడ’మగు కాలమును తెలుపుచు ముఖ్యమగు హెచ్చరికను చేయుచున్నది.

మొట్టమొదట నిది నిర్మిస్తే సంవత్సరము 25 సంఖ్య గల గృహమున గడియారపు నిర్మాతలను జేమ్స్ రిచ్చీ అండ్ సన్ వారిచేత 1909 సం. ప్రారంభమునందు నిర్మింపబడినది. ఈవారి నీకంటె నీహాచేతనే యిట్టిని బ్రెడ్లింగ్ లుక్, సోత్ సీ, టివర్ బ్రూజ్ (ప్రేక్షకులకు), ఆస్ట్రీలియాలోని, సిడ్నీ యందును పరికల్పబడినవి. ఈ పూవుల గడియార మొక్క దాని భగీదు మహారుదా. 2500 (మహారు హా. 170) అగును.

ఇటు లీ చక్కని పూలగడియారములు విహారవనములకును, విస్తృతవిహారములకును, విహారములకును మనోహరమును మహామోహకమును ఎగు నొక నూతనోపదాన మగును.

పాలకుల కర్తవ్యములు

ఉధ్యక్షులు మానరిక గారు బడిపిల్లలకు ఉపన్యాసించిన విషయము

అక్టోబరు నెల 27 వ తేదీని జెకోస్లావ్ కియా స్వాతంత్ర్యస్థాపన దశమసాంవత్సరిక దినసమున, ప్రేగునగరములోని యన్ని పాఠ

పూవుల గడియారము

చిత్రము ౧

చిత్రము ౨: గడియారమునందలి యంత్రనిర్మాణము

పూర్వ గణితరము

చిత్రము 3

చిత్రము ౪

కొలలయందలి బాలురు 15000 మంది నమ
రిపల్లెక్ అధ్యక్షుడు నభినందించుటకు సమావేశ
మైరి. అపు డధ్యక్షుడు వారల కీర్తి ను దే
శించెను:—

సుస్వగతము!

నే నిప్పుడే మన వైవిధ్యముతో మన రిపల్లెక్
యొక్క పనిముదాంబునకు మహోన్నతియు నారంభిం
చితిని; ఈయనమును జరుపుకొనిన నిపుడు బాల
కులకు మీరు ద్వీపీయస్థానము నధిష్ఠించి యున్నాడు.
మనమందరమును చేరి మనసార ముచ్చటించు కొందము.

నా బాల్యమున నేనాకీర్వడింపబడిన రీతిని, నేను
మీకు ఆకోగ్యమును, ఈశ్వరానుగ్రహమును కలుగుగాక
యని యాశీర్వదించుచున్నాను. మీరు ఆకోగ్యమును
బడితి దానిని కాపాడుకొనుటకు నెను జాగ్రత్త పూనవల
యును. అది వట్టి మేనది కాదు. పరిగుభ్రముగా నుండుడు;
నీటికి భయపడెడు; స్నానముచేయుడు; ఈడులాడుడు;
పాంపిక లిలో యుక్తముగ తిగురుడు; సూర్యగోళి మీ
శరీరములకు నుగలుగుడు; మీగుండు గర్జలను ఇంద్రుడు
బాగుగా గారి తనలు నట్లించుకొనుడు.

మరినిగిరి తనకుడు; మర్దునిమ్మ నే పానీయమును
త్రాగవడు.

హాయిగా నాడుకొనుడు; కాని, మీరు విద్యవర్ధ
నించు నపుడు మనః పూర్వకముగ పరిశ్రమించి అధ్యైం
పుడు. బహియందైనను పని నెగవేయ జూపవద్దు. ఒక
ప్పుడు నే నొగులకప నువినేర్చుకొని యుంటిని. వారి
యెడ నే సంకాయు కృష్ణుడను. పనిచేయుటలననే
మనము ప్రయత్నముగ కార్యానుభవమును పాండగలము.

‘సాకోక్త్య’ అను మన తాళింఘానాలయందు
చేరి ఆటలయందు, వతి ప్రతిబోధనంబులనువ్యాయాను
క్రీడలంబును పాల్గొని మీ శరీరములనుగట్టింపుచుకొనుడు.

మీరు పెద్దలనున్న కొలది ఏయే వృత్తి చేందిన
నాడు—పనివాండు, చైతులు, పారిశ్రామికులు, ఉపా
ధ్యాయులు, శిల్పులు, చిత్రికారులు, రచయితలు—కాగ్

దనుకో నిర్ణయించుకొనుడు. కాని ఏవృత్తికై కొని
నను కష్టకరి మనః పూర్వకముగా పనిచేయుడు.
పానముబట్టి, శక్తి ననుసరించి మనమందఱమును పని
చేయుటలసియున్నది. సంఘమునకు వివిధకాదుల కర్మకా
రులు నానశ్యకము. మనలను న్యాయముగ విభాగించి
పొందుపరుచుకొనవలెను; కాని నిష్క్రమముగా పనిచే
యు మనమందఱము మన పనిలో నొకరికొకరు సమాను
లమే. మంచి పనివారింపై నొకమంచి యధ్యక్షుని
యంతాధిపత్య సేమియులేదు. మున్నొక పెద్దభవము
కూలిపోయెనను విమల విషయమును మీరు వినినో యు
న్నాను. దోషమొకరిగలవను, దానికి చేసిన పనిలోని
పంపయే కారణము. నిష్క్రమముగ చేసిన పనివలన
మనము మనలను మన పొరుగువారిని పాపించుకొందము.
మనకు నిధిగ నిర్వహించబడినట్లు, మనము మనయిగురు
పొరుగు వారలను శ్రమించుట కాధ్యక్షానుమతనే కాని
నట్టి మాటలతోకాదు. త్యాగరహిత శివిగము న్నను శివి
తిము కానేరదు.

మాపర్ అధ్యక్షుడు

అనుంగు రిద్దలారా! మీరు త్వరలో పెద్దల
గురు. కాలము పడుచెల్లుచున్నది. మీరు శంఙ్కుల
గురు; భట్టులగురుడు. మీరిద్దలు మిమ్మల్లు ఆదరిం
గొరవించువలెనని మీరు కోరుచునో, యట్లే మీరు
మీ రిదిదండ్రులను ఆదరించి గొరవింపుడు. మీరుచేయ

నన్ని పనులందును, మీ యెడల నితరులెల్లు నిర్దిష్టములు
యునని కోరుముకో అట్లే మీరు నితరులపట్ల నిర్దిష్ట
వలయునను నియమమున బద్ధులై యుండుము.

కొలది కాలములోనే, మన రిపబ్లికు నిబంధములు
మిమ్ములను దేశసేవ కావ్వలించును. మీరు యోధులను
దురు; పౌరసంఘ సభ్యులనుదురు; పార్లమెంటు సభ్యుల
నుదురు. ఏ పదవిని మీరు పొందినను పౌరధర్మములను
వెరచేర్చును. తన ప్రజాస్వామిక నిర్మాణప్రణాళిక
వలన స్వాతంత్ర్యమును రూఢిపరచు మీకవశ్యమను
క్రమింపును. మీ దేశమున, మీ ప్రజలను, మీ భాషను
క్రమింపును.

మిలోడి పౌరులందరితోడను - వారీయుద్ధోగ
ములు, వారి భాష, వారి మతమును భిన్నమైనవను
గానిండు-మీరున్న పౌరభాషమిలో కలసి మెలగులయును.
మనమందరము సమానులము, మఱి మనమందరమును
సమాన స్వాతంత్ర్యమును కలిగి యుండువలయును. ఎవ
రినిగాని, యే విషయమునగాని ఏ కింప మనకు అధికారము
లేదు.

ప్రేమనగర బాలకులారా! మీరు మాతృదేశసేవకు
నడుముకట్టువచ్చును ప్రేమ నిక్కముగ మనయందుండు
జనని కాగలదనియు, నగరములకు నగరము కాగలదనియు,
జాత్రులతో గుర్తించి యుండుదు.

ఈ రిపబ్లికుయొక్క భావ్యధ్యక్షుడు, బహుళ
మాయంజలోనే నిలిచియున్నాడు కాబోలు. దీయ
భావిప్రియాధ్యక్ష, నీవును, నీతోడివారలను పర్యవ్రాసించు
మును మాడ విధ్యయముగ నెదుర్కొన వలయును. మన
చరిత్రకు కొలికివ్రాసలను మన ఉత్కృష్ట ఆచరణులను
అప్పుడే నీవు సగౌరవముగ నెరచేర్చుగలవు. ఇక మున్నది
నలుబది యేండ్లకు, దీయ కానున్న యధ్యక్షుడా, నీనీ
చోటుననే బాలకులను, యువకులను ప్రబోధించువు.
అప్పుడు "రెజిమెంటుపై వెనుదురున్న పతాకముపై
నున్న, మనప్రాగ్భవ విద్యమండి పౌరసంపర్యముగా మనకు
వచ్చిన-సర్వమేన జయదేవతను నాదర్శవాక్యమును నిల్ప
వచ్చును; అన్ని విషయములందును పాలించుమని కోన్ని

యేండ్ల క్రిందల నీ చోటుననే మనము మనమొనటి యగ్ర
థునికే వాగ్దానమునర్పితిమిని నీవు వారికి చెప్పుము.
పతాకమెల్లు సచేతనముగ నున్నచో, ఎల్లు ముగ్ధుర
గ్ననిచేయదు; పలుకుచున్నచో వినుము! దానిని సంత
క్షింపుము. నీ తిరువారివారికి దానిని నిష్కలంకముగ
నప్పగింపుము.

ఈ యువ దేశవాక్యము లాంధ్రబాలకుల
కురు, యువకులకును ఆదర్శవాక్యములు కాగ
లవను నాన మిక్కిలి కలదు.
(రిప్బ్లకన్ రిప్రెజెంటేటివ్)

స్త్రీలు—సంస్కారము
నవ తేజబహదూర్ సప్రభాగారు 'స్త్రీ
ధర్మ' పత్రిక అక్టోబరు సంచికయందు వాక్యాన
మున, మన దేశమున స్త్రీలు ఈ క్రిందనివలించు
సంస్కారములు బడయనుద్యమించి, అవి స్వయ
ముగ గాని, అభిమానుల ద్వారా కాని న్రవ
ర్తింప జేయవలెననిరి.

౧. ప్రతి రాష్ట్రమునను బాలికా పాఠశాలలను,
బాలికా కళాశాలలను సంస్థాపించుటకును, ఇదివరకు
కంటే పెక్కిన సమృద్ధిగ పాఠ్య వినియోగపఱుము
కును అనుగ్రహించునదిగ ప్రతిసానక శాసనసభను కోర
వలెను.

౨. శాసనసభలనారు బాలికావివాహ విషయము
శాసించుటయందు ప్రారబ్ధచార పరులగు గవర్నమెంట్,
దేశమందలి విద్యాసంపన్నులను యువకులు ఒకసమితిగ
నేర్పడి, ఒకానొక నయమునకు లోబడిన బాలికలవివాహ
మాడ నిరాకరింప వలయును.

౩. విద్యాసంపన్నులను బాలికలు యథాశక్తి
స్వతంత్ర స్వత్వల నలందింప ప్రోత్సహ మొనరులెను.

౪. సంఘసంస్కారమునకు తీసుకు ప్రతినిధయ
మునను మన ప్రతినిధ సంఘములలో నవ్వకు నొకకొంత
మంది స్త్రీలుందులగున మనము బాగ్ర తపజీవలయును.

౫. సానిక సంఘములందును, కాసన సభలందును ప్రాతినిధ్యము ప్రసక్తినింపఁజూపఁ లింగభేదానన్వరము సంప్రదించుగ నిరస్తములు కావలెను.

౬. నేను కలదానికంటె స్త్రీ బలవత్తరమగు న్యాయ నియంత్రణన ముసగులనుని వ్యక్తిగత న్యాయ నియమములను సంస్కరింపఁజేసెను. ఆ ప్రకారముల విషయము 'హిందూలా' ఆమెకు గలిగించిన నిశ్చయస్థానము మనమని స్త్రీముగ సాగనిచ్చుట నాకంతయు నంగీకరిముగ తోచుచున్నది.

ఇదియే యెడతెగక వ్యవహారముల జెంచుచున్నది. మలేయు నా ఆనుభవమున నేనుచూచితిని, న్యాయనియమము (లా) ఆమెకొక నిర్దిష్టస్థానమిచ్చిన సంవత్సరమున కైతము అదికేటలను మగ చుట్టుములును, ఆక్రమమును ఆమెను గుర్తించుటలు చేయుచున్నారు. నేను కారణములకంటె, సుశువులు తాను చూచుకొను సామర్థ్యమునామెను లేబిండుటయే దీనికి ముఖ్యకారణముగ కన్పడును. విద్యాభ్యాసార్థి దానికి కొంత విరుగుడు కావచ్చును గాని, కాశ్యపి చికిత్స సిద్ధింపఁజాలినచో మాత్రము మన న్యాయశాస్త్రములే మాటమాత్రము కీనుర్పు గావించఁజాలెను.

జేబరు విల్లు

'ది అనిమల్ ప్రాజెక్టు క్వీన్స్ పీజి' (ఆగ్టోబరు ౧౭) ప్రచురియం దిట్లున్నది.

భారతదేశపు మొదటి మొగలాయి పాలకుడిగు బాబరు సుల్తానుగాను నర్పించి యొక విల్లు ప్రాకారము దానితోనూకు చెంపప్రతులితుకు కనబడుచున్నది. ఒకటి ధూపాలసంస్థాన పుస్తక భాండాగారమునను, చెంపది కోట్లపురుగు రాకారము కళాకాల ప్రసిద్ధిపాలను బాల కృష్ణగారియొద్దను కలవు. చెంపవిది కొంత భక్తుగ్రముగ కన్పడును.

"మమారా, భారతరాజ్యము విశ్వము మతములతో నిండియున్నది. దానిపయి నీ కథకారము ప్రసాదించిన

పరమేశ్వరుడును సన్నది. హృదయభలకమునుండి మత ద్వేషము లెల్లను గుడిచినయు భారము నీపై నున్నది. ప్రతిమతియు ననుసరించియు న్యాయపాలన మునెరించు చుండుము. ముఖ్యముగ నోహిన్య మానుము. దానభార తీయుట హృదయములు నీకు నశింపను. అటుపై దేశీయులు రాజాధరమున సంగ్రహితులగుదురు.

ప్రభుత్వకాసనమునకు లొంగియున్న యేకాతికి చెందిన ఆలయములను, విగ్రహములను విధ్వంసము చేయు కుము. రాజన్న ప్రజలకున, ప్రజలన్న రాజనకును ప్రీతి పుదురుజూప న్యాయవిచారణ సుబ్బము. కలుకు కత్తికంటె ఆదరము ఇస్తామునకు పాతము గూర్చుగలను.

షియా సున్నీ భేదములు విస్మరింపుము; లేనిచో ఇస్లాము దొర్మలము బట్టబడులు.

ధూతాత్మకము చేమామన ధూతములనలె వివిధ మతావలంబులను ప్రసలు మైత్రిగలిగి, విక్రముగలిగి, రాజ్యదేహమును కోగపలమునుండి కాపాడుమరుగాక! పరిపాలనా విధానముల నిరూధానుభవము నీకు చేమా రుబుకుగాను విక్రసంధాయక కోపటి తెయూరుపుత్రాంతము నెల్లపుకు నీ కండ్లయెరుట నుండవలయును."

'జమాదీ ఉల్ అవక' ౧౩౫ ఎ. హెచ్.

మాంసభక్షణము వలని ముప్పు

'ది ఓరియంటల్ వాచ్ మన్' అండ్ 'హెరాల్డ్ ఆఫ్ హెల్త్' నవంబరు సంచికయందీ క్రిందిరీతి నున్నది:

కాకాహరపరత్వమునది కేవల భక్షణమున నీతికాని, ఒకజాతి యభ్యాసముకాని కాదు. నిర్మాణ సాహారము ఆరోగ్యరక్షణమున మంచి ప్రభావముగలది, మాంసభక్షణమున ముప్పులున్నది.

జంతువులలో కోగము లుండుట తెలిసినవిషయమే. మాంసపరిభోగము కోగగ్రస్త జంతువుల యున్నని గూర్చి కావలసినది సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది.

మాంసము బాగుగ వండుట కొంతవరకు తేమక రమే. ఈ గోబిబములు సత్తువ చేసి సర్వోత్తమ జనకము లుకాకపోవచ్చును. కాని ఈ యుక్త మగు మాంస మెట్లుచేసినను నిర్దుష్టమగు నాహారముగ మారజాలదు. ఏ వెంటపనియును, ఆహారవ్రత్యములును, ఆరోగ్యమును ఒకపక్షపున నెక్కింపజాలవు. మఱియు, సగ్రహారణముగ మాంసము వండుట మాంసమందలి హానికారక గుణములను తొలగించుటకై కాదు; అంతటి 'మాంస' పరిమళము తప్పించుటకే. ఈ పరిమళము మాంస రసములలో నిమిషియుండును. ఈ రసములే జంతుసంబంధములగు విషములకు ఉనికిపట్టు.

ఆరోగ్యము చేసిన జంతువుల మాంసము తినుట వలన వెంటనే కలుగు రోగముమాట ఒక్కటే కాదు మాంసభక్షకుడు మోలినపవలసినది. మాంసాహారమున గల స్వార్థపదార్థములను, విషపదార్థములను త్రోసివేయుటకు తాముపడు శ్రమాధిక్యమువలన బోపటి రోగములకు స్వాస్థ్యము భంగపడును. మాంసాహారము కొంతకాలము నకు ఆరోగ్యము చేతము. నిర్మాంసాహారము విలువను, మాంసాహారము వలన యెచ్చలను, యథార్థముగ తెలియజేయు విషయముల బట్టి చూచిన, కాకాహార సర్వము పిచ్చి 'చాందనపు' ఆశయము కాదని గమనించుట యుక్తము.

మాంసాహారక్రియలు పీనిని గుర్తించి మాంసాధక్షిణమును మాని ఆరోగ్యమును పెంపొందించు కొనదగదురు.

తెల్ల వాడ, నల్ల వాడ.

'బంధగతిమగు భారత దేశము: స్వతంత్రతకు దాని హక్కు' ('India in Bondage: Her Right to Freedom') అను గ్రంథమున డాక్టరు జె. టి. నంజుద్దాముగా రిట్లు వ్రాసిరి.

నా భారతదేశపు కీర్తి యశ్రులయందు సర్వసాధారణముగ ఆంగ్లేయులు (గౌరవాన్యులు కొంఁజులవచ్చు) దేశీయులగూర్చి వా రెంత ప్రబుద్ధులైనను, ఎంత విద్యా

సంపన్నులైనను, ఎంత శిలవంతులైనను సర్వత్రముకంఠమో లోకులవారుగ మాటాడును, వారిపట్లు మామ ముండుట నేను కనుగొంటిని. రైల్వేప్రయాణములందు వారు తమంతటనే తిక్కు సరకపుబండ్లలో నెక్కిక తప్పదు. ప్రివకలయందు వారు ఆరబయలునైన నండ్ల వలయును, లేదా పశువులకైన యోగ్యములు కాని చిన్నిగదులలో నిరుకవలయును. వారు 'కనీసుద్దు'లని పిలువబడుట నేను కలుచు వింటిని. అతి ప్రారమున నవ చారమునకు వారు పాత్రులగుటయు నే నెన్నియో సారలు చూచితిని. ఒక పెద్ద బొంతాయినొకరితో ఒక ఆంగ్లేయోద్యోగి దిన లావైన చేతికట్టితో తన నొకరును, ఏవోచిన్నితప్ప చేసెనని, దనుమారి తెగమోగులు నేను చూచితిని. ఆ నొకరు చక్కనివాడు; విద్యాసంపన్నుడు. బుద్ధిసామర్థ్యమున తన యడమనునితో సమానుడుగను, 'పెద్దమనిషి' భారతీయులకు ఆవికంఠి అంతయో విష్ణుగను పోడినూపెను. పెద్దబులు, చాంగిరులు, ప్రభుత్వోద్యోగులువను ఆంగ్లేయులు కొండలు నెన్నెంచయో గౌరవముతో సత్కరించినవారే. వెంటనే భారతీయులగు నను నేవకుల యెడను, క్రిందియద్యోగుల యెడను మిక్కిలి కఠురసముతో వర్తించిన విధ మెంతయు నివ్వఁగొల్పెను. నాపట్ల వారు 'పెద్దమనుషులు'. భారతీయులపట్ల 'పెద్దమనుషులు' తప్ప చూత్ర మైన నను దురు. ఆ మెరికను భానిసనపు దినములలో దక్షిణమున యజమానులు (కొంఁజులు) నను బానిసలయెడ వర్తించిన విధము నా కల్లుప్పుకు స్మరణదగులు నుండెడిది. ఇదంభియు వింటయు కాదు. ఒకకానిని, అని వలదనుచున్నను పరాధిపత్యయందు నిలుపు ఆశయము, స్వత్తులను బంధముల నిలుపు ఆశయము నొక్కటే.

'ప్లాంట్ పిల్స్' వలన పూలగుత్తులు

ఏ ఋతుకైనను నీటిపూలయందు పూవులు వియును. వెలుగక్కఱలేదు; ఎఱుగక్కఱలేదు; మట్టియక్కఱలేదు. ఎట్లు విరియును?

ఈ రహస్యమంతయు నొక్కమిగిలిన దున్నది. అది బాగున్నప్పుడు లెండుంకలముల పొడవును, ఒక అంకురములముల గలిగియుండును. వెలు వెక్కువయే.

కాలిఫోర్నియా విశ్వవిద్యాలయమునకు చెందిన డాక్టరు డబ్ల్యు. యస్. గర్బిగారు ఏడువర్షములు

పరిశీలనమునర్పి ఈ విద్విత్సలుటికను నేయారుచేసిరి. ఆ విశ్వవిద్యాలయమున ఆరబడుటకు, లోపటను, సుమారు ౨౦౦ రకములకుచేందిన వాదాపు ౨,౦౦౦ మొక్కలు ఏనిర్ణీత దినముననైనను పూవులు పూయలమున నేర్పింతు జరిగినదట.

౧. చేట్లు లేని రోజు మొక్కలు, 'ప్లాంట్ పిల్స్' చేర్చిన బుద్ధిలో పెరిగినవి.

౨. రోమ్మినినారములు నయముగల కొలంబియా రోజు మొక్కలు. ఇవి ఎనిమిదిఅడుగుల ముక్కలవంటి పెరిగినవి. ఇవి ఎన్నప్పుడును పేలి సోకినవి కాకున్నను చేట్లు బాగా పెట్టియున్నవి.

చరికాలమున సైతము, ఇండ్లలో నుండు కొలంబియా రోజు మొక్కలు రహస్య ప్రయోగముల ప్రభావమున మొక్కలు పెరిగి పూవులు చున్నవి.

ఏదాదిపెరిగి చచ్చు పేరులు సైతము ఇట్లేయే సమయమున నైనను పూవునట్లుచేయవచ్చును. — 'పాపుల్స్ మెకానిక్స్'

[మాడరన్ రివ్యూ డిసెంబరు, ౧౯౨౨]

ఇటలీలోని ఫాసిస్టు సైనికులు అనుసరించవలసినపదియాజ్ఞలు

౧. కాంతి నిరంతరముగ నుండవలయు ననుమాటఫాసిస్టు నమ్మకాదని జ్ఞాపకముంచునవలయును.

౨. షాపాలలలో తీర్థము ఎక్కటిని అవిస్తవలెను.

౩. ద్వారపాలకుడు ఒక్కగేపాలెకాగిన్నను కాపాడుచున్నను, అవ్యధూమిని నేదించుటయే యది.

౪. రోడ్డిపైనుండి పోదరునిగ జూచుకొనవలెను. దీనికి కారణములు రెండు: ఆరకు నీకు పహానీ; నీయాలోచనలే యతని యాలోచనలు.

౫. కుపామలను, కుట్రాలను విూకిచ్చినది క్రొవ్యురాచి మూలము చుట్టకు కాదు; అసనరము వచ్చినప్పుడు యుద్ధములో నుపయోగించుటకే.

౬. ప్రభుత్వము మిమ్ములను కష్టపెట్టుచున్నట్లు ఎన్నడును అనుకో నూడదు. కారణము, -మీరును ప్రభుత్వముతో నొక భాగమే. అది యిచ్చిన వైయోగమునే మీరు ధరించుచున్నారు.

౭. కక్షగా ముండితీరవలయును. అది లేకున్న వైయోగము లేదు. గంధర్వగోళము, అపజయము మాత్రమే.

౮. ముస్సోలినీ అభిప్రాయము సర్వదా సరియై పడె.

౯. ఫాసిస్టులలో అవిధేయత అత్యుచ్యమైన యపరాధము.

౧౦. అన్నిటికన్న పెక్కువగా బాటించదగినయంతే మిది ముస్సోలినీ జీవితము.

[౯-౧౧-౧౯౩౮ లేడినాటి "పబ్లిక్ ఓపినియన్" పత్రిక నుండి.]

ముస్సోలినీగారి యాదర్శములు
బెనిటో ముస్సోలినీగారు తమ స్వీయచరిత్రమున నిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

"ముందుముందు మీ కార్య విధానమేమి? చిట్టి చివరకు మీరు చేరువలచుకొన్న దేమి?" అని నన్ను చాలాసంది యడుగుచున్నాను.

వాని కిదియే నా సమాధానములు. నా కోసము నే నేమియు నడుగను. నా వారికోసము నే నేమియు నడుగను. క్షోత్రికములను పెట్టి యువకారములు నా కక్కలులేదు. ఏ కారణములు నాకు వలెను. యోగ్యతాపత్రము లేవియు నేను వాంఛించను. నన్ను చారిత్రక పురుషుని నొనర్చునట్లు కనబడెడి, నన్ను సమర్థించు, నేతీరుమానములను నేను కోరను. నా ఆత్మ్యము సర్వక మైనది. నా కోర్కె యిదియే: ఇబురీ గొప్పది కావలె; ఇబురీయన్న గౌరవము కలుగ వలె; ఇబురీయన్న భయముపుట్టలె. నా బాలిని పురాణములను నది యున్నతి సంప్రదాయముల కన్న మై దానినిగ నొనర్చుటయే నా కోరిక.

విధివాసికముగ, నేటికింబుమింకోక నూరేండ్లముం డియు గోల్పోయినదానిని ఫాసిస్టుల సరాక్రమముతో

మాబారి మరల జయించవలయునని నాయభిప్రాయం. అనన్య సాధారణమును తన సరాక్రమము ప్రదర్శించిన పక్షము మాకోటనేన. యువభులపై నాకు నమ్మకమున్నది. నారి ఆధ్యాత్మిక శౌతిక జీవితమునకు శ్రద్ధాపూర్వకములు, తీక్షణములు, ఆదికరోత్సహ పూర్ణములునను నారి మనసులే యాధారము. పగనానినుండి వచ్చినను సరే

ముస్సోలినీ.

పలహాను నేను నిరకరింపను; వారు సర్వహక్రయము లైన సరి. చాడీకోర్టు, జేకేడ్రోములు, కపటబుధులు, నెస్సెగ్నినాములు నను కీత్రువులను జూచిన నా శేవగింపు. అర్మిగౌరవ భావమును, బాతీయైక్యమును, సర్వమాన

వ్యవసాయమునందలి శాస్త్రవిభాగమునకు చేరినది: భూపరిశీలనము, విస్త్రుతముల - మొలుపుల యెండ్లు, చీకపుగురు తెచ్చున వానినము, పనుపొడుగును, నడిన వ్యవసాయ యంత్రముల-ఈ భాగములు యుపయోగమును. మన పెద్ద వ్యవసాయకారులు కొంతకాలము దుక్కికిని, దుక్కిన పను, కోతకును యాపైపడుట ననుసరించి చేయు బాగంధింపులయును. తన నాగళ్లను, జలయంత్రములను, వ్యవసాయపు పరిముల్లను పెరచుట చేసుకొనుటకు తన నట్లు యంత్ర నిర్మాణవిద్యయందు ప్రతి క్షణము ప్రాథమిక వికల్పము నొంది యుండునాయును. నేనుమాచిన కొన్ని నాగరక విశోధిత దేశములలో నెన్నకని ప్రతిక్షణమును తన కిదివిధమైన విద్యార్థికి మొదలగు వాని సహాయము లభింపనపుడు, ఆధునికముక ఆయిల్ ఎంజిన్ యంత్రము, నైన కలిగియుండును. ప్రతి పట్టణమునను, చాల గ్రామములలోను, ఏదో యొకరకపు పారిశ్రామిక పాతకాల లుండును. ప్రతి పెద్ద నగరములోను పారిశ్రామిక కళాశాలను గలవు. వ్యవసాయమును, యంత్రనిర్మాణ విద్యయు పగప్పురము ననుసరించి యుండుటచేసింది. ప్రస్తుతము వ్యవసాయకారులు యంత్రవిద్య యందలి ఓనముల నైన భాగము; నీటిపారుదల పనులయందు సంబంధము గల యే కొలదియంద ఎంజిన్లతో తప్పక క్రిందనానికి వ్యవసాయము తెలియదు. విశోధిత దేశములలో వ్యవసాయక యంత్రవిద్యా నిపుణులు ప్రత్యేకముగ నున్నారు. వ్యవసాయ విద్యలో సంఘమువారు ఆనూల్యములగు సలహాలను పెక్కిటి నొసరిరి. కాని ఛట్రెయూరి నాగలలో వ్యవసాయవిద్య యొక్కర వ్యాపింపజేసి చ్యాంకింగు సాకార్యములను కలుగజేసి. సహకారమును వ్యయం సహాయమును ప్రోత్సహించి, నానికి మంచిమార్గమును జూపెట్టినదే ఆ సలహాలు ఈ ప్రయోగకరముగ కార్యరూపమును పొందజాలవు.

వింతవస్తువులు

భారతీయ జీవనమున కళ, మతము చెందును సర్వముఖముల ప్రవహించుచున్నది. పనివాడు అను

వ్యాపకమును తన ప్రతిభతోను, మూలకభాగాలముతోడను నిర్మించిన మందిరములము కళాప్రియులకు సంలేఖనము సూర్పుచున్నది. కేలము విలాసప్రయోజనములకే కాక నిర్మితమైన ప్రయోజనములకు. వినియోగపడు పీటలు, చెంబులు, ద్వారబంధములు, పాత్రసామానులు, ఆటవస్తువులు, తంబూల కరండుములు, రివాములు, చాపలు, ఫోటోవోట్రలు, 'జీవ' సామానులు మున్నగు సామాన్యవస్తువులు నైతి మీ గర్వములేని సంపదకు నిరూపకములై జలగుండున్నది. కాని అది అవ్యసంపత్ వ్యాపారములకు నేని భారతీయుల యుజ్జేషులు కోసినాయుగ నుటియాయి యున్నది. దీనికి ప్రముఖులు నిమ, వ్రతి చేయుదు, తన భాగ్య జైధరములను, ప్రబోధములను స్ఫురించుచు పునగుదింప బూతుకొనుటయు క్షము. 'శ్రీవేణి' సంపాదకులు శ్రీమంతులు కొలవెత్తు రుమికోటివర్గంపుగాని తింప పత్రిక యందు ఇట్టి చక్కనివిధితముతో నొప్పు వింత వస్తువుల వామా చిత్రములు ముడించి గూర్తూర్వకరంపు మన దేశీయుల స్మరణకు నే మున్నుమంచి గొంతయను నాచరణీయును. ఈచిత్రముల నందు పునర్ముద్రంప విధానము తి నొసరించుచున్న నానికి పే మెంతయు కృతజ్ఞులము. ఇంకను వారి కిట్టిచిత్రములగాని, వాని భామాచిత్రముల గాని యివ్వలేని సంపదతో వారు వానిని తమ పత్రిక యందు ప్రకటించి భద్రముగ ద్రిప్పి పంపగలరు. వారి ఈ చక్కని ఆశయమును మనదేశీయు లాదరింతురు గాక !

—భాగి.

ఇంద్రాణీపూజ

(శ్రీ) రాజేంద్రకుమార శాస్త్రిగారు ఆశ్వినమాస ప్రవాసీ పత్రికలో ఇట్లులు వ్రాయుచున్నారు.

భాద్రమాస సంక్రాంతినాడు మంగదేశమున పూర్వకాలమున ఇంద్రాణీపూజ చేయబడుచుండెడిది. ఇది కాలభర్మముచే మానిపోయెను. ఇంద్రాణీపూజకుమాలు పేరు రాటపుపూజ; రాటము నుద్దేశించియే ఈపూజ

బరిగిడిది. దీనికి కథాకల్పములు కలవు. స్త్రీలే దీనిని పూచించువారు. స్త్రీలే కథ చెప్పకొనువారు. 'రాటముచే ధనధాన్యములు వృద్ధియగును' అని ఈకథ. బాంసవ శేనరా లాకతె రాటముచే ధనధాన్యముల సంపాదించి గ్రామమున గౌరవము పొందుట కథాకీరము.

గాంధీమహాత్ముడు దేనిని ప్రచారము చేయుచున్నాడో ఈపూజలన సంకరములు దానిని చూపుచున్నారు. ఇంగ్లీషువర్తకుల కోరికచే ఎపుడు సర్కారువారు రాటమును మూల పడవేయించికో అప్పటినుండియే ఇండ్రాణీపూజ లోపింపకొడెనను. ప్రాద్దువన్నానముచేసి పూజాదినమున గృహద్వారమును అలంకరించి స్త్రీలు మడికట్టుకొందురు. ఇండ్రాణీదేవిని చేసి పూజిండును. స్త్రీలు తిరుంతితామే పూజచేసికొందురు. ఈపూజను పుటోహతుడొక్కఁజేరు. ఇండ్రాణీదేవి అనుగ్రహమువలన మదియాయు, నిలుపేదయు అగు బ్రాహ్మణి రాటముచే ఎట్లు చాలడబ్బు సంపాదించి దేశముచే పూజింపబడెనో ఆ విషయమును స్త్రీలు కథవలన ప్రచారము చేయుదురు. పూజాదినమున పూజ చేయుక స్త్రీలు జలగహణము చేయురు. వాడు ఇంటిరాటమును దురికి నాకిది తైలసింహారములతో అలంకరింతురు. అంతయును ఇండ్రాణీదేవికి నమస్కరించునపుడు రాటమునకును నమస్కరింతురు. రాటమును కీర్తించుట ఈపూజలో రెండవపర్యము.

నేడు వంగదేశమున రాటము లేదు; రాటపు పూజయునులేదు. రాటముతోడుతోడుతో ఇండ్రాణీదేవి పూజయు లుప్తమయి పోయెను. క్రొత్తగా అక్కడ క్కడ రాటము చూడనగునుగాని ఇండ్రాణీపూజ మఱి లేదు. ఇండ్రాణీదేవివరమున దరిద్రులు ఎట్లు ధనికుల నుడుగో ఆవియు మఱి చెప్పవారు లేరు. రాటము సంకదేశమునకు ఒక సిరిగా నుండెను. అసిరి యిపుడు దేవిపోయెను. రాటపునూలుతీయు స్త్రీలందఱు ఇపుడెది లేదని నూలులతో అల్లికపని చేసిగాని, నాటకములు, వంటలు వదిలిగాని కాలము గడపుచున్నారు. మనకు సిరిసంపత్తులు ఇంక ఎటు లుండగలవు? మన స్వభావ

ములో ఇండ్రాణీదేవి మనకు విముఖియాయెను. మనపూర్వు లిండ్రాణీపూజచేసి ఇండ్రాణీదేవి కృపచే ముఖమందేరి. ఈపూజలో ఒకచో దానివలన తియారయిన వస్త్రమును, రాటమునుండిన కొంచెము మూలును పండ్లను, పూవులను ఇతన్నియ భోగాన్నదములయొకటి. ఇంటివారిందఱును పరమానందముతో పూజాప్రసాదమును స్వీకరించువారు. రాజు మొదలుకొని విచ్చగారివఱకు ఇండ్లయందు తిరుతిరు కత్తికొలది ఈపూజ చేయుచుండెడివారు.

హిందూయువతీ శరణాలయము

దేవదాసీసంఘము స్త్రీప్రసంగముననొక భాగము. ఈసంఘమువారి పుత్రి ప్రాచీనకాలము నుండియు దేవి

శరణాలయమున పోషణమును గాంధీయన్న శివు.

పూర్వమునను దురాగ్రహణము

హిందూయువతీ శరణాలయ వార్షికోత్సవము - కీల్పకము, చెన్న పురి.

ఇంను యామినీ పూజారిలకమ్మగారు ఎడమనైపున హస్తగురికి యున్నారు.

దాస్యము. వీరున్న త్రగీతాధీనయములచే దేవదాస్యమును నవివాహించి పరిశ్రమగ జీవితమును గడుపుకొనుచుండురు. దేవదాస్యములనంటి ఈసంఘమువానికి చుట్టు, మాస్యములు గలవు. వీరిజీవన గాంధర్వవిద్య, భరత శాస్త్రము నభివృద్ధిగాంచినది. ఇట్టి పరిశ్రమము స్వార్థపరమును పునుషప్రపంచముయొక్క దాస్యముచే క్రమముగ ప్రశ్నిస్తున్నది, నైతికమార్గహారము, యావాటి గౌరవమును గోలుపోయి విద్యకీరము పాలయినది. సంఘసభ్యుల శిష్యులు మనుష్యావృద్ధి యీ పరితిసంఘమునై పునకు మరలిపడికాదు.

ఆసంఘమునకు చెందినవారగు శ్రీయామినీ పూజారిలకమ్మగారు పరిశ్రమయిన దేవదాస్యమును ప్రభోధించి

సన్మాన్యమగును గావించు వెంచి అల్లెండ్లకొనిండు వీరకాలయమును సాపించినది. ఆ దామె మిగుల వ్యయప్రయాసములకొల్పి చిన్న వయసు నేక్యాపాతికలను, సోకిన లను, కొంచుడుకట్టి వారి కుచితముగ వన్నపానాది సౌకర్యముల సమహర్షి, విద్యాభ్యాసులుగగన మంచివోనకు దిక్కునున్నది.

పరిశ్రమగు దేవదాస్యముమాట ఎటులున్నది, ఈశరణాలయము పరిశ్రమయిన యీవాటి నేక్యాసంఘమువారు మరల నైతికమార్గము సహజించి గౌరవముగ తమజీవితమును గడుపుకొనుట కంతయు ముగించుటలునని తలపడుదును.

౧. సంభవ కాండము:— ఇది వైవస్వతా రిణీ గ్రంథాలయొక్క ౧౩ వ పుస్తకము. ఇది సులభ మున వచన రచనలో ఆంధ్రీకరింపబడిన శివరహస్య ఖండమునందలి సంభవకాండము. ఆంధ్రీకరించిన వారు విద్వాత్ బ్ర. శ్రీ. మణిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రి గారు. వెల రూ ౨-౦-౦ లు.

వైజా డెమ్మి ౮. పుటలు ౧౮౬. గ్రంథములు దొరుకుచోటు:— మేనేజరు వైవస్వతారిణీ గ్రంథముల, వరంగల్, వైజాం.

అసలు శివరహస్యఖండము స్కాందపురాణము లోని యొక భాగము. ఇది సంభవ, అసుర, వీరమ హేంద్ర, యుద్ధ, దేవ, దక్షిణదేశికాంధములని ఏడు భాగములుగ నున్నది. అందు ప్రకృతముగు సంభవకాం డము తొట్టొల్లటిది. దీనిని ఇదివఱకే అసలు సంస్కృ తమునుండి ఇద్దరు మువ్వరు కవులు తెలుగున గణించి రచియు, తాము ఆ తర్వాతివారనియు, రామాయణాదు లకువలెనే స్వేచ్ఛాహంతరీకరణములు వెలసినవలెయ నునియు సంపాదకులు వెలవిచ్చివారు. నిజమే! 'అధికస్య అధిసంఘం' అన్నారు ఆచార్యులవారు అప్పు.

గ్రంథమునందలి కైలియును, భాహంతరీకరణ చాతుర్యమును వదులులకు తెల్పుటకై ఈక్రింద సం దుండి కొన్ని వాక్యములు ఈయబడుచున్నవి.

"అందఱు హిమవంతుని ప్రశంసించిరి. వగేం డ్రుని యంగము లా వాక్యజాలము విని పులికితముపై నవి. అతని లోనిము లానందాక్రమారితము లాయెను. కం థము గట్టి స్వరము వినించె. ఆతఁడు వాత్సల్యమునఁ దవప్రతికారార్థమును గొనిరించుకొని" — మే ౫౫. ఇత్యదులు. [సం. అ.]

౨. శ్రీభాగవతమృదయము:— ఇయ్యది శ్రీమద్భాగవతాధిపాయమున విశేషమును కలగ భాగ వత శ్లోకములకు తెలుగు వ్యాఖ్యానము. తెలుగువ్యా ఖ్యానమును శ్రీ సుపద్మ శ్రీనివాసరావుగారు రచించిరి. వారే దీనికి ప్రకాశములు గూడ్చియున్నారు. వైజా డెమ్మి ౮. పుటలు ౧౮౬. వెల రూ ౧-౦-౦. గ్రంథ ములు దొరుకుచోటు:— శ్రీ సుపద్మ శ్రీనివాసరావుగారు, రిప్రెజ్టె డ్యూటీకర్లెడ, రామరావు పేట, కాకినాడ.

సాధారణముగా మృదుకువులగు వాళ్ళు తెల్లగును భాగవత మహాపురాణమును చదివి భాగవతధర్మమును గ్రహించుచుండుట పరిపాటి. శ్రీమద్భాగవతము అట్టి విశేషపురాణములలో నొకటి యనుట యందాతీతంబైనదే. అట్టి యాభాగవత మహాపురాణము పైని సంస్కృతము నందు మత్రితయము నాయను, ఇతరులును పెక్కులు పోక లను, వ్యాఖ్యానములును వారివారి యభిరుచుల ననుస రించి బహుభాషప్రపంచించి రచించియున్నారు వానిలో కొన్ని విశేషప్రచారమును మఱికొన్ని, బహుభాషప్రచార మును గాంచియున్నవి. కేవలము వ్యాఖ్యానములును టికలు మాత్రమే గాక, భాగవతధర్మములను సంగ్రహ ముగా జ్ఞ పితం దుంచుకొని మననము చేయుట కనుచు రీతిని కొందఱు కొందఱు పెద్దలు భాగవత ప్రతిపాదిత శ్లోకములను వర్ణింపించి సంక్షేపమున నుపారము పలికి వారు.

మఱియెల్లలు సంగ్రహించి మార్చిన సంఘాతలలో శ్రీశ్రీ మధ్వాచార్యులు వాకొక్కరు. వీరి సంధానము గ్రంథమునకు భాగవత తాత్పర్యమని పేరు. ఈ భాగవత తాత్పర్యమును గ్రంథముపై శ్రీ విజయస్వజాచార్యు

లను నాగు వీక వ్రాసియున్నారట. మైకెట్టివ గ్రంథమును కూడ సంక్షేపించి, కెల్గ్లొక్ములతో * దినమున కూక్కొల్లొక్ము వోష్టన పఠించి తత్సారమును మన నము చేయుట కనుసన్నలు ఎవ్వరో అనుభూతిలాక్కరు ఏన్నవని వారే స్వయముగా వానికి వ్యాఖ్యానము వ్రాసినట్లును, చాలి యీ గ్రంథమునకు భాగవత పాశ్చాత్యరచయితగనియు, ప్రకృతియు ఈ గ్రంథమునకే తెల్లనతాము వీకాతత్పర్యగుల వ్రాసియునియు శ్రీనివాస రావుగారు పెరిచిర్చిరి.

మొత్తమున గ్రంథము కెల ప్రకరణములుగా విభజింపబడినది. ఒక్కొక్క ప్రకరణమునందును మూల శ్లోకములును, వానికి విజయధ్వజాచార్యుల వీక ననుసరించి తెలుగున ప్రతిపదార్థ తత్పర్యములును, పదుకొన్ని, శ్రీ శ్రీనివాసరావుగారు శ్లోకములకు ఆకారాదిగా అనుక్రమణికను, వీరికిను నయితము చేర్చి ముద్రించినారు. సంస్కృతము నధిగమింపలేని ఆధిగమించినను అర్థముకాని-మాటోటి పాపరులకు ఈ గ్రంథము ఒక్కగా అవగాహనమును నేకూర్చి, తెలివితో నుపయోగించుకొన్నవో, మోక్షమును సైత మియ్యవారియున్నది. తెలుగు వీక స్వరూప స్వభావాగులకై ఒక్కొక్క మహాహరణము:—

శ్లో. పథి చ్యుతం తిష్ఠతి దిష్టరక్షితం
 గృహే స్థితం తద్విభావం విశక్లతి।
 తీవ త్యనాథోఽపి తదీక్షితో వశే
 గృహేఽపి నహోఽప్య పాతో వ శేనలి ॥ ౭-౨-౨౦॥

దిష్టరక్షితం=దైవముచే రక్షింపబడినది, పథిచ్యుతం = మార్గమునందు బడిపోయినను, తిష్ఠతి=లింపచును, తద్విభావం=దైవముచే గొట్టుబడినది, గృహే స్థితం=ఇంటియందున్నను, లివశ్కలి=నశించును, అట్లే, అనాథోఽపి=తిర్లి మొదలయినవారిచే విమరబడి, తదీక్షితో=దైవముచే బ్రహ్మన్యస్తేచే జూడబడినయెడల, వశే=వశమునందైనను, తీవలి=తీవించును, అన్యపాతి= దైవముచే

* పూర్వులగు అనభూతలు మన యిప్పటి ఆంగ్లసంఖ్య నూకొంది వ్రాసినట్లున్నది. కాని వారు ఆసంఖ్య వోష్టనకే కెల్గ్లొక్ములతో తప్పు డెట్లు పరిస్థితికొనవలెనో జూహింపనట్లు వోచెడిది. [పం. ఆ.]

గొట్టుబడినయెడల, గృహే స్థితం=ఇంటియందు రక్షింపబడినను, వశేవలి=తీవించడు॥ ౭ ॥

ఇ స్త్రీప్రయున్న ముగా సంభూతివైక కొనూరానుభూతియమును గనబడబడి తదనంతర యోవనావనయగు ప్రయత్ని పూర్వకముగ ముఖము నేటి కొని తద్విభావ వలెనని యీక్రింది యేమ శ్లోకములయందు నిబింపబడినది. [పం. ఆ.]

Karna the Giver:— ఇది రావుబహదూరు పి. సంబంధం, (వి.యే., వి. యల్.) గారిచే రచియింపబడిన యొక తమిళ [అరవ] నాటకము. భాగతమునందలి కర్ణునిచిత్రి నాధాగము చేసికొని యిది వ్రాయబడినది. ఇది డెమ్మిపైజాన ౫౭ పుటలుగలది. మెల ౮ అజాలు. విలయునారు గ్రంథకర్తగారికి, Pammal Lodge; G. T. Madras అది వ్రాసిన బడయగలరు.

వ్రతకల్పము:—ఇది కృష్ణాజిల్లా అంగలూరు వాస్తవ్యులగు త్రిపున నేని గోపాలకృష్ణ చౌదరిగారిచే రచియింపబడినది. క్రానుపైజా ౪౬ పుటలు. మెల ౮ అ.

కవి ఆంధ్రపండిత దిరుదుముని పొందినవారు. కథ గద్యపద్యాదుకమై భక్తిరస పూరితమైన శ్రీమన్నారాయణోపదేశము.

చిత్రాంగి:—ఇది ఏ. కృష్ణస్వామయ్య వి.యే. గారిచే రచియింపబడిన ౨౯ అధ్యాయముల పాంఠిక నను. ఇది క్రానుపైజా కెంకి పుటలు గలది. మెల ౨౪.

ఇది యువకుల కొఱవను, విద్యార్థులకొఱవను ముఖ్యముగ నుద్దేశింపబడినది. ఇందు సంగ్రహీతమగులెనిగానా న్యవిమరములు, స్త్రీవిద్య, స్వతంత్ర, బాల్యనివాహము, బాలవిధిగువులు, నగలపిచ్చి, భోగపు పీళ్లములు మొదలగునాని మంచితెజ్జలు నర్పింపబడినవి. స్త్రీల యభివృద్ధిని, అర్థములేని హిందూ ఆచారముల పిచ్చి

[పం. ఆ.]

పద్మకముల సోగొట్టుటనుసూర్పి యందు యత్న ముచేయ బడినది. శ్రీ లింగేశ్వరస్వామి సరళముగావన్నది.

ఇది చెన్నపురి ఆనంద ముద్రాక్షరశాలవారిపద్ద కొరకును.

ధర్మరథుడు:—ఇది ఇజనావ తాలూకా, పాగం కి నివాసులగు కొప్పరపు వెంకటరమణయ్యగారు వ్రాసి నది. శ్రీమహాభాగవతములోని కథాంశమునే ప్రధాన ముగా తీసికొని యాకళ వ్రాయబడినది. మధ్యమధ్య కొన్ని పద్యములును చేర్చబడినవి. చాలురకొఱు ప్రశస్తి కముగ నుద్దేశింపబడినది. క్రానుపైజ, రక పుటలు. వెల ౫ ఆదాలు.

శ్రీ చందలూరు మహాత్మ్యమృ శతకము:— ఇది చెల్లూరు జిల్లా దిర్గి జిల్లిన, హాలవం కాపురములు పో. చందరి వెంకట శేషులపతిరావుగారిచే వ్రచింపబడి నది. భూక శ్రీపు చెన్నపైజ ౨౪ పుటలు గలది. వెల తెలియదు.

1. Charecter; 2. Student Life now and then.

[శిలము; విద్యార్థి జీవనము 'ఇప్పుడు, అప్పుడు'] శ్రీమత మాచివరసింహముపంతులుగారు ౧౮౯౯ లోను, ౧౯౧౬ లోను కాకినాడ పితాపురము రాజావారి కళా శాలలో విద్యార్థుల కొసగిన మాంగ్లీషవ్యాసము లివి. భూక శ్రీపు చెన్నపైజ ౨౪ పుటలు, ౨౮ పుటలు గలవి. వెల ౨ ఆ, ౩ ఆ.

వి.ఆర్.సి. (పెన్.), వికాఖపట్టామన ముద్రితము.

నీతికథారత్నాకరము:—, ౨, ౩-భాగములు. క్రానుపైజ ౨౫, ౧౦౩, ౧౧౯ పుటలు. వెల ఆ. ౨, ౮, ౯.

పిల్లలనీతికథలు:—, ౨-భాగములు. క్రాను పైజ ౫౯, ౬౩ పుటలు. వెల యొక్కొకటి ఆ. ర.

ఈపై ౫ భాగములుగా విచ్చిన పైరెండు పుస్తకములును అనేక గ్రంథములనుండి యేర్పిన చక్కని నీతి కథల సంపుటికలదు. విద్యార్థుల కర్తవ్యోపదేశాగకర ముగ నుండగలవు.

వైశంపాయనుడు:—ఇది శ్రీ కాంచంబీ నువా ప్రబంధకథాసార సంగ్రహము. కేవల కథాంశము మాత్రము వివరింపబడినది. ఇదియును చాలురకొఱుద్దేశింపబడినది. క్రానుపైజ ౨౫ పుటలు. వెల ౨ ఆ.

ఈపై గ్రంథములన్నియు తెలుగు సంస్కృతములయందు పండితులైనట్టి విద్వాన్ మంకాల శ్రీపతి గారిచే రచియింపబడినవి.

నొరకునాలు: జి.వి. చెల్లపై, శ్రీ అంబేషన్స్, ౫౫, ౫౬ నాలుకెళ్ల మార్ కోవిట్ పేజి, చెన్నపురి.

అఖిలజాతుమహాసభా సంఘమువారి నివేదిక

(నైవేద్యసంఘ నివేదిక)

ఈ నివేదిక మొట్టమొదట ౧౯౨౮ నెం. ఆగష్టు నెలలో వెలువడినది. తరువాతి నామా రాష్ట్రముల కాంగ్రెసు పంఠాధికారుల గూడబహువ్యయన నామా శతభావలో దీనికి తద్విమూల వెలువడినవి. తెలుగు తద్విమూల ఈనడుము ప్రకటింపబడినది. వెలువడుచు ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసులయము, నెం. ౬, తిరుగుబట్టిపేజి, మది రాను. అను విలాసమునకు వ్రాసికోవలెను. పుస్తకము వెల రూ. ౧-౧-౦ మాత్రమే.

గౌహతీ కాంగ్రెసు సమావేశము ముగిసిన తరువాత ౧౯౨౭ నెం. నవంబరులో గూడిన ఆ. భా. దే. మ. ఈ పంఠమువారు కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకసంఘము, వేళ ములోని త్రివిధ రాజకీయ పక్షములతో గూడబడుట కొని, యొక స్వరాజ్య ప్రభుత్వవిధానమును నిర్ణయింప వెల యునని తీరుమానము గావించిరి. తరువాత కేరలంబు నెలలో చెన్నపురిలోగూడిన దేశీయమహాసభయు నిట్టి తీరుమానమునే హియొకదాని నామోదించెను. ఈ తీరు మానముల ఫలితమే ఆఖిలజాతు మహాసభ. ఈ మహాసభచే నైవేద్యసంఘ యధ్యక్షతతో నియమింపబడిన యుపసంఘమువారి నివేదికను సిగ్గుపరచినారు.

నైవేద్యసంఘనివేదిక వెలువడినది మొదలు నేటి వరకు దాని కనుసూలుముగను, ప్రతిపూలముగను, ఎన్నియో వాదములు బయలుదేరినవి. అనుసారవాదమే యొక్కమ. మొదలమీద నీపక్షపు వాదమంతయు నొకేపీఠాంత మపై వాధారపడి యుండును: దేశములోని ప్రధాన రాజకీయ పక్షములన్నిటి యంగీకారమును సంపాదించ గలిగినది కాబట్టి యీ విధానమున కందరొప్పుకొని తీర వెలయునని. ఇంక ప్రతిపూలపక్షపు వాద మొక్క తెగక

తెలిపివడికాదు. దానిలో స్వాతంత్ర్యవాదము, సాంఘిక వాదము, మున్నగు వాదము లెన్నియో కలవు.

ఇది క్లుప్తముగ నీ వివేదిక చర్చిత.

ఈ వాదభేదములను గాని, నివేదికలోని యంశములనుగాని విమర్శించుట కిది తావు కాదు. అందుచే మొదలమీద నివేదిక స్వభావమును గూర్చి వాలునాగు మాటలలో జెప్పి యంతటితో వినిపించుచును.

సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము, సాంఘిక ప్రాతినిధ్యము, పరిశ్రమశూన్యము మున్నగు విశేషములను వేరువేరుగ విమర్శించి ప్రజాసానివేదికను చీల్చి పోకవేయ వలయునానీ గావలసినంత యవిభావము దాని యీ సందర్భమున జన్మముగ బట్టినదని యాదీకారు. ఇచ్చిపుచ్చుకొనగల యుద్ధాభివ్రావముతో నీ నివేదిక పైరు గ్రహించవలయును. పన్నెయో కేన్నా ప్రజాయములను సామ్యముయినంతటికి వివేచనముచే యని నురుకుపెట్టెదము. ఇందుల నెవని కర్మయములు పనిస్వరాధ్యాయులై పరిచి యున్నవను మాట నేమరక మనకున నుండుకొనవలయును.

పై మాదు నిర్దాంధ్రముల యాధారము మీదనే ప్రజాసానివేదిక నివేదిక చేయబడినది. ఈ సందర్భమును పునఃపరిచించుకొని సమయమువారు సాంఘిక ప్రాతినిధ్యము, సామ్యనిర్భజనము, స్వదేశీసంస్థానములతో భౌతికప్రభుత్వపు సంబంధము మొదలగు కీర్తనసమస్యలను సమగ్రతతో విమర్శించియున్నాడు. అందుచే నది భారతీయరాజ్యాంగ వ్యవహారములపై శ్రద్ధ గలవాడనందు తప్పక యుండవలసి.

ఈ నివేదికను తెలిపివినవారు ఆంధ్రప్రదేశ్ సంపాదకీయకాపును తిండిన శ్రీయుత పీఠాధిపతి వెంకటాచార్యయ్యగారి (జి. పి.) గారు. కీర్తనములను కట్టి పంపింపలను వ్రాతతో జెప్పినపుడు పైటి యంత జెప్పినది కిడి యున్నది, సంత గాంధీముగనున్న నంతి మంజితి. మొదలమీద మిగుల సరికీ మే కేలు తెల్లముగనున్న కాస్త్రీ గారి తెలివితేలి వేపంకమిది యూర్తిగ లావించవలసి. తప్ప విచ్చును. దీక్షి కాస్త్రీగా రభివంఛనీయును. (ప్ర. నం.)

The Beginnings of Local Takation in the Madras Presidency (ఇంగ్లీషు)

గ్రంథకర్త: మామిక్రిడి వెంకటరంగయ్యగారు, యం. పి., అధ్యక్షులు, శ్రీ వెంకటగిరి మహారాజాగారి కళాశాల, నల్లూరు.

గ్రామసైకాన గం. పుటలు; వెల రెలుపలేదు. ఈ గ్రంథ మాంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తు ప్రథమ ప్రచురణము.

బాలికఫల మణిమంజరి, భా. గ

గ్రంథకర్తలు: ఇమ్మూరి అయ్యన్న, మూర్తిరాజ శర్మగార్లు. డిమ్మి గం. పుటలు. వెల రు. ౧-౮-౦. విలాసము: ఇమ్మూరి మూర్తిరాజ శర్మగారు, బెజవాడ.

పరమభాగవతులు:—ఇది మండలేముల వెంకటకాస్త్రీ రి. పి., యం. టి. గారి చేర వియంపబడినది. గ్రామసయిజ గం. పుటలు, వెల ౧౨ ఆ.

ఇందు గ్రువుడు, ప్రహ్లాదుడు, గళేంద్రుడు, బలి చక్రవర్తి, అంబకీభుమ వీరిచరిత్రములు సక్కువకై లింగో వర్ణంపబడినవి. పెద్దయింట్ల కొన్ని పద్యములునాప చేర్చబడియుండుట చదువువారి కింపుకొల్పును.

నలయువారు సుసర్ల వెంకటసమ్మస్వామి, రి. యం. టి. గారికి (ఇద్దరికిమీది, గం. పాఠశాల) వ్రాయవలెను.

మార్గంధేయ విజయము:—ఇది గొం. పి. పరిశ్రమశూన్యగారిచేర వియంపబడిన అయిదంకములనాటకము. డిమ్మిపయిజ గం. పుటలు, వెల ౧౨ ఆ. పాటలు.

చిరంజీవీయ, మృత్యుంజయుడనైన మార్గంధేయునికల యశేసు లెరింగిన జయము నాటకయోపమున కది మరింత యింపునూర్చును. ఈనాటకమున కనుబంధముగ కొన్ని పాటలును కూర్చవలెనవి.

దొరమహాలు: కాస్త్రీబ్రహ్మ, కాకినాడి.

శత్రుసాలుడు:—భా. గ. (నవల)

ఆంధ్రప్రచారిణీ గ్రంథమాలా ప్రచురణము. అడు పాటలు గొం. పు. జనానవరావు, ప్రతివాది భయంకరం రంగాచార్యులు గార్లు.

డిమ్మిపయిజ వెల రు. ౧-౮-౦.

విలాసము: ఆంధ్రప్రచారిణీ. గ్రంథమాల, పితాపురము.

శృంగార వర్ణభామా సాంత్వనము:—నాగార్జునముల వ్రాసిన ప్రబంధము.

గ్రంథకర్త: లింగనమధి కామేశ్వరకవి. గ్రామ సయిజ ౨౬౪ పుటలు. కాకినాడు కైందు అంకముగా నున్నది. వెల రు. ౩-౦-౦.

ప్రకాశకులు: జి. యం. కాస్త్రీ అంకుశ, తిలాలపెట్టె వం. ౧౧౦, చెన్నపురి.

సాధిప్రాయ విశేషములు

ఈ యేడు కాంగ్రెసుయూత మూడునాల్గ ముచ్చట గాక పదిదినముల ముచ్చట మైనది. సైమనుకమిషను దయవలన జాతీయ గౌరవమునకు ప్రబోధము గలిగినది. సైమను కమిషను బహిష్కరణము దేశమునం దంతటను యథావిధిగ సాగుచున్నది. దేశహిత పరాయణులు బహిష్కరణ ప్రచారమును జేయుచున్న విధమున స్వార్థపరాయణులు స్వాగతములను సమర్పించుటయందును వింత లేదు. శ్రాంతమైన రాజకీయపక్షము లన్నియును సహకారమార్గమును వదిలి బహిష్కరణమార్గము నవలంబించుచున్నవి. ప్రముఖులైన నాయకులందరును బహిష్కరణదీక్ష నవలంబించుచున్నారు. సైమనుకమిషను వెల్లిన ప్రదేశములందు బహిష్కరణ దళములు నల్ల జుడాలతోను, నిర్గమనధ్వజములతోను ప్రత్యక్షమగుచున్నవి. బహిష్కరణ ప్రచారము నిరంకుశవర్గమునకు కోపావేశమును గలుగజేయుచున్న విధమును వారి దౌర్జన్యవిధానము విశదము చేయుచున్నది. లాహోరునందును, లక్నోయందును, పోలీసువారవలంబించిన దౌర్జన్యమార్గము బ్రిటీషుప్రభుత్వ తత్త్వమును విశదము చేసినది. లాహోరునందు లాలాజి మొదలగువారును, లక్నోయందు జవాహరి లాలుగారు మొదలగువారును సనుభవించిన క్రూరవేటులు బ్రిటీషుప్రభుత్వ స్వభావమును విశదము చేసినవి. పాట్నాయందు రాజేంద్ర ప్రసాదుగారును, వారి యనుచరులును నవలం

బించిన కాంతిమార్గము బ్రిటీషుదౌర్జన్యమును భేదింపగలిగినది. “అందితే జాట్టు, అందకపోతే కాళ్లు” అనెడి సామెత సార్థకమగుచున్నది. న్యాయకృతాపరాధమునకు ఫలము సనుభవించుట, పశ్చాత్తాపమును బొందుట మానవ ధర్మము. అపరాధపరంపరలను జేయుట యా సురధర్మము. బహిష్కరణమునకు గౌరకులు నిరంకుశవర్గముగాని భారతీయులు గారు. నిరంకుశవర్గము తామవలంబించిన మార్గమునకు ఫలము సనుభవించుట ధర్మముగాని యితరులను నిందించుట, దండించుట ధర్మము గాదు. ఇర్విను ప్రభువు కలకత్తాయందు జేసిన ప్రసంగమునందు నిరంకుశ హృదయమును విశదము చేసెను. బహిష్కరణవాదులను నిందించుటయును, యూరపియను సంఘమున కభయము నొసంగుటయును, సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యవాదులను బెడరించుటయును, సైమనుకమిషను ప్రయోజనమును ఇర్వినుప్రభువు వ్యక్తము చేసెను. ఇర్వినుప్రభువు యూరపియను సంఘ సమక్షమున జేసిన ప్రసంగము రాయలు కమిషనువలనను గలుగనున్న ఫలమును సూచించుచున్నది. సైమనుకమిషను ప్రవర్తనము, ఇర్వినుప్రభువద్యుని ప్రసంగము భారతీయులకు జ్ఞానోపదేశమును జేయుటకు దగియున్నవి. భారతహృదయమునావరించిన పారతంత్ర్యవ్యామోహమును బోగొట్టుట కిట్టి స్వల్పకారణములు సాధనములు గాజాలవు. ప్రజానాయకులు పారతంత్ర్యవ్యామోహమును విసర్జించు

టకు విశేషమైన దుఃఖానుభవ మవసరమని సహకారహృదయము విశేషముచేయుచున్నది. ఆత్మగౌరవమును, ఆత్మవిశ్వాసమును లేని ప్రజలకు మోక్షగోపాయము సాధ్యముగోదు. భారతీయుల కెప్పు డీభాగ్యము గలుగునో దురూహముగ నున్నది. నిరంకుశ వర్గముయొక్క చర్యలు భారతజాతీయైక్యమునకు వినియోగ పడుచున్న విధమును సకలపక్ష సమావేశము విశేషముచేయుచున్నది.

* * * *

సకలపక్ష సమావేశము

కలకత్తాయందు డిసెంబరు ఘాసాంతము నందు సమావేశమైన సకలపక్ష సమావేశము భారతస్వాతంత్ర్య సంరంభమునందు నవ యు గారంభమును విశేషము చేయుచున్నది. డాక్టరు అన్నాగిరిగారి యాధిపత్యము క్రింద నన్ని పక్షములవారును గూడి భారత రాజ్యాంగవిధానమును నిర్ణయించుట భావి భాగ్యోదయమునకు శుభసూచకముగ నున్నది. భారతవర్షము వివిధ మతములకు, జాతులకు, కులములకు, భాషలకు, సాంప్రదాయాచారములకు నిలయము. భారతవర్షమును మహమ్మదీయులు పాలించినను, క్రైస్తవులు పాలించినను, మరెవరు పాలించినను హిందూదేశమున హిందువులు రెండు వంతులు గలరు. హిందువుల పూర్వాచారపరా యణత్వము హిందూసంస్కారమును చిరకాలము రక్షించినది. చిరకాల సంరక్షితమైన హిందూసంస్కారము ప్రత్యేకత్వమువలనను హిందూసంఘమునకును, మౌనవ సంఘమునకును నిర్దిష్టముగ నున్నది. హిందూసంఘము భావమునందువలె కార్యమునందును విశ్వజనీనత్వమును బూనవలసిన యవసరము వర్త

మానకాలమునం దేర్పడినది. హిందువులు, సిక్కులు, మహమ్మదీయులు, పార్సీలు, క్రైస్తవులు, నిమ్నజాతులు, బ్రాహ్మణులు, బ్రాహ్మణేతరులు, యూరపియనులు వారివారి ప్రయోజనములకై వెనుగులాడునపుడు హిందూదేశము గామ మాత్రావశిష్టముగ నుండును. ఇతరు లేలాభములను గోరినను హిందువులు మాత్రము హిందూదేశలాభములనుగోరవలసియుండురు.

హిందూ ధర్మమును చిరకాలము గాపాడిన బ్రాహ్మణులు ముఖ్యముగ స్వప్రయోజనములను విసర్జించి మాతృదేశ ప్రయోజనములను సంరక్షించుట యవసరంబుగ నున్నది. హిందూదేశమును సంరక్షింపవలసిన భారము హిందువులమీద ముఖ్యముగ నున్నది. సర్వపక్షసమావేశమునందు హిందువులు భారతభాగ్యసంరక్షణమునకు సంపూర్ణ త్యాగమును జేయవలసిన యవసరమును గ్రహింపవలసియుండురు. మహమ్మదీయుల లక్ష్యము బ్రాహ్మమునందుగల మహమ్మదీయ ప్రపంచమునందు లగ్నమగుచున్నటులు హిందూదేశమునందు లగ్నముగాకున్నది. క్రైస్తవుల లక్ష్యము విదేశీయులమీద నాధారపడియున్నది. హిందూదేశమునగల సంఘములన్నియును బాగుపడుట హిందూదేశక్షేమమునకు సాధనము. ఏసంఘము వెనుకబడినను హిందూదేశము వెనుకబడుచున్నది. సకలసంఘములకును, మతములకును తల్లియైన భారతమాతకు దాస్యవిమోచన మైనపుడన్ని సంఘములును దాస్యవిమోచనమును బొంది వికసింప గలవు. సకలపక్షసమావేశము సం దన్ని పక్షములవారును, మతముల వారును తౌభిమానమును, మతాభిమానమును పరి

త్యజించి యథార్థమైన మాతృదేశాభిమానమును బూని దేశశ్వాతంత్ర్యప్రాప్తికై పాటుపడవలసి యుందురు.

సకలపక్ష సమావేశారంభమునందు నేనుగుప్తగారు, అన్నారిగారు, మోతిలాలుగారు చేసిన ప్రసంగము లీమార్గమునె యవలంబించినవి. ఆలీసోదరులు చేయుచున్న హడావడి మూత్రము సంభ్రమమును గలుగ జేయుచున్నది. మహమ్మదీయమతము పేరట నేమేమియొ ప్రగల్భములను గొట్టుచున్నారు. కత్తులు, యుద్ధములు మాటిమాటికి ఎగిరిపోవుచున్నవి. గాంధీ మహాత్ముడు పదేశించిన హిందూమహమ్మదీయ సంయోగము, అహింసాతత్త్వము మూలబడినవి. మహమ్మదీయ ప్రాధవము, చౌరస్యము సర్వత్ర ప్రత్యక్షమగుచున్నవి. ఆలీసోదరుల ప్రగల్భములు హిందువులకే కాక మహమ్మదీయులకును సనహ్యమును గలుగజేయుచున్నవి. హిందూదేశసాభిగ్యమును దేశలక్ష్యముతో జూచుట ధర్మముకాని మహమ్మదీయ ప్రపంచలక్ష్యముతో జూచుట సమంజసముగాదు. ఆలీసోదరు లెంత పెద్ద దుందుభులను మ్రోగించినను హిందువులు మూత్రము ప్రశాంతమనస్కులై హిందూదేశమును, ప్రపంచశాంతిని నుద్ధరించుట ధర్మము. ప్రజ్ఞావంతులైన మోతిలాలు నైహు అన్నారిగారల యాజమాన్యము క్రింద కాంగ్రెసు మహాసభయును, సకలపక్ష సమావేశమును స్వధర్మనిర్వహణమును జేయుటకు కాళికాదేవి ప్రసన్నురాలగునని నమ్ముచున్నాము. భారతీయులందరును లబ్ధావకాశములను సద్వినియోగము చేయుదురుగాత!

* * * *

పండిత మోతిలాలు నైహు గారు

శ్రీయుత మోతిలాలు నైహుగారికి కలకత్తా నగరరాజము సమర్పించిన సున్యాగత మపూర్వముగ నున్నది. ఏ సమ్రాట్టునకుగాని, రాజప్రతినిధికి గాని, నాయకునకు గాని ఇట్టియ పూర్వమైన స్వాగతంబును కలకత్తానగర మొసంగియుండలేదు. ముప్పదినాలుగు శ్వేత హయములుగట్టిన రథము, జాతీయపతాకములు, జాతీయరక్షకభబలు, స్వాగతతోరణములు, స్వాగత జయఘోషములు, అపార ప్రజానివహములు, పుష్పవర్షములు, ప్రజలకు మోతిలాలు గారిపట్ల గల షరమ భక్తివిశ్వాసములకు నిదర్శనములు. మోతిలాలుగారికి ప్రజలు చూపిన భక్తి ప్రజా హృదయమునం దుప్పొంగుచున్న స్వాతంత్ర్యోత్సాహమునకు నిదర్శనముగ నున్నది. నైహురిపోర్టు మోతిలాలు గారి ప్రతిభను విస్తరింపజేసినది. మోతిలాలు గారి బుద్ధికుశలత నైహురిపోర్టునందును, వారి వాదప్రతివాదములందును విశదమగుచున్నది. వివిధ రాజకీయ పక్షములను, హిందువులను, మహమ్మదీయులను నేకముచేయగల రాజ్యాంగవిధానము మోతిలాలుగారి ప్రతిభను విస్తరింపజేసినది. కలకత్తా కాంగ్రెసునకు నివేదికను సిద్ధముచేసిన పండిత మోతిలాలు నైహు గారధ్యక్షులుగ నుండుటయును శుభచిహ్నముగ నున్నది. ఒకవైపున నిరంకుశవర్గము, సైమనుకమిషను, స్వప్రయోజన పరాయణులు దేశమును సంక్షోభమయము చేయుటకు విశ్వప్రయత్నములను జేయుచున్నారు. ఒకవైపున సర్వపక్ష సమావేశము శాంతిని, సంయోగమును సమకూర్చుటకు విశ్వప్రయత్నములను జేయుచున్నది. సర్వపక్ష సమావేశమునకు

నూత్రధారుడైన పండిత మోతీలాలు నైఋతి గారి ప్రయత్నములను సఫలము చేయుటకు స్వాభిమానమును విడిచి సకలపక్షముల వారు నుత్తిరణశుద్ధిగ పాటుపడుటకు భగవంతు డనుగ్రహించుటకు దేశమంతయును వేడుట సహజము. అపూర్వమైన సర్వపక్ష సమావేశ మునకును, కలకత్తా కాంగ్రెసునకును సమూ ల్యఫలము పరమేశ్వరుడు ప్రసాదించుగాత!

* * * *

రాజా రామా రాయణంగారు

శ్రీపానుగల్లు రాజా రామా రాయణం గారి ఆకస్మికమరణము వారి కుటుంబమునకే కాక, ఆంధ్ర దేశమునకును, చెన్నరాష్ట్రమున కును అవారమైన నష్టమునుగలుగ జేసినది. సామాన్యకుటుంబమునందు జనించినను రామారాయణంగారు స్వయంసహాయమువలన మహాన్నత స్థితి సధిష్ఠింప గలిగిరి. విద్యోపార్జనముచేసి ఎమ్. ఏ. పరిక్షయందు తీర్థులై సంస్కృతాంధ్రాంగ్లములందు మంచి పాండిత్యమును గడించిరి. లక్షల రూప్యముల వసతుల నార్జించి సుస్థిరముగ రాజాబిరుదము నార్జించిరి. ఆరేండ్లు ప్రధానమంత్రిత్వమును వహించి చెన్నరాష్ట్ర రాజ్యాంగముల స్వహస్తగతముచేకొన గలిగిరి. మంత్రివదవి లేకపోయినను మంత్రులను, నిరంకుశవర్గమును వశపరచుకొని రాజ్యాంగములను వశపరచుకొనగలిగిరి. రామారాయణంగారి ఆంధ్రభాషాభిమానము, ఆంధ్రదేశాభిమానము, స్వపక్షాభిమానము, స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము వారి శత్రువులకును, మిత్రులకును వారిమీద గౌరవమును గలుగజేసినవి. వారి నాశ్రయించి నమ్మినవారికి వారు బ్రాహ్మణ

బ్రాహ్మణేతరభేదము లేక ఉపకారమును జేయుచుండిరి. నిరంకుశవర్గమునకును రామారాయణంగారు పట్టుకొమ్మయై రక్షకులుగ నుండిరి. రాజ్యాంగశాంతిమనందును, నుద్యోగులందును వారికి గల వివేచనశక్తిని వారు స్వవిషయమునందును, స్వపక్ష ప్రయోజనము

కీ. శే. సర్ పానుగంటి రామారాయణంగారు,
కె. సి. ఐ. యి., యం. యల్. సి.,

నందును వలె దేశ ప్రయోజనమునందును వినియోగించగలిగి ప్రజాగౌరవమునకు పాత్రులైరి. ఆయుర్దేవ వైద్య విషయమునను, దేశ భాషలవిషయమునను, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ విషయమునను, ధర్మాదాయ దేవాదాయ విషయమునను వారు చూపిన పట్టుదల వాడ ప్రతి వాదములకు గారణమైనను వారి గాఢాభిమానమునకును, దూరదృష్టికిని నిదర్శనముగనున్నది. పరమేశ్వరుడు వారి యాత్మకును వారి కుటుంబమునకును శాంతిని ప్రసాదించుగాత!